

**MUTLAK VE KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KURAMI
ÇERÇEVESİNDE İNGİLTERE’NİN İHRACATI VE TÜRKİYE’NİN
İHRACATININ KARŞILAŞTIRILMASI**

Arife ÜNÜVAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Erol KUTLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat 2008

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ
MUTLAK VE KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER KURAMI
ÇERÇEVESİNDE İNGİLTERE’NİN İHRACATI VE TÜRKİYE’NİN
İHRACATININ KARŞILAŞTIRILMASI

Arife ÜNÜVAR

İktisat Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2008

Danışman: Doç. Dr. Erol KUTLU

İngiltere ve Türkiye’nin ihracatlarının mutlak üstünlüklere ve Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere göre incelendiği çalışmada bu incelemelerden farklı sonuçlar elde edilmiştir. Birleşmiş Milletler veri tabanından yararlanılarak tutarlı bir şekilde sürdürülen çalışma regresyon modelleri ve korelasyon analizleri ile desteklenmiştir.

İngiltere’den Türkiye’ye 1989-2005 yılları arasında en çok Tıp ve Eczacılık Ürünleri, Motorlu Kara Taşıtları, Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten), Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları ve Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları ihraç edilir iken Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler açısından (sırası ile) İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları, Canlı Hayvanlar İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk, Doğalgaz ve Mamul Gaz ile Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri üstünlük sağlamışlardır.

Aynı dönemde Türkiye’den İngiltere’ye en çok ihraç mal grupları Giyim Eşyaları, Motorlu Kara Taşıtları, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar, Tekstil İplikleri, Kumaşlar ve de Meyve ve Sebzeler olmuştur. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler açısından (sırası ile) Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme makineleri, Diğer Taşıtlar Araçları, Petrol ve Petrol Ürünleri, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar ve de Balık ve Diğer Deniz Ürünleri üstünlük sağlamışlardır.

Araştırmada ayrıca Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ile bunun tamamlayıcısı ve ihracatta serbestlik derecesinin göstergesi olan Hillman Koşulu arasındaki ters yönlü ilişki belirlenmiştir.

ABSTRACT

Different results are obtained from the analyses of exports of England and Turkey those depended on absolute advantages and Revealed Comparative Advantages. The study employs United Nation's data base for consistency and supported by regression models and correlation analyses.

Analyses for England exports to Turkey during 1989-2005 in absolute advantages are in the groups like (respectively) Road vehicles (including air-cushion vehicles), Power-generating machinery and equipment, Medicinal and pharmaceutical products, Electrical machinery, apparatus and appliances, not elsewhere specified, and electrical parts thereof (including non-electrical counterparts, not elsewhere specified, of electrical household-type equipment), General industrial machinery and equipment, not elsewhere specified, and machine parts, not elsewhere specified. On the other hand, analyses for England exports to Turkey in absolute advantages are in the groups like (respectively) Animal or vegetable fats and oils, processed; waxes of animal or vegetable origin; inedible mixtures or preparations of animal or vegetable fats or oils, not elsewhere specified, Live animals, Hides, skins and furskins, raw, Gas, natural and manufactured, Essential oils and resinoids and perfume materials; toilet, polishing and cleansing preparations.

Analyses for Turkey exports to Turkey in absolute advantages are in the groups like (respectively) Articles of apparel and clothing accessories, Road vehicles (including air-cushion vehicles), Telecommunications and sound-recording and reproducing apparatus and equipment, Textile yarn, fabrics, made-up articles, not elsewhere specified, and related products, Vegetables and fruit. On the other hand, analyses for Turkey exports to England in absolute advantages are in the groups like (respectively) Office machines and automatic data-processing machines, Other transport equipment, Petroleum, petroleum products and related materials, Telecommunications and sound-recording and reproducing apparatus and equipment, Fish (not marine mammals), crustaceans, molluscs and aquatic invertebrates, and preparations thereof.

Negative correlation is determined between Revealed Comparative Advantages and Hillman Condition provided.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Arife ÜNÜVAR'ın “**Mutlak ve Karşılaştırmalı Üstünlükler Kuramı Çerçevesinde İngiltere'nin İhracatı ve Türkiye'nin İhracatının Karşılaştırılması**” başlıklı tezi ..... tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İktisat Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Erol KUTLU

Üye : .....

Üye : .....

Prof. Dr. Nurhan AYDIN

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iv
ÖZGEÇMİŞ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xxiii
KISALTMALAR	xxvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ

1. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİ	3
1.1. Uluslararası Ticaret Teorisi'nin Kapsamı.....	4
1.2. Uluslararası Ticaret Teorisinin Doğuşu.....	4
1.3. Uluslararası Ticaret Teorisi Analizindeki Temel Varsayımlar.....	5
1.4. Merkantilizm.....	5
2. KLASİK DIŞ TİCARET TEORİLERİ.....	6
2.1. Mutlak Üstünlük Teorisi.....	8
2.1.1. Mutlak üstünlüğe yol açan faktörleri	9
2.1.2. Klasik iktisadın temelini oluşturan A. Smith ve görüşleri	9
2.1.3. Mutlak üstünlük teorisinin eleştirisi.....	10
2.2. Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi.....	10
2.2.1. Karşılaştırmalı üstünlük teorisinin dayandığı varsayımlar	12
2.2.2. Ricardo'nun temel görüşleri.....	14
2.2.3. Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük modelinin testi	15
2.2.4. Karşılaştırmalı üstünlük teorisine eleştiri.....	15
2.2.5. Karşılaştırmalı üstünlük konusundaki yanlış anlamalar	16
2.2.6. Karşılaştırmalı üstünlüklerin geçerlilik alanı	17

3. NEOKLASİK KATKILAR.....	18
3.1. Fırsat Maliyetleri	19
3.2. Üretim Olanakları Eğrisi.....	20
3.3. Rekabet Gücü Kuramı	22
4. MODERN DIŞ TİCARET TEORİLERİ.....	24
4.1. Heckscher-Ohlin Teoremi	27
4.1.1. Heckscher-Ohlin teorisinin eksik yönleri.....	28
4.1.2. Heckscher-Ohlin modelinden çıkarılan teoremler	28
4.2. Faktör Donatımı Teoremi	29
4.3. Faktör Fiyatları Eşitliği Teoremi	30
4.4. Stoper-Samuelson Gelir Dağılımı Teoremi	31
4.5. Rybczynski Teoremi.....	31
5. LEONTİEF PARADOKSU VE YENİ DIŞ TİCARET TEORİLERİ.....	32
5.1. Leontief Paradoksu	32
5.2. Nitelikli İşgücü Teorisi	37
5.3. Teknoloji Açığı Teorisi.....	38
5.4. Ürün Dönemleri Hipotezi	38
5.5. Tercihlerde Benzerlik Hipotezi.....	39
5.6. Monopolcü Rekabet Teorisi	39
5.7. Ölçek Ekonomileri Hipotezi.....	40
6. AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER	40
6.1. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksinin Gelişimi	40
6.1.1. İhracat payı endeksi.....	41
6.1.2. Net ihracat endeksi	42
6.1.3. Ticaret-ile-üretim endeksi	42
6.2. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksine Alternatif Endeksler	43
6.2.1. Göreceli ticaret üstünlüğü	43
6.2.2. Logaritmik göreceli ihracat üstünlüğü	44
6.2.3. Açıklanmış rekabetsellik.....	45
6.3. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi	45
6.3.1. Balassa endeksi	48
6.3.2. Revize açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi	50

6.3.3. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere ait ihracat endeksi.....	53
6.3.4. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin zayıflıkları.....	54
6.3.5. Örtülü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler	55
6.4. Hillman Koşulu.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

İNGİLTERE VE TÜRKİYE’NİN İHRACATI

1. İNGİLTERE’NİN EKONOMİSİ	57
1.1. İngiltere’nin Dış Ticareti	61
1.2. İngiltere’nin Ödemeler Dengesi	63
2. TÜRKİYE’NİN EKONOMİSİ	64
2.1. Türkiye İhracatının Tarihsel Gelişimi	65
2.2. Mevcut İhracat	73
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	75
3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli	75
3.2. Veri Tabanı Seçimi	75
3.3. Verilerin Toplanması	77
3.4. Analiz Döneminin Belirlenmesi	78
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi	79
3.6. Varsayımlar ve Sınırlılıklar	79
4. TÜRKİYE VE İNGİLTERE’NİN BİRBİRLERİNE VE DÜNYAYA İHRACATLARI	79
4.1. Türkiye’den İngiltere’ye En Çok İhraç Edilen Mallar	88
4.2. Türkiye’den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar.....	106
4.3. İngiltere’den Türkiye’ye En Çok İhraç Edilen Mallar	124
4.4. İngiltere’den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar.....	143

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNGİLTERE VE TÜRKİYE’NİN İHRACATLARININ KARŞILAŞTIRMALI
ÜSTÜNLÜKLERİ

1. TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI	
   ÜSTÜNLÜKLER ÇALIŞMALARI	163
2. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARALARINDAKİ İHRACATLARDA	
   AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERDE	
   HİLLMAN KOŞULU	165
2.1. Canlı Hayvanlar	167
2.2. Et ve Et Ürünleri	168
2.3. Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar	170
2.4. Balık ve Diğer Deniz Ürünleri	171
2.5. Hububat ve Hububat Ürünleri	173
2.6. Meyve ve Sebzeler	174
2.7. Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal	176
2.8. Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler	177
2.9. Hayvan Gıdaları	179
2.10. Çeşitli Gıda Ürünleri	180
2.11. İçecekler	182
2.12. Tütün ve Tütün Ürünleri	183
2.13. İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk	185
2.14. Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler	186
2.15. Ham Kauçuk	188
2.16. Mantar, Odun ve Kereste	189
2.17. Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt	191
2.18. Dokuma Elyafı	192
2.19. Ham Gübre ve Maden	194
2.20. Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	195
2.21. Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri	197
2.22. Taş, Kok ve Briket Kömürü	198
2.23. Petrol ve Petrol Ürünleri	200
2.24. Doğalgaz ve Mamul Gaz	201

2.25. Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar	203
2.26. İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar	204
2.27. İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları	206
2.28. Organik Kimyasal Ürünler	207
2.29. İnorganik Kimyasal Ürünler	209
2.30. Debatat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler	210
2.31. Tıp ve Ezacılık Ürünleri	212
2.32. Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri.....	213
2.33. İşlenmiş Gübreler.....	215
2.34. Patlayıcılar	216
2.35. Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler.....	218
2.36. Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler	219
2.37. Deri, İşlenmiş Kürk	221
2.38. İşlenmiş Kauçuk Eşya.....	222
2.39. Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç).....	224
2.40. Kâğıt, Karton ve Ürünleri	225
2.41. Tekstil İplikleri, Kumaşlar.....	227
2.42. Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar.....	228
2.43. Demir ve Çelik.....	230
2.44. Demir İhtiva Etmeyen Madenler	231
2.45. Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar	233
2.46. Elektriksiz Makineler.....	234
2.47. Elektrikli Makineler.....	236
2.48. Taşıma Araçları	237
2.49. Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları	239
2.50. Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları.....	240
2.51. Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	242
2.52. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları ...	243
2.53. Motorlu Kara Taşıtları	245
2.54. Diğer Taşıtlar Araçları	247
2.55. Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları	248

2.56. Mobilya.....	250
2.57. Seyahat Eşyaları, El Çantaları	251
2.58. Giyim Eşyaları	253
2.59. Ayakkabılar.....	254
2.60. Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İlmi, Kontrol Alet ve Cihazlar.....	256
2.61. Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler	257
2.62. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar.....	259
2.63. Sınıflandırılmayan İletiler.....	260
2.64. Özel İşlemler.....	262
2.65. Altın Olmayan Paralar	263
2.66. Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç).....	265
3. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARALARINDAKİ İHRACATLARDA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERDE HILLMAN KOŞULU DEĞERLENDİRMESİ.....	266
4. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARASINDAKİ İKİLİ TİCARETTE YAŞANAN SORUNLAR	270
5. TİCARET ENGELLERİ.....	271
SONUÇ.....	274
EKLER.....	277
KAYNAKÇA	280

SEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. Türkiye'nin ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)	81
Şekil 2.2. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları).....	83
Şekil 2.3. Türkiye ve İngiltere'nin Dış Ticaret Hacminde Birbirlerine İhracatlarının Oranı (%) (1989-2005)	84
Şekil 2.4. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)	86
Şekil 2.5. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)	105
Şekil 2.6. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)	123
Şekil 2.7. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)	142
Şekil 2.8. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)	162
Şekil 3.1. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar	167
Şekil 3.2. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar	168
Şekil 3.3. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri	169
Şekil 3.4. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri	169
Şekil 3.5. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar	170
Şekil 3.6. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar	171

Şekil 3.7. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri	172
Şekil 3.8. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri.....	172
Şekil 3.9. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri	173
Şekil 3.10. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri.....	174
Şekil 3.11. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Meyve ve Sebzeler	175
Şekil 3.12. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Meyve ve Sebzeler.....	175
Şekil 3.13. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal	176
Şekil 3.14. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal	177
Şekil 3.15. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler	178
Şekil 3.16. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler	178
Şekil 3.17. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları	179
Şekil 3.18. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları	180
Şekil 3.19. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri... ..	181
Şekil 3.20. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri.....	181

Şekil 3.21. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İçecekler	182
Şekil 3.22. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İçecekler	183
Şekil 3.23. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri	184
Şekil 3.24. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri	184
Şekil 3.25. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk	185
Şekil 3.26. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk	186
Şekil 3.27. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler	187
Şekil 3.28. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler	187
Şekil 3.29. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Kauçuk	188
Şekil 3.30. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Kauçuk	189
Şekil 3.31. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste	190
Şekil 3.32. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste	190
Şekil 3.33. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt	191

Şekil 3.34. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt.....	192
Şekil 3.35. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Dokuma Elyafı	193
Şekil 3.36. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Dokuma Elyafı	193
Şekil 3.37. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden.....	194
Şekil 3.38. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden.....	195
Şekil 3.39. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları.....	196
Şekil 3.40. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	196
Şekil 3.41. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri	197
Şekil 3.42. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri	198
Şekil 3.43. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü.....	199
Şekil 3.44. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü.....	199
Şekil 3.45. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri	200
Şekil 3.46. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri.....	201

Şekil 3.47. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz	202
Şekil 3.48. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz	202
Şekil 3.49. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar	203
Şekil 3.50. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar.....	204
Şekil 3.51. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar.....	205
Şekil 3.52. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar	205
Şekil 3.53. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları	206
Şekil 3.54. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları.....	207
Şekil 3.55. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler	208
Şekil 3.56. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler.....	208
Şekil 3.57. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler	209
Şekil 3.58. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler	210

Şekil 3.59. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler	211
Şekil 3.60. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler.....	211
Şekil 3.61. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri	212
Şekil 3.62. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri	213
Şekil 3.63. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri	214
Şekil 3.64. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri.....	214
Şekil 3.65. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler	215
Şekil 3.66. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler.....	216
Şekil 3.67. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Patlayıcılar	217
Şekil 3.68. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Patlayıcılar	217
Şekil 3.69. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler	218
Şekil 3.70. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler.....	219
Şekil 3.71. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler	220

Şekil 3.72. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler	220
Şekil 3.73. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk	221
Şekil 3.74. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk	222
Şekil 3.75. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya	223
Şekil 3.76. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya	223
Şekil 3.77. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)	224
Şekil 3.78. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)	225
Şekil 3.79. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri	226
Şekil 3.80. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri	226
Şekil 3.81. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar	227
Şekil 3.82. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar	228
Şekil 3.83. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	229
Şekil 3.84. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	229

Şekil 3.85. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir ve Çelik	230
Şekil 3.86. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir ve Çelik.....	231
Şekil 3.87. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler	232
Şekil 3.88. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler	232
Şekil 3.89. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar	233
Şekil 3.90. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar.....	234
Şekil 3.91. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler	235
Şekil 3.92. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler.....	235
Şekil 3.93. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrikli Makineler	236
Şekil 3.94. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrikli Makineler	237
Şekil 3.95. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taşıma Araçları.....	238
Şekil 3.96. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taşıma Araçları.....	238
Şekil 3.97. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamaları.....	239
Şekil 3.98. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamaları.....	240

Şekil 3.99. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları	241
Şekil 3.100. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları.....	241
Şekil 3.101. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	242
Şekil 3.102. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	243
Şekil 3.103. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları	244
Şekil 3.104. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları.....	245
Şekil 3.105. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları.....	246
Şekil 3.106. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları	246
Şekil 3.107. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Taşıt Araçları	247
Şekil 3.108. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Taşıt Araçları	248
Şekil 3.109. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları	249
Şekil 3.110. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları	249

Şekil 3.111. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mobilya	250
Şekil 3.112. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mobilya	251
Şekil 3.113. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları	252
Şekil 3.114. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları.....	252
Şekil 3.115. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Giyim Eşyaları	253
Şekil 3.116. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Giyim Eşyaları	254
Şekil 3.117. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ayakkabılar	255
Şekil 3.118. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ayakkabılar.....	255
Şekil 3.119. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İلمي, Kontrol Alet ve Cihazlar.....	256
Şekil 3.120. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İلمي, Kontrol Alet ve Cihazlar	257
Şekil 3.121. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler	258
Şekil 3.122. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler	258
Şekil 3.123. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar	259

Şekil 3.124. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar	260
Şekil 3.125. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler	261
Şekil 3.126. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler	261
Şekil 3.127. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Özel İşlemler	262
Şekil 3.128. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Özel İşlemler	263
Şekil 3.129. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar	264
Şekil 3.130. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar	264
Şekil 3.131. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)	265
Şekil 3.132. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)	266

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. İngiltere'nin temel ekonomik göstergeleri.....	61
Tablo 2.2. İngiltere'nin Dış Ticareti (2001-2005)	62
Tablo 2.3. İngiltere Dış Ticaretinin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (2005).....	62
Tablo 2.4. İngiltere'nin Hizmetler Ticareti.....	64
Tablo 2.5. Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri.....	65
Tablo 2.6. İhracatın Sektörel Dağılımı (% Pay).....	68
Tablo 2.7. Türkiye'nin Dünya İhracat İçindeki Payı.....	71
Tablo 2.8. Türkiye'nin Dış Ticareti	73
Tablo 2.9. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Resmi İstatistik Sınıflama Sunucusu (RİSS) Dış Ticaret Sınıflama Türleri	77
Tablo 2.10. Türkiye ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)	80
Tablo 2.11. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları)	82
Tablo 2.12. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)	85
Tablo 2.13. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989.....	88
Tablo 2.14. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990.....	89
Tablo 2.15. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991	90
Tablo 2.16. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992.....	91
Tablo 2.17. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993	92
Tablo 2.18. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994	93
Tablo 2.19. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995	94

Tablo 2.20. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996	95
Tablo 2.21. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997	96
Tablo 2.22. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998	97
Tablo 2.23. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999	98
Tablo 2.24. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000	99
Tablo 2.25. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001	100
Tablo 2.26. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002	101
Tablo 2.27. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003	102
Tablo 2.28. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004	103
Tablo 2.29. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005	104
Tablo 2.30. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989.....	106
Tablo 2.31. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990.....	107
Tablo 2.32. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991.....	108
Tablo 2.33. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992.....	109
Tablo 2.34. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993.....	110
Tablo 2.35. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994.....	111
Tablo 2.36. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995.....	112
Tablo 2.37. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996.....	113
Tablo 2.38. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997.....	114
Tablo 2.39. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998.....	115
Tablo 2.40. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999.....	116
Tablo 2.41. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000.....	117

Tablo 2.42. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001.....	118
Tablo 2.43. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002.....	119
Tablo 2.44. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003.....	120
Tablo 2.45. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004.....	121
Tablo 2.46. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005.....	122
Tablo 2.47. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989.....	124
Tablo 2.48. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990.....	125
Tablo 2.49. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991.....	126
Tablo 2.50. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992.....	127
Tablo 2.51. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993.....	128
Tablo 2.52. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994.....	129
Tablo 2.53. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995.....	130
Tablo 2.54. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996.....	131
Tablo 2.55. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997.....	132
Tablo 2.56. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998.....	133
Tablo 2.57. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999.....	134
Tablo 2.58. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000.....	135
Tablo 2.59. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001.....	136

Tablo 2.60. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002	137
Tablo 2.61. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003	138
Tablo 2.62. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004	139
Tablo 2.63. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005	140
Tablo 2.64. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989- 2005).....	141
Tablo 2.65. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989	144
Tablo 2.66. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990	145
Tablo 2.67. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991	146
Tablo 2.68. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992	147
Tablo 2.69. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993	148
Tablo 2.70. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994	149
Tablo 2.71. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995	150
Tablo 2.72. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996	151
Tablo 2.73. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997	152
Tablo 2.74. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998	153
Tablo 2.75. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999	154
Tablo 2.76. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000	155
Tablo 2.77. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001	156
Tablo 2.78. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002	157
Tablo 2.79. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003	158
Tablo 2.80. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004	159
Tablo 2.81. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005	160
Tablo 2.82. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989-2005)...	161
Tablo 3.1. Türkiye ve İngiltere'nin İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve Hillman Koşulu	267

KISALTMALAR

\$	Amerika Birleşik Devletleri para birimi (dolar)
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AKÜ	Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler
AR	Açıklanmış Rekabetsellik
CEPR	Center for Economic Policy Research
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DRUID	Department of Industrial Economics and Strategy
DTM	T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü'nün
EUROSTAT	Avrupa Birliği İstatistik Ofisi
GATT	The General Agreement on Tariffs and Trade
GBP	Great Britain Pound (İngiltere para birimi) (Pound, £)
GMÜ	Göreceli İthalat Üstünlüğü
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GTİP	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
GTÜ	Göreceli Ticaret Üstünlüğü
GXÜ	Göreceli İhracat Üstünlüğü
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMD	International Institute for Management Development
IMF	Uluslararası Para Fonu
ING	İngiltere
ISIC	Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
İ.İ.B.F.	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İTİA	İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
KEAS	Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu
M	İthalat
NAFTA	The North American Free Trade Agreement
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
P	Üretim

R & D	Research and Development (AR-GE)
RCA	Revealed Comparative Advantage
SITC	Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TR	Türkiye
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNSD	Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü
X	İhracat
XAKÜ	Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere ait İhracat Endeksi
YTL	Yeni Türk Lirası

GİRİŞ

Tez çalışması mutlak ve karşılaştırmalı üstünlükler kuramı çerçevesinde İngiltere'nin ihracatı ve Türkiye'nin ihracatının karşılaştırılmasını konu edinmektedir. Konunun çerçevesi Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler hususu etrafında araştırma yapmayı kapsamaktadır.

Tezde amaçlanan İngiltere ve Türkiye'nin hem karşılıklı olarak hem de dünyaya karşı yaptıkları ihracatları inceleyerek bunların mutlak üstünlük getiren alanlarını bulmak ve yine aynı kapsamda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri belirlemektir. Bunun ile Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yönteminin karşılaştırmalarda üstünlüğünü ortaya koyarak diğer karşılaştırma yöntemlerinde görülemeyen hususlara işaret etmek amaçlanmaktadır. Tez çalışmasının amaçladığı diğer bir konu ise Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler konusunun tamamlayıcısı olan Hillman Koşulu incelemelerinin de araştırmaya dahil edilerek üstünlükler üzerinde rol oynayabilecek ticaret politikalarının ve bunların araçlarının varlığına dair işaretlere dikkat çekmektir.

Tez çalışmasının önemi (İngiltere gibi dış ticareti serbestleştirilmiş bir ülke ile Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin ihracatlarını ele alarak) dış ticaretteki serbestleştirmenin kapsamına ve etkilerine değinmesinden geçmektedir. Öyle ki, dış ticareti serbestleştirilmiş olan ülkelerde bile bir dış ticaret politikası bulunmaktadır. Tezin önemi Türkiye'nin ihracat yapısının gelişme yönlerini ihraç edilen malların sınıflandırmalarına göre belirleyerek bunların hedef ülkelerin dış ticaret faaliyetleri ile dengelenme yöntemlerinin varlığına işaret etmeye dayanmaktadır.

Tez çalışmasında varılmak istenen sonuç dış ticaretteki mutlak üstünlükler ile Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler incelemelerinin farklı sonuçlara ulaşabileceği, serbestleştirme ile artacağı düşünülen ihracatın Hillman Koşulunun ölçtüğü serbestleştirme derecesi ile dengeleneceğini Türkiye ve İngiltere ihracatlarına ait verileri ve yapıları kullanarak göstermektir.

Tezde veri tutarlılığını sağlamak üzere Türkiye ve İngiltere'nin kendi ulusal verilerini değil fakat Birleşmiş Milletlerin verileri kullanılmıştır. Bu verilerin doğru

olduğu varsayılmaktadır. Yine bu verilerin belirli bir uluslar arası mal sınıflandırmasına göre fasıllar halinde incelenmesi bu sınıflandırmanın temsil yeteneğinin yeterli olduğu varsayımına dayanmaktadır. Böylesi karşılaştırmalı ekonomik analizler planometrik düzeyde yani çok uzun yıllara ait verilere dayandırılması gerekmektedir. Araştırma dönemi olan 1989-2005 yılları arasının tutarlı verilerin bulunabildiği dönem olması sınırlandırmasına dayanılarak yeterli bir süre olduğu da ayrıca varsayılmaktadır. Bu çalışma öğrencinin olanakları ve tez süresi ile sınırlıdır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır. Tez çalışmasının birinci bölümünde klasik dış ticaret teorileri (mutlak üstünlük kuramı ve karşılaştırmalı üstünlük kuramı gibi) ve bunlara olan neoklasik katkılar ele alındıktan sonra modern dış ticaret teorileri ve Leontief paradoksu ile bu çerçevede bulunan yeni dış ticaret teorileri işlenmiş olup bölüm Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler'in incelenmesi ile sona ermektedir. Tez çalışmasının ikinci bölümünde İngiltere'nin ekonomisi ve Türkiye'nin ekonomisi incelenerek araştırmanın yöntemi üzerinde bilgiler verilmektedir. İkinci bölüm Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ve dünyaya ihracatlarının ele alınması ile tamamlanmaktadır. Üçüncü bölümde Türkiye'de yapılmış Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler çalışmaları kısaca ele alındıktan sonra Türkiye ile İngiltere aralarındaki ihracatlarda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ve Hillman Koşulu mal sınıflandırmalarına göre ele alındıktan sonra topluca değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ayrıca Türkiye ile İngiltere arasındaki ikili ticarete yaşanan sorunlar ve ticaret engelleri üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI TİCARET TEORİLERİ

Uluslararası ekonomik olaylar ülkeler arasındaki mal, hizmet, faktör hareketlerini konu alır. Uluslararası iktisat biliminin yaklaşık iki asırlık bir geçmişi vardır ve Uluslararası Ticaret ve Uluslararası Parasal İlişkiler olarak iki bölüme ayrılır. Tez çalışmasının birinci bölümünde klasik dış ticaret teorileri (mutlak üstünlük kuramı ve karşılaştırmalı üstünlük kuramı gibi) ve bunlara olan neoklasik katkılar ele alındıktan sonra modern dış ticaret teorileri ve Leontief paradoksu ile bu çerçevede bulunan yeni dış ticaret teorileri işlenmiş olup bölüm Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler'in incelenmesi ile sona ermektedir.

1. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİ

Ülkelerarası ticaret ile ülke içi ticaret arasında bazı farklılıklar vardır. Dış ticaretin nedenleri; yurt içi talebe göre yurt içi üretimdeki farklar, fiyat farklılıkları ve mal farklılıkları şeklinde üç başlık altında toplanabilir. Ülkelerin neden dış ticaret yaptıklarını, dış ticaretin bileşimi ve dış ticaret fiyatları gibi konuları kapsayan ana bölüme Uluslararası Ticaret Teorisi adı verilir.

Çağımızda dünya ekonomisinde yaşanan değişimin temel unsuru; evrensel düzeyde serbest piyasa ekonomisine geçişle birlikte; bütün ülkelerin dünya pazarı ile bütünleşmesi, mal-hizmet-sermaye hareketlerinin tam serbestleşmesi ile ekonomik küreselleşmenin gerçekleştirilmesine yönelik eğilimlerin hız kazanmasıdır. Böylece, dünya ekonomisi; katılımcıları özel girişimciler olan, piyasalarına rekabet koşullarının egemen olduğu ve dürtüsünün kar olduğu bir alana dönüşebilecektir.¹

Uluslararası Ticaret teorisinin başlıca amacı, ülkeler arasındaki mal ve hizmet alım satımlarının nedenlerini açıklamaktır. Uluslararası Ticaret teorisine ilişkin analizler, bazı aşırı basitleştirici varsayımlar altında ülkelerin birbiriyle yapmakta

---

¹ Erol Kutlu, "Küreselleşme ve Etkileri", **Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Yayın No: 1068, Eskişehir, C:XIV, S 1-2, (1998-01/01/1998), s. 348.

oldukları ticaretin temelini, yani dış ticaret kazançlarını, dış ticaretin bileşimini ve göreceli reel fiyat ilişkilerini açıklamaya yönelik bilimsel faaliyetlerdir.²

1.1. Uluslararası Ticaret Teorisi'nin Kapsamı

Uluslararası ticaret teorisi ülkelerin hangi nedenlerle ticaret yaptıklarını, dış ticaretin yararlarını, bileşimini ve ticaret dengesini sağlayan göreceli fiyatların (dış ticaret hadleri) oluşumu gibi konuları inceler. Uluslararası ticaret politikasının konusu ise dış ticarete müdahalelerin incelenmesidir³.

Uluslararası ticaret teorisi yanıtlanması gereken bazı sorular nedeni ile ortaya çıkmıştır. Bu sorular aşağıdaki gibidir:

“Ülkeler neden dış ticaret yaparlar, yani dış ticaretin kapalı ekonomiye göre ülkelere sağladığı yararlar nelerdir?”

“Bir ülke dış ticaretinin bileşimi nasıl açıklanabilir; yani bir ülkenin hangi malları ihraç, hangilerini ithal edeceği neye göre belirlenir?”.

“Bir ülkenin ihraç fiyatları ile ithal fiyatları oranı, yani dış ticarete nisbi fiyatlar, ya da dış ticaret hadleri nasıl oluşmaktadır?”

1.2. Uluslararası Ticaret Teorisinin Doğuşu

Uluslararası ticaret teorisinin ortaya çıkışında bazı düşünürler rol almıştır. Bunlar:

- Adam Smith, “Ulusların Zenginliği”, 1776.
- David Ricardo, “Politik İktisadın ve Vergilendirmenin Prensipleri”, 1817.
- John Stuart Mill,
- Alfred Marshall,
- Eli Heckscher,
- Bertil Ohlin,

² Luis A.Rivera-Batiz, and Paul M. Romer, “Economic Integration and Endogenous Growth”, **The Quarterly Journal of Economics**, 106 (2), (May 1991), s. 531-555.

³ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası İktisat**, (Güzem Yayınları, İstanbul, 2001), s. 17.

- J.M. Keynes,
- Jacob Viner,
- Paul Samuelson

gibi iktisatçıların öncülüğünde olmuştur.

1.3. Uluslararası Ticaret Teorisi Analizindeki Temel Varsayımlar

Uluslararası ticaret teorisinin doğuşunda bazı iktisatçılar bir takım varsayımlar ortaya koymuştur. Bu teorinin analizindeki temel varsayımlar aşağıdaki gibidir:⁴

- İki ülke-İki mallı analiz modelidir.
- Uluslararası ticarete para kullanılmaz. (Mal malla değişir)
- Tam rekabet koşulları geçerlidir.
- Hükümet kesimine yer verilmez. (gümrük tarifesi, kotalar ve diğer kısıtlamalar yoktur.)
- Taşıma giderlerinin sıfır olduğu kabul edilir.
- Ekonomi tam istihdamdadır.

1.4. Merkantilizm

Merkantilist dönemden önce dünyada yaygın bir dış ticaretten söz etmek güçtür (XVI-XVII. yy). Bu dönem feodalitenin yerine ulusal devletlerin kurulmakta olduğu bir dönemdir. Merkantilizme göre dış ticaret politikasının temel amacı hazinenin altın stokunu artırmaktır. Yoğun devlet müdahaleciliğine dayanan bir doktrindir. Coğrafi keşifler sonucu ticaret hacminin artması bu dönemin başlıca ortaya çıkış nedenleri arasındadır.⁵

İhracatın artırılmasına birinci derecede önem verirler. Ayrıca nihai mal ithalinin kısıtlanmasını öngörür. Hammaddelerin ithali serbesttir. Merkantilistler altın girişlerini artırmak için ticaret filusunun gelişmesine de büyük ağırlık verir. Merkantilist doktrine göre dünya serveti (altın veya gümüş stoku) sabittir. O nedenle dış ticaret yapan ülkelerin arasında daima bir çelişki vardır. Ticaretten bir taraf kârlı çıkarken diğer taraf

⁴ Seyidoğlu, a.g.e., s. 25.

⁵ Erdal M. Ünsal, **Uluslararası İktisat**, (İmaj Yayınevi, Ankara, 2005), s. 5.

aynı ölçüde zarara uğrar. Sanayi devriminden sonra (kas gücünün yerine buhar gücünün kullanılması ile) Merkantilizmin yerine liberal görüşler geçmeye başladı.

2. KLASİK DIŞ TİCARET TEORİLERİ

Servetin kaynağını değerli madenler olarak tanımlayan, bu yüzden dünya servet stokunun sabit olduğunu ve uluslararası ticaretin, taraflardan sadece birinin (ihracat yapanın) yararına olacağını ileri süren merkantilist doktrin, sanayi devrimiyle ortaya çıkan kitlesel üretim için serbest ticaret ihtiyacını karşılayamaz olmuş; 18. yüzyılın son çeyreğinden itibaren klasik iktisat Newtongil paradigmaya analogi ile gelişmeye başlamıştır.⁶

Genel olarak iktisat bilimi ve özelde uluslararası ticaret teorisinin temeli Smith'in *Wealth of Nations*'ı yayımlamasıyla atılmıştır (1776). İktisadi insan (*homoeconomicus*), “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler (*laissez faire, laissez passer*)” ve görünmez el (*invisible hand*) ile klasik liberalizme yön veren Smith, Merkantilistlerin aksine, dünya toplam servetinin sabit olmadığını, işbölümü ve uzmanlaşma ile dünya kaynaklarının verimliliğini artıran dış ticaretin, sadece bir tarafın değil, her iki tarafın ve dünyanın refahını artıracığını düşünmektedir. Adam Smith'in bu görüşüne, dış ticaretin pozitif toplamı bir oyun olması denmektedir.⁷

Smith, serbest ticaret ve uluslararası uzmanlaşmanın yararlarını mutlak üstünlük teorisi ile açıklar.⁸ Buna göre, iki-ülkeli bir modelde, ülkelerden biri, diğeriyle kıyaslandığında, hangi malları daha düşük maliyetle üretiyorsa, o malların üretiminde uzmanlaşmalı; düşük maliyetle ürettiklerini ihraç ederken iç maliyetleri yüksek malları ithal etmelidir. Ancak, buradaki maliyet kavramı, sadece homojen olduğu düşünülen emek faktörünü içermektedir.

Uluslararası ticaretin mutlak üstünlüklere dayandırılmasının kapsamı daraltacağını gören Ricardo, ülkeler arası üretim maliyet farkı yerine, farklılığın derecesi üzerinde durmuştur. Bir başka anlatımla, karşılaştırmalı üstünlük teorisi,

⁶ Yusuf Bayraktutan, “Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, (2003), s. 176.

⁷ Ünsal, *a.g.e.*, s. 6.

⁸ Aynı, s. 7.

uluslararası ticaretin, mutlak değil karşılaştırmalı üstünlüklere dayanması gereğini ortaya koymuştur.⁹

Bir ülke, bütün mallarda, diğerine göre daha üstün olsa da, karşılaştırmalı olarak en fazla üstünlüğe sahip olduğu mallarda uzmanlaşıp daha az üstün olduğu malları ithal ederek daha fazla refaha ulaşabilir. Yeter ki, bu iki ülkede yurt-içi değişim oranları farklı ve uluslararası fiyat oranı, bunların arasında gerçekleşmiş olsun. Ricardo için de, maliyeti oluşturan tek faktör, homojen, ülke içinde tam hareketli ve ülkeler arasında tam hareketsiz olduğu varsayılan emektir.¹⁰

Klasik iktisatçılar, emek dışındaki üretim faktörlerinden sermaye ve doğal kaynakların farkında olmakla beraber, doğal kaynakları, tanrının lütfü ve sermayeyi, biriktirilmiş emek biçiminde algılamayı seçmişlerdir.

Dış ticaret kazançlarını belirlemek bakımından öncekilerin ihmal ettiği talep unsurunu analize dahil eden Mill, daha sonra neoklasiklerce geliştirilecek karşılıklı talep kanununu ortaya koymuş; ayrıca karşılıklı talep yoluyla dış ticaretin teknolojik gelişmeyi etkileyeceğini ifade etmiştir.¹¹ Mill'e göre, ihraç malları arasına bir yenisinin katılması veya ihraç malı üretim maliyetini düşürücü yenilik biçiminde ortaya çıkan teknolojik gelişme, ihraç mallarında verimliliği artırarak ülkenin karşılıklı taleple belirlenen ithal mallarını daha ucuza elde etmesini sağlar, böylece dış ticaret kazancını artırır.

Klasik iktisadın felsefi temelini 'doğal düzen' ve 'faydacı felsefe' oluşturur. Klasik iktisadın temel ilkeleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:¹²

- 1) Piyasada tam rekabet koşulları geçerlidir (Serbest piyasa varsayımı).
- 2) Ücret, faiz haddi ve mal fiyatları esneklerdir.

⁹ M. Erol İyibozkurt, **Dış Ticaret, Teori ve Politika**, (Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No. 21, Bursa, 1977), s. 43.

¹⁰ Charles Kindleberger, **Uluslararası İktisat**, Çeviren: Necdet Serin, (Doğan Yayınevi, Ankara, 1970), s. 25.

¹¹ Erdoğan Alkin, **Uluslararası Ekonomik İlişkiler**, (İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 238, İktisat Fakültesi Yayınları No. 404, İstanbul, 1978), s. 14.

¹² Coşkun Can Aktan, **Politik İktisat**, (Anadolu Matbaası, İzmir, 2000), s. 10.

3) Her arz kendi talebini oluşturur.

4) Yukarıdaki 3 temel varsayım altında ekonomi daima tam istihdamdadır ve fiyatlar genel seviyesi istikrarlıdır.

Buna göre, klasikler aşağıdaki özelliklere sahiptirler:¹³

- Teorilerini kurarken akılcı, tündengelimci yöntemi izlemişlerdir.
- Üretimde Fizyokratların ‘net hasıla’ kavramını benimsemişlerdir. Ama Klasiklere göre ‘net hasıla’ sadece tarım üretiminden değil sanayi üretiminden de elde edilir. Hatta sanayi üretimi gelişmenin temelini oluşturur.
- Parayı sadece mübadele aracı olarak görmüşlerdir.

2.1. Mutlak Üstünlük Teorisi

Uluslararası İktisat'ın modern bir bilim durumuna gelmesi 18. yüzyılın klasik iktisatçılarından Adam Smith ile başlar. Adam Smith merkantilistlerin aksine serbest ticareti savunmuş ve bunun için bir ülke diğer ülkelerden daha ucuza ürettiği malda uzmanlaşmalı ve karşılığında daha pahalıya ürettiği malı ithal etmelidir demiştir.¹⁴

Dünya kaynaklarının verimliliğini artıran dış ticaretin, sadece bir tarafın değil, her iki tarafın ve dünyanın refahını artıracaklarını düşünmektedir. Böylelikle uzmanlaşma ve iş bölümü sonucunda ülkeler dış ticaretten karlı çıkacaklar demiştir.

Bu teoriye göre bir ülke hangi malları mutlak maliyetlere göre diğerlerinden daha ucuza üretiyorsa o malların üretiminde uzmanlaşmalı ve bunları ihraç ederek pahalıya üretebildiğini diğer ülkeden ithal etmelidir. Yani ülke emek verimliliği yüksek olan malda uzmanlaşmalı düşük olan malı da ithal etmelidir. Böylece iki ülkenin de refah düzeyi artar. Adam Smith'e göre işbölümü verimi arttırır, maliyetleri düşürür.

¹³ Aktan, a.g.e., s. 11.

¹⁴ Seyidoğlu, a.g.e., s. 64, 598.

2.1.1. Mutlak üstünlüğe yol açan faktörleri

Mutlak üstünlük teorisine yol açan faktörler şöyledir:¹⁵

- Doğal kaynaklar
- Teknolojik durum
- Sermaye miktarı
- Emeğin verimi
- İklim koşulları
- İyi organizasyon

2.1.2. Klasik iktisadın temelini oluşturan A. Smith ve görüşleri

İskoçyalı ekonomist ve filozof olan Adam Smith (1723-1790), Glasgow ve Oxford Üniversitelerinde öğrenim görmüş ve daha sonra Glasgow Üniversitesi'nde ahlak felsefesi profesörü olmuştur. Çok geniş sahaya yayılan çeşitli yazıları vardır. Ekonomi, bunlar arasında en önemlisidir.

Merkantilist ve fizyokrat düşünce sistemlerine karşı çıkan ve dış ticareti savunan Smith'in en önemli teorik katkısı, tam rekabet altında kaynakların optimal etkin dağılımı hakkında ilk analizi geliştirmiş olmasıdır. Smith'den önce ekonomik tartışmalar vardı, Smith'den sonra ise insanlar ekonomiyi tartışmaya başladı. Smith'in ortaya attığı görüşler şunlardır:¹⁶

- Bireycilik ilkesi kapsamında 'kişisel çıkar' önde gelir.
- İşbölümü gereklidir.
- Ekonomik faaliyetler, 'doğal düzen' çerçevesinde 'görünmez bir el' aracılığıyla kendiliğinden gerçekleşir. Devletin müdahalesi gereksizdir.
- 'Bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler' görüşü ekonomiyi hakimdir.

¹⁵ William Gruber; Dileep Mehta and Raymond Vernon, "The R & D Factor in International Trade and International Investment of United States Industries", **The Journal of Political Economy**, 75 (1) (Feb., 1967), s. 20-37.

¹⁶ Adam Smith, **Ulusların Zenginliği**, Çev. Ayşe Yunus ve Mehmet Bakırcı, (Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985), s. 331.

- Serbest dış ticaret gereklidir. A. Smith, dış ticarete ‘mutlak üstünlük teorisi’ni ileri sürmüştür.
- Sadece tarım değil sanayi de verimlidir.
- Servetin kaynağı emektir.
- İki tür değer vardır: (1) Kullanım değeri (malın faydasına göre belirlenir), (2) Mübadele değeri (malın diğer mallarla değiştirilebilmesine göre belirlenir)
- İki tür sermaye vardır: (1) Sabit sermaye (mübadele edilemeyen sermaye), (2) Değişir sermaye (mübadele edilebilen sermaye)
- İki tür fiyat vardır: Reel fiyat, piyasa fiyatı.
- Ücret, emeğin fiyatı olup asgari geçim düzeyine göre belirlenir.
- Para, sadece mübadele aracıdır.
- İki türlü rant vardır: (1) Fizyokratlarca ‘net hasıla’ denilen fazlalık, (2) Toprağın işletilmesi için toprak sahibine verilen bedel.¹⁷

2.1.3. Mutlak üstünlük teorisinin eleştirisi

Bir ülke her iki malda da üstünlüğe sahipse bu teoriye göre dış ticaret olmayacaktır. İşte bu noktada Ricardo’nun karşılaştırmalı üstünlük teorisi devreye girer.

2.2. Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi

Ülkeler iki temel nedenden ötürü uluslararası ticaret yapar, bu nedenlerden her biri ticaretten sağladıkları kazançta bulunur. Bir kere ülkeler birbirlerinden farklı oldukları için ticaret yapar. Uluslarda, bireyler gibi, her birinin göreceli olarak daha iyi yaptığı şeyi yapmasına imkân veren bir düzenlemeye vararak, farklılıklarından yarar sağlayabilir. İkinci olarak, ülkeler üretimde ölçek kazançları (*economies of scale*) elde edebilmek için de ticaret yapar. Yani, ölçeğe göre artan getiri ortamları varsa, eğer her bir ülke üretebileceği bütün malları değil de, ticaret sayesinde sınırlı bir mal çeşidini

---

¹⁷ Smith, a.g.e., s. 336.

üretirse, bu malların her birini, her şeyi üretmeğe kalkışsaydı olacak olandan daha büyük bir ölçekte ve bu nedenle de daha etkili olarak üretebilir.¹⁸

Gerçek dünyada uluslararası ticaret paternleri, bu her iki saikin karşılıklı etkileşmesini yansıtır. Ne var ki, ticaretin sebepleri ve sonuçlarını anlamaya yönelik ilk adım olarak, bu saiklerden sadece birinin söz konusu olduğu basitleştirilmiş modellere bakmak daha isabetlidir.

Bu çalışmada ülkeler arasındaki farkların nasıl bunların arasında ticarete yol açtığı ve bu ticaretin niye her iki taraf için de yararlı olduğu merkezî öneme sahip olan kavram **karşılaştırmalı üstünlük** kavramı etrafında ele alınacaktır.

Ricardo'nun iki mal ve iki ülkeli basit modeli bir ülkenin iki malda da mutlak üstünlüğünün bulunması durumunda dahi dış ticaretin gerçekleşebileceğini ve bu ticarete giren ülkelerin bundan kazançlı çıkacağını ispatlamaktadır. Önemli olan üretimde üstünlük derecesidir. Bir ülke, diğerine göre, hangi malların üretiminde daha yüksek oranda üstünlük sahibi ise o mallarda uzmanlaşmalıdır

Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi'ne göre bir ülke üretiminde nisbi üstünlüğe sahip olduğu malları ihraç, nisbeten üstün olmadığı malları da ithal etmelidir. Böylece kıt ekonomik kaynaklar optimum biçimde kullanılmış olur. Uluslararası Ticaret Teorisi'nde standart iki-mallı, iki-ülkeli modeller kullanılır. Tam rekabet, devlet müdahalesinin yokluğu ve taşıma giderlerinin sıfır olması teoremin öteki varsayımları arasındadır.¹⁹

Karşılaştırmalı üstünlük kolay bir fikir olduğu halde, soyut bir şekilde ifade edilirse, bir ölçüde kafa karışıklığına yol açabilir. Bu kavramı doğru kavramanın en iyi yolu, bu fikri sergileyen bir dizi örneği ve modeli gözden geçirmektir. Bu bölüm, karşılaştırmalı üstünlüğün sadece uluslararasıdaki işgücü üretkenliği farklarına dayandığı örnekleri sunar. İşgücü üretkenliğindeki farklılara dayanan bir karşılaştırmalı

¹⁸ Paul R. Krugman, "Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade", **The American Economic Review**, 70 (5) (Dec., 1980), s. 950-959.

¹⁹ Paul R. Krugman, "New Theories of Trade Among Industrial Countries", International Trade, **The American Economic Review**, 73 (2), Papers and Proceedings of the Ninety-Fifth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1983), s. 343-347.

üstünlük modeli, ilk kez on dokuzuncu yüzyılın başlarında David Ricardo tarafından geliştirilmiştir.²⁰ Bu nedenle **Ricardo–vari (Ricardian)** model diye bilinir.

2.2.1. Karşılaştırmalı üstünlük teorisinin dayandığı varsayımlar

Mukayeseli üstünlük tezini açıklayan ekonomistler açık veya saklı birçok varsayımdan hareket etmişlerdir. Varsayımlardan başlıcaları şunlardır.²¹

1. Ülke içinde ve ülkelerarasında ticaret takas usulüyle yapılmaktadır.
2. Ticarete giren mallar iki tanedir. Ticaret iki ülke arasında yapılmaktadır.
3. Ulaşım, sigorta v.b. masrafları sıfırdır.
4. Değerin emek teorisi geçerlidir. Yani, bir malın üretiminde sadece işgücü kullanılmaktadır ve o malın değeri de kullanılan işgücü miktarıca tayin edilir. Ayrıca, işgücünün homojen olduğu kabul edilmektedir.
5. Üretimde sabit maliyetler geçerlidir. Yani, maliyetler üretim miktarına bağlı olarak değişmemekte sabit kalmaktadır.
6. Üretim unsurları gerek ülke içindeki faaliyet gerekse bölgeler itibariyle tam olarak hareketliliğe sahiptir.
7. Üretim unsurlarının ülkelerarası hareketliliği (mobilitesi) yoktur. Bu yüzden malların işgücü maliyetleri ve bunlar arasındaki oranlar ülkeler arasında değişmektedir. Kısaca malların üretim fonksiyonları ülkelerde farklı olabilmektedir.
8. Mal ve üretim unsuru piyasalarında tam rekabet geçerlidir. Yani, ticaret üretim kaynaklarının kullanımına etki etmemektedir.
9. Ticaret gelir dağılımına etki etmemektedir. Ülkelerin ticaretten kazançlı çıkmaları (gelir dağılımını etkilemeyerek) ülkelerin toplam refahını arttıracaktır.

---

²⁰ Paul R. Krugman ve Maurice Obstfeld, **Uluslararası İktisat**, Teori ve Politika- Birinci Kısım, Uluslararası Ticaret Teorisi, Üçüncü Edisyon, İkinci Bölüm - Ricardo Modeli: İşgücü Üretkenliği ve Karşılaştırmalı Üstünlük, Çeviren Prof. Dr. Yahya Sezai Tezel, (Ankara, 1997), s. 4

²¹ Akin, **a.g.e.**, s. 16.

Bu varsayımlardan 4. ve 5., “vazgeçme maliyeti”nin, 6. ve 7. varsayımlar ise “Heckscher - Ohlin teorisinin” ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 8. varsayımı ise ancak “dış ticarete genel denge analizini” ile ilgilidir. 9. varsayımın kabul edilmesi (yani ticaretin gelir dağılımına etki etmemesi), mukayeseli üstünlükler teorisini basit bir şekilde açıklamak içindir. Çünkü gelir dağılımına etki düşünülürse, gelir dağılımından dolayı ortaya çıkacak ekonomik değişikliklerle mukayeseli üstünlükler göre oluşması gereken ihtisaslaşma farklı olabilir. Örneğin gelir dağılımının değişmesiyle ülkedeki talep yapısı da değişirse zevkler değişecek (daha sonra üzerinde duracağımız üzere) mukayeseli maliyetlere göre ortaya çıkması gereken ihtisaslaşmanın yönü değişik olacaktır.²²

Karşılaştırmalı üstünlük teorisine göre, iki ülke arasında dış ticaretin iki ülke açısından kârlı olabilmesinin şartı, uluslararası fiyat oranının iki ülke iç fiyat oranlarının arasında olmasıdır.

Ricardo'nun yaptığı katkılara göre uluslararası ticaret için üzerinde durulması gereken, ülkenin bazı malları diğer ülkeden daha ucuza üretmiş olması yani bu mallarda mutlak üstünlük sahibi değildir. Tersine önemli olan üretimdeki üstünlüklerin derecesidir.

Bir ülke diğerine göre hangi malların üretiminde daha yüksek oranda bir üstünlük sahibi ise o mallarda uzmanlaşmalıdır. Başka bir deyişle Ricardo'ya göre uluslararası ticaretin temelini mutlak değil karşılaştırmalı üstünlükler oluşturur.

Karşılaştırmalı üstünlük teorisi bu gün de uluslararası ticaretin temeli olarak kabul edilebilir. Ancak bu modelde, zaman ve değişme faktörlerinin yeri yoktur. Gerçek hayatın en temel özelliği ise, sürekli bir değişim içinde olmasıdır. Modeldeki bu eksiklik özellikle kalkınma süreci içinde olan az gelişmiş ülkeleri ilgilendirir. Bu ülkeler için önemli olan, bu gün sahip oldukları karşılaştırmalı üstünlükler (tarım) yönünde bir uzmanlaşmaya gitmek değil, bu yapıyı sanayi ürünleri lehine değiştirmektir bu ise,

---

²² Aklin, **a.g.e.**, s. 17.

karşılaştırmalı üstünlüklerin statik değil, geleceğe dönük olarak yani dinamik bir biçimde ele alınmasını gerektirir.²³

2.2.2. Ricardo'nun temel görüşleri

Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük teorisindeki temel görüşleri şu şekildedir:²⁴

- Rant teorisi üç faktöre bağlıdır: (1) Tam rekabet koşullarına bağlıdır. Piyasa fiyatı, en kötü koşullarda üretim yapanların (yüksek maliyetle üretenlerin) üretim maliyetine göre f oluşacak daha verimli topraklarda üretilen malların lehine bir fark doğacaktır. Buna 'farklılık rantı (diferansiyel rant)' adı verilir. (2) Malthus'un Nüfus Kanunu doğrudur. Buna göre nüfus arttıkça, daha az verimli topraklar ekileceğinden daha verimli toprak sahipleri bir rant elde ederler. (3) Azalan Verimler Kanunu geçerlidir. Buna göre normal koşullarda üretim faktörleri arasındaki bileşim oranları aynı tutularak faktörler 2 veya 3 misli çoğaltıldığında hasıla da aynı oranda artar. Buna karşılık faktörlerin bileşimi bozulup farklı oranlarda arttırıldığında hasıla miktarı azalır.
- Değer, iki faktöre bağlıdır: Malın faydalı ve nadir olması ve o malı elde edebilmek için gerekli emek miktarı.
- İki tür ücret vardır: Doğal ücret (asgari geçim düzeyine bağlıdır); piyasa ücreti (arz ve talebe bağlıdır)
- Üretim faktör gelirlerinin dağılımı açısından bakıldığında;
- Ücret (emeğin payı) sürekli minimum düzeydedir; rant (toprağın payı) gittikçe artar, kar (sermayenin payı) gittikçe azalır, çünkü toprak rantı büyüdükçe sermayenin payı azalır.
- Serbest dış ticaret esastır. Böylece kişisel çıkarlarla toplumun çıkarları uyumlu olduğundan uluslararası işbölümü sayesinde emeğin optimal dağılımı sağlanır. Ricardo, 'dış ticaretten iki ülkenin de karlı çıkacağı' görüşünü benimseyerek 'karşılaştırmalı üstünlükler teorisi'ni savunur.

²³ Seyidoğlu, a.g.e., s. 81.

²⁴ Aktan, a.g.e., s. 12.

2.2.3. Ricardo'nun karşılaştırmalı üstünlük modelinin testi

İktisatçılar bu modeli genelde ABD ve İngiltere için test etmişlerdir. Bu ülkelerin dış ticareti, birbirleriyle yakın ilişkide olmaları ve istikrarlı istatistiklere sahip olmaları sonucu seçilmiş olacağı düşünülmüştür.

İlk defa 1951'de ABD ve İngiltere'nin ilgili sektörlerindeki emek verimlilikleri ile ihracat miktarı arası pozitif ilişkiyi bulan Ricardo modelin geçerli olduğunu ispatlamıştır.²⁵

2.2.4. Karşılaştırmalı üstünlük teorisine eleştiri

Smith ve Ricardo, analizlerini arz faktörleri ile yapmış, talep faktörünü dikkate almamışlardır. O nedenle Klasik modelde üretim maliyetlerinin fiyatlarla özdeş olduğu kabul edilir. Klasikler ayrıca, maliyeti tek bir faktörün yani emeğin belirlediğini varsaymışlar, sermaye ve doğal kaynak faktörlerini maliyet unsuru saymamışlardır.²⁶

Ricardo modelinde bulunduğu öne sürülen bazı önemli aksaklıklar aşağıda sıralanmıştır.²⁷

- Ricardo modelinin dayandığı kuramsal temel emek-değer teorisidir.
- Ricardo ülkeler arasında iş gücü verimindeki farklılığın nedenlerini açıklamamıştır.
- Ricardo'ya göre iş gücü ülke içinde tam hareketli, buna karşın ülkeler arasında ise tam hareketsizdir.
- Ricardo teorisi aslında bir arz teorisidir.
- Ricardo modeli sabit maliyetlere ve tam uzmanlaşmaya dayanır.
- Ricardo modeli statik bir model özelliğindedir.
- Üretimin aşamalara ayrılması.

²⁵ Seyidoğlu, a.g.e., s. 81.

²⁶ Krugman ve Obstfeld, a.g.e., s. 14.

²⁷ Mahmut Masca, "Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi", **Uluslararası Ticaret Teorisi Analizleri, Uluslararası İktisat Teorisi ve Politikası, Ders Notları**, (Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, Temmuz 2004), s. 20.

İşte bu varsayımlara dayanan geleneksel dış ticaret teorisine göre, bir ülke hangi üretim faktörüne zengin olarak sahipse, üretimi o faktörü yoğun biçimde gerektiren mallarda karşılaştırmalı üstünlük elde eder, yani onları daha ucuza üretir ve o alanlarda uzmanlaşır. Böylece dış ticaret yoluyla dünya üretimi artar ve her ülke bu artıştan payını alır. Eğer Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi geleneksel biçimiyle ele alınacak olursa, mevcut faktör donanımı ve teknolojik yapılarından ötürü, az gelişmiş ülkelerin gıda, maden ve tarımsal hammadde üretiminde uzmanlaşmaları ve bu malları ihraç ederek çoğu sanayi ürünlerini gelişmiş ülkelere ithal etmeleri gerekir. Ancak böyle bir model kısa dönemde refah artışı sağlasa da, uzun dönemde az gelişmiş ülkelerin kalkınmasını engelleyebilir. Başka bir deyişle bu yaklaşım mevcut dengesizliklere süreklilik kazandırılması demektir. Oysa çoğu yazarlarında kabul ettiği gibi, tarıma göre sanayi, daha büyük dinamik etkiler sağlar. Sanayinin yol açtığı bu dinamik etkiler arasında örneğin, iyi eğitilmiş insan gücü, teknolojik yenilik, gelişmiş bir sermaye alt yapısı, ihracatta yüksek fiyat ve istikrarlı gelir sayılabilir.

2.2.5. Karşılaştırmalı üstünlük konusundaki yanlış anlamalar

İktisatçılıkta karmakarışık hale getirilmiş fikirler hiç de kıt değildir. Politikacılar, önde gelen iş adamları ve hatta iktisatçılar bile, sık sık, dikkatli bir iktisadî analizin eleştirisi süzgecinden geçemeyecek görüşler öne sürerler.

Bu durum, bazı nedenlerden ötürü, özellikle uluslararası iktisat konusunda söz konusu oluyor gibi görünmektedir. Herhangi bir 'pazar gazetesi' ya da haftalık haber dergisinin iş ve ekonomi dünyası bölümünü açın, büyük bir olasılıkla, uluslararası ticaret konusunda budalaca önermeler öne süren en az bir makaleye rastlayacaksınız. Özellikle üç yanlış anlama bir hayli inatçı bir şekilde sürmüştür ve bizim basit karşılaştırmalı üstünlük modelimiz bu yanlış anlamaların niye yanlış olduğunu göstermekte kullanılabilir²⁸.

---

²⁸ Paul R. Krugman, "Technology, Trade and Factor Prices", **Journal of International Economics**, 50 (1), (2000), s. 51-71.

2.2.6. Karşılaştırmalı üstünlüklerin geçerlilik alanı

Karşılaştırmalı üstünlük teorisinin geçerlilik alanı şu şekilde açıklanmıştır:²⁹

- Yurtiçi talep ve ulusal üretim arasındaki farklılıklar
- Mal niteliklerindeki farklılıklar
- Fiyat farklılıkları

Klâsik karşılaştırmalı üstünlükler teorisi, zevklerin sabit, kaynakların sabit ve teknolojinin sabit olduğu bir dünyada hangi malların, hangi fiyattan ihraç ve ithâl edileceği ve ticaretten kimin kazançlı çıkacağı sorusunu cevaplandırmaktadır. Bununla beraber, bir zamanlar böyle bir statik dünya mevcut olmuş olsa dahi, şimdi artık yoktur. Zevkler değişmektedir, özellikle gösteriş etkisi, bir ülkeyi, diğer bir ülkede geliştirilmiş olan üretim vasıtaları veya tüketim maddeleri ile baskı altında tutmaktadır.³⁰ Bunun için sabit zevkler, sabit toprak, emek ve sermaye arzı, ticarete bulunan ülkeler arasında aynı ve değişmeyen bir üretim fonksiyonu bulunduğu hususundaki ilk varsayımlardan kısmen ayrılmak gerekecektir. Bu statik varsayımlardan ayrılma, gelişmiş ülkeler için de olmakla beraber, az gelişmiş ülkeler açısından daha büyük öneme haizdir. Çünkü, gelişmiş ülkelere göre değişmeler, gelişmekte olan ülkelerde daha hızlı ve çarpıcı olmaktadır.³¹

Faktör zenginliklerinde meydana gelen değişmelerin etkisi, başlangıçtaki ticaret hadlerinde, ticaretin değişmelerle nasıl etkilenebileceği incelenerek test edilir. Mümkün olduğu kadar azamî yönsüz talep varsayımı ile (homotetik farksızlık eğrisi), yönsüz gelişme, eski ticaret hadleri üzerinden ticaret arzusunun artmasına yol açacaktır. Dış sunum eğrisinin sonsuz elâstik olmaması şartıyla, bu, ticareti arttıracak şekilde sunum eğrisinin yerini alacak ve ticaret hadlerini kötüleştirecektir. Faktör zenginliklerindeki artışlar, ihracat lehinde yönlü veya ihracata karşıt olabilir ve bu şekildeki üretim eğilimini (kısmen veya tamamen) kuvvetlendiren veya dengeye getiren yönlü talep

²⁹ Masca, **a.g.e.**, s. 21.

³⁰ Kindleberger, **a.g.e.**, s. 62.

³¹ Aklin, **a.g.e.**, s. 67.

şartlarını karşılayabilir. Bununla beraber, üretimde aşırı - eğilimler, ikinci derece mallar olmaması şartıyla, neticeyi tayin eder.³²

Teknolojik değişme, eski malların maliyetinin düşürülmesi veya yeni malların yapılıp piyasaya sürülmesi ile ortaya çıkabilir. Birinci husus genellikle, sanki faktör zenginliklerinde bir değişme meydana gelmiş gibi, kabul edilir. Oysa, yeni malların bir ülkede diğerlerinden çok önce piyasaya sürülmesi, hiç olmazsa, kısa devrede faktör zenginlikleri ile ilgili olmayan ihracata yol açar. Meselâ, Amerika Birleşik Devletlerinin ticareti, araştırma ve geliştirme işleriyle uğraşan bilim adamları ve mühendislerle yani özel bir faktörle ilişkili olmakla beraber, büyük ölçüde yeni malların yapılıp, piyasaya sürülmesinin etkisi altındadır.³³

3. NEOKLASİK KATKILAR

Klasik dış ticaret teorilerine yönelik temel bir eleştiri, emek-değer teorisine dayanması, emek dışındaki faktörlerin maliyet ve dış ticarete etkisini ihmal etmesidir. Neoklasik iktisatçılar, emek maliyeti yerine, emekle birlikte diğer faktörleri de kapsayan “fırsat maliyeti” kavramını kullanarak, özüne dokunmadan Ricardo modelini revize etmişlerdir. Buna göre, üretim, kullanılan bütün faktörlerin ortak katkılarıyla ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, verimliliğin tersi olarak maliyet, bir birim mal üretmek için gerekli olan kaynakların toplamıdır ve kullanılan faktörlerin parasal değerleri toplanarak hesaplanır. Bir malın fırsat maliyeti ise, o malın üretimini bir birim artırmak için gereken kaynakları serbest bırakmak üzere, başka bir malın, üretiminden vazgeçilmesi gereken miktara eşittir.

Marshall, temsili balyalar kavramıyla Ricardo modelini iki-mallı olmaktan çıkarmış ve malların değerini karşılaştırırken fayda-değer kuramını kullanmış; emeğin yanı sıra, maliyeti etkileyen bir faktör olarak sermayeyi de dikkate almış, ancak emek-değer kuramının etkisinden tam olarak çıkamamıştır.³⁴ Buna karşılık Haberler, malların

---

³² Kindleberger, **a.g.e.**, s. 76.

³³ Aynı, s. 77.

³⁴ Aynı, s. 23.

değerini ölçmede, fırsat maliyeti kavramını kullanarak, emek-değer kuramını devre dışı bırakmıştır³⁵.

Fırsat maliyeti kavramı, dönüşüm eğrileri ile analiz aracı haline dönüştürülürken, kayıtsızlık eğrileri ve Mill'den hareketle Marshall'ın geliştirdiği teklif eğrileri yardımıyla, yine mutlak ve karşılaştırmalı üstünlük kuramlarının ihmal ettiği talep unsuru, analizlerde dikkate alınmaya başlamıştır. Bu arada, Mill tarafından teknolojik gelişmelerin dış ticarete etkisi bağlamında yapılan saptamaların, neoklasiklerce geliştirilmediğini söylemek mümkün görünmektedir.³⁶

3.1. Fırsat Maliyetleri

Kıtlık, insanların kaynaklarla hangi istekleri karşılayacakları konusunda bir karar vermelerini bir seçim yapmalarını zorunlu kılar. Böyle bir seçim yapılırken da, sınırlı kaynakları sınırsız isteklerden bir bölümünü karşılamak için kullanmaktan vazgeçilmiş olunur. Böylece kıtlık, bir şeyi elde etmek için bir başka şeyden vazgeçilmesini, kısaca değiş-tokuş gerektirir. Ekonomide bir şeyi elde etmek için vazgeçilen en iyi alternatif, fırsat maliyeti veya vazgeçme maliyeti (alternatif maliyet) denir.³⁷ Bir malın fırsat maliyeti o malın üretimi için vazgeçilen bütün üretim faktörlerinin toplam maliyetine eşittir. Dış ticarete fırsat maliyetleri üretim imkanları veya dönüşüm eğrileri ile gösterilir.

Klasik teoriye yöneltilen eleştiriler aşağıdaki gibi özetlenebilir.³⁸

- Teorinin emek-değer teorisine dayanması
- Emegın homojen bir üretim faktörü kabul edilmesi

Gerçekte maliyet emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimciliği faktörlerini de kapsar.

³⁵ Robert E. Baldwin, "Gottfried Haberler's Contributions to International Trade Theory and Policy", **The Quarterly Journal of Economics**, 97 (1) (Feb., 1982), s. 141-148.

³⁶ Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 178.

³⁷ Ünsal, **a.g.e.**, s. 25.

³⁸ Kindleberger, **a.g.e.**, s. 24-25.

Neo-Klasik iktisatçılar emek maliyeti yerine tüm faktörleri kapsayan “Fırsat Maliyeti” kavramını koyarak karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin bu eksiğini gidermişlerdir.

Ricardo modeli ile fırsat maliyeti birbirinin tersidir. Fırsat maliyetlerinde sadece emek-değer teorisine bağlı kalınmayıp, diğer faktörlerinde üretime katılmaları halinde toplam maliyetin ölçümü söz konusu olup bir maldan ilave 1 birim üretilmesi için diğer malın üretiminden vazgeçilmesi gereken maliyet kastedilir. Bu teoride üretim faktörlerinin tam istihdamda olduğu varsayılır. Fırsat maliyetinde üretime katılan üretim maliyetleri bir para birimi ya da ortak bir değer altında toplanmaktadır. Böylece ülkelerarası üstünlükleri karşılaştırmada kullanılmaktadır.

3.2. Üretim Olanakları Eğrisi

Fırsat maliyeti teorisinde kaynakların tam çalışma düzeyinde kullanıldığı varsayılır. Birden fazla üretim faktörünün üretime katıldığı kabul edilince ülkeler arasında teker teker faktör verimliliği yönünden karşılaştırma yapmak olanaksızlaşır. Bu güçlüğü yenmek için verimlilik yerine bu kavramın tersi olan üretim maliyeti ele alınarak bu sorun giderilir. Fırsat maliyetleri yaklaşımına göre üretim maliyeti, bir birim mal üretmek için gerekli olan kaynakların toplamına eşittir.³⁹

3 tür maliyet vardır. Sabit, artan ve azalan maliyetler:⁴⁰

1- Sabit Maliyetler: Üretimin değişmesine karşın maliyetlerin sabit kalmasıdır. Yani bir endüstriden başka bir endüstriye aktarılan kaynakların her iki kesimde de aynı derecede verimli olmasıdır. Bu da ya üretim faktörlerinin birbiri yerine tam olarak ikame etmesiyle ya da faktörün her biriminin aynı kalitede olmasıyla gerçekleşebilir. Sabit maliyetler sonucu üretimde tam uzmanlaşmaya gidilir.

2- Artan Maliyet: Kaynaklar bir kesimden diğerine aktarıldıkça, her yeni kaynak bir öncekinden daha az katkı sağlıyorsa üretimde artan maliyet koşulları

³⁹ Paul R. Krugman, “The Narrow and Broad Arguments for Free Trade”, Free Trade: A Loss of (Theoretical) Nerve?, **The American Economic Review**, 83 (2), Papers and Proceedings of the Hundred and Fifth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1993), s. 362-366.

⁴⁰ Kindleberger, **a.g.e.**, s. 26-40

(çoğalan fırsat maliyeti) vardır. Artan maliyetler ya üretim faktörlerinin homojen olmamasından ya da üretim faktörlerinin tüm mallar üzerinde aynı yoğunlukta kullanılmamasından dolayı oluşur. Azalan maliyetlerin sonucu eksik uzmanlaşmadır. Eksik uzmanlaşma; ticaret başladıktan sonra ülke halâ ithal ettiği malların bir bölümünü üretmeyi sürdürmekteyse üretim alanında tam değil eksik uzmanlaşma sağlamış olmaktadır.

Üretim değiştikçe maliyetler artıyorsa üretimde artan maliyetler (azalan verimler) söz konusudur. Şu iki durumda ortaya çıkar: (1) Üretim faktörleri tüm malların üretiminde sabit oranda kullanılmamaktadır ve (2) Bir faktörün bütün birimlerinin üretimi homojen değildir.

Üretimdeki uzmanlaşmanın eksik kalmasının nedeni üretimdeki artış dolayısıyla içerideki üretim maliyetlerinin (iç fiyatlar) giderek artması ve bir noktadan sonra dünya fiyatlarına eşitlenmesidir.

3- Azalan Maliyetler: Aktarılan her kaynağın üretimde sağladığı artış bir öncekinden daha fazladır. Verimlilikteki bu artış iktisatta içsel ve dışsal tasarruflarla (ölçek ekonomisi) açıklanır. İçsel tasarruflar üretim hacmindeki artış dolayısıyla firma içinden kaynaklanan olumlu gelişmelerdir. Dışsal tasarruflar ise bir ekonominin sırf kendi içerisinde değil aynı zamanda onun bağlı bulunduğu endüstrinin bir bütün olarak genişlemesinden dolayı ortaya çıkar.

Üretim artarken maliyetler azalıyorsa üretimde azalan maliyetler (artan verimler) denir. Azalan maliyetler durumunda aktarılan her kaynağın üretimde sağladığı artış bir öncekinden fazladır. Verimlilikteki bu artışlar iktisatta içsel ve dışsal tasarruflar ya da ölçek ekonomileri ile açıklana bilir.

Dönüşüm eğrileri: Bir ülkenin, veri teknoloji ve tam çalışma koşulları altında sınırlı kaynaklarıyla üretebileceği mal bileşenlerini gösteren eğriye dönüşüm eğrisi (üretim olanakları eğrisi) denir.

3.3. Rekabet Gücü Kuramı

Rekabet gücü (competitiveness) kavramı genel olarak bu konudaki literatürde firma, endüstri ve ulusal düzeyde olmak üzere üç farklı düzeyde ele alınmakta ve tanımlanmaya çalışılmaktadır. Görelî olarak bir sektörün diğer ülkelerin aynı sektörlerine göre daha yüksek gelir ve istihdam yaratma gücü olarak tanımlanabilir.⁴¹ Diğer bir ifade ile, bir ülkenin ürettiği mallarda diğer ülkelerin malları ile fiyat, kalite, tasarım, güvenilirlik ve zamanında teslim gibi unsurlarda yarışabilir düzeyde olması demektir. Görelî bir ölçüt olan rekabet gücü, sektörlerin veya ülkelerin birbirine göre mevcut durumlarını ortaya koymaya yarar. Rekabet üstünlüğü yaratan sebepleri ortaya koymaktan ziyade, sonuçta oluşan rekabet gücünü ölçmeyi sağlar.

Krugman'a göre rekabet gücü kavramı firmalar ve ülkeler için farklı anlamlar ifade eder. Firmalar birbirinin kaybı diğerinin kazancı şeklinde birbirleriyle rekabet ederken; ülkeler karşılaştırmalı üstünlükler yasası gereği uluslararası ticaretten hep birlikte kazanç elde edebilirler, üstelik şirketlerin aksine ülkeler ürettikleri mal ve hizmetlerin çoğunu kendi tüketimi için ürettiklerinden ülke içinde birçok kesimin uluslararası rekabet gücüne sahip olup olmaması önemli değildir.⁴²

Markusen'e göre bir ülke serbest ticaret koşulları altında dış ticaretini dengede tutarak ticaret ortamlarınıninkine eşit bir reel milli gelir büyümesini sürdürebiliyorsa, rekabet edebilen bir ülkedir.⁴³

Rekabet gücünü firmalar için tanımlamak nispeten kolaydır, fakat bölgelerin ya da ülkelerin rekabet gücünü tanımlamak ise daha zordur. Örneğin tarımsal bir bölge ile finans merkezini birbirlerine rakip olmadıkları için karşılaştırmak zordur. Diğer bir yaklaşöma göre ise ülkelerin rekabet gücünü hesaplamak yerine firmaların rekabet güçlerini hesaplamının daha tutarlı sonuç vereceği vurgulanmaktadır. Küreselleşen dünyada uluslararası firmaların rekabet gücünü belirlemede etkin olduğu

⁴¹ Orhan Çoban ve Serap Çoban, **Globalleşme İndeksiyle Türkiye'nin Rekabet Gücünün Ölçülmesi: AB Ülkeleriyle Bir Karşılaştırma, 1970-2001**, Türkiye-Kırgızistan Manas Üniversitesi İnternet Resmi Web Sitesi, 2005; www.manas.kg/pdf/sbdpdf10/Makaleler/14.pdf, (11.08.2006), s. 1.

⁴² Coşkun Can Aktan ve İstiklal Y. Vural, **Rekabet Gücü ve Rekabet Stratejileri**, (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Rekabet Dizisi 2, 2005), s. 11.

⁴³ Aynı, s. 17.

savunulmaktadır.⁴⁴ Yine bu sava göre, firmalara rekabet gücü sağlayan temel unsur ise ürün ve/veya üretim sistemlerinde yeniliktir. Rekabet gücünü etkileyen önemli yönelişler olmaktadır. Bunlar, küresel ticaret; gümrük tarife oranları, tarife dışı engellerin azalması, bilginin ve teknolojinin hızla yayılması ve ilerlemesi sonucu firmalar üzerinde rekabet baskısını artırmıştır. Küreselleşme, dışa açıklık, entegrasyon ve karşılıklı bağımlılık gibi kavramları da bünyesine almakla beraber 21. yüz yıl eşiğinde kavram olarak henüz kesinleşmemiştir.⁴⁵

Firma düzeyinde rekabet gücü, herhangi bir firmanın ulusal ya da global piyasalarda rakiplerine kıyasla düşük maliyette üretimde bulunabilme (fiyat ve maliyet rekabet gücü), ürünün kalitesi, sunulan hizmet ve ürünün çekiciliği (kalite rekabet gücü) gibi unsurlar açısından rakiplerine denk veya daha üstün bir durumda olma, ayrıca yenilik ve icat yapabilme yeteneğidir.

Endüstriyel rekabet gücü, bir endüstrinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyine ulaşması ve bu düzeyi sürdürme yeteneği ya da rakiplerine kıyasla eşit ya da daha düşük maliyette ürün üretme veya satma yeteneğidir.⁴⁶ Başka bir ifadeyle, endüstri düzeyinde rekabet gücü, bir sanayiinin rakiplerine eşit ya da daha üst düzeyde bir verimlilik düzeyinde uluslararası piyasanın gereklerine uygun mal ve hizmet üretebilme ve daha düşük maliyetlerle uluslararası piyasaların standart ve taleplerine uygun mal ve hizmetleri üretebilmesini sağlayan icat ve yenilikleri gerçekleştirme yeteneğidir.

Ulusal (uluslararası) düzeyde rekabet gücü ise “bir ülkenin, serbest ve adil piyasa koşulları altında, bir yandan uzun vadede halkının reel gelirini artırırken; öte yandan, uluslararası piyasaların koşullarına ve standartlarına uygun mal ve hizmetleri üretebilme yeteneğidir”⁴⁷. Uluslararası rekabet gücünün artırılması, üstün bir verimlilik

⁴⁴ Çoban ve Çoban, **a.g.e.**, s. 1.

⁴⁵ Kutlu, “Küreselleşme ve Etkileri”, **a.g.e.**, s. 384.

⁴⁶ J. Markusen, Productivity, Competitiveness, Trade Performance and Real Income: The Nexus Among Four Concepts, (Ottawa, Supply and Services Canada, 1992); aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, Rekabet Edilebilirlik, **Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası**, (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003), s. 8.

⁴⁷ OECD, The Technology and the Economy: The Key Relationships, (Paris, OECD, 1992); aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, Rekabet Edilebilirlik, **Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası**, (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003), s. 237.

performansına ve yüksek reel ücretlere sahip olan iktisadi faaliyetlere ülke kaynaklarının yönlendirilmesi yeteneğine bağlıdır. Rekabet gücü, sadece dışarıya mal satma ve dış ticaret dengesini sağlama yeteneği değildir; bunun yanı sıra bir ülkenin gelir ve istihdam düzeyini artırabilme⁴⁸ ve yaşam kalitesinde kabul edilebilir ve sürekli artışlar sağlayabilme⁴⁹ ve uluslararası pazarlardaki payını artırabilme⁵⁰ yeteneğidir.

Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Management Development: IMD)'ne göre ise rekabet gücü, bir ülkenin katma değerde sürekli artış yaratabilecek bir çevre oluşturabilme yeteneğidir. Bu çerçevede ekonomik performans, hükümet etkinliği, iş dünyasının etkinliği ve altyapı olmak üzere dört ana faktöre dayanmaktadır.⁵¹

4. MODERN DIŞ TİCARET TEORİLERİ

Dış ticaret teorileri alanında 1930'lara gelindiğinde hakim yaklaşım, neoklasik revizyonla teyid edilen, ancak uluslararası emek verimliliğinde farklılık doğuran etkenler üzerinde durmayan ve ülkeler arasında yurt-içi fiyat farklılığının nedenlerini açıklamayan karşılaştırmalı üstünlükler kuramı olduğu gözlemlenmektedir.

Karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin, yukarıda işaret edilen temel eksiğine yönelik katkılar iki İsveçli iktisatçı, Heckscher ve Ohlin'den gelmiştir: Heckscher-Ohlin teorisine göre, bir ülke hangi üretim faktörüne zengin olarak sahipse, üretimi o faktörü

⁴⁸ J. Fagerberg, "International Competitiveness", *The Economic Journal*, No: 98, (June 1995), ss. 255-258 ve D. Dollar ve Edward N. Wolff, *Competitiveness, Convergence and International Specialization*, (The MIT Press, London, 1995), s. 3; aktaran Can C. Aktan, "Rekabet Gücü Kavramı", Rekabet Edilebilirlik, *Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003, s. 1.

⁴⁹ G. Hataopoulos, P. Krugman ve L. Summers, "US Competitiveness: Beyond the Trade Deficit", *Science*, No: 241, (July, 1994), s. 299; aktaran Can C. Aktan, "Rekabet Gücü Kavramı", Rekabet Edilebilirlik, *Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası*, (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003), s. 1.

⁵⁰ J. Velloso ve P. Des R., "International Competitiveness and the Creation of Enabling Environment", in: I. Ul Haque (Ed.), *International Competitiveness: Interaction of the Public and Private Sectors*. (Collected Papers from an EDI Policy Seminar Held in Seoul, Republic of Korea, EDI Seminar Series, Washington, D.C., World Bank, April 18, 1990), s. 29-31; aktaran Can C. Aktan, "Rekabet Gücü Kavramı", Rekabet Edilebilirlik, *Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası*, (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul), 2003, s. 1.

⁵¹ World Competitiveness Center, "Methodology in a Nutshell", *Research Methodology*, (Research and Knowledge, Research Centers, Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Management Development, IMD Resmi İnternet Web Sitesi, Lousanne, 2006); http://www.imd.ch/research/centers/wcc/research_methodology.cfm, 11.08.2006, s. 1.

yoğun biçimde gerektiren mallarda karşılaştırmalı üstünlük elde eder. Dolayısıyla uzmanlaştığı bu malları ihraç ederken kıt sahip olduğu gerektiren malları ithal eder.

Faktör donatımı, ülkenin sahip olduğu üretim faktörleri miktarını esas alırken emek ve sermayeyi dikkate alma geleneği sürdürülmektedir. Bu çerçevede, ülkeler emek-zengini ve sermaye-zengini, mallar ise emek-yoğun ve sermaye-yoğun biçiminde ayrıştırılırken ülkelerin, faktör donatımları ve malların, faktör yoğunlukları bakımından farklılaştığı düşünülmektedir. Ayrıca, bir malın üretim fonksiyonunun, dolayısıyla üretim teknolojisinin bütün ülkelerde aynı olduğu ve teknolojik gelişmeyle mümkün olan artan verim ihtimalini dışlayacak şekilde üretimde sabit verim koşullarının geçerli bulunduğu varsayılmaktadır.⁵²

Analitik geçerliliğini göstermek üzere talep koşulları benzer ülkeler için neoklasik katkılar olan dönüşüm ve kayıtsızlık eğrilerine başvuru ve faktör donatımı teorisi olarak da nitelenen Heckscher-Ohlin modelinden faktör fiyatları eşitliği, gelir dağılımı ve Rybczynski teoremleri türetilmiştir.⁵³

Faktör fiyatları eşitliği teoremine göre ileri sürülen husus, faktör mobilizasyonunun olmadığı koşullarda serbest ticaretin uluslararası faktör hareketliliğinin tam olması durumunda faktör piyasalarının sağlayacağı faktör fiyatlarının eşitlenmesi sonucunu ortaya çıkaracağıdır. İlk olarak Heckscher tarafından üzerinde durulan faktör fiyatlarının serbest ticaretle eşitlenmesi hususunun Ohlin tarafından mutlak eşitlik yerine eşitlik yönünde bir eğilim şeklinde ifade edildiği görülmektedir.⁵⁴

Stolper ve Samuelson, Ricardo'dan itibaren yüzyılı aşkın bir süre kabul gören, 'serbest ticaret, ülkedeki herkesin yararına, korumacılık yine herkesin zararınadır' düşüncesine karşı çıkararak bu arada dış ticaret ilintili gelir dağılımı teorilerini

⁵² David S. Clifton, Jr and William B. Marxsen, "An Empirical Investigation of the Heckscher-Ohlin Theorem", *The Canadian Journal of Economics*, 17 (1) (Feb., 1984), s. 32-38.

⁵³ Nobuo Minabe, "The Stolper-Samuelson Theorem, the Rybczynski Effect, and the Heckscher-Ohlin Theory of Trade Pattern and Factor Price Equalization: The Case of Many-Commodity, Many-Factor Country", *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, 33 (3) (Aug., 1967), s. 401-419.

⁵⁴ Aynı, s. 401-419.

geliştirmişlerdir.⁵⁵ Buna göre, ithalata rakip üreticileri koruyan korumacı önlemler, bir bütün olarak ülke refahını olumsuz etkiler. Bir başka deyişle, korumacılık, ithal ikameci sektörde yoğun kullanılan (ülkede kıt olan) faktörün lehine iken; serbest ticaret, ihracatçı sektörün yoğun kullandığı (ülkede bol olan) faktörün yararınadır.

Gümrük tarifeleri, ithalata rakip malların fiyatını, ihraç malları fiyatına göre yükselttiği sürece, Stolper-Samuelson teoreminin analitik geçerliliği devam edecektir. Öte yandan, eğer gümrük tarifeleri, ithalatçının önemi yüzünden ithal malların fiyatının düşmesine yol açarsa (Metzler paradoksu), Stolper-Samuelson teorisi de geçerliliğini kaybeder.⁵⁶

Rybczynski teoremi'nin Heckscher-Ohlin modelinden türemiş olduğu ve faktör arzındaki değişimlerin üretim sonuçlarını analiz ettiği göz önüne alındığında, bu teorem yine iki-mallı, iki-faktörlü bir modelde ve tam istihdam koşullarında, faktörlerden birinin arzı artınca bu faktörü yoğun kullanan malda üretim artarken arzı sabit kalan faktörü kullanan malda üretimin, sektörler arası faktör transferi yüzünden azalacağını öne sürmektedir.⁵⁷

Heckscher-Ohlin modeli dış ticaret teorilerinin analitik niteliğini geliştirmesine yol açmış olması ve rasyonel tutarlılığı nedeniyle uluslararası iktisat literatüründe çok yaygın kabul görmektedir. Bunun yanında, 1950'lerin başından itibaren, bir yandan ampirik testlerin faktör donatımı teorisine duyulan güveni sarsması, öte yandan bilginin toplumsal dönüşümlere ve özellikle üretim sürecine belirgin yansımaları ile dış ticaret teorileri, önemli açılımlara erişmiştir.

---

⁵⁵ J. L. Ford, "The Ricardian and Heckscherohlin Explanations of Trade: A General Proof of an Equivalence Theorem and Its Empirical Implications", **Oxford Economic Papers**, New Series, 34 (1) (Mar., 1982), s. 141-149.

Minabe, 1967, **a.g.e.**, s. 401-419.

⁵⁶ Ünsal, **a.g.e.**, s. 324-325.

L Lloyd A. Metzler, "Tariffs, the Terms of Trade, and the Distribution of National Income", **The Journal of Political Economy**, 57 (1) (Feb., 1949), s. 1-29.

Nobuo Minabe, "The Stolper-Samuelson Theorem and the Metzler Paradox", **Oxford Economic Papers**, New Series, 26 (3) (Nov., 1974), s. 329-333.

⁵⁷ Clifton ve Marxsen, **a.g.e.**, s. 32-38.

Yingfeng Xu, "A General Model of Comparative Advantage with Two Factors and a Continuum of Goods", **International Economic Review**, 34 (2) (May, 1993), s. 365-380.

4.1. Heckscher-Ohlin Teoremi

Dış ticaretin yapılmasının nedeni maliyetlerin çeşitli ülkelerde farklı bulunmasıdır. Heckscher-Ohlin isimli iki İsveçli iktisatçı maliyet farkları arasında bir açıklama yapmıştır.

Maliyetlerin çeşitli ülkelerde farklı olmasının çeşitli nedenleri vardır. Maliyetlerin görece ucuzluğu veya pahalılığı çeşitli ülkelerdeki tarihi veya doğal nedenlere dayanabilir. Mevcut gelenekler, yetişmiş kalifiye işçi, teknik bilgi, üretim yönetimindeki ileri uygulama nedeniyle şu veya bu malı nispeten daha ucuza elde etmek mümkündür. Çünkü çeşitli mallara karşı mevcut talep de fiyat üzerinde etkili olabilir.⁵⁸

Heckscher-Ohlin teorisinde savunulan ana düşünce bir ülke hangi üretim faktörüne zengin olarak sahipse üretimi o faktörü yoğun biçimde gerektiren mallarda karşılaştırmalı üstünlük elde eder; yani onları daha ucuza üretir ve o alanlarda uzmanlaşır. Bir ülke üretim faktörlerinden emeğe daha bol biçimde sahiptir.

Heckscher-Ohlin teorisinin dayandığı ana varsayımlar şunlardır:

- Ülkeler faktör donatımları bakımından birbirinden farklıdır. İki ülkeli modelde bir ülke emek diğeri ise sermaye bakımından zengin ülkelerdir.
- Mallar faktör yoğunlukları bakımından da farklılık gösterir. Bazı mallar emeğe oranla daha çok sermaye, ya da tersine gerektirir. Birinci türdeki mallara sermaye yoğun ikinci türdekilere de emek yoğun mal adı verilir.

Bu iki temel varsayımın dışında teorisinin dayandığı diğer bazı varsayımlar aşağıdaki gibidir:

- Bir malın üretim fonksiyonu bütün ülkelerde aynıdır.
- Üretimde ölçeğe göre sabit verim koşulları geçerlidir.
- Ülkelerin talep koşulları birbirinin benzeridir.

⁵⁸ Zeyyat Hatiboğlu, **Makro İktisat, Dış Ticaret ve Gelişme**, (Temel Araştırma A.Ş. Yayınları No: 11 İşletme Yönetimi İhtisas Dizisi No: 8, İstanbul, 1987), s. 230.

4.1.1. Heckscher-Ohlin teorisinin eksik yönleri

Her ülkede üretim tekniklerinin aynı olacağı kesin değildir. Çünkü teknik yeniliklerin aktarılması zaman alır. Üretim fonksiyonunun arkasında yatan iklim, coğrafi özellikler, insan karakteri dikkat alınmamıştır. Bunlar aynı olsa dahi üretim faktörleri homojen değildir. Ölçeğe göre sabit getiri varsayılmakta ancak üretimin farklı aşamalarında farklı maliyetler söz konusu olabilir. Teori tamamen arza bağlıdır ancak talebin artması sonucu fiyatlar etkileneceğinden bir ülkede sermaye yoğun mala talep fazla ise bu malın fiyatı diğer üretim faktörlerine göre ucuz olmayabilir.

İki mal, iki ülke, iki üretim faktörü ve tam rekabet günümüzde pek geçerli değildir. Teknolojinin iki ülkede de eşit ve sabit varsayılması sonucu fiyatları etkilememektedir ancak teknoloji hesaba katıldığında malların fiyatları etkilenebilir.⁵⁹

4.1.2. Heckscher-Ohlin modelinden çıkarılan teoremler

Bu teori Leontief tarafından ABD ekonomisi için test edildi. 200 ABD malının ithalat ve ihracat ikamesi malları ele alınmış, bu endüstrilerde ABD'nin sermayenin emek oranını bularak ABD ekonomisinin gerçekte sermaye yoğun mal ihraç edip, emek yoğun mal ithal etmesi beklenirken test sonucunda tam tersi ortaya çıkmıştır.

Böylelikle Leontief çelişkisi literatüre girmiştir. Bu test ithalata rakip malların ihracat mallarına kıyasla %30 sermaye yoğun üretildiğini göstermiştir.⁶⁰

Heckscher-Ohlin modelinden çıkarılan teoremler şunlardır:

- Faktör Donatımı Teoremi
- Faktör Fiyatları Eşitlik Teoremi
- Stolper-Samuelson Teoremi
- Rybczynski Teoremi

⁵⁹ Seyidoğlu, a.g.e., s. 47.

⁶⁰ Vural Savaş, **Kalkınma Ekonomisi**, (2. Baskı, İTİA Nihad Sayer Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul, 1979), s. 256.

4.2. Faktör Donatımı Teoremi

Faktör Donatımı Teorisi, 1919'da İsveçli Eli Heckscher tarafından ortaya atılmıştır. Yine aynı ülkeden Bertil Ohlin teoriye önemli katkılarda bulunmuştur. Bu iki iktisatçının isminden dolayı teoriye Heckscher Ohlin Teorisi de denir. Faktör Donatımı Teorisi'ne göre her ülke emek ve sermaye faktörlerinden hangisine daha zengin olarak sahip bulunuyorsa, üretimi o faktörü daha yoğun şekilde kullanmayı gerektiren mallarda karşılaştırmalı üstünlük elde eder.⁶¹ Diğer bir deyişle, bu malların üretiminde uzmanlaşır, bunları ihraç ederek pahalı malları yurt dışından ithal eder.

Faktör Yoğunluğu:

Bir malın üretiminde kullanılan girdilerle elde edilen ürün arasındaki teknik ilişkiye üretim fonksiyonu denir.

Eş ürün eğrisi teknolojinin koyduğu sınırlandırmalar altında bir maldan aynı miktarı üretmek için kullanılması gereken emek ve sermaye bileşimlerini gösteren bir eğridir. Bir faktörün belirli ölçülerde öteki faktörün yerine kullanılabilmesine olanak verdiği durumlarda eş ürün eğrisi orjine göre dış bükey olur.

Eş ürün eğrisinin Üretim eğrisine teğet geçtiği yer denge noktasıdır. Sermaye ve emeğin bileşimini gösteren doğru faktör yoğunluğudur. Yani bir miktar motor üretiminde ne kadar sermaye ne kadar emek kullanıldığını gösterir. Faktör yoğunluğu doğrusunu belirleyen öge iç fiyatlar oranıdır. Eğer üretimde kullanılan faktörlerden biri ucuzlarsa faktör yoğunluğu doğrusu o tarafa kayar.

Ucuzlayan sermaye faktörü pahalılaştıran emek faktörünün yerine geçmiştir. Emek yoğun bir üretim sermaye yoğun olamayacağı gibi sermaye yoğun bir üretimde emek yoğun olamaz. Yani faktör yoğunluğu tersine dönmez.

Teorinin temel varsayımlarından birisi ülkelerin faktör donatımı bakımından farklı olduklarıdır. Diğer bir varsayım, malların faktör yoğunluklarındaki farklılıklardır. Teoride ayrıca malların faktör yoğunluğu özelliğinin değişmediği varsayılır. Teorinin

---

⁶¹ Ford, a.g.e., s. 141-149.

geçerliliği için talep koşulları iki ülkede aynı olmalıdır. Talep farklılıklarını dikkate almaması dolayısıyla teori bir arz teorisi sayılabilir.

Faktör Donatımı Teorisi ilk kez 1953 yılında Leontief tarafından ABD'nin dış dünya ile olan ticareti üzerinde test edilmiştir. Varılan sonuçlara göre ABD'nin, teoriden beklenenin tersine, emek-yoğun mallar ihraç edip sermaye-yoğun mallar ithal ettiği görülmüştür. Bu sonuca "Leontief Paradoksu" adı verilmektedir.⁶² Diğer ülkeler üzerinde yapılan benzer testler de teoriyi tam olarak desteklememiştir. Tartışmalar hala devam etmekle birlikte, bugüne kadar çelişkiyi tam olarak giderecek bir açıklama yapılamamıştır.

Dış ticareti açıklamak amacıyla 1960'lardan sonra çeşitli yeni görüş ve teoriler ortaya atılmıştır. Nitelikli işgücü, ölçek ekonomileri, teknoloji açığı, ürün devreleri, tercihlerde benzerlik ve monopolcü rekabet teorileri bu yeni modellerden başlıcalarıdır.

Genel olarak dış ticaret teorilerinin hiçbirinin tek başına dünya ticaretini açıklayamadığını ancak birinin eksini diğeri tamamladığı için hepsi birlikte düşünüldüğünde dünya ticaretinin çoğunu açıklayabilmekte olduklarını söylenebilir.

4.3. Faktör Fiyatları Eşitliği Teoremi

Faktör fiyatları eşitliği teorisine göre serbest ticaret ülkeler arasında faktör fiyatlarını eşitler. Birinci ülke X malında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve X emek yoğun mal, diğer ülkede Y malında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip ve Y sermaye yoğun mal olsun. Bu durumda nispi faktör fiyatlarıyla nispi mal fiyatları arasında pozitif bir ilişki ortaya koyar. Böylece faktör fiyatları eşitlenir.

Ülkeler dış ticarete gittiğinde X'in fiyatı artar ve daha fazla üretilir. Daha fazla emek talebi emeğin fiyatını (ücretleri) yükseltir. Diğer ülkede de sermaye için aynı şey geçerlidir. Ve sonuçta her iki ülkede de faktör fiyatları eşitlenecektir.

Demek oluyor ki Heckscher-Ohlin modeline göre serbest ticaret ve onu simgeleyen uluslararası uzmanlaşma, ülkelerin bol olarak sahip buldukları faktörlerin

⁶² Metin Berber, **Dış Ticaret Teorisi ve İktisadi Kalkınma**, (Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Trabzon, 2005), s. 3.

fiyatını yükseltip kıt faktörlerin bedelini düşürerek ülkeler arasında fiyatların eşitlenmesine neden olur.

4.4. Stoper-Samuelson Gelir Dağılımı Teoremi

Klasik teoride serbest ticaretin ülkede yaşayan insanların tümüne yararlı olduğu, koruyucu politikaların ise zararlı olduğu kabul edilir. Oysa Stoper ve Samuelson'a göre serbest ticaret ihracat endüstrilerinde yoğun kullanılan faktörün lehinedir oysa korumacılık ithalata rakip endüstrilerde yoğun kullanılan faktörleri yararlandırır.⁶³ Başka bir deyişle korumacılık dolayısıyla ekonomi bir bütün olarak kaybetse de ithalata rakip kesimde çalışanlar bundan faydalanırlar. Ülkenin bir gümrük tarifesi koymasının kıt kaynağının reel gelirini yükseltir.

Örneğin sermaye yoğun mallar ihraç edip, emek yoğun mallar ithal eden bir ülke düşünelim. Bu ülke emek yoğun ithal mallar üzerine bir tarife koyunca emek yoğun malların iç fiyatları sermaye yoğun malların iç fiyatlarına göre yükselir. Dolayısıyla reel ücret-gelirleri artar. Çünkü emek yoğun malın yurt içi üretimi gerilerken, sermaye yoğun malın yurt içi üretimi daralır böylece emeğin geliri olan ücretler, sermayenin geliri olan faizden daha çok artacaktır. Kısacası, ülke bir bütün olarak tarifeden zarar görürken, kıt faktör bundan yararlanmış olur.

4.5. Rybczynski Teoremi

İki mallı ve iki faktörlü bir modelde tam istihdam şartları altında eğer tek bir faktörün arzı arttırılacak olursa, onu yoğun olarak kullanan malda üretim genişler, diğer malda ise azalır.⁶⁴

Örneğin sermaye arzı sabit kalırken emek stokunu artacak olursa, artan emek tekstil kesiminde çalışacak ve söz konusu kesimde üretim artacaktır. Üretim olanakları eğrisi emek yoğun mal lehine sağa doğru genişlemiş, sermaye yoğun mal olan makine

⁶³ Ford, **a.g.e.**, s. 141-149.

Minabe, 1967, **a.g.e.**, s. 401-419.

⁶⁴ Xu, **a.g.e.**, s. 365-380.

Paul R. Krugman and Maurice Obstfeld, **International Economics: Theory and Policy**, (Sixth Edition, Notes Edited by Iordanis Petsas, Chapter 4, Resources and Trade: The Heckscher-Ohlin Model, Pearson Education, 2003), s. 4-14.

üretiminde daralma yaşanmıştır. Özetlenecek olursa, ülkede yoğun olarak bulunan faktörün yoğun olarak kullanıldığı ihraç malın üretimi artarken, kıt faktörün kullanılarak üretildiği mal daralmıştır.⁶⁵

5. LEONTİEF PARADOKSU VE YENİ DIŞ TİCARET TEORİLERİ

Faktör donatımı teorisini test etmek üzere, ABD ekonomisinin, 1947 input-output tablosu ve aynı yıla ait dış ticaret verileri ile birer milyon dolarlık ihraç ve ithal-ikamesi ürünlerini içeren temsili mal sepetleri oluşturan Leontief, bugün olduğu gibi, 1950'lere doğru da tartışmasız dünyanın sermaye zenginliği en fazla ülkesi ABD'nin, teorinin öngördüğünün aksine, sermaye-yoğun malları ithal, emek-yoğun malları ihraç ettiği sonucuna ulaşmıştır.⁶⁶ Leontief paradoksu olarak nitelenen bu durum, Leontief'in çalışmasına yönelik eleştiriler, bu sonucu yorumlama çabaları ve paradoksu aşma gayretlerini içeren geniş bir literatür yanında, emek ve sermaye dışındaki unsurların ve özellikle "bilgi"nin üretim ve dış ticaretteki rolünü vurgulayan yeni teorilerin gelişim sürecini başlatmıştır.

Paradoks kadar ilginç olan açıklama çabasında Leontief, ABD üretim ortamının eğitim ve işçi niteliği bakımından farklılığını vurgulamış; izleyen araştırmalarda, şiddeti azalsa da devam eden paradoksu, ABD beşeri sermayesi ile açıklama eğilimi ön plana çıkmıştır.⁶⁷ Beşeri sermaye bağlamında, araştırma-geliştirme faaliyetlerinden kaynaklanan "bilgi sermayesi" üzerinde durulmuştur. Buna göre bilgi, belli malzeme ve insan gücü ile elde edilebilecek üretim değerinin yükselmesine yol açan bir etkidir.

5.1. Leontief Paradoksu

Leontief paradoksunu açıklamada üçüncü üretim faktörü kavramına başvurulmuştur.⁶⁸ Buna göre, ticaret, sadece emek ve sermaye faktörlerine dayanmaz; hammaddeler, emeğin bütün nitelik türleri ve başka faktörler de ticareti açıklar. Üçüncü

⁶⁵ Ünsal, **a.g.e.**, s. 162.

⁶⁶ Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 180.

⁶⁷ Karl W. Roskamp and Gordon C. McMeekin, "Factor Proportions, Human Capital and Foreign Trade: The Case of West Germany Reconsidered", **The Quarterly Journal of Economics**, 82 (1) (Feb., 1968), s. 152-160.

⁶⁸ Wassily Leontief, "Structure of the World Economy: Outline of a Simple Input-Output Formulation", **The American Economic Review**, 64 (6) (Dec., 1974), s. 823-834.

faktör açıklaması, nitelikli işgücü ile araştırma-geliştirme harcamalarını da içerecek şekilde genişletilmiştir. ABD’de, ilk defa beyaz yakalı çalışan sayısının mavi yakalıları aşmasıyla betimlenen⁶⁹ “bilgi çağı”nın başladığı 1950’lerin sonlarında, Leontief Paradoksu ile başlayan tartışmalar, bilgi-ilintili unsurları içeren ve yeni dış ticaret teorileri biçiminde gruplandırılan gelişmeleri ortaya çıkarmıştır.

Keesing ve Kenen’in öncü çalışmalarıyla⁷⁰ gelişen Nitelikli işgücü teorisi, nitelikli işgücü zengini ülkelerin bu işgücünü gerektiren mallarda, işgücü çoğunluğu niteliksiz olan ülkelerin ise niteliksiz emekle üretilen mallarda uzmanlaşacağını belirtir. Nitelikli-emek-yoğun mallar, aynı zamanda sermaye yoğun olduğundan, bu teori **neo-faktör donatımı** biçiminde de adlandırılmaktadır.

Teknoloji açığı teorisi ile Posner yeni bir mal ya da üretim yöntemi (teknoloji) geliştiren ülkelerin, bunun ilk ihracatçısı olacağını, zamanla bu teknolojiyi bir biçimde edinen başka ülkelerin sahip oldukları diğer avantajlar (işgücü, doğal kaynak, vb) nedeniyle maliyet/ rekabet üstünlüğüne erişmesiyle ithalatçı konumuna düşeceğini ileri sürmüştür.⁷¹ Tekstil, elektronik eşya vb sektörlerle ilişkin dünya deneyiminin teyit ettiği bu teorinin testine yönelik çalışmalarında Gruber, vd, bir endüstrideki Ar-Ge yatırımları ile net ihracat arasında yüksek bir korelasyon saptamıştır.⁷²

Ürün dönemleri teorisi, teknoloji açığı teorisinin, Vernon’un katkılarıyla geliştirilmiş bir formu olarak, ürün geliştirme ve yenileme sürecinin durakladığı aşamaya doğru belli bir ürünün üretiminin zamanla daha basit hale geleceği düşüncesine dayanır. Özellikle bazı azgelişmiş ve Yeni sanayileşen ülkelerdeki hızlı ihracat

⁶⁹ Elie Appelbaum, “On the Choice of Functional Forms”, *International Economic Review*, 20 (2) (Jun., 1979), s. 449-458.

⁷⁰ Seyidoğlu, *a.g.e.*, s. 81

⁷¹ M. V. Posner, “International Trade and Technical Change”, *Oxford Economic Papers*, New Series, 13 (3) (Oct., 1961), s. 323-341.

Joseph E. Gagnon and Andrew K. Rose, “Dynamic Persistence of Industry Trade Balances: How Pervasive Is the Product Cycle?”, *Oxford Economic Papers*, New Series, 47 (2), (Apr., 1995), s. 229-248.

⁷² William Gruber, Dileep Mehta and Raymond Vernon, “The R & D Factor in International Trade and International Investment of United States Industries”, *The Journal of Political Economy*, 75 (1) (Feb., 1967), s. 20-37.

artışlarını açıklamaya çalışan modelinde Vernon, bazı ürünlerin üç aşamaya bölünebilecek yaşam dönemleri izlediğini ileri sürmüştür.⁷³

- i. Başlangıçta ürün, iç piyasa için üretilmiştir ve sürekli gözden geçirilerek geliştirilmektedir. Dış piyasalarda satılsa da, sürekli gözden geçirildiğinden ürün icat edildiği ülkede üretilecektir.
- ii. Ürün olgunlaştıkça ve dış satışlar arttıkça, firma dış talebi tatmin için önce, en azından pazarlama bağlantısı oluşturacak, daha sonra, ürünün bir kısmını dış piyasada daha ucuza imal edebileceğini fark edecektir.
- iii. Nihai aşamada, yenileme ve gözden geçirme süreci duraklar, dışarıdaki üretim maliyetleri daha düşük ise, ürün yurt dışında üretilir ve icat eden ülkeye ihraç edilir.

Ürün dönemleri teorisi çokuluslu şirketlerin ortaya çıkışını hesaba katmak bakımından fonksiyoneldir. Ürün/teknoloji, gelişmiş bir ülkede üretilip geliştirilmekte; teknoloji olgunlaşınca, en düşük maliyetli yerde kitlesel üretim gerçekleşmektedir. Bu aşamada ürün, bir başka gelişmiş ülke yerine, özellikle emek maliyetleri, toplam maliyetler içinde büyük paya sahip ve taşıma maliyetleri düşük ise, bir Yeni sanayileşen ülkede üretilir ve dünyanın geri kalanına ihraç edilir. Teori bu haliyle, Hong Kong, Singapur, Tayvan, yakın zamanlarda Çin, Endonezya ve Tayland'ın artan ihracat performansını açıklamada kullanılmaktadır.

Taşıma işlemleri uluslararası ticarete önemlidir. Ancak taşımanın maliyetleri arttırıcı bir etkisi vardır ve taşıma maliyetleri uluslararası ticaret hacmini etkileyen önemli unsurlar arasında sayılırlar. Bundan dolayı taşıma maliyetleri ihracatçı ülkeler için rekabette önemli üstünlük araçlarındandırlar.⁷⁴

Yeni dış ticaret teorilerinin temel dayanaklarından biri de, Heckscher-Ohlin modelinin açıklayamadığı, bir ülkenin aynı sektör ürünlerini eşzamanlı ihraç ve ithal ediyor olması anlamına gelen endüstri-içi (intra-industry) ticarettir. Karşılaştırmalı

⁷³ Bayraktutan, **a.g.e.**, s. 181.

Raymond Vernon, "International Investment and International Trade in the Product Cycle", **The Quarterly Journal of Economics**, 80 (2) (May, 1966), s. 190-207.

⁷⁴ Erol Kutlu ve Banu Başar, "İhracatta Taşıma ve Taşıma Maliyetleri", **Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)**, Ankara, Sayı: 31, (Temmuz- 2006), s. 102-111.

üstünlükler teorisi, toplam ticaret içinde gelişmiş- gelişmekte olan ülke ticaretini payının zamanla artacağını önersen de, 1965-2000 verileri bu beklentiyi doğrulamamaktadır. Dolayısıyla, dünya ticaretini, sermaye-emek ya da vasıflı-vasıfsız emek ayrımıyla açıklamak zordur. Nitekim dünya ticareti, ağırlıklı olarak bu açılardan benzer durumdaki gelişmiş ülkeler arasında yapılmakta ve endüstri-içi ticaret biçimini yansıtmaktadır.

Bir ülkenin aynı endüstriye ait bulunan bir ürünü hem ihraç hem de ithal edebildiği uluslararası ticaret olarak tanımlanan Endüstri İçi Ticaret, son yıllarda daha da önem kazanarak iktisat literatüründe ön plana çıkmıştır. Heckscher-Ohlin teorisinin açıklayamadığı bu tip ticareti, ürün farklılaştırması ve ölçek ekonomileri gibi faktörleri de göz önüne alarak endüstri içi ticaret açıklamıştır.⁷⁵

Endüstri-içi ticareti, temsili talep (representative demand) teorisi aracılığıyla açıklamaya çalışan Linder, benzer fert başına gelir düzeyinde olan ülkelerin birbiriyle ticaret yapacağını önermiştir.⁷⁶ Buna göre, üretici, dış talebe bakmadan önce yurt-içi talebi dikkate alır. Endüstri-içi ticaret, gelişmiş ülkelerde azlığı nedeniyle emek faktöründen tasarruf sağlayan yöntemlerle üretilen karmaşık ve pahalı nihai ürünler yanında yarı-iletkenler gibi aramalar ticaretinden oluşmaktadır. Fert başına gelir, temsili talebe kaynaklık eden unsurların başında yer almaktadır.

Temsili talep teorisi, ölçek ekonomileri, azalan maliyet ve farklılaştırılmış mal gibi daha çok sanayi üretimi ve teknolojik gelişme ilintili kavramlara dayanır ve teknolojik gelişmenin uluslararası ticarete etkilerini de açıklar. Üretim arttıkça ortalama birim maliyetlerin düşmesi, ölçek ekonomileri ve azalan maliyet yapısıyla mümkün olmaktadır. Daha çok kâr, daha fazla üretimden; daha çok kâr, daha geniş piyasadan kaynaklanmaktadır. Tüketicilerin ürününü satın almaya hazır olduğu dış piyasalar, üreticinin başarısı bakımından hayati önem taşımaktadır.

⁷⁵ Erol Kutlu ve Füsün Yenilmez, "Türkiye ile AB Ülkeleri Arasındaki Endüstri İçi Ticaretin Önemi", **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, Sayı: 229, (Nisan -2005), s. 45.

⁷⁶ Jeffrey H. Bergstrand, "The Heckscher-Ohlin-Samuelson Model, The Linder Hypothesis and the Determinants of Bilateral Intra-Industry Trade", **The Economic Journal**, 100 (403) (Dec., 1990), s. 1216-1229.

Gelişmiş ülke insanların ihtiyaçlarını esas alarak üretilmiş ar-ge payı yüksek bir ürünün muhtemel dış piyasası bir başka gelişmiş ülkedir. Artan satış hacmi, satılan birim başına ar-ge harcama düzeyini düşürerek firma kârını artıracaktır. Bu noktada, temsili talep teorisi (ya da tercihlerde benzerlik teorisi), ölçek ekonomileri teorisi ile örtüşmektedir. Ayrıca, efektif talep teorisinin anılan yansımaları, Krugman ile Grossman ve Helpman gibi iktisatçıların öncü çalışmalarıyla özdeşleşen “yeni uluslararası ticaret teorisi” ile geliştirilmiştir.⁷⁷

Yeni teori, geleneksel ticaret teorisini bir kenara atmaktan ziyade, ticareti sadece nisbi faktör donanımına veya yaygın biçimde yapıldığı üzere karşılaştırmalı üstünlüklere dayandırma zarureti olmadığını vurgularken ölçek ekonomileri ve azalan maliyetler üzerinde durmakta, farklılaştırılmış ürünler ve piyasa yapısının ürün geliştirme hızı ve dış ticarete yansımalarını incelemektedir. Bu çalışmalarla, geleneksel tam rekabet varsayımı terkedilmiş olmaktadır.⁷⁸

Yeni teori, endüstri-içi ve gelişmiş ülkeler arası ticaretin büyük bölümünün farklılaştırılmış mallara (differentiated product) ilişkin olduğunu ve bu malları üreten monopol nitelikli üreticiler tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürmektedir. Mikroekonomi bağlamında monopol-oligopol kritikleri, bu piyasa türlerini tam rekabetle karşılaştırıp olumsuzluklarına vurgu yaparken, yeni dış ticaret teorisi, monopolcü rekabeti, ticareti artırma yönünde zorlayıcı neden olarak algılamaktadır. Ticaretin olmaması durumunda, monopol konumu kaliteyi ihmal edip fiyatı keyfi artırma potansiyeli taşırken ticaret sayesinde, hükümet müdahaleleriyle sınırlansa da rekabet yoğunlaşmakta ürün geliştirme oranı ya da **teknolojik gelişme** hızlanmaktadır.

Yeni teorinin temel özelliklerinden biri de, ölçeğe göre artan verimler ve bunların ticaret kazançlarına etkisi hususuna atfedilen değerde ortaya çıkmaktadır. **Ölçek ekonomileri** olarak da anılan **azalan maliyetler** ile benzer sonuç doğuran **ölçeğe göre artan verim**, girdiler arttığında, üretimin, girdi artış oranını aşan bir oranda

⁷⁷ Donald R. Davis and David E. Weinstein, “International Trade as an ‘Integrated Equilibrium’: New Perspectives”, Empirical Testing of Trade Theories, **The American Economic Review**, 90 (2), Papers and Proceedings of the One Hundred Twelfth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 2000), s. 150-154.

⁷⁸ Sedef Akgüngör ve Pınar Falcıoğlu, “Türkiye İmalat Sanayinde Bölgesel Uzmanlaşma ve Sanayi Kümeleri”, Tebliğ, **Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu (KEAS '05)**, DPT ve Pamukkale Üniversitesi 13-16 Haziran 2005, Pamukkale Üniversitesi, Kongre ve Kültür Merkezi, Denizli, 2005.

artmasını anlatmaktadır. Ölçek ekonomileri ile ölçeğe göre artan getiri arasındaki fark şudur: girdiler ikiye katlandığında üretim iki kattan fazla artarsa ölçeğe göre artan getiri söz konusudur, ortalama birim üretim maliyeti düşer. Ölçek ekonomilerinde ise, yüksek başlangıç maliyetleri, fabrika ve makine gibi bazı girdiler sabit kalsa bile, üretim hacmi genişledikçe ortalama birim maliyetlerin düşmesine yol açar. Firma sayısı arttıkça ölçek ekonomisinden yararlanma imkanı azalır; dolayısıyla, endüstri içinde firma sayısı arttıkça birim üretim maliyetleri yükselir. Monopolcü rekabet piyasası gibi tam rekabete göre daha az sayıda firma varlığı birim üretim maliyetleri bakımından avantaj sağlamaktadır. Halbuki kapalı bir ekonomi için firma sayısı ve rekabet arttıkça fiyat düşecektir.

Tam bu noktada uluslararası ticaret birtakım fırsatlar sunmaktadır: İlk olarak piyasayı genişletmekte, daha etkin firmaların daha fazla ölçek ekonomisinden yararlanmasına imkan vermektedir. İkincisi, global piyasa, rekabeti artırmakta ve her yerde fiyatları aşağıya çekmektedir. Ticaret öncesine göre firma sayısı azalırken üretim, ortalama birim maliyet ve fiyat düşmektedir. Sonuç, tüketici refahının ve sayısı azalan firmaların kârının artmasıdır.

Ticaret kazançlarının taraflara nasıl yansıtılacağına temas etmese de, endüstri-içi ticarete bir ülke kazanırken diğerinin kaybetme ihtimaline işaretleyen yeni teori, hükümet politikalarına, ulusal kazancı etkilemek bakımından “stratejik ticaret politikası” diye nitelenen⁷⁹ ve yeni (içsel) büyüme modellerini çağrıştıran dışsal ekonomi ve bilginin yayılma etkisi kavramlarına dayanan bir çerçevede yer vermektedir.

5.2. Nitelikli İşgücü Teorisi

(Skilled Labor-Keesing&Kenen)

Nitelikli işgücü teorisi Sanayi ülkeleri arasındaki ticaretin büyük bir bölümü nitelikli işgücü farklılıkları ile açıklanabilir.

⁷⁹ Paul R. Krugman, “Is Free Trade Passe?”, *The Journal of Economic Perspectives*, 1 (2) (Autumn, 1987), s. 131-144.

Belirli türlerdeki mesleki veya nitelikli işgücü bakımından zengin ülkeler, üretimi büyük ölçüde bu faktörlere bağlı olan mallarda uzmanlaşırlar.

Niteliksiz emeğe bol olarak sahip ülkeler ise yoğun olarak niteliksiz emeği içeren malları üretirler.

Neo-faktör donatımı teorisi; nitelikli emek-yoğun mallar ile sermaye-yoğun mallar genellikle birbirinin aynıdır.

5.3. Teknoloji Açığı Teorisi

(Posner, Shumpeter)

- Teknoloji açık teorisine göre; Sanayileşmiş ülkeler arasındaki ticaretin büyük bir bölümü (yenilikçi firmalar tarafından geliştirilen) yeni mal ve üretim süreçlerine dayanır. Yenilikler, patent ve fikri mülkiyet hakları yasaları ile korunur. Yeniliği bulan firma onun monopolcüsü olur. Yeni bir mal veya üretim süreci bulan ülke onun ilk ihracatçısı olur. Teknolojiyi üreten ülke (rekabet edemediği için) malı bu ülkelere ucuza ithal etmeye başlar.

5.4. Ürün Dönemleri Hipotezi

(Product Cycle Model)

Bir mal yeni mal durumundan eski mal biçimindeki yaşam dönemine geçerken üretimin coğrafi yeri de değişir. Teknolojik yenilikler ve yeni malların geliştirilmesi ileri sanayileşmiş ülkelerde gerçekleşir. Bu yüksek derecede eğitilmiş işgücünün ve Ar-Ge'ye yapılan nispeten yüksek harcamaların bir sonucudur.

Yeni mallar ilk aşamada az miktarda ve yurt içi piyasaya yönelik ve pazara yakın üretilir. Ürünün geliştirilmesi temel amaçtır.

Üretim teknolojisi standartlaşır. Firma yurt içinde ve dışında teknoloji lisansı vermeyi karlı bulur. Malın lisansını alan düşük maliyetli yeni üreticilerin ihracat piyasalarını ele geçirmeleri ile yenilikçi ülkenin ihracat hızı azalır.

Yenilikçi ülke yerli üretimden vazgeçer, ithalat yapar. Üretimi sınırlandıran lisanslar kalkar, mal ve teknolojisi serbest mal halini alır. Yenilikçi ülke üretimi azalır.

Yenilikçi ülke tamamen bu malın üretiminden çekilir. Tüketim ithalat ile karşılanır. Yeni teknolojik buluşlar devreye girer.

5.5. Tercihlerde Benzerlik Hipotezi

(Similarity in Preferences-Brunstam Linder)

- Homojen olmayan sanayi ürünlerinin ticaretini konu alır.
- Ticareti belirleyen üretim maliyetlerinden çok, ülkeler arasındaki zevk ve tercihlerin benzerliği yani talep koşullarıdır.
- Zevk ve tercihleri belirleyen temel etken gelir düzeyidir.
- Firmalar, iç piyasada yoğun talep gören malları üretirler, bu mallarda uzmanlaştıkça, benzer tercihlere sahip diğer ülkelere de satarlar.
- Sanayi ürünlerin ticareti özellikle benzer tercihlere ve gelir düzeylerine sahip ülkeler arasında yoğunlaşır. Taleplerin çakışması hipotezi (overlapping demands)

5.6. Monopolcü Rekabet Teorisi

(Uluslararası Ticarete Mal Farklılaştırması-Product Differentiation)

Standart ticaret teorisinde- özellikle Faktör Donatımı teorisinde ticarete konu olan malların homojen oldukları kabul edilmişti. (Tam Rekabet Piyasası) Bu aynı malın bir ülke tarafından hem alınıp hem de satılamayacağı anlamına geliyordu. Günümüzde, özellikle sanayi üretiminde homojen değil farklılaştırılmış mallar üretilir ve satılır. Mallar, bileşimleri, kullanışları, görünüşleri, markası bakımından birbirinden farklıdır. Dünya ticaretinin büyük bir bölümü aynı mallar üzerindeki iki yönlü ticareten oluşur: endüstri-içi ticaret. Monopolcü rekabet teorisi sanayi malları üzerindeki iki yönlü ticareti, ölçek ekonomileri ile açıklar.

5.7. Ölçek Ekonomileri Hipotezi

(Economies of Scale)

Bazı mallarda ortalama üretim maliyetleri üretim ölçeği arttıkça düşer (ölçeğe göre azalan maliyetler-artan getiri). İçsel ölçek ekonomileri; firmanın kendi üretim ölçeği arttıkça, ortalama maliyetleri düşebilir.

Ölçeğini büyük tutabilen firmalar, küçük firmaların tutunmasını engeller, monopol güçlerini kullanırlar, fiyat veya satış hacmini kontrol edebilirler.

Ülke faktör donanımı değil ama ölçek ekonomisi nedeniyle o malda avantajlı olabilir. Böylece üretim ve zevkler yönünden birbirlerine benzeseler de ülkeler arasında ticaret kazanç sağlayabilir.

Her ülkede firmalar halk tarafından en çok tercih edilen bir çeşit üzerinde uzmanlaşırlar. Azınlık tercihleri karşılamak için ülke içinde yapılacak ufak ölçekli üretim çok maliyeti olabilir. Bu nedenle azınlığın tercihi, çoğunluk tercihleri bunlara benzer başka ülkelere yapılacak ithalatla karşılanır.

Böylece tüketiciler tüm dünya ülkelerindeki firmaların ürettikleri mal çeşitleri ulaşma olanağı elde ederler, firmalar az sayıda çeşit üzerinde uzmanlaşarak ölçek ekonomilerinden yararlanırlar.

6. AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler, endeksin gelişimi, bu endekse alternatif olarak geliştirilen endeksler üzerinde durulduktan sonra endeksin özellikleri ele alınarak aşağıda işlenmektedir.

6.1. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksinin Gelişimi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi karşılaştırmalı üstünlükler kavramına ve bu kavrama dayalı olarak geliştirilen çeşitli endekslere dayanarak

geliştirilmiştir. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi'nin gelişimini işleyebilmek için önce Karşılaştırmalı Üstünlükler Endekslerinin bu yöndeki gelişiminin ele alınması yararlı olur.

En çok kullanılan Karşılaştırmalı Üstünlük endeksleri (kardinal ölçütler) üçtür ve örnekleri aşağıdadır:⁸⁰

1. İhracat payı endeksi
2. Ticaret-ile-Üretim (Trade-cum-production) endeksi
3. Net ihracat endeksi

6.1.1. İhracat payı endeksi

Diğer koşullar sabit kaldığında, korumacılığın bir sonucu olarak ihracat vergisi tarifleri yerli üreticilerin fiyatlarını dış rakipleri karşısında yükselmesine yol açarak ihracat seviyesini düşürürler. Girdi tarifeleri payı düşürürler. İthalatın artması ile payda yükselir ve endeks düşer ancak ihracattaki düşüş ile bu etki baskı altına alınır.⁸¹

Bir ekonomi ortamında;

P: Yurt içi üretim,

C: Yurt içi tüketim,

T: Ticaret,

X: İhracat,

M: İthalat

⁸⁰ Alan Webster, "Comparative Advantage: Assessing Appropriate Measurement Techniques", **Bulletin of Economic Research**, 42 (4), (1990), s. 309.

⁸¹ Aynı, s. 309.

j: Mal

ise, İhracat Payı Endeksi aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$\text{İhracat Payı Endeksi}_j = \frac{(X_j - M_j)}{(X_j + M_j)}$$

6.1.2. Net ihracat endeksi

Eğer i sektörü ekonomi içerisinde ufak bir paya sahip ise bu sektördeki ithalat ve ihracattan ekonomi fazla etkilenmez. Dolayısı ile bu endeks diğer iki endeksteği gibi baskılayıcı bir öge taşımaz. Böylece bu endeks ticaret engellerine karşı en duyarlı endekstir. Net İhracat Endeksi'nin genel ifadesi aşağıdaki gibidir:⁸²

$$\frac{X}{M}$$

$$X = \sum X_j \text{ ve } M = \sum M_j \text{ olarak ifade edildiğinde;}$$

buradan aşağıdaki ifade yazılır;

$$\text{Net İhracat Endeksi}_j = \frac{\frac{X_j}{\sum X_j}}{\frac{M_j}{\sum M_j}} = \frac{X_j}{M_j} = \frac{X}{M}$$

6.1.3. Ticaret-ile-üretim endeksi

Ticaret-ile-Üretim (Trade-cum-production) Edeksi de Net İhracat Endeksi gibi girdi tariflerinin etkisini baskı altına alır. Ticaret-ile-Üretim (Trade-cum-production) Endeksi'nin genel ifadesi aşağıdaki gibidir:⁸³

⁸² Webster, "Comparative Advantage: Assessing Appropriate Measurement Techniques", **a.g.e.**, s. 309.

⁸³ Aynı, s. 309.

$$\frac{X}{P}$$

buradan aşağıdaki ifade yazılır;

$$\frac{X_j}{P_j} = \frac{X_j}{X_j + C_j - M_j}$$

6.2. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Endeksine Alternatif Endeksler

Tarihte zaman içerisinde geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük endeksine hem paralel ve hem de alternatif olarak 3 endeks ileri sürülmektedir.⁸⁴

1. Göreceli Ticaret Üstünlüğü (GTÜ)
2. Logaritmik Göreceli İhracat Üstünlüğü (*ln* GXÜ)
3. Açıklanmış Rekabetsellik (AR)

Bunlar ve benzeri endekslerin kullanımındaki en önemli sorun ticaret örüntülerinin ilgili ülkenin devlet müdahaleleri ile politika uygulamaları ile bozulmaları durumudur. Böylece karşılaştırmalı üstünlüğü belirleyen unsurlar yanlış yorumlanmış olabilir. Bu müdahale ve politikaların en belirleyici olanları ithalat kısıtları, ihracat teşvikleri ve diğer korumacı araçlardır.⁸⁵

6.2.1. Göreceli ticaret üstünlüğü

Göreceli İhracat Üstünlüğü (GXÜ) ile Göreceli İthalat Üstünlüğü (GMÜ) arasındaki farktan hesaplanmaktadır.⁸⁶

$$GTÜ = GXÜ - GMÜ$$

⁸⁴ Imre Fertö ve L.J. Hubbard, "Revealed Comparative Advantage and Competitiveness in Hungarian Agri-Food Sectors", **World Economy**, 26 (2), (Feb. 2003), s. 249.

⁸⁵ Aynı, s. 250.

⁸⁶ Aynı, s. 249-250.

Göreceli Ticaret Üstünlüğü (GTÜ)'nü bulmak üzere Göreceli İhracat Üstünlüğü (GXÜ) ve Göreceli İthalat Üstünlüğü (GMÜ) ve aşağıdaki şekillerde ifade edildiklerinde;

Göreceli İhracat Üstünlüğü (GXÜ) ifadesi:

$$GXÜ = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{im}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nm}}}$$

Göreceli İthalat Üstünlüğü (GMÜ) ifadesi:

$$GMÜ = \frac{\frac{M_{ij}}{M_{im}}}{\frac{M_{nj}}{M_{nm}}}$$

Göreceli Ticaret Üstünlüğü aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$$GTÜ = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{im}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nm}}} - \frac{\frac{M_{ij}}{M_{im}}}{\frac{M_{nj}}{M_{nm}}}$$

şeklinde ifade edilebilir.

6.2.2. Logaritmik göreceli ihracat üstünlüğü

Logaritmik Göreceli İhracat Üstünlüğü ($\ln GXÜ$) Göreceli İhracat Üstünlüğü (GXÜ)'nün logaritmik şekilde ifade edilen bir şeklidir. Buna göre Logaritmik Göreceli İhracat Üstünlüğü ($\ln GXÜ$)'nün ifade şekli aşağıdaki gibi olmaktadır:⁸⁷

---

⁸⁷ Fertö ve Hubbard, **a.g.e.**, s. 250.

$$\ln GX\ddot{U} = \ln \frac{\frac{X_{ij}}{X_{im}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nm}}}$$

6.2.3. Açıklanmış rekabetsellik

Açıklanmış Rekabetsellik (AR) yine bir endeks olup, Logaritmik Göreceli İhracat Üstünlüğü ($\ln GX\ddot{U}$) ile Logaritmik Göreceli İthalat Üstünlüğü ($\ln GM\ddot{U}$) arasındaki farktan hesaplanır.⁸⁸

$$AR = \ln GX\ddot{U} - \ln GM\ddot{U}$$

buradan aşağıdaki ifade yazılır.

$$AR = \ln \frac{\frac{X_{ij}}{X_{im}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nm}}} - \ln \frac{\frac{M_{ij}}{M_{im}}}{\frac{M_{nj}}{M_{nm}}}$$

6.3. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi

Karşılaştırmalı Üstünlükler için ‘açıklama’ kavramı ilk kez Liesner tarafından ortaya atılmış olup, daha sonra Balassa tarafından geliştirilmiştir.⁸⁹ Detayları daha sonra aşağıdaki bölümlerde ele alınacak olan Balassa endeksinin B harfi ile sembolize edilmesi uygun görülmektedir.

⁸⁸ Fertö ve Hubbard, **a.g.e.**, s. 250.

⁸⁹ Jeroen Hinloopen ve Charles van Marrewijk, **Empirical Relevance of the Hillman Condition for Revealed Comparative Advantage: 10 Stylized Facts**, Discussion Paper Series nr: 05-24, Tjalling C. Koopmans Research Institute, Utrecht School of Economics, Utrecht University, Utrecht, February (2005), s. 2.

Štefan Bojnec, “Trade and Revealed Comparative Advantage Measures”, **Eastern European Economics**, 39 (1), (March–April 2001), s. 80.

Jeroen Hinloopen ve Charles van Marrewijk, “On the Empirical Distribution of the Balassa Index”, **Review of World Economics**, Weltwirtschaftliches Archiv, 137, (2001), s. 3.

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) ilk önce Karşılaştırmalı Üstünlükler endekslerinden temel olarak aşağıdaki formüle göre tanımlanmıştır:⁹⁰

$$AKÜ = \frac{(X - M)_i}{(X + M)_i}$$

X: İhracat

M: İthalat

Bir ülkenin sektörel yapıları ve kalkınma olanakları arasında yakın bir ilişki vardır. O ülkenin küresel uyumu ekonomik çevre değişimi, faktör girdileri değişimi gibi yapısal değişimlerinde ayarlamalar yapabilmemesiyle tanımlanabilir. Diğer yandan, oldukça gelişmiş ülkelerin yapısal değişimleri ve istikrarları başarılı kalkınma ile güçlü bir ilişki içersindedir. Yapısal yakınsamalar ülkeye özel uzmanlaşma örüntüleri ile ilgilidir. Bu durum birçok ülke ve sektör için başlangıç durumundaki ihracat ve ithalatlarının paylarına bağlıdır.⁹¹

1. Ülkeler arasındaki ticaret örüntülerinin farklılaşması ile birlikte uzmanlaşmadaki artışın gerçekleşmesi karşılaştırmalı ve mutlak üstünlüklerini daha iyi kullanmalarına yani uygun uzmanlaşma örüntüleri geliştirmelerine bağlıdır.
2. Ülkeler yapısal açıdan giderek benzeşirler (uzmanlaşmazlar) iken ticaret örüntülerini genişletebilirler. ‘Uzmanlaşmama’ ile birlikte ticaret örüntülerindeki ‘yakınsama’ endüstri-içi ticaretin önemini artırır iken kalkınmanın ileri aşamalarında homojen ticaret örüntüleri ortaya çıkarır.
3. Başlangıçta farklı uzmanlaşma örüntüleri olan ülkeler zamanla tek bir sektörde uzmanlaşabilirler.
4. Ülkeler başlangıçtaki benzer yapılardan giderek ‘uzmanlaşmamanın’ arttığı ‘farklılaşmanın’ yaşandığı yapılara geçerler. Bu durum ‘uzmanlaşmama’ ve ‘yakınsama’ durumlarının ortaya çıktığı (2) duruma geçiş aşamasını oluşturur.

⁹⁰ Norman S. Fieleke, “Popular Myths about the World Economy”, **New England Economic Review**, Federal Reserve Bank of Boston, (July-August 1997), s. 1.

⁹¹ Julia Wörz, “Dynamics of Trade Specialization in Developed and Less Developed Countries”, **Emerging Markets Finance and Trade**, 41 (3), (May/Jun 2005), s. 93.

Bu ölçüt, ülkenin ticaret payının diğerleri arasındaki oranını, o ülkeyi ve araştırılan sektörü hariç tutarak gösterir. Böylece iki ülke arasındaki ikili ticaret daha iyi ifade edilebilir. Eğer ticari deformasyonlar mevcut değil ise bu model, iki ülke ve iki mal modeli olarak neoklasik teorideki gerçek karşılaştırmalı üstünlükler ile tutarlılık içerisindedir.⁹²

Karşılaştırmalı Üstünlükler ile tutarlılık içerisinde sokulan ve Balassa endeksinin temelini oluşturan ifade aşağıdaki gibidir:⁹³

$$B_{ij} = B(X)_{ij} - B(M)_{ij}$$

Burada endeksin ihracata dayalı parçası $B(X)_{ij}$ aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

$$B(X)_{ij} = \frac{\frac{X_{i,j}}{X_{d \neq i,j}}}{\frac{X_{i,c \neq j}}{X_{d \neq i,c \neq j}}}$$

Yine burada endeksin ithalata dayalı parçası $B(M)_{ij}$ aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

$$B(M)_{ij} = \frac{\frac{M_{i,j}}{M_{d \neq i,j}}}{\frac{M_{i,c \neq j}}{M_{d \neq i,c \neq j}}}$$

Parçalarının ifade edilmiş şekli yukarıda gösterildiği üzere kurulan endeks aşağıdaki gibi topluca ifade edilir:

---

⁹² Wörz, **a.g.e.**, s. 95.

⁹³ Bojnec, **a.g.e.**, s. 80.

$$B_{ij} = \frac{\frac{X_{i,j}}{X_{d \neq i,j}}}{\frac{X_{i,c \neq j}}{X_{d \neq i,c \neq j}}} - \frac{\frac{M_{i,j}}{M_{d \neq i,j}}}{\frac{M_{i,c \neq j}}{M_{d \neq i,c \neq j}}}$$

6.3.1. Balassa endeksi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler endeksi ticaret verileri üzerinde uygulanan genel kabul görmüş bir endekstir ve 1965 yılında Balassa tarafından ortaya konduğu şeklienden sonra çok değişikliğe uğramıştır. Küresel ve bölgesel çapta veya karşılıklı ticarete uygulanabilmektedir.⁹⁴

Balassa'nın karşılaştırmalı üstünlüklerin açıklanabileceğini ileri sürmesinden sonra ihracat oranlarına dayalı olarak geliştirdiği ölçüt (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) ticarete ve ticaret politikaları çalışmalarında kullanılır olmuştur. Daha sonraları Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ölçütünün farklı türleri geliştirilmiştir. Çağdaş araştırmalar yalnızca farklı Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ölçütleri geliştirmek ile değil fakat aynı zamanda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin ölçülebilirliği üzerinde uğraşmışlardır. Aynı olguyu ölçmeye yönelik bu versiyon denemeleri kendi aralarında tutarlı sonuçlar elde edememektedirler. Tek ülkede çoklu sektör analizleri için tutarlı olan sonuçlar tek üründe çoklu ülke analizlerinde hayal kırıklığı yaratmışlardır. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler, Karşılaştırmalı Üstünlükler ile ifade edilene çok zayıf bir karşılık gelmektedir.⁹⁵

Balassa tarafından ortaya konan endeksin orijinal hesaplanma yöntemi aşağıdaki gibidir:⁹⁶

$$B = \frac{\frac{X_{ij}}{X_{im}}}{\frac{X_{nj}}{X_{nm}}}$$

⁹⁴ Fertö ve Hubbard, **a.g.e.**, s. 247-248.

⁹⁵ Alan Webster, "Some Issues in the Measurement of Comparative Advantage", **Applied Economics**, (1991), s. 937.

⁹⁶ Fertö ve Hubbard, **a.g.e.**, s. 249.

Endeksteki i ülkesi, m - malları, j malı, n -ülkeleri şeklinde okunur.

Ülke i , j malını ihraç (x_{ij}) ettiğinde, bir ülkenin toplam ihracatı aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:⁹⁷

$$X_i = \sum_{j=1}^m x_{ij}$$

Dünyada ihraç edilen toplam j malı (x_{wj}) olarak gösterildiğinde dünyanın toplam ihracatı aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:⁹⁸

$$X_w = \sum_{j=1}^m x_{wj} = \sum_{i=1}^N X_i$$

Burada $\frac{X_i}{X_w}$ oranı $\frac{x_{ij}}{x_{wj}}$ oranını normalleştirmek için kullanıldığında Balassa endeksi aşağıdaki ifade şeklini alır:⁹⁹

$$B_{ij} = \frac{\frac{x_{ij}}{x_{wj}}}{\frac{X_i}{X_w}}$$

Endeks aynı şekilde aşağıdaki gibi de ifade edilebilir:¹⁰⁰

$$B_{ij} = \frac{\frac{X_i}{X_w}}{\frac{x_{ij}}{x_{wj}}}$$

⁹⁷ J. Amador, S. Cabral ve J.R. Maria, "Relative Export Structure and Vertical Specialization: A Simple Cross-Country Index", Working Paper, 1/2007, **Banco de Portugal**, Lisbon, (Ocak 2007), s. 4.

⁹⁸ Keld Laursen, **Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialisation**, DRUID (Danish Research Unit for Industrial Dynamics) Working Paper No. 98-30, Department of Industrial Economics and Strategy, DRUID, Copenhagen Business School; Nansensgade, Copenhagen; Denmark, (1998), s. 1.

⁹⁹ Amador, Cabral ve Maria, **a.g.e.**, s. 4.

¹⁰⁰ **Aynı**, s. 3.

Burada $\left(\frac{x_{ij}}{x_{wj}}\right) > \left(\frac{X_i}{X_w}\right)$ veya $\left(\frac{x_{ij}}{X_i}\right) > \left(\frac{x_{wj}}{X_w}\right)$ olduğunda i ülkesi j malında

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüğe sahiptir denir. Bu durum $B_{ij} > 1$ olarak da gösterilir.

Endeks olarak $B_{ij} > 1$ koşulunu gerçekleştiren Balassa endeksinde $\frac{x_{ij}}{x_{wj}} = 0$

olduğunda o ülke j malında dünyada hiçbir söz hakkına sahip değil iken, $\frac{x_{ij}}{x_{wj}} = 1$

olduğunda tekel konumundadır. Endeks kardinal (sıralanmamış fakat miktar gösteren sayılar) ve ordinal ölçüt olarak kullanılır.¹⁰¹

6.3.2. Revize açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksi

Amador, Cabral, ve Maria farklı bir normalleştirici yani farklı payda ile bir i ülkesinin j malı ihracatındaki üstünlüğünü göstermek için Balassa endeksinin revize etmişlerdir. Revize edilen Balassa endeksinin B_{ij}^* şeklinde sembolleştirilmesi uygundur.

Aşağıda genel ifadesi verilen revize endekste $(\bar{\mu}_i)_j$ veya $\frac{\bar{x}_{ij}}{X_i}$ j sektörünün farklı i ülkeleri arasında ağırlıklandırılmamış ortalama ihracatını gösterir.¹⁰²

$$B_{ij}^* = \frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{(\bar{\mu}_i)_j}$$

Burada;

$$(\bar{\mu}_i)_j \equiv \left(\frac{\bar{x}_{ij}}{X_i}\right)_j = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{x_{ij}}{X_i}\right)_j$$

olarak ifade edilir.

¹⁰¹ Amador, Cabral ve Maria, **a.g.e.**, s. 4.

¹⁰² Aynı, s. 4.

Endekste ($x_{ij} = 0$) olduğunda o ülke j malında dünyada hiçbir söz hakkına sahip değil iken ($B_{ij}^* = 0$), aksi takdirde ($B_{ij}^* > 0$) durumu söz konusudur.

Eğer i ülkesinin ihracatının içerisinde j malı ihracatı aynı j malının dünyanın N ülkesi içerisindeki payından büyük ise, yani $\left(\frac{x_{ij}}{X_i}\right) > (\bar{\mu}_i)_j$ ise, ($B_{ij}^* > 1$) olur ve bu i ülkesi j malında göreceli olarak daha çok uzmanlaşmıştır denir.¹⁰³

Uluslararası ürün uzmanlaşması endeksi ortalaması aşağıdaki ifadede de gösterildiği üzere her zaman 1'e eşittir.

$$\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N B_{ij}^* = 1$$

Eğer dünyada bir i ülkesi j malında uzmanlaşmış ise ($B_{ij}^* > 1$) dünyada j malında uzmanlaşmamış başka bir ülke ($c \neq i$) mutlaka vardır ($B_{j,c \neq i}^* < 1$). Bu durumda bir ülkenin bir malın ihracatında uzmanlaşması diğer bir ülkenin hesabından olmaktadır. İhracat için yapılan aynı hesaplamalar ithalat için de yapılabilir. Bu durumda Uluslararası ürün uzmanlaşması endeksi ortalaması aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$$(\bar{B}_i)_j = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N B_{ij}$$

Buradan hareket ile revize Balassa endeksi aşağıdaki ifade şekline erişir:

$$B_{ij}^* = \frac{B_{ij}}{(\bar{B}_i)_j}$$

Burada;

---

¹⁰³ Amador, Cabral ve Maria, **a.g.e.**, s. 5.

$$\frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \alpha_i \frac{x_{ij}}{X_i}} = \begin{cases} B_{ij}^* & \text{eğer } \alpha_i = \frac{1}{N} & \text{her } i \text{ ülkesi için} \\ B_{ij} & \text{eğer } \alpha_i = \frac{x_{ij}}{X_i} & \text{her } i \text{ ülkesi için} \end{cases}$$

Balassa endeksi aşağıdaki genel ifade şeklinden hareket edilecek olunur ise:

$$B_{ij} = \frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{\frac{x_{wj}}{X_w}}$$

Burada;

$$B_{ij} = B_{c \neq i, j} \Leftrightarrow \frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{\frac{x_{wj}}{X_w}} \Leftrightarrow \frac{\frac{x_{c \neq i, j}}{X_{c \neq i}}}{\frac{x_{wj}}{X_w}} \Leftrightarrow \frac{x_{ij}}{X_i} = \frac{x_{c \neq i, j}}{X_{c \neq i}}$$

Revize Balassa endeksi aşağıdaki ifade şekline kavuşmuş olur:

$$B_{ij}^* = \frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{(\mu_i)_j}$$

Burada aşağıdaki koşulun sağlanması durumunda;

$$B_{ij}^* = B_{j, c \neq i}^* \Leftrightarrow \frac{\frac{x_{ij}}{X_i}}{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{x_{ij}}{X_i} \right)_j} = \frac{\frac{x_{c \neq i, j}}{X_{c \neq i}}}{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{x_{ij}}{X_i} \right)_j} \Leftrightarrow \frac{x_{ij}}{X_i} = \frac{x_{c \neq i, j}}{X_{c \neq i}}$$

Balassa endeksi ile revize Balassa endeksi arasındaki aşağıdaki ilişkiden

$$\beta_i = \frac{B_{ij}^*}{N}$$

Aşağıdaki koşula erişilir:

$$\sum_{i=1}^N \beta_i = 1$$

6.3.3. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere ait ihracat endeksi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere ait İhracat Endeksi (XAKÜ) Bir ülkenin belirli malda dünya ihracatındaki oranının dünya mal ihracatındaki payına oranı olarak tanımlanır.¹⁰⁴

$$XAKÜ = \frac{\frac{X_{ij}}{\sum_j X_{ij}}}{\frac{\sum_i \sum_j X_{ij}}{\sum_i \sum_j X_{ij}}}$$

X: İhracat

i: Sektör veya mal

j: Ülke

XAKÜ, sıfır ile sonsuz arasında değer alabilir. Birden büyük XAKÜ değeri o ülkenin belirli bir maldaki karşılaştırmalı üstünlüğünü açıklamaktadır. Bu değer birden küçük olduğunda ise o ülkenin belirli bir maldaki karşılaştırmalı zayıflığını açıklamaktadır. Değerin bire eşit olması durumunda o ülkenin belirli bir maldaki ihracatı normal performanstadır.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Gladstone A. Hutchinson ve Ute Schumacher, “NAFTA’s Threat to Caribbean Basin Exports: A Revealed Comparative Advantage Approach”, **Journal of Interamerican Studies and World Affairs**, University of Miami, School of International Studies, (Spring 1994), 127-148. [Tebliğ, Caribbean Studies Association Meetings, Kingston and Ocho Rios, Jamaica, (May 1993)], s. 133.

¹⁰⁵ Aynı, s. 134.

6.3.4. Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler endeksinin zayıflıkları

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler çerçevesinde tek ürün ve çok ülke karşılaştırmalarına (çok ürün tek ülke karşılaştırmalarına göre) dikkatli yaklaşmak gerekir. Bunun için devlet yardımı ve engellerden kaynaklanan ticaret tahrifatlarının (sektelerinin) ortadan kaldırılması (doğal ticaret durumu) gerekmektedir.¹⁰⁶

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin (Karşılaştırmalı Üstünlüklerin öngördüğü ticaret dengesine karşın) makro ekonomik ticaret açıklarından etkilenmemesi gerekmektedir (bu etki uzaklaştırılmalıdır).¹⁰⁷

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere ait İhracat Endeksi (XAKÜ)'nin de bir Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük olarak kabul edilmesinde belirli itirazlar vardır. Bunlardan birincisine göre, endeksin ismi dahi sadece bir 'açıklanan karşılaştırmalı üstünlüğe' dayanmaktadır. Bunun temelinde ise maliyetler ve ticaret tahrifleri gibi fiyat-dışı faktörlerdeki farklılıklar bulunmaktadır. Ticaretin karşılaştırmalı üstünlüğü ise aslında otarşi yani ticaret öncesi göreceli fiyatlara dayanmalıdır. İkinci itiraz, endeksin statik doğasına yöneliktir. Böylesi bir özellik ihracattaki yıllar içerisindeki dalgalanmaları açıklayamayacaktır. Bunun için XAKÜ değerleri yıllara içerisinde 'ortalaması alınması' gibi manipülasyonlara tabi tutulmaktadır. Aynı özelliğinden dolayı endeks kamu politikalarına ve göreceli maliyet değişikliklerine karşı duyarsız kalmaktadır. Böyle uzun vadeli etkenlerin dinamikleri endekste temsil edilememektedir. Son itiraz ise, endeksin hesaplamalarının yüksek düzeyde kümeleştirilmiş (yığılmış) mevcut ticaret istatistiklerine fazla dayanmış olmasıdır.¹⁰⁸

İtirazlar ülkeler arası üretim örüntülerinin farklılığından değil fakat tüketim örüntülerinin farklılığından kaynaklandığı yönündedir. Bu durum da endeksin bir zayıflığından çok, karşılaştırmalı üstünlüklerin açıklanması güçlüğünde bir ilerleme sağlayamadığı şeklinde yorumlanabilir.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Webster, "Some Issues in the Measurement of Comparative Advantage", **a.g.e.**, s. 938.

¹⁰⁷ Aynı, s. 938.

¹⁰⁸ Hutchinson ve Schumacher, **a.g.e.**, s. 134.

¹⁰⁹ John Peterson, "Export Shares and Revealed Comparative Advantage: A Study of International Trade", **Applied Economics**, 20, (1988), s. 353.

6.3.5. Örtülü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler

Serbest ve tahrif edilmemiş (sekteye uğratılmamış) ticarete düzeltilmiş olan göreceli iç fiyatların yine düzeltilmiş olan göreceli dünya fiyatlarına oranının tam değerden (1'den) sapma miktarına Örtülü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler denilmekte olup aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.¹¹⁰

$$\left(\begin{array}{c} \text{Düzeltilmiş} \\ \text{Değer} \end{array} \right) = \left(\begin{array}{c} \text{Katma} \\ \text{Değer} \end{array} \right) - \left(\begin{array}{c} \text{Vergi} \\ \text{Teşvik} \\ \text{Engel} \end{array} \right) + \left(\begin{array}{c} \text{Ticarete} \\ \text{giren} \\ \text{Değer} \end{array} \right) + \left(\begin{array}{c} \text{Ticarete} \\ \text{girmeyen} \\ \text{Değer} \end{array} \right)$$

Düzeltilmiş göreceli dünya fiyatlarının düzeltilmiş göreceli iç fiyatlardan yüksek olması durumunda ortaya çıkan pozitif (aksi halde negatif) Örtülü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler değeri bu özelliği ile Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere benzemektedir. Teorik olarak da Örtülü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler değeri otarşi fiyatları ile olduğu gibi doğal ticaretteki net ihracat değerleri ile de pozitif korelasyondadır. Örtülü Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler değerinin kullanılması ile ülkelerin farklı otarşi fiyatlarını ve maliyetlerinin dayandığı faktör donatımlarını dikkate alma zorunluluğu da ortadan kalkar.¹¹¹

Tahrif edilmiş (sekteye uğratılmış) ticaretin hüküm sürmesi koşulu altında yalnızca Karşılaştırmalı Üstünlüklere dayalı ülke karşılaştırmalarının belirleyici bir özelliği bulunmamaktadır. Böylesi bir karşılaştırmadan ancak göreceli fiyatlara dayalı olarak korumacılık yapıları ile ilgili farklılar yansıtılmış olabilecektir.¹¹²

6.4. Hillman Koşulu

Balassa endeksi için gerek ve yeter koşullar Hillman tarafından geliştirilmiştir. Hillman gerekli koşulları aşağıdaki gibi formüle etmiştir.¹¹³

¹¹⁰ Webster, "Some Issues in the Measurement of Comparative Advantage", a.g.e., s. 944.

¹¹¹ Aynı, s. 945.

¹¹² Aynı, s. 947.

¹¹³ Hinloopen ve Marrewijk, **Empirical Relevance of the Hillman Condition for Revealed Comparative Advantage: 10 Stylized Facts**, a.g.e., s. 2-4.

$$1 - \frac{X_{ij}}{X_j} > \frac{X_{ij}}{X_i} \left(1 - \frac{X_i}{X} \right)$$

$$\text{Pazar payı: } \frac{X_{ij}}{X_j}$$

$$\text{İhracat uzmanlaşma derecesi: } \frac{X_{ij}}{X_i}$$

$$\text{Ülke ağırlığı: } \frac{X_i}{X}$$

Hillman koşulunun dünya ticaretindeki ihlali 1970-1984 tarihleri arasında yavaşlamış ve 1985 yılından sonra önemsiz ve ihmal edilebilir bir düzeye inmiştir. İhlaller daha çok birincil endüstrilerde veya doğal-kaynak-yoğun sektörlerde ve fakat bilhassa Afrika, Orta Doğu ve Latin Amerika'da ortaya çıkmaktadır.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Hinloopen ve Marrewijk, **Empirical Relevance of the Hillman Condition for Revealed Comparative Advantage: 10 Stylized Facts**, a.g.e., s. 18.

İKİNCİ BÖLÜM - İNGİLTERE VE TÜRKİYE’NİN İHRACATI

Tez çalışmasının ikinci bölümünde İngiltere’nin ekonomisi ve Türkiye’nin ekonomisi incelenerek araştırmanın yöntemi üzerinde bilgiler verilmektedir. İkinci bölüm Türkiye ve İngiltere’nin birbirlerine ve dünyaya ihracatlarının ele alınması ile tamamlanmaktadır.

1. İNGİLTERE’NİN EKONOMİSİ

Resmi adı Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı olan İngiltere, Büyük Britanya adasına, İrlanda’nın kuzeyine ve birçok takımadaya (Shetland, Orkney, Hebrides, İskoçya’nın güney batısında yer alan adalar, Anglesey, Wight, vb.) yayılmıştır. İngiltere kuzey batı ve güney batıda Atlas Okyanusu, güneyde Manş Denizi, doğuda Kuzey Denizi ile çevrilidir.

Birleşik Krallık, Büyük Britanya’yı oluşturan İngiltere, İskoçya ve Galler ve bu ülkelere ilaveten Kuzey İrlanda’dan oluşan bir anayasal monarşidir. XIX. yüzyılın önde gelen sanayi ve deniz gücü olan İngiltere, parlamenter demokrasinin gelişmesinde ve edebiyat ve bilimin ilerlemesinde çok önemli bir rol oynamıştır. En güçlü olduğu dönemlerde İngiliz İmparatorluğu dünya yüzeyinin dörtte birine yayılmıştı. XX. yüzyılın ilk yarısı, İngiltere’nin iki dünya savaşında gücünü ciddi bir şekilde tükettiğine şahit olmuştur. İkinci yarısı ise İmparatorluğun yıkılışına ve İngiltere’nin kendisini modern ve zengin bir Avrupa ulusu olma yolunda yeniden yapılandırmasına tanık olmuştur. İngiltere, devamlı olarak kıta Avrupası ile entegrasyonunun derecesini tartmaktadır. Avrupa Birliği’nin bir üyesi olmasına rağmen şimdilik Avrupa Para Birliği’nin dışında kalmayı tercih etmiştir. Anayasal reform da İngiltere’de önemli bir konudur. 1999 yılında değişik derecedeki güçlerdeki bölgesel meclisler İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda’da açılmıştır.

AET’ye girişi 1963 ve 1967 yıllarında General De Gaulle tarafından engellenen İngiltere, 22 Ocak 1972’de Edward Heath’in başbakanlığı sırasında katılma protokolünü imzalayarak topluluğa üye olmuştur.

Dünya ticaretindeki hızlı artış XIX. yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşmiştir. 1800 ve 1913 yılları arasında uluslararası ticaretin dünya üretimine oranı %3'ten %33'e yükselmiştir. Aynı oran 1870 ve 1913 arasında üç kat artmıştır. Dünya ticareti emperyalist özellikleri olan bir karakter taşımaktadır. Sanayileşmemiş ülkelerin hammaddeleri ve doğal kaynakları, sanayileşmiş ülkelerin endüstriyel malları ile dünya ticareti sahnesinde değişilmektedir. Bu arada, ticaret hadleri de sürekli olarak sanayileşmiş ülkelerin lehine işlemektedir. XIX. yüzyılın ortalarında en fazla ticaret yapan ülkenin İngiltere olduğu görülmektedir. Ancak 1900 yılına gelindiğinde ABD ve diğer Avrupa ülkeleri İngiltere'yi bu alanda yakalamışlardır. Büyük bunalıma (1930) kadar geçen zaman boyunca dünya ticareti, İngiltere, Fransa, Almanya ve ABD'nin egemenliğinde kalmış ve bu dört ülke tarafından yönlendirilmiştir.¹¹⁵

XIX. yüzyılın sanayi ve denizcilikte önde gelen ülkesi İngiltere bilimin ve parlamenter demokrasinin gelişiminde de dünyada öncü bir rol üstlenmiş, yeryüzünün yaklaşık dörtte birine yayılan imparatorluğun XX. yüzyılda dağılması sonrasında ise kendisini Avrupa'nın modern ve müreffeh bir ülkesi olma yönünde yenilemiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 5 daimi üyesinden biri olan İngiltere NATO'nun ve Commonwealth'in (Milletler Topluluğu) kurucu üyeliğine ek olarak, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi ekonomik ağırlıklı kuruluşların da etkin üyesi konumundadır.

Dünya Bankası değerlendirmesine göre dördüncü büyük ekonomiye sahip İngiltere dünya mal ve hizmet ticaretinde de üst sıralarda yer almaktadır. Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) 2004 yılı istatistiklerine göre; İngiltere, DTÖ üyesi ülkeler arasında, mal ticareti büyüklük sıralamasında yaklaşık 462 milyar dolarlık ithalat değeri ile 5 inci sırada, 346 milyar dolarlık ihracat ile 8 inci sırada yer almıştır. Bu verilere göre, mal ticaretinde dünya ithalatının %4,9'u, dünya ihracatının %3,8'i İngiltere tarafından yapılmıştır. İngiltere, dünya hizmet ticareti büyüklük sıralamasında ise 135 milyar dolarlık hizmet ithalatı ile 3 üncü, 1169 milyar dolarlık hizmet ihracatı ile 2 inci sırada

¹¹⁵ Erol Kutlu ve Rana Eşkinat, **Dünya Ekonomisi**, (T.C. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı (ESBAV) Yayın No. 150, Eskişehir, 2002), s. 243.

yer almıştır. Buna göre, dünya hizmet ithalatının %6,5'i, dünya hizmet ihracatının %8'i İngiltere tarafından yapılmıştır. Yine DTÖ istatistiklerine göre, 2004 yılında İngiltere'nin mal ithalatı %18, mal ihracatı %13; hizmet ithalatı %13, hizmet ihracatı %16 oranında artmıştır.

İngiliz kaynaklarına göre, İngiltere 2005 yılında 269.2 milyar GBP'luk ithalat, 208.8 milyar GBP'luk ihracat yapmıştır. Aynı dönemde, Türkiye İngiltere'nin ithalatında %1.34, ihracatında %1.07'lik paya sahip olmuştur. Bu dönemde, İngiltere'ye yapılan 3.62 milyar GBP'luk ihracat 2004 yılına göre %7.4 oranında artış anlamına gelmektedir.

2005 yılında İngiltere'nin mal ithalatı içerisinde önemli paya sahip ülke grupları; % 53'lük payı ile AB 25'ler, %10'luk payı ile Kuzey Amerika, %19'luk payı ile Asya-Pasifik ülkeleridir.

İngiltere'nin yaptığı ithalatın bölgelere göre dağılımına bakıldığında, en çok ithalat çeken bölgelerin Güney Doğu İngiltere, Londra, Doğu İngiltere ve Batı Midlands olduğu görülür. İngiliz istatistikleri Türkiye'den İngiltere'ye yapılan ithalatın ağırlıklı olarak Londra, Doğu İngiltere, Doğu Midlands, Kuzey Batı İngiltere ve Yorkshire ve Humber'a yöneldiğini göstermektedir.

İngiltere'nin ithalatında en büyük değer oluşturan maddeler otomobiller, bilgisayar ve diğer bilgi teknolojisi ürünleri, uçak ve uzay araçları, otomotiv yan sanayi ürünleri, eczacılık sanayi ürünleri, petrol ve doğalgaz, televizyon, radyo ve diğer iletişim araçları, petrokimya ürünleri ve dış giyim ürünleridir.

İngiltere dünyanın dördüncü büyük ekonomisine sahip bir ülke olmanın yanında, bankacılık, sigortacılık, menkul kıymetler piyasaları gibi finans alanlarında önemli bir merkez olma niteliğini korumakta, bu arada, üyesi bulunduğu Avrupa Birliği içindeki etkinliğini de giderek arttırmaktadır.

Önemli bir ticari güç ve finans merkezi olan ve kapitalist bir ekonomiye sahip İngiltere, Batı Avrupa'nın trilyon dolarlık dört ekonomisinden biridir. Hükümetler son 20 yılda devletin elindeki işletmeleri önemli bir şekilde azaltmış ve sosyal refah

programlarının büyümesini kontrol altında tutmuştur. Oldukça mekanize olan tarım sektörü verimlidir ve iş gücünün sadece %1'i ile gıda ihtiyacının yaklaşık %60'ını üretmektedir. Büyük kömür, doğal gaz ve petrol rezervlerine sahip İngiltere'nin birincil enerji üretimi GSYİH'da %10'luk bir paya sahiptir ve bu sanayileşmiş uluslar arasında en yüksek paylardan biridir. İngiltere'nin sahip olduğu diğer başlıca doğal kaynaklar; kalay, kireç taşı, demir cevheri, tuz, kil, alçı taşı, kurşun ve silis'dir.

1999 yılında büyüme hızı yavaşlamıştır. Sanayi önemini yitirmeye devam ederken, özellikle bankacılık, sigortacılık ve ticari hizmetler gibi hizmetler GSYİH'dan en fazla payı almaktadır. Finansal hizmet sektörü çok güçlü olan İngiltere, Avrupa'nın finansal merkezi haline gelmiştir. 1998 yılında GSYİH'da tarım sektörünün payı %1,7, sanayi sektörünün payı %25,3 ve hizmetler sektörünün payı ise %73 olmuştur. İmalat sanayiinde, büyük ölçüde yeni buluşları ve sermaye yatırımını teşvik eden vergi rejiminin etkisiyle verimlilik artmaya devam etmektedir. Tarımın İngiltere ekonomisinde geniş bir yer tutmamasının nedeni elverişsiz doğa koşullarıdır. Ülkede tahılların oluşmasına elvermeyen yağışlı ve serin bir iklim vardır, ayrıca ekilebilir alanlar dardır.

Hükümetteki işçi partisi ekonomi yönetiminde sosyal programlara değil piyasa güçlerine önem vermektedir. İngiliz ekonomisi bölgesel eşitsizlikler, düşük yatırım düzeyleri, yetersiz altyapı ve büyük cari işlemler açığı gibi önemli yapısal zayıflıklar göstermektedir. Büyük boyutlardaki cari işlemler açığı, İngiltere'nin, Avrupa'nın ekonomik birliğine yönelik diğer girişimleri desteklemek ve Avrupa Para Birliği'ne katılma konusundaki kararsızlığını kısmen açıklayan uluslararası rekabet düzeyindeki sürekli yapısal zayıflığının bir sonucudur.

Tablo 2.1. İngiltere'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

Temel ekonomik göstergeler	1998	1999	2000	2001
GSYİH (Milyar \$)	1.361	1.374		
GSYİH (Satın alma gücü paritesi-Milyar \$)		1.290		
GSYİH Artış Oranı (%)	1,9	0,9		
Kişi Başına GSYİH (S. gücü paritesi-\$)	21.104	21.800		
Tüketici Fiyatları İndeksi (%)	3,4	1,6	2,9	
İşsizlik Oranı (%)	4,8	6,0		
Döviz Kuru (\$/Pound) (2.07.2001 itibariyle)	1,6564	1,6182	1,5161	1,417

Kaynak: The World Factbook 2000-CIA, International Financial Statistics, Financial Times, (Mart, 2001), s. 1.

1.1. İngiltere'nin Dış Ticareti

Dünya Ticaret Örgütü'nün kurucu, Avrupa Birliği'nin de oldukça etkin bir üyesi olan İngiltere için dış ticaret yaşamsal bir önem taşımaktadır.

Ülke göreceli olarak, yüzölçümü bakımından küçük olmasına ve toplam dünya nüfusunun %1'ine sahip olmasına rağmen, dünya ticaretinde beşinci büyük ülke konumundadır.

İngiltere'nin ithalat ve ihracatında son yıllarda düzenli bir artış görülmekle beraber, sterlinin aşırı değer kazanması 1998 yılından itibaren ihracatı olumsuz yönde etkilemeye başlamış ve aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere dış ticaret açığı geçmiş yıllara oranla büyük ölçüde artmıştır.

Tablo 2.2. İngiltere'nin Dış Ticareti (2001-2005)

Yıllar	İthalat	İhracat	Denge	Hacim
2001	229.117.884	190.586.679	-38.531.205	419.704.563
2002	229.759.139	188.357.212	-41.401.927	418.116.351
2003	238.960.969	190.087.138	-48.873.831	429.048.107
2004	255.281.055	192.328.200	-62.952.855	447.609.255
2005	269.222.159	208.828.601	-60.393.559	478.050.760

Değerler 1000 GBP (£)

Kaynak: Ocak-Aralık Dönemi (2005) Türkiye-İngiltere Ticari İlişkilerine Bakış, T.C. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Londra, (2006), s. 1.

Tablo 2.3. İngiltere Dış Ticaretinin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (2005)

Ülke	Toplam İthalat	Toplam İhracat	Toplam İthalat %	Toplam İhracat %
AB 15 ler	135.737.556	112.553.845	50,4	53,9
AB 25 ler	143.423.444	117.265.490	53,3	56,2
Batı Avrupa-15 ler hariç	20.758.901	10.249.956	7,7	4,9
Batı Avrupa-25 ler hariç	20.590.782	10.017.755	7,6	4,8
Doğu Avrupa 15 ler hariç	14.107.722	7.894.331	5,2	3,8
Doğu Avrupa 25 ler hariç	6.807.838	3.761.289	2,5	1,8
Kuzey Amerika	27.689.118	34.836.725	10,3	16,7
Diğer Amerika	4.736.745	2.394.802	1,8	1,1
Ortadoğu ve Kuzey Afrika 15 ler hariç	7.283.044	12.835.983	2,7	6,1
Ortadoğu ve Kuzey Afrika 25 ler hariç	7.065.159	12.489.580	2,6	6,0
Sub saharan Afrika	6.915.529	4.332.090	2,6	2,1
Asya ve Okyanusya	51.262.573	23.476.789	19,0	11,2
Türkiye	3.616.894	2.224.628	1,3	1,1
Düşük değerli ticaret	730.971	254.081	0,3	0,1
Toplam	269.222.159	208.828.601	100,0	100,0

Değerler 1000 GBP (£)

Kaynak: Ocak-Aralık Dönemi (2005) Türkiye-İngiltere Ticari İlişkilerine Bakış, T.C. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Londra, (2006), s. 1.

Ülke bazında bakıldığında ise, gerek ihracatta, gerekse ithalatta ilk üç sırayı ABD, Almanya ve Fransa paylaşmaktadır.

İngiltere, Avrupa Birliği üyeliğinin yanı sıra; açık pazar oluşu, büyük işletmelerin varlığı ile işgücü pazarındaki belirlilik ve göreceli olarak düşük vergilerle yabancı sermaye için cazip bir pazar durumundadır. Ülkede faaliyet gösteren ve sayıları 13.000'i bulan yabancı firmalardan 4000'i ABD, 1000'den fazlası Almanya ve 200'ü Japonya kökenlidir. Amerika ve Japonya'nın AB'ne yaptığı yatırımların % 40'ı İngiltere'dedir.

İngiltere dünyanın en fazla ticaret yapan ülkelerinden biridir. 2000 yılında 280 milyar dolarlık ihracat ve 318 milyar dolarlık da ithalat gerçekleştirmiştir. İngiltere, 2000 yılı itibarıyla dünya mal ihracatındaki %4,4 oranındaki payı ile dünya sıralamasında 5. sırada, dünya mal ithalatındaki %5,0 oranındaki payı ile de 4. sırada yer almıştır. İngiltere, 1998 yılı itibarıyla ihracatının %58'ini Avrupa Birliği ülkelerine gerçekleştirmiş (Almanya %12, Fransa %10, Hollanda %8), bunu %13'lük bir pay ile ABD izlemiştir.

Ihracatında olduğu gibi ithalatının da büyük bir kısmını AB'den yapmaktadır. AB ülkeleri içinde İngiltere'nin ithalatından en fazla payı alan ülkeler Almanya (%13), Fransa (%9), Hollanda (%7) ve İtalya (%5)'dir. AB ülkelerinden sonra İngiltere'nin en fazla ithalat yaptığı ülke ABD'dir. ABD'nin İngiltere'nin ithalatındaki payı %14'dür.

1.2. İngiltere'nin Ödemeler Dengesi

İngiltere tipik olarak görünür ticaret dengesinde açık vermektedir. Bu açık hizmetler ticaretindeki fazla ile büyük ölçüde dengelenmektedir. Asya finansal krizinin sonucunda 1997 ve 1998 yılı başında yaşanan ticaret dengesindeki bozulma, kısmen ithal parça ve hammadde maliyetlerindeki azalma ile dengelenmiştir. İngiltere'nin yıllık cari işlemler açığı GSYİH'nın yaklaşık %1,5'idir.

İngiltere'nin ekonomisinde hizmetler ticaretinin önemli bir payı vardır. İngiltere'nin ticari hizmetler ihracatı, dünya hizmetler ihracatının %7,1'ini oluşturmakta

ve ABD'den sonra ikinci sırada gelmektedir. Ticari hizmetler ithalatı ise dünya hizmetler ithalatından %5,9 oranında bir pay almakta ve 4. sırada yer almaktadır.

Tablo 2.4. İngiltere'nin Hizmetler Ticareti

	Değer (Milyar \$)	Pay (%)	Yıllık % Değişme		
			1990-2000	1999	2000
Hizmetler İhracatı	100,1	7,1	7	3	-3
Hizmetler İthalatı	82,3	5,9	6	6	0

Kaynak: DTÖ, Yıllık Rapor, 2001.

2. TÜRKİYE'NİN EKONOMİSİ

Türkiye'nin ekonomisi, Türkiye ihracatının tarihsel gelişimi ele alındıktan sonra mevcut ihracatın belli başlı özellikleri üzerinde durulmak sureti ile aşağıda işlenmektedir.

Tablo 2.5. Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

	2001	2002	2003	2004	2005
GSMH (TrilyonTL-MilyonYTL)	176.484	273.463	356.680	428.932	486.401
GSMH (Milyar \$)	148,2	180,8	239,2	299,4	360,8
Büyüme (%)	9,4	7,9	5,9	9,9	7,6
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	68.529	69.626	70.712	71.789	72.065
FB GSMH (Cari Fiyatlarla,\$)	2.123	2.598	3,383	4.172	5.008
Deflatör (%)	55,3	44,4	22,5	9,5	7,7
Ort TEFE-ÜFE (%)	61,6	50,1	25,6	11,1	5,89
Yıl Sonu TEFE-ÜFE(%)	88,6	30,8	13,9	13,8	2,66
Yıl Sonu TÜFE (%)	68,5	29,7	18,4	9,3	7,7
Ort TÜFE (%)	54,4	45,0	25,3	10,6	8,2
Ort Döviz Kuru (TL-YTL/\$)	1.222.921	1.504.598	1,487,119	1,422,341	1,34
İthalat-CIF (Milyar \$)	38,5	48,4	69,3	97,5	116
Ham Petrol (\$/varil)	23,1	23,4	26,9	34,5	50,1
Bavul Ticareti (Milyon \$)	3.039	4.065	3,953	3,880	3473
Turizm Gelirleri (Milyon \$)	8.090	8,479	13,203	15,888	18,152
İşçi Gelirleri (Milyon \$)	2,786	1,936	729	804	851
Cari işlemler Dengesi	3,390	1,522	-8,037	-15,604	-22,852

Kaynak: T.C. Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü

2.1. Türkiye İhracatının Tarihsel Gelişimi

1970'li yıllarda yaşanan iki petrol krizi sonrasında dünya ekonomik konjonktüründe baş gösteren olumsuz gelişmelere paralel olarak Türkiye ekonomisinde de yaşanmaya başlayan sorunlar, radikal kararların alınmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Nitekim, 1980 yılı Türk ekonomisi ve dış ticaret politikaları açısından çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Yüksek enflasyon, artan dış borç, döviz sıkıntısı ve negatif büyüme sorunlarının yarattığı ekonomik kriz neticesinde, 24 Ocak Kararları olarak bilinen, temel amacı ülke ekonomisinin serbest piyasa mekanizması kurallarına

göre işlemlerini sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşmeyi gerçekleştirmek olan geniş kapsamlı bir ekonomik paket uygulamaya konulmuştur.¹¹⁶

Bu ekonomik program ile birlikte Türkiye, ülke ekonomisini dışa kapalı bir hale getiren ithal ikamesine dayalı kalkınma modelini terk ederek "ihracata dayalı kalkınma modeli"ni benimsemiş ve bu kapsamda emek-yoğun ve dünya pazarlarında rekabet gücümüzün yüksek olduğu sektörlerin desteklenmesi ve atıl kapasitelerin harekete geçirilmesi hedeflenmiştir. Oluşturulan bu yeni politikada, özellikle yaşanan dış borç ve döviz sıkıntısı sorunlarını çözmek üzere, ihracat seferberliği başlatılmıştır

İhracata dayalı kalkınma modeli çerçevesinde gerçekleştirilen önemli politika değişiklikleri kısaca şöyle özetlenebilir;

- Gerçekleştirilen devalüasyon sonucu TL'nin değeri ABD Doları karşısında % 49 oranında düşürülmüş ve iç talep kısılarak ihracata ivme kazandırılmış, bunun yanında sabit kur sisteminden günlük olarak ayarlanan kur sistemine geçilmiştir.
- İhracatta önem arz eden ulaşım, haberleşme ve diğer altyapı yatırımlarına hız kazandırılmış, ayrıca ihracat ile ilgili bürokratik engeller de büyük ölçüde azaltılmıştır.
- İhracat Rejiminde zaman içinde yapılan değişiklik ve düzenlemeler ile tescil, lisans ve ruhsat uygulamaları yürürlükten kaldırılarak, ihracat serbestisi prensibi getirilmiştir.
- 1567 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu ile ilgili olarak Temmuz 1984 tarihinde çıkarılan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 30 Sayılı Karar, 1989 tarihine kadar kambiyo rejiminin esasını oluşturmuş, bu tarihte yapılan değişiklikle her türlü dövizin ithali serbest bırakılmıştır. 1990 yılında Kambiyo Rejimi daha da liberalleştirilerek Türk Lirası'nın konvertibilite özellikleri güçlendirilmiş ve 32 sayılı Karar'da yapılan değişiklikle, TL ile ihracat ve ithalat serbest bırakılmıştır.
- Yatırım ve ihracat teşviklerinin tespiti ve uygulaması tek elde toplanmıştır.

¹¹⁶ DTM, **İhracat Stratejik Planı**, (Revize edilmiş 2. baskı, T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), Ankara, Ağustos, 2005), s. 8.

- İhracatın organize olmuş kuruluşlar tarafından yapılması için "Dış Ticaret Sermaye Şirketleri" teşvik edilmiştir.
- İhracatı artırmak için, ihracatta vergi iadesi ödemesi, DFİF'ten yapılan prim ödemesi, düşük faizli ihracat kredisi, vergi-resim ve harç istisnası, enerji ve navlun desteği, konut fonu muafiyeti, ihracat kayıtlı ithalatta gümrük vergisi muafiyeti, döviz transferlerinde öncelik, ihracat karşılığı dövizlerden mahsup gibi parasal teşvikler, muafiyetler ve istisnaları içeren destek mekanizmaları uygulanmıştır.
- İhracatın kredi ve sigorta yolu ile desteklenmesi kapsamındaki mekanizmaların geliştirilebilmesi, Türk ihracatçılarının dış pazarlarda rekabet gücünün artırılması ve Türkiye'nin ihracata yönelik stratejisinin desteklenmesi amacıyla 1987 yılında Türk Eximbank kurulmuştur.

Kısaca özetlenen liberalizasyon ve dünya ile entegrasyona yönelik bu politikalar sayesinde, 80'li yıllarda Türkiye'nin dış ticaret hacmi ve özellikle ihracatında önemli artışlar gerçekleşmiş, ihracatın ürün kompozisyonu da büyük oranda değişmiştir. 1979 yılında 2.3 milyar dolar olan ve % 64'ünü tarım ürünlerinin oluşturduğu Türkiye'nin ihracatı, 1990 yılına gelindiğinde yaklaşık 5,6 kat artarak 12.9 milyar dolar düzeyine çıkmıştır. Bu dönemde, Türkiye'nin ihracatı içinde tarım ürünlerinin payı hızla gerilerken sanayi mallarının payı ciddi bir oranda artmış, nitekim 1980 yılında % 36 olan sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payı 1990 yılına gelindiğinde % 80'lere ulaşmıştır.

Dünya ekonomisinde yaşanan durgunluk ve Körfez krizi gibi dış faktörlerin yanı sıra, Türkiye yaşanan yüksek enflasyon, kamu açıkları, artan iç ve dış borç stoku gibi kronikleşen sorunların sonucunda, Türkiye 1994 yılında bir ekonomik kriz yaşamış ve bu kriz sonrasında 5 Nisan Kararları olarak bilinen, ekonomik istikrarın sağlanmasını amaçlayan bir dizi ekonomik tedbirler paketi uygulamaya konulmuştur.

Tablo 2.6. İhracatın Sektörel Dağılımı (% Pay)

Yıllar	Tarım		Sanayi		Madencilik	
	Dünya	Türkiye	Dünya	Türkiye	Dünya	Türkiye
1980	15.0	64.6	28.5	25.8	55.1	9.5
1985	13.8	29.8	21.9	61.1	61.2	9.1
1990	12.2	25.5	70.5	67.7	14.1	6.8
1995	11.8	21.1	75.2	74.2	10.8	4.6
2000	8.9	13.9	75.7	81.7	14.0	4.2
2001	9.3	13.9	76.1	81.9	13.4	3.9
2002	9.3	11.2	75.1	84.0	12.6	4.2
2003	9.6	11.1	80.4	83.8	7.1	4.3
2004		10.3		84.6		4.5

Kaynak: DTO, DİE, DTM

1990-1993 döneminde Türkiye'nin ihracat performansında gerek iç gerekse dış faktörlerin etkisiyle bir yavaşlama olduğu görülmektedir. Ancak, 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasındaki yüksek oranlı devalüasyon ve uygulanan ekonomi politikaları, uluslararası piyasalardaki rekabet gücümüzü olumlu yönde etkileyerek, 1994 ve 1995 yıllarında Türkiye'nin ihracatı sırasıyla %18 ve %19,5 oranında artış kaydetmesine imkan tanımıştır.

Ayrıca 1990'lı yıllar, Türkiye'nin ekonomi ve ticaret politikalarını doğrudan etkileyen iki önemli gelişmeye de sahne olmuştur. Bunlardan biri, uluslararası ticaretin serbestleşmesinin sağlanması amacıyla İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlatılan GATT sürecinin tamamlanması ile 1995 yılında oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik, diğeri ise 1.1.1996 tarihi itibarıyla AB ile girilen Gümrük Birliğidir. Küresel ve bölgesel alanda yaşanan bu gelişmeler neticesinde, 1980 sonrasında yoğun bir şekilde uygulanan ihracat performansına dayalı doğrudan ve nakdi teşvikler de kaldırılarak, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine uygun olarak hazırlanan "İhracatta Devlet Yardımları" programları Haziran 1995 yılından itibaren uygulamaya konulmuş, ayrıca Türkiye'nin dış ticaretinin yapısı ve ihracat potansiyeli dikkate alınarak oluşturulan AB

gümrük kodu ile uyumlu Dahilde İşleme Rejimi 1.1.1996 tarihi itibariyle yürürlüğe girmiştir.

1997 yılında Asya ülkelerinde başlayan krizin 1998 yılında Rusya'ya da sıçraması sonucunda dış talepte ve Türkiye'nin önemli ihrac pazarlarında yaşanan daralma ile 1999 yılı Ağustos ayında gerçekleşen ve Türkiye'nin sanayi merkezlerini de etkileyen depremin etkisiyle ihracat 1998-1999 döneminde diğer yıllara nazaran daha düşük bir performans gösterebilmiştir.

Dünya hasılası ve ticaretinde parlak gelişmeler yaşanan 2000 yılı, uluslararası piyasalarda Euro/Dolar paritesinde Euro aleyhine yaşanan gelişmeler ve ham petrol fiyatlarında gözlenen yüksek artışın maliyetleri arttırıcı etkisi gibi dışsal faktörlerden kaynaklanan olumsuz gelişmeler sebebiyle ihracatçılar açısından zor bir yıl olmuştur. Ayrıca, 1999 yılında uygulanmaya başlanan Ekonomik İstikrar Programı'nın ilk yılı olması sebebiyle, enflasyon hedefine paralel olarak yürütülen kur politikası, gerçekleşen enflasyon oranının hedeflenen enflasyon oranından yüksek çıkmasının etkisiyle, Türkiye'nin ihracatını olumsuz yönde etkileyen diğer bir gelişme olmuştur. Dış ve iç faktörlerden kaynaklanan bu olumsuzluklara rağmen, 2000 yılında ihracat 1999 yılındaki azalışın tersine %4,4'lük artışla 27,8 milyar dolara ulaşmıştır.

Dünya ekonomisinin durgunluğa girdiği 2001 yılı Türkiye için de sarsıntılı bir dönem olmuştur. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında ekonomide yaşanan istikrarsızlık neticesinde, 1999 yılında uygulanmaya konulan programın aksayan yönleri, kapsamı genişletilerek, yeniden gözden geçirilmiştir. Yaşanan krizler ve sonrasında alınan istikrar tedbirleri neticesinde 2001 yılında döviz kuru ve faiz oranlarında görülen aşırı dalgalanmalar sonucu yatırım ve tüketim harcamalarında önemli daralmalar meydana gelmiş, iç talepte yaşanan gerileme ve satışların düşmesi ise reel sektörü olumsuz yönde etkileyerek, 2001 yılında Türkiye'nin GSMH'sında %9,4 gibi yüksek oranlı bir düşüş yaşanmasına neden olmuştur.

İç piyasadaki süratli daralma ve gerçekleştirilen devalüasyon sonucu yakalanan göreceli kur avantajı, 2001 yılında Türkiye'deki üreticilerin dış pazarlara daha fazla yönelmelerinin temel nedenlerinden biri olmuştur. Diğer taraftan, ekonomik kriz sürecinde olan Türkiye için ihracat kaynaklı döviz getirilerinin öneminden hareketle,

ihracatta bir tanıtım ve pazarlama atağı başlatılmış, ayrıca yeni açılımlar yapılabilmesini teminen, bölge ülkeleri ile ticaretin geliştirilmesine yönelik bir "Komşu ve Çevre tikeler Stratejisi" uygulamaya konmuştur. Dünya ekonomisindeki olumsuzluklara rağmen, bir önceki yıla göre %12,3'lük bir artış gerçekleştiren ihracat, 2001 yılında 30 milyar dolarlık sınırı ilk kez aşmıştır.

2003 yılına gelindiğinde ise, dünya hasılasının % 3.9, dünya ihracatının ise % 16 oranlarında arttığı ve dünya ihracatının 7,3 trilyon dolar seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2003 yılında dolar/euro paritesinde yaşanan gelişmeler, dolar cinsinden açıklanan ticaret rakamlarının yüksek oranda artışına neden olmuştur. Bu bağlamda gerek dünya, gerekse Türkiye ekonomisindeki gelişmelerin de etkisiyle, 2001 ve 2002 yılındaki ihracat artışının 2003 yılında hızlanarak devam ettiği görülmektedir. Nitekim, 2003 yılında Türkiye'nin ihracatı, bir önceki yıla göre % 31'lik bir artış göstermiş, ve 47,3 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Bu ihracat rakamı, 2003 yılı itibariyle Türkiye'yi dünyanın en büyük 24. ihracatçı ülkesi yapmıştır. Ayrıca, % 31'lik ihracat artış oranı Türkiye'yi en büyük 30 ihracatçı ülke arasında en yüksek ihracat büyüme oranını yakalayan ikinci ülke konumuna yükseltmiştir.

Yüksek ham petrol fiyatlarına rağmen, 2004 yılı dünya ticareti güçlü bir büyüme göstererek yıllık % 9 artışla 8.9 milyar dolara ulaşmıştır. 2004 yılında, gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretinden aldığı pay da önemli bir yükseliş kaydederek %31'e ulaşmıştır. Bu oran, 1950 yılından bu yana gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretinden aldığı en yüksek pay olması açısından dikkat çekicidir.

Türkiye'nin ihracatı, 2004 yılında gösterdiği performans ile ekonomik gelişmeler üzerindeki temel etken olmaya devam etmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre ise 2004 yılı ihracatı %33,6 artışla 63.1 milyar dolar, ithalatı %40.7 artışla 97,5 milyar dolar olmuştur. 2004 yılında sağlanan ihracat artışının ana nedenleri ise; iç talebin tam olarak canlanmamasına rağmen üretimdeki artışın, reel işgücü maliyelerindeki düşüşün ve verimlilikte yükselişin devam etmesi, faiz oranlarındaki düşüşün yarattığı finansman kolaylığı, ihraç fiyatlarındaki artış, dolar/euro peritesindeki gelişmelerin olumlu yansımaları ve enerji fiyatları artışının genel fiyat artışının çok altında gerçekleşmesinin yarattığı maliyet avantajı olarak sayılabilir. İhracatta son

dönemde yakalanan yüksek oranlı artış neticesinde, ihracat ekonomik büyümenin en önemli bileşenlerinden birisi haline gelmiştir. Türkiye'nin ihracatı, 2004 yılı performansı ile dünyanın en büyük 22. ihracatçı, 14. ithalatçısı ülkesi olmuştur. (AB içi ticaret hariç tutulduğunda) Serbest ticaret politikalarının benimsenmesiyle, 1980 öncesi 2.3 milyar dolar olan ihracatını yirmi üç senelik bir süreç içinde 17 kat artırarak 2002 yılı sonunda 36.1 milyar dolar seviyesine yükselten Türkiye'nin, 2003 yılında toplam 7.3 trilyon dolar olan dünya ihracat hacminden sadece %0.65 düzeyinde bir pay alması, henüz Türkiye'nin ihracat performansının istenen düzeye ulaşmadığını göstermektedir.

Tablo 2.7. Türkiye'nin Dünya İhracat İçindeki Payı

Yıllar	Dünya İhracatı (milyar dolar)	Türkiye İhracatı (milyar dolar)	Pay (%)
1979	1,615	2.3	0.14
1985	1,947	8.0	0.41
1990	3,387	13.0	0.38
1995	4,925	21.6	0.44
2000	6,191	27.8	0.45
2001	5,928	31.3	0.53
2002	6,272	36.1	0.57
2003	7,274	47.3	0.65
2004	8,880	63.1	0.71

Kaynak: DTÖ, DİE, DTM.

1980 sonrası Türkiye'nin ihraç pazarlarının gelişim sürecinde, Avrupa Birliği ülkeleri en sıkı ticari ilişkiler içinde olduğumuz ülke grubu olmuştur. Gelişmiş bir ekonomik bölge olması nedeniyle dünya ithalatından aldığı pay %38.5 gibi yüksek bir oranda olan Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin ihracatındaki payı Gümrük Birliği ve coğrafi yakınlık gibi faktörlerin de etkisiyle %52 düzeyine ulaşmıştır. Dünya ithalatından % 22,9 pay alan Asya ve % 20.4 pay alan Kuzey Amerika bölgelerine yönelik Türkiye'nin ihracat potansiyeli ise bu güne kadar yeterince değerlendirilememiş, özellikle Asya bölgesine ihracatın toplam ihracattan aldığı pay

ancak % 4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Son yıllarda yürütülen sistemli tanıtım ve pazarlama faaliyetleri neticesinde ise komşu ve çevre ülkelerinin Türkiye'nin ihracatı içindeki payları giderek artmış, bu gelişmenin bir sonucu olarak bu ülkelerin içinde bulunduğu Ortadoğu, Geçiş Ekonomileri ve Afrika bölgelerine Türkiye'nin ihracatı bu bölgelerin dünya ithalatından aldıkları payın üzerinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin ihracatının sektörel yapısı incelendiğinde, 1980 öncesindeki tarım ürünleri ağırlıklı ihracatın yerini %82'sini sanayi ürünlerinin oluşturduğu bir yapıya bıraktığı görülmektedir. Türkiye'nin ihracatında ağırlığı en fazla olan sektörler ise toplam %32'yi aşan paylarıyla tekstil ve konfeksiyon sektörleridir. Bunun yanında, son yıllarda gösterdiği hızlı gelişme ile taşıt araçları ve yan sanayii sektörü de Türkiye'nin ihracatı içindeki payını süratle arttırmış ve lokomotif sektörlerden biri haline gelmiştir. Türkiye'nin ihracatında yaşanan sektörel gelişmeler dünya ihracatının sektörel gelişimi ile kıyaslandığında ise üç ana eğilim ortaya çıkmaktadır. Bunların ilki, Türkiye'nin ihracatında yüksek paya sahip tekstil, konfeksiyon, demir-çelik gibi sektörlerin dünya ihracatından aldıkları payın düşmesidir. Bir diğer önemli husus ise, dünya ihracatından aldığı payı en hızlı arttıran sektör olan ofis ve büro malzemeleri sektöründe Türkiye'nin dünya gelişmelerinin dışında kalmasıdır. Buna karşın, otomotiv, diğer taşıt araçları, yan mamuller ve kimyasallar gibi sektörlerde son yıllarda gözlenen hızlı ihracat artışları dünya ihracatının gelişimi ile paralellik göstermektedir.

Yukarıda kısaca özetlenen dünya ve Türkiye'nin ihracatının sektörel ve bölgesel yapısı göz önünde bulundurulduğunda, dünya eğilimleri ve Türkiye'nin koşulları da dikkate alınarak, hedef pazar ve sektörlerin belirlenmesinin sürdürülebilir ihracat artışına ulaşmada önemli bir işlevi yerine getireceği anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin ihracatının son dönemdeki gelişimi incelendiğinde, ihracatta konjonktürden kaynaklanan dönemsel sıçramalarla belli mesafelerin alındığını, ancak Türkiye gibi ihracata dayalı kalkınma modelini benimseyen diğer gelişmekte olan ülkelerin aksine, artış trendinin süreklilik arz etmediğini görmekteyiz. Benzer şekilde, GSMH artışında da gözlenebilen bu dalgalı seyrin yarattığı belirsizlik ortamı, ihracatçıların geleceğe yönelik üretim ve ihracata ilişkin plan yapmalarını ve karar almalarını zorlaştırmaktadır.

Sürdürülebilir ihracat artışının sağlanabilmesinin temelinde sağlıklı bir yatırım üretim-ihracat zincirinin kurulması olduğu göz önünde bulundurulduğunda, uygulanan ekonomik program sonucunda Türkiye’de makroekonomik istikrarın sağlanmasının, ihracatın sağlıklı bir yapıya kavuşmasına katkıda bulunacak temel faktörlerden biri olduğu açıkça görülmektedir. Ancak, makroekonomik istikrarın oluşturulması sağlıklı bir üretim yapısının elde edilmesinde gerekli altyapıyı oluşturacak en önemli unsurlardan biri olmakla birlikte, uygulanan ekonomik programdan bağımsız olarak, ihracatın yapısal sorunlarının katılımcı ve sistematik bir yaklaşımla tespiti ve bu sorunların çözümüne yönelik olarak belirlenecek faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması yönünde önemli bir adım olacaktır.

Tablo 2.8. Türkiye’nin Dış Ticareti

Yıllar	İthalat	İhracat	Denge	Hacim	Karşılama %
1996	43.627	23.224	-20.402	66.851	53,23
1997	48.559	26.261	-22.298	74.820	54,08
1998	45.921	26.974	-18.947	72.895	58,74
1999	40.671	26.587	-14.084	67.258	65,37
2000	54.503	27.775	-26.728	82.278	50,96
2001	41.399	31.334	-10.065	72.733	75,69
2002	51.554	36.059	-15.495	87.613	69,94
2003	69.340	47.253	-22.087	116.593	68,15
2004	97.540	63.167	-34.373	160.707	64,76
2005	116.774	73.476	-43.298	190.250	62,92

Değerler 1.000.000 dolar

Kaynak: DTM

2.2. Mevcut İhracat

İhracat, 2005 yılının Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre % 17,4 oranında artarak 46,2 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde toplam ihracatın % 94,6’sını oluşturan imalat sanayi ürünleri ihracatı, % 17 oranında artmıştır.

Bu artışta, bir önceki yılın aynı dönemine göre, motorlu kara taşıtları ve römorklar ihracatının % 24,2, kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtlar ihracatının % 67,8, gıda ürünleri ve içecek ihracatının % 29,5 ve makine ve teçhizat ihracatının % 21,3 oranında artması belirleyici olmuştur. Tarım-ormancılık ve madencilik sektörlerinin ihracatları bu dönemde sırasıyla % 23,6 ve % 27,9 oranlarında artmıştır.

2005 yılının Ocak-Ağustos döneminde Türkiye'nin en büyük ihraç pazarları olan OECD ve AB ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payı kısmen azalırken, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve İslam Konferansı Teşkilatı ülkelerine yapılan ihracatın payı artmıştır. Ocak-Ağustos dönemi itibarıyla, AB ülkelerine yapılan ihracatın payı 2004 yılında % 54,4 olan seviyesinden, 2005 yılında % 52'ye gerilemiştir.

Son on yılda, ihracatımız içinde geleneksel olarak ağırlığı olan emek yoğun sektörlerin toplam ihracat içindeki payı azalırken, teknoloji yoğun sektörlerin payı artmaktadır. İmalat sanayi ihracatı içinde ağırlık teknoloji yoğun sektörlere doğru kayarken, toplam ihracat içinde benzer bir eğilimle imalat sanayinin payı artmış, tarım-ormancılık ihracatının payı azalmıştır.

Tekstil, hazır giyim ve gıda ürünleri gibi emek yoğun sektörlerin ihracat içindeki payları toplamı 1996 yılında ihracatın yaklaşık yarısını oluştururken, 2004 yılında bu oran ihracatın üçte birinin altına düşmüştür. Bu sektörlerin ihracattaki paylarındaki gerileme, ihracatlarının azalmasıyla değil, diğer sektörlerin ihracatlarının daha hızlı artmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sektörlerin ihracatı yıllık ortalama % 8,1 oranında artarken teknolojinin daha yoğun kullanıldığı motorlu kara taşıtı römorklar, radyo-televizyon haberleşme teçhizatı ve makine teçhizat sektörleri ihracatı yıllık ortalama % 28,3 oranında artarak ihracat içindeki paylarını da artırmışlardır. Ancak kimya ve elektrikli makine-cihaz ihracatının payı ise 1996 yılına göre azalmıştır. Petrokimya ve plastik-kauçuk ürünleri sektörleri ise ihracatının payı artan diğer teknoloji yoğun sektörlerdir.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi araştırmanın amacı, önemi ve modelini ele aldıktan sonra araştırmanın kullanacağı ikincil verilerin toplanması konusunu işlemektedir. Veri toplamada veri tabanı seçimi verilerin kontrol edilmesi ve analiz döneminin belirlenmesi bakımından önemlidir. Verileri değerlendirme yöntemleri ile varsayım ve sınırlılıklar ele alınmaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Modeli

Araştırmanın amacı Türkiye ile İngiltere arasındaki ihracat ilişkilerine dayanarak bu iki ülkenin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerini belirlemektir. Bunun için tarama modeli bir araştırma yapılmaktadır.

Araştırma Türkiye ile İngiltere'nin aralarında büyüklük (değer) anlamında önemli bir dış ticaret ilişkisi olmasa bile ihracata konu mal grubu çeşitleri bakımından ve karşılıklı ihracatın birbirleri ile karşılaştırılabilir nitelikte olmasından dolayı önemlidir.

3.2. Veri Tabanı Seçimi

Ülkelerin ekonomik ve sosyal yapı özelliklerinin incelenmesinde istatistiksel bilgilere gereksinim bulunmaktadır. Farklı dilleri konuşan, farklı amaçlara sahip kullanıcıların sağlıklı iletişimi, sınıflamalar ve kodlama sistemlerinden oluşan ortak bir dil aracılığıyla olanaklı olmaktadır.

Konu bütün ülkeleri ilgilendiren bir bağlamda ele alındığında sınıflamaların ana çatısı, özel konularda uzmanlık faaliyeti yürüten yetkili uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilmektedir. Bu kuruluşlara örnek olarak Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (UNSD), Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) gibi kuruluşlar sayılabilir. Bunun yanı sıra, uluslararası kabul gören sınıflamalara geçiş sağlanması koşulu ile ülkeler kendi gereksinimleri doğrultusunda ulusal sınıflamalarını oluşturabilirler.

Sınıflamalar için genellikle kısaltılmış ve temsili bir isim kullanılmaktadır (Örneğin; Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması, Üçüncü Revizyon'u yerine ISIC Rev.3; Merkezi Ürün Sınıflaması 1.0 Versiyonu yerine ise CPC V1.0 kullanılmaktadır). Sınıflama birimi (boyutu), sınıflamada sıralanan en temel birimdir (örneğin; sınıflama birimi bir faaliyet sınıflamasında kuruluş veya girişim iken, mesleki bir sınıflamada iştir). Uluslararası sınıflamaların geliştirilmesi ve uyumlaştırılmasında bu dönüşüm tablolarının büyük önemi bulunmaktadır. Dönüşüm tabloları sınıflamalar arası birer bağlantı aracı olarak değerlendirilmelidirler. Bir dönüşüm tablosu, bir sınıflamadaki kategorilerin başka bir sınıflamada, ya da, aynı sınıflamanın daha önceki sürümlerinde (versiyonlarında) nerede ve ne kadar bulunabileceğini açıklar.

Türkiye’de resmi istatistiklerin üretiminde kullanılacak olan sınıflamalar ulusal ve uluslararası gereksinimler çerçevesinde Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Başkanlığı tarafından belirlenirler. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Başkanlığı’nın kullanılmak üzere ilan ettiği 17 Sınıflama Türü şöyledir:¹¹⁷ (1) Faaliyet, (2) Ürün, (3) İnşaat, (4) Ulaştırma, (5) Dış Ticaret, (6) Harcama, (7) Coğrafi, (8) Çevre, (9) Eğitim, (10) Sağlık, (11) Meslek, (12) Milli Gelir, (13) Tarım, (14) İşteki Durum, (15) Yaş Grupları, (16) Patent ve (17) Bütçe. Bu çalışmada Dış Ticaret sınıflama türü kullanımı uygun görülmektedir. Dış ticaret sınıflama türünün Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Başkanlığı’na önerilen 9 alt türü (kodu) Tablo 2.9. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Resmi İstatistik Sınıflama Sunucusu (RİSS) Dış Ticaret Sınıflama Türleri’nde verilmektedir.

---

¹¹⁷ “Sınıflamalar”, **Resmi İstatistik Programı Bilgi Sistemi**, Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), Ankara, (2007), s. 1.

Tablo 2.9. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) Resmi İstatistik Sınıflama Sunucusu
(RİSS) Dış Ticaret Sınıflama Türleri

Kodu	Kısaltma	Sınıflama Adı
1	BEC Rev.3	Standart Uluslararası Ticaret Sınıflamasına Dayalı Geniş Ekonomik Gruplara Göre Sınıflama Revize 3
2	CN 2005	Birleştirilmiş Mal Sınıflaması, 2005
3	CN 2006	Birleştirilmiş Mal Sınıflaması, 2006
4	GTİP 2004	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Cetveli, 2004
5	GTİP 2005	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Cetveli, 2005 ¹
6	GTİP 2006	Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Cetveli, 2006
7	HS 2002	Uyumlaştırılmış Mal Tanım ve Kod Sistemi, 2002
8	SITC Rev.2	Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması, Revize 2
9	SITC Rev.3	Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması, Revize 3

Kaynak: "Sınıflamalar", **Resmi İstatistik Programı Bilgi Sistemi**, Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), Ankara, (2007), s. 1.

Bu tez çalışmasında yukarıda sayılan dış ticaret istatistikleri sınıflamalarından Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilmiş olan SITC Rev.3, Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması, Revize 3 kullanılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Veri kaynağı olarak hem Türkiye hem de İngiltere için karşılıklı tutarlı olabilecek bir veri kaynağı gereksinimi olmuştur. Gerek Türkiye'nin gerek ise İngiltere'nin ulusal veri tabanları farklı uyumluluklar içerisinde olduklarından dolayı kullanılmamışlardır. Bunun yerine Türkiye ve İngiltere'nin dış ticaret verilerinin SITC Rev.3, Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması, Revize 3 olarak bulunduğu Birleşmiş Milletler'in veri kaynaklarına başvurulmuştur.

Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı internet üzerinden erişilebilir (<http://comtrade.un.org/db>) bir veri tabanıdır. Bu veri tabanında veriler

A.B.D. Doları cinsinden ifade edilmektedirler. Bahse konu veri tabanından tez çalışması için gerekli veriler her bir parça verinin tek tek elde edilmesi suretiyle çalışmaya dahil edilmiştir. Verilerin daha kolay ve hızlı şekilde elde edilebilmesi ilgili veri tabanına kurumsal olarak üye olmak şekli ile olanaklıdır.

İlgili veri tabanı, verilerin tek tek elde edilmesinde iki-basamaklı sınıflandırmaya olanak vermiş daha yüksek sayıda basamaklı sınıflandırmaların elde edilmesi olanaklı olmamıştır. İki basamaklı sınıflandırma 68 mal grubunu içermektedir. Veri tabanının kullanımı hakkında T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı Dış Ticaret Uzmanlarından bilgi alınmıştır.

3.4. Analiz Döneminin Belirlenmesi

Analizlerin sağlıklı çıkması için olanaklı en uzun analiz dönemi belirlenmeye çalışılmıştır. İngiltere için en erken 1988 yılı en son 2006 yılı dış ticaret verileri ilgili veri tabanında bulunmakta iken Türkiye'ye ait en erken veriler ancak 1989 yılından itibaren ve en son 2005 yılına ait bulunmaktadır. Böylece analiz dönemi 1989-2005 yılları arası olarak (17 yıllık analiz dönemi) belirlenmiştir.

Böylece aşağıda sayılan başlıca 4 adet veri tablosu geliştirilmiştir.

1. Türkiye'nin İngiltere'ye ihracatı (68 mal grubu, 17 yıl)
2. Türkiye'nin Dünyaya ihracatı (68 mal grubu, 17 yıl)
3. İngiltere'nin Türkiye'ye ihracatı (68 mal grubu, 17 yıl)
4. İngiltere'nin Dünyaya ihracatı (68 mal grubu, 17 yıl)

Yukarıda sayılan her veri tablosu 68 mal grubu ve 17 yıl için olmak üzere 1156 hücre veriyi içerdiğinden dolayı araştırmaya dahil edilen dört veri tablosunda 4624 hücre veri bulunmaktadır.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde ekonometri modelleri, tablolama yöntemleri, yüzde analizleri ve eğilim grafikleri kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Microsoft Excel (2003 Versiyonu) ve SPSS (Statistical Package for Social Sciences, Versiyon 13.0) bilgisayar programı kullanılmıştır.

3.6. Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Araştırma döneminin 17 yıl olarak seçilmesi, mal grubu adedini 68 olarak sınırlayan STIC Rev3 iki basamaklı veri sınıflamasının araştırma amacı bakımından gerekli detayları ele alabilecek ve araştırmanın kapsamını aşmayacak kadar sınırlı olacağı var sayılmaktadır.

Araştırmada Türkiye ile İngiltere arasındaki ihracat ilişkisi tanım gereği bir diğeri için ithalat ilişkisi olarak değerlendirilebilse de, ithalata dayalı bir analiz yapılmamaktadır.

Konunun ve alanın genişliği göz önüne alındığında araştırmanın bağlamı araştırmacının maddi ve süre olanakları ile sınırlıdır.

4. TÜRKİYE VE İNGİLTERE’NİN BİRBİRLERİNE VE DÜNYAYA İHRACATLARI

Türkiye ve İngiltere’nin dünya ticaretindeki payları ve ağırlıklarını belirlemek üzere toplanan veriler arasından aşağıdaki Tablo 2.10. Türkiye ve İngiltere’nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)’da gösterilen veriler alınarak tablolaştırılmışlardır.

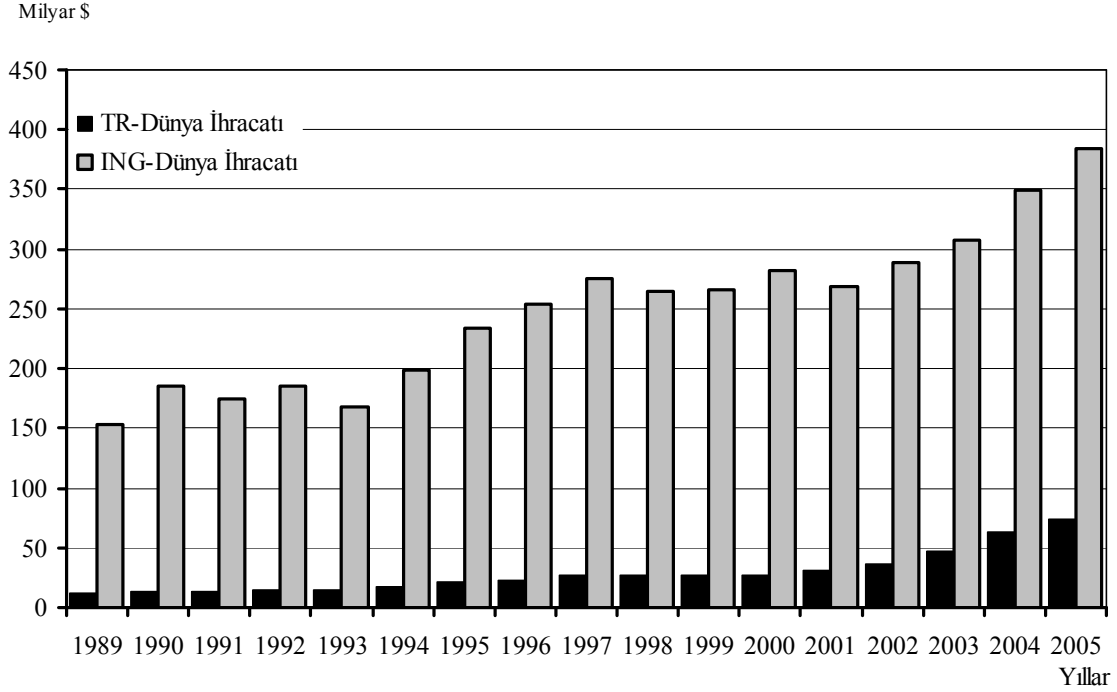
Tablo 2.10. Türkiye ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)

Yıllar	TR-Dünya İhracat	ING-Dünya İhracat	TR-ING İhracat Fark	TR ve ING Dünya İhracatları
1989	11,627,285,800	153,236,083,649	-141,608,797,849	164,863,369,449
1990	12,959,381,795	185,499,495,345	-172,540,113,550	198,458,877,140
1991	13,593,446,109	174,516,325,074	-160,922,878,965	188,109,771,183
1992	14,714,608,125	184,964,628,700	-170,250,020,575	199,679,236,825
1993	15,348,912,704	167,411,733,892	-152,062,821,188	182,760,646,596
1994	18,106,029,972	198,797,338,262	-180,691,308,290	216,903,368,234
1995	21,598,626,256	234,372,204,399	-212,773,578,143	255,970,830,655
1996	23,047,711,803	253,622,097,585	-230,574,385,782	276,669,809,388
1997	26,244,683,237	275,718,436,057	-249,473,752,820	301,963,119,294
1998	26,881,361,817	265,225,111,572	-238,343,749,755	292,106,473,389
1999	26,587,173,645	265,442,493,128	-238,855,319,483	292,029,666,773
2000	27,485,359,097	282,387,047,920	-254,901,688,823	309,872,407,017
2001	31,333,944,395	268,070,669,420	-236,736,725,025	299,404,613,815
2002	35,761,981,307	288,174,647,878	-252,412,666,571	323,936,629,185
2003	47,252,836,302	307,215,284,794	-259,962,448,492	354,468,121,096
2004	63,120,948,800	349,011,759,058	-285,890,810,258	412,132,707,858
2005	73,476,408,143	384,364,970,475	-310,888,562,332	457,841,378,618

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye ve İngiltere'nin dünya ticaretindeki payları ve ağırlıkları farklıdır. Türkiye ve İngiltere'nin ayrı ayrı olmak üzere dünyaya ihracatları, Türkiye'nin dünyaya ihracatının İngiltere'nin dünyaya ihracatından farkı ile Türkiye ve İngiltere'nin dünyaya ihracatlarının toplamının ele alındığı yukarıdaki Tablo 2.10. Türkiye ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)'ya göre İngiltere Türkiye'ye göre dünya ticaretinde daha ağırlıklı ve daha büyük bir paya sahiptir. Durumun daha açıkça görülebilmesi için Türkiye ve İngiltere'nin ayrı ayrı olmak üzere dünyaya 1989-2005

araştırma dönemindeki ihracatları aşağıda Şekil 2.1. Türkiye'nin ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)'de grafik olarak verilmektedir.

Şekil 2.1. Türkiye'nin ve İngiltere'nin Dünyaya İhracatları (1989-2005, ABD Doları)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıda Türkiye ve İngiltere'nin ayrı ayrı olmak üzere dünyaya 1989-2005 araştırma dönemindeki ihracat değerlerine ait yapılan iki adet gözlemlerinin nicel olarak değerlendirilebilmesi için aşağıda gösterilen iki regresyon modeli kurulmuştur.

$$y_{TR_{D-IHR}} = 1.67 + 2.55x \quad (R^2 = 0.786, \text{Standart hata} = 2.42) \quad (R1)$$

$$y_{ING_{D-IHR}} = -9.39 + 7.38x \quad (R^2 = 0.910, \text{Standart hata} = 1.52) \quad (R2)$$

Regresyon denklemlerinden İngiltere'nin dünyaya ihracatı artış hızı (kat sayısı 7.38) (R2) Türkiye'nin dünyaya ihracat yapma artış hızından (kat sayısı 2,55) (R1) daha büyüktür. Bu karşılaştırmaya göre İngiltere'nin dünya ihracatının Türkiye'nin dünya ihracatından daha hızlı büyüdüğü söylenebilir.

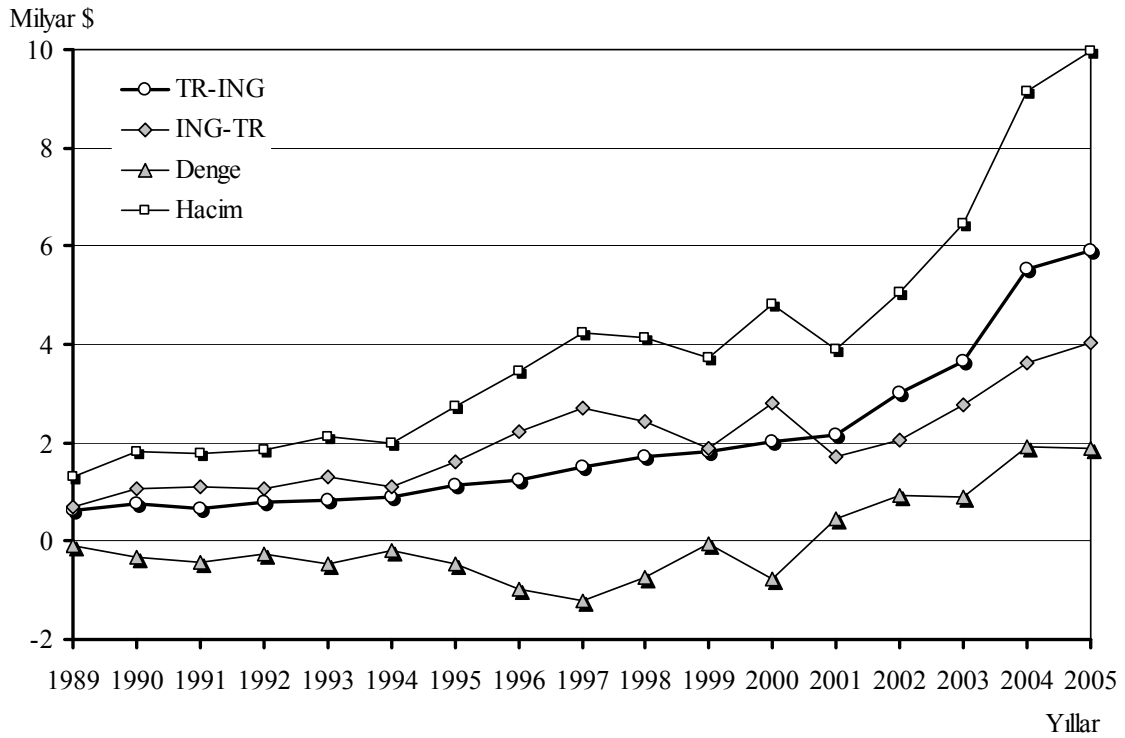
Türkiye ve İngiltere birbirlerine ihracat yapan iki ülkedir. Türkiye ve İngiltere birbirlerine olan ihracatları aşağıdaki Tablo 2.11. Türkiye'nin ve İngiltere'nin ihracatları (1989-2005, ABD Doları)'da verilmektedir.

Tablo 2.11. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları)

Yıllar	TR-İNG İhracat	İNG-TR İhracat	Türkiye Denge	TR-İNG Hacim
1989	616,066,804	690,700,112	-74,633,308	1,306,766,916
1990	744,766,455	1,072,957,738	-328,191,283	1,817,724,193
1991	676,024,998	1,118,804,824	-442,779,826	1,794,829,822
1992	796,291,013	1,072,262,955	-275,971,942	1,868,553,968
1993	835,089,139	1,301,845,751	-466,756,612	2,136,934,890
1994	888,859,192	1,097,680,610	-208,821,418	1,986,539,802
1995	1,134,431,623	1,604,144,334	-469,712,711	2,738,575,957
1996	1,246,667,427	2,214,658,143	-967,990,716	3,461,325,570
1997	1,511,264,168	2,720,773,874	-1,209,509,706	4,232,038,042
1998	1,710,181,628	2,442,275,847	-732,094,219	4,152,457,475
1999	1,829,356,687	1,895,364,896	-66,008,209	3,724,721,583
2000	2,023,665,644	2,807,028,974	-783,363,330	4,830,694,618
2001	2,174,891,670	1,724,030,582	450,861,088	3,898,922,252
2002	3,005,766,404	2,062,633,727	943,132,677	5,068,400,131
2003	3,670,092,528	2,784,681,569	885,410,959	6,454,774,097
2004	5,543,924,406	3,616,643,807	1,927,280,599	9,160,568,213
2005	5,917,162,703	4,042,231,598	1,874,931,105	9,959,394,301

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tabloda cetvelleştirilmiş şekilde işlenen Türkiye ve İngiltere birbirlerine ihracatları aşağıda Şekil 2.2. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları)'de grafik olarak ele alınmaktadır.

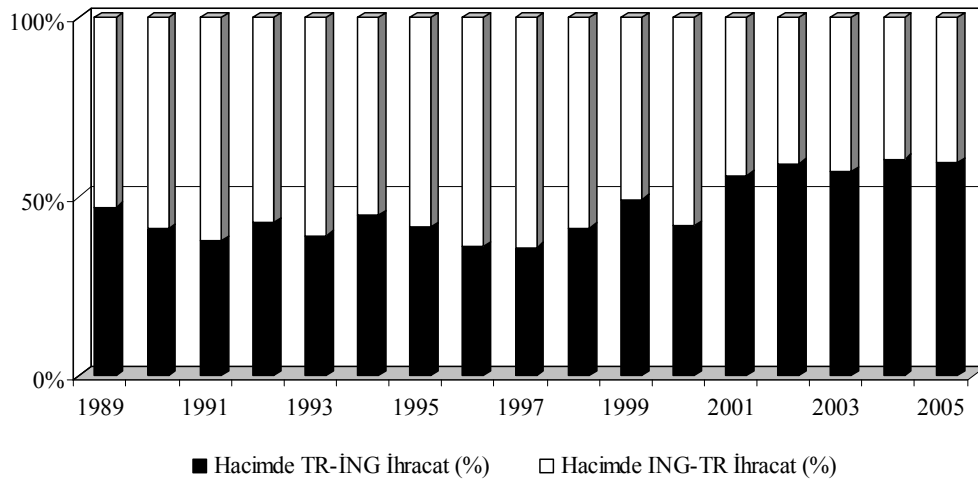

Şekil 2.2. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki Şekil 2.2. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatları (1989-2005, ABD Doları)'de işlendiği üzere Türkiye'nin İngiltere'ye olan toplam ihracat değerleri araştırma dönemi olan 1989-2005 yılları arasında giderek artan bir hız ile yükselmektedir. Ancak İngiltere'nin Türkiye'ye olan toplam ihracat değerleri 1999 ve 2001 yıllarında ciddi düzeyde azalma göstermiştir. Bu azalmalar büyüklük olarak İngiltere'nin Türkiye'ye olan ihracatında şoklara ve dalgalanmalara yol açabilecek niceliktedir. Bu durumda 2001 yılına kadar açık veren Türkiye-İngiltere dış ticareti, 2001 yılından itibaren 2005 yılına kadar süren bir dış ticaret fazlası vermeye başlamıştır.

Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ayrı ayrı (karşılıklı) yaptıkları ihracatın aralarındaki dış ticaret hacmindeki yüzdelik payları ise aşağıdaki Şekil 2.3. Türkiye ve İngiltere'nin Dış Ticaret Hacminde Birbirlerine İhracatlarının Oranı (%) (1989-2005)'de ele alınmaktadır.

Şekil 2.3. Türkiye ve İngiltere'nin Dış Ticaret Hacminde Birbirlerine İhracatlarının Oranı (%) (1989-2005)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1'den uyarlanmıştır.

Yukarıdaki Şekil 2.3. Türkiye ve İngiltere'nin Dış Ticaret Hacminde Birbirlerine İhracatlarının Oranı (%) (1989-2005)'den de gözlemlenebileceği üzere Türkiye'nin İngiltere ile olan dış ticaretinde 2001 yılından itibaren fazla vermeye başladığı belirlenmiş olmaktadır.

Türkiye ile İngiltere arasındaki karşılıklı ihracat değerlerinin özelliklerini araştırmada daha detaylı analizler aşağıda yapılmaktadır. Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ihracatları toplamının dünyaya ihracatları toplamındaki yüzdelik payı, Türkiye'nin ihracatında İngiltere'nin yüzdelik payı ile İngiltere'nin ihracatında Türkiye'nin yüzdelik payı aşağıdaki Tablo 2.12. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)'da araştırma dönemi olan 1989-2005 yılları arasında karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

Tablo 2.12. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)

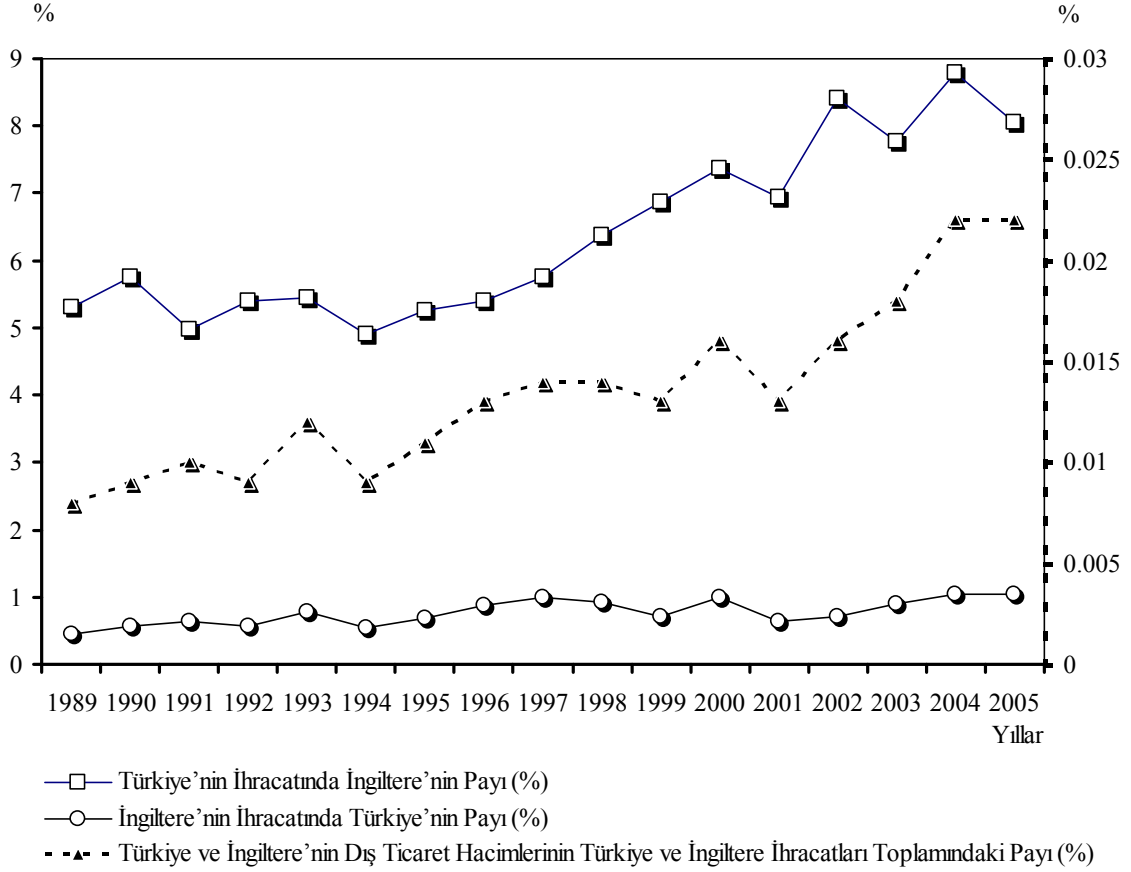
Yıllar	Türkiye ve İngiltere'nin Birbirlerine İhracatları Toplamının Dünyaya İhracatları Toplamındaki Payı (%)	Türkiye'nin İhracatında İngiltere'nin Payı (%)	İngiltere'nin İhracatında Türkiye'nin Payı (%)
1989	0.008	5.30	0.45
1990	0.009	5.75	0.58
1991	0.010	4.97	0.64
1992	0.009	5.41	0.58
1993	0.012	5.44	0.78
1994	0.009	4.91	0.55
1995	0.011	5.25	0.68
1996	0.013	5.41	0.87
1997	0.014	5.76	0.99
1998	0.014	6.36	0.92
1999	0.013	6.88	0.71
2000	0.016	7.36	0.99
2001	0.013	6.94	0.64
2002	0.016	8.40	0.72
2003	0.018	7.77	0.91
2004	0.022	8.78	1.04
2005	0.022	8.05	1.05

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1'den uyarlanmıştır.

Yukarıdaki Tablo 2.12. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %) 'un incelenmesinden Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ihracatları toplamının dünyaya ihracatları toplamındaki payın onbindelikler düzeyinde, Türkiye'nin ihracatında İngiltere'nin payı ile İngiltere'nin ihracatında Türkiye'nin payının yüzdeler düzeyinde ifade edildiğinden hareket ile değerler aşağıdaki Şekil

2.4. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)'deki gibi iki ayrı eksenli bir grafikte şematik olarak işlenmektedir.

Şekil 2.4. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1'den uyarlanmıştır.

Yukarıdaki Şekil 2.4. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)'in incelenmesinden İngiltere'nin ihracatında Türkiye'nin payının, Türkiye'nin ihracatındaki İngiltere'nin payının ancak onda biri düzeyinde olduğu gözlemlenebilmektedir. Diğer bir ifade ile İngiltere Türkiye'nin ihracatında (Türkiye'nin İngiltere ihracatında olduğundan) on misli daha ağırlıklı bir yere sahip olduğu belirlenebilmektedir. Bunun yanı sıra İngiltere ve Türkiye'nin aralarında gerçekleştirdikleri dış ticaret işlemleri değerlerinin bu ülkelerin dünyaya gerçekleştirdikleri ihracatları toplamı içerisinde belirli dalgalanmalara rağmen

giderek arttığı da yine Şekil 2.4. Türkiye'nin ve İngiltere'nin İhracatlarının Payları (1989-2005, %)’den (ikinci eksen) gözlemlenebilmektedir.

Yukarıda değinilen üç tane gözlemlenmelerin nicel olarak değerlendirilebilmesi için aşağıda gösterilen üç tane regresyon modeli kurulmuştur.

Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ihracatları toplamının dünyaya ihracatları toplamındaki pay:

$$y_{\frac{TR_{ING-IHR} + ING_{TR-IHR}}{TR_{D-IHR} + ING_{D-IHR}}} = -5.67 + 1089.77x \quad (R^2 = 0.843, \text{Standart hata} = 2.07) \quad (R3)$$

Türkiye'nin ihracatında İngiltere'nin payı:

$$y_{\frac{TR_{ING-IHR}}{TR_{IHR}}} = -13.57 + 3.53x \quad (R^2 = 0.800, \text{Standart hata} = 2.33) \quad (R4)$$

İngiltere'nin ihracatında Türkiye'nin payı:

$$y_{\frac{ING_{TR-IHR}}{ING_{IHR}}} = -6.12 + 19.62x \quad (R^2 = 0.539, \text{Standart hata} = 3.54) \quad (R5)$$

Yukarıda verilen regresyon modellerinden ilkinde (R3) göre Türkiye ve İngiltere'nin birbirlerine ihracatları toplamının dünyaya ihracatları toplamındaki payın hızla (1089.77 gibi büyük bir katsayı ile) arttığı belirlenmektedir. Bu sonuca göre İngiltere ile Türkiye'nin karşılıklı ihracatları toplamında gelecek yıllarda artış beklenebilir.

Türkiye'nin ihracatında İngiltere'nin payının ele alındığı regresyon modeli (R4) ile İngiltere'nin ihracatında Türkiye'nin payının ele alındığı regresyon modeli (R5) karşılaştırmalı olarak aşağıda ele alınmaktadır.

Türkiye'nin ihracatında İngiltere'ye gerçekleştirdiği ihracatın payının arttığı ilgili regresyon modeli (R4) ile gösterilmektedir. Bu artışın kat sayısı 3.53 olarak belirlenmektedir. Yine aynı şekilde İngiltere'nin ihracatında Türkiye'ye gerçekleştirdiği ihracatın payının arttığı ilgili regresyon modeli (R5) ile gösterilmektedir. Bu artışın kat sayısı ise 19.62 olarak belirlenmektedir. Bu durumda İngiltere'nin ihracatında Türkiye'ye gerçekleştirdiği ihracatın payının Türkiye'nin ihracatında İngiltere'ye gerçekleştirdiği ihracatın payından daha hızlı arttığı söylenebilir.

4.1. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar

Türkiye'den İngiltere'ye 1989-2005 yılları arasında en çok ihraç edilen mal grupları aşağıda yıllara göre ele alınmaktadır.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1989 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.13. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989'da verilmektedir.

Tablo 2.13. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	188,849,191
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	148,493,490
05	Meyve ve Sebzeler	75,377,143
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	40,616,509
67	Demir ve Çelik	22,170,519
26	Dokuma Elyafı	12,674,855
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	127,885,097
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1989 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1989 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %30.7 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %24.1 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %12.2 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1989 yılında ihraç edilen mal gruplarının %67.0'nı temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 1990 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki

Tablo 2.14. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990'da verilmektedir.

Tablo 2.14. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	238,503,703
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	153,804,685
05	Meyve ve Sebzeler	111,751,438
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	41,956,763
67	Demir ve Çelik	29,166,696
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	18,456,168
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	151,127,002
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1990 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 1990 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %32.0 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %20.7 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %15.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1990 yılında ihraç edilen mal gruplarının %67.7'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den 1991 yılında İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.15. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991'de verilmektedir.

Tablo 2.15. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	230,902,772
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	128,263,332
05	Meyve ve Sebzeler	116,627,367
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	29,893,384
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	13,198,126
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	12,892,490
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	144,247,527
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1991 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1991 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %34.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %19.0 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %17.3 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1991 yılında ihraç edilen mal gruplarının %70.5'ini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1992 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.16. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992'de verilmektedir.

Tablo 2.16. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	331,016,645
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	159,081,997
05	Meyve ve Sebzeler	120,009,601
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	23,378,526
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	16,917,751
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	13,029,663
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	132,856,830
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1992 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 1992 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %41.6 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %20.0 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %15.1 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1992 yılında ihraç edilen mal gruplarının %76.7'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 1993 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.17. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993'de verilmektedir.

Tablo 2.17. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	335,514,428
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	145,370,695
05	Meyve ve Sebzeler	131,818,967
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	30,362,331
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	19,968,768
27	Ham Gübre ve Maden	15,950,805
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	156,103,145
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1993 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1993 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %40.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %17.4 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %15.8 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1993 yılında ihraç edilen mal gruplarının %73.4'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den 1994 yılında İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.18. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994'te verilmektedir.

Tablo 2.18. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	262,911,949
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	191,108,935
05	Meyve ve Sebzeler	150,328,722
67	Demir ve Çelik	44,860,434
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	23,892,219
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	23,592,225
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	192,164,708
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1994 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 1994 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %29.6 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %21.5 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %16.9 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1994 yılında ihraç edilen mal gruplarının %68.0'ını temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1995 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.19. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995'te verilmektedir.

Tablo 2.19. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	320,530,688
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	254,308,624
05	Meyve ve Sebzeler	154,849,728
67	Demir ve Çelik	76,075,240
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	46,751,364
78	Motorlu Kara Taşıtları	30,229,424
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	251,686,555
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(7)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1995 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1995 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.3 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %22.4 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %13.6 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1995 yılında ihraç edilen mal gruplarının %64.3'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 1996 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.20. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996'da verilmektedir.

Tablo 2.20. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	355,873,760
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	288,307,680
05	Meyve ve Sebzeler	169,939,216
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	57,489,760
67	Demir ve Çelik	52,786,024
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	34,683,744
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	287,587,243
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(35)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1996 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 1996 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.5 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %23.1 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %13.6 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1996 yılında ihraç edilen mal gruplarının %65.2'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den 1997 yılında İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.21. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997'de verilmektedir.

Tablo 2.21. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	424,955,392
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	331,110,272
05	Meyve ve Sebzeler	186,019,040
67	Demir ve Çelik	90,301,680
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	83,031,208
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	72,434,224
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	323,412,352
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	88

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1997 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1997 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.1 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %21.9 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %12.3 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1997 yılında ihraç edilen mal gruplarının %62.3'ünü temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1998 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.22. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998'de verilmektedir.

Tablo 2.22. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	497,520,832
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	332,293,440
05	Meyve ve Sebzeler	183,648,432
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	138,693,152
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	103,162,096
67	Demir ve Çelik	79,274,416
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	375,589,260
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	4

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1998 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 1998 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %29.1 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %19.4 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %10.7 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1998 yılında ihraç edilen mal gruplarının %59.2'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 1999 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.23. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999'da verilmektedir.

Tablo 2.23. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	588,529,076
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	316,096,936
05	Meyve ve Sebzeler	179,428,415
67	Demir ve Çelik	108,505,304
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	103,934,874
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	101,846,427
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	431,015,655
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 1999 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 1999 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %32.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %17.3 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %9.8 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 1999 yılında ihraç edilen mal gruplarının %59.3'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den 2000 yılında İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.24. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000'de verilmektedir.

Tablo 2.24. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	769,035,679
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	336,869,246
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	171,406,637
05	Meyve ve Sebzeler	156,372,747
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	107,878,861
67	Demir ve Çelik	83,618,715
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	398,483,759
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2000 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 2000 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %38.0 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %16.6 oran ile ikinci sırayı ve Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar mal grubu ise %8.5 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2000 yılında ihraç edilen mal gruplarının %63.1'ini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2001 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.25. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001'de verilmektedir.

Tablo 2.25. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	916,813,123
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	324,569,772
05	Meyve ve Sebzeler	143,440,172
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	134,933,658
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	127,287,105
67	Demir ve Çelik	81,409,861
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	446,437,979
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2001 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 2001 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %42.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar mal grubu %14.9 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler mal grubu ise %6.6 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2001 yılında ihraç edilen mal gruplarının %63.7'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 2002 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.26. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002'de verilmektedir.

Tablo 2.26. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	1,274,945,832
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	316,694,205
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	314,719,454
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	178,076,982
78	Motorlu Kara Taşıtları	176,595,749
05	Meyve ve Sebzeler	146,857,655
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	597,950,271
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2002 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 2002 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %42.4 oran ile ilk sırayı alırken, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %10.5 oran ile ikinci sırayı ve Tekstil İplikleri, Kumaşlar %10.5 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2002 yılında ihraç edilen mal gruplarının %63.4'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den 2003 yılında İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.27. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003'te verilmektedir.

Tablo 2.27. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	1,499,905,456
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	335,664,114
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	335,498,605
78	Motorlu Kara Taşıtları	277,339,929
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	218,482,911
05	Meyve ve Sebzeler	177,229,226
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	825,972,287
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2003 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 2003 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %40.9 oran ile ilk sırayı alırken, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %9.1 oran ile ikinci sırayı ve Tekstil İplikleri, Kumaşlar %9.1 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2003 yılında ihraç edilen mal gruplarının %59.1'ini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2004 yılında Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.28. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004'te verilmektedir.

Tablo 2.28. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	1,784,021,768
78	Motorlu Kara Taşıtları	873,448,118
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	577,746,307
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	395,011,103
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	288,142,175
05	Meyve ve Sebzeler	242,616,858
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,382,938,077
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2004 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den İngiltere'ye 2004 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %32.2 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %15.8 oran ile ikinci sırayı ve Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %10.4 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2004 yılında ihraç edilen mal gruplarının %58.4'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 2005 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.29. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005'te verilmektedir.

Tablo 2.29. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005

Sınıf	Tanım	TR-İNG İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	2,031,369,543
78	Motorlu Kara Taşıtları	930,325,639
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	587,138,443
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	372,606,722
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	353,054,527
05	Meyve ve Sebzeler	272,693,572
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,369,974,257
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

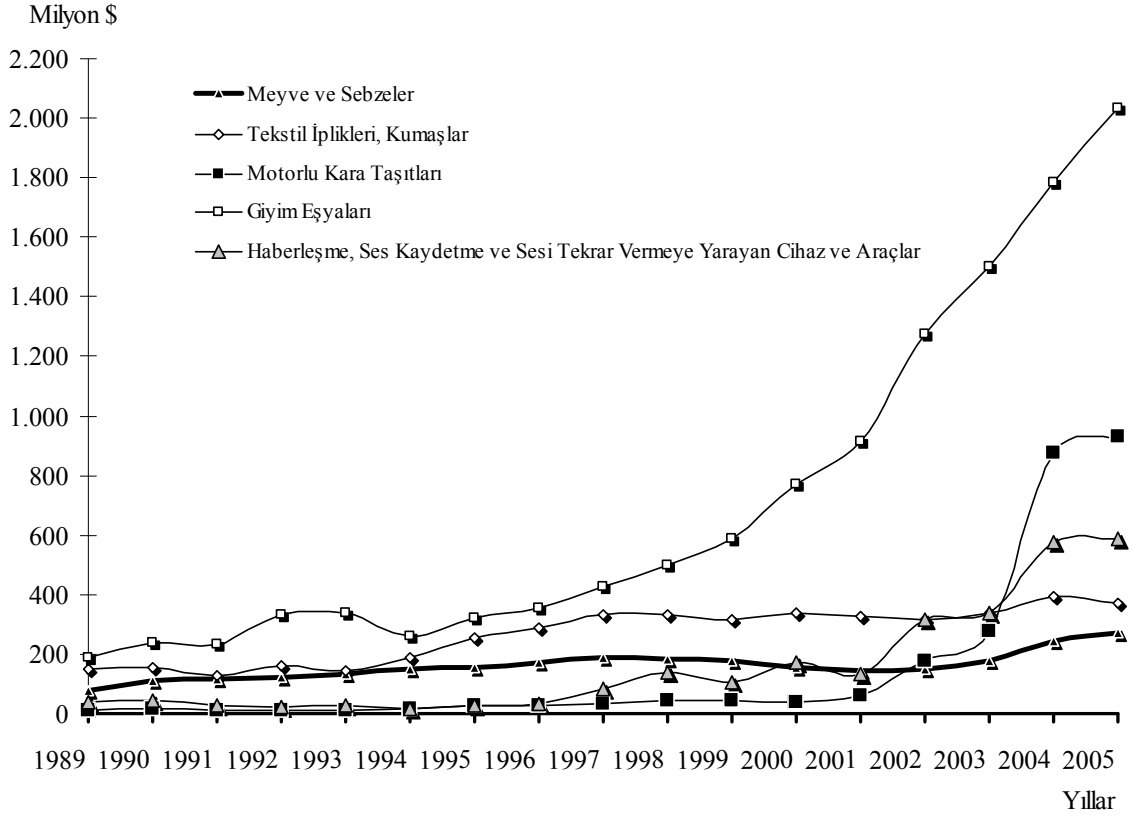
Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-UK EXP 2005 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den İngiltere'ye 2005 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %34.3 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %15.7 oran ile ikinci sırayı ve Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %9.9 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den İngiltere'ye 2005 yılında ihraç edilen mal gruplarının %59.9'unu temsil etmektedir.

Türkiye'den İngiltere'ye 1989-2005 yılları arasında yapılan ihracat ile ilgili olarak yukarıda yapılan analizlerden en çok ihraç mal grupları arasında 5 mal grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Bu mal grupları aşağıda belirtildiği gibidir:

- Giyim Eşyaları
- Motorlu Kara Taşıtları
- Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar
- Tekstil İplikleri, Kumaşlar
- Meyve ve Sebzeler

Türkiye'den İngiltere'ye yukarıda belirtilen 5 mal grubuna ait 1989-2005 yılları arasındaki yıllık ihracat değerleri (ABD Doları) grafik halinde aşağıdaki Şekil 2.5. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)'de verilmektedir.

Şekil 2.5. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki şeklin incelenmesinden 1989-2005 yılları arasında Türkiye'den İngiltere'ye Meyve ve Sebzeler mal grubu ihracatında diğer mal gruplarına göre yavaş bir gelişme görülmesine rağmen, toplam içerisindeki pay giderek azalmaktadır. Benzer bir durum Tekstil İplikleri ve Kumaşlar mal grubu ihracatı seyrinde gözlenmektedir. Türkiye'den İngiltere'ye ihracatın lider mal grubu 1989-2005 yılları arasında olmak ve her yıl olmak üzere Giyim Eşyaları mal grubudur. Türkiye'den İngiltere'ye 1989-2005 yılları arasında yapılan ihracatta Motorlu Kara Taşıtları ve Haberleşme, Ses Kaydetme

ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar mal grupları son yıllarda güçlü bir artış seyri kaydettikleri görülmektedir.

4.2. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar

Türkiye'den bütün dünyaya 1989-2005 yılları arasında en çok ihraç edilen mal grupları aşağıda yıllara göre ele alınmaktadır.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1989 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.30. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989'da verilmektedir.

Tablo 2.30. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	2,740,787,381
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	1,330,972,699
05	Meyve ve Sebzeler	1,291,828,765
67	Demir ve Çelik	1,261,478,059
12	Tütün ve Tütün Ürünleri	479,812,558
26	Dokuma Elyafi	281,794,946
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	4,240,611,392
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-W EXP 1989 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1989 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %23.6 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.4 oran ile ikinci sırayı ve yine Meyve ve Sebzeler %11.4 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal

grubu Türkiye’den bütün dünyaya 1989 yılında ihraç edilen mal gruplarının %46.4’ünü temsil etmektedir.

Türkiye’den Dünyaya 1990 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3’e göre aşağıdaki Tablo 2.31. Türkiye’den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990’da verilmektedir.

Tablo 2.31. Türkiye’den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	3,330,682,753
05	Meyve ve Sebzeler	1,735,035,461
67	Demir ve Çelik	1,489,657,833
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	1,440,449,115
12	Tütün ve Tütün Ürünleri	442,358,831
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	359,771,433
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	4,161,426,369
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-W EXP 1990 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye’den bütün dünyaya 1990 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %25.7 oran ile ilk sırayı alırken, Meyve ve Sebzeler %13.4 oran ile ikinci sırayı ve Demir ve Çelik %11.5 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye’den bütün dünyaya 1990 yılında ihraç edilen mal gruplarının %52.4’ünü temsil etmektedir.

Türkiye’den 1991 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3’e göre aşağıdaki Tablo 2.32. Türkiye’den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991’de verilmektedir.

Tablo 2.32. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	3,478,251,453
05	Meyve ve Sebzeler	1,748,664,824
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	1,429,076,369
67	Demir ve Çelik	1,308,896,348
12	Tütün ve Tütün Ürünleri	572,023,475
04	Hububat ve Hububat Ürünleri	466,117,560
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	4,590,416,080
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1991 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1991 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %25.7 oran ile ilk sırayı alırken, Meyve ve Sebzeler %13.4 oran ile ikinci sırayı ve Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.5 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1991 yılında ihraç edilen mal gruplarının %50.6'sını temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1992 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.33. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992'de verilmektedir.

Tablo 2.33. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	4,179,163,149
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	1,618,685,906
05	Meyve ve Sebzeler	1,569,848,312
67	Demir ve Çelik	1,379,456,949
04	Hububat ve Hububat Ürünleri	591,529,214
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	471,965,978
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	4,903,958,617
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1992 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 1992 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.4 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.0 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %10.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1992 yılında ihraç edilen mal gruplarının %50.1'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den Dünyaya 1993 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.34. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993'de verilmektedir.

Tablo 2.34. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	4,339,448,391
67	Demir ve Çelik	1,821,164,189
05	Meyve ve Sebzeler	1,670,544,996
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	1,592,262,475
12	Tütün ve Tütün Ürünleri	441,025,419
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	429,548,617
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	5,054,918,617
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-W EXP 1993 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1993 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.3 oran ile ilk sırayı alırken, Demir ve Çelik %11.9 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %10.9 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1993 yılında ihraç edilen mal gruplarının %51.1'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den 1994 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.35. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994'te verilmektedir.

Tablo 2.35. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	4,581,636,829
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	2,194,370,305
67	Demir ve Çelik	2,149,191,944
05	Meyve ve Sebzeler	2,002,032,009
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	548,376,640
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	506,618,360
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	6,123,803,885
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1994 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 1994 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %25.3 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %12.1 oran ile ikinci sırayı ve Demir ve Çelik %11.9 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1994 yılında ihraç edilen mal gruplarının %49.3'ünü temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1995 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.36. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995'te verilmektedir.

Tablo 2.36. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,118,750,720
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	2,526,550,016
05	Meyve ve Sebzeler	2,175,775,744
67	Demir ve Çelik	1,971,574,144
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	769,216,960
78	Motorlu Kara Taşıtları	725,888,704
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	7,310,869,968
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(464)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1995 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1995 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %28.3 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.7 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %10.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1995 yılında ihraç edilen mal gruplarının %50.0'ını temsil etmektedir.

Türkiye'den Dünyaya 1996 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.37. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996'da verilmektedir.

Tablo 2.37. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,067,023,872
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	2,722,354,944
05	Meyve ve Sebzeler	2,214,803,200
67	Demir ve Çelik	1,922,641,152
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	985,787,968
78	Motorlu Kara Taşıtları	844,509,696
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	8,290,590,971
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	5,061

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1996 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 1996 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %26.3 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.8 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %9.6 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1996 yılında ihraç edilen mal gruplarının %47.7'sini temsil etmektedir.

Türkiye'den 1997 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.38. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997'de verilmektedir.

Tablo 2.38. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,697,152,512
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	3,352,039,680
05	Meyve ve Sebzeler	2,466,371,584
67	Demir ve Çelik	2,231,585,024
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,007,058,688
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar	838,159,680
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	9,652,316,069
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	539

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1997 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1997 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %25.5 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %12.8 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %9.4 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1997 yılında ihraç edilen mal gruplarının %50.0'ını temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1998 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.39. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998'de verilmektedir.

Tablo 2.39. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	7,057,654,784
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	3,549,136,033
05	Meyve ve Sebzeler	2,346,530,816
67	Demir ve Çelik	1,823,477,887
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,047,881,787
78	Motorlu Kara Taşıtları	849,993,142
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	10,228,557,030
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	103

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1998 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 1998 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %26.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %13.2 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %8.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1998 yılında ihraç edilen mal gruplarının %48.1'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den Dünyaya 1999 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.40. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999'da verilmektedir.

Tablo 2.40. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,515,961,355
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	3,477,794,713
05	Meyve ve Sebzeler	2,132,681,828
67	Demir ve Çelik	1,737,313,846
78	Motorlu Kara Taşıtları	1,438,320,409
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,017,728,244
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	10,267,373,250
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 1999 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 1999 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %25.4 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %13.1 oran ile ikinci sırayı ve Meyve ve Sebzeler %8.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 1999 yılında ihraç edilen mal gruplarının %46.5'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den 2000 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.41. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000'de verilmektedir.

Tablo 2.41. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,533,095,097
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	3,672,213,413
67	Demir ve Çelik	1,841,950,878
05	Meyve ve Sebzeler	1,804,707,089
78	Motorlu Kara Taşıtları	1,505,358,190
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,133,039,699
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	10,994,994,731
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 2000 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 2000 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %23.8 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %13.4 oran ile ikinci sırayı ve Demir ve Çelik %6.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2000 yılında ihraç edilen mal gruplarının %43.9'unu temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2001 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.42. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001'de verilmektedir.

Tablo 2.42. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	6,661,072,150
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	3,942,661,903
67	Demir ve Çelik	2,499,650,024
78	Motorlu Kara Taşıtları	2,296,739,787
05	Meyve ve Sebzeler	2,142,117,498
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,426,136,857
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	12,365,566,176
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 2001 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 2001 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %21.3 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %12.6 oran ile ikinci sırayı ve Demir ve Çelik %8.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2001 yılında ihraç edilen mal gruplarının %52.4'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den Dünyaya 2002 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.43. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002'de verilmektedir.

Tablo 2.43. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	8,056,608,887
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	4,244,056,948
78	Motorlu Kara Taşıtları	3,165,736,999
67	Demir ve Çelik	2,781,240,657
05	Meyve ve Sebzeler	2,030,542,568
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	1,673,893,764
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	13,809,901,484
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 2002 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 2002 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %22.5 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.0 oran ile ikinci sırayı ve Motorlu Kara Taşıtları %8.9 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2002 yılında ihraç edilen mal gruplarının %43.3'ünü temsil etmektedir.

Türkiye'den 2003 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.44. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003'te verilmektedir.

Tablo 2.44. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	9,961,747,510
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	5,261,666,781
78	Motorlu Kara Taşıtları	4,946,268,829
67	Demir ve Çelik	3,342,415,637
05	Meyve ve Sebzeler	2,568,082,261
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	2,162,589,146
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	19,010,066,138
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 2003 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 2003 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %21.1 oran ile ilk sırayı alırken, Tekstil İplikleri, Kumaşlar %11.1 oran ile ikinci sırayı ve Motorlu Kara Taşıtları %10.5 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2003 yılında ihraç edilen mal gruplarının %42.7'sini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2004 yılında Türkiye'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.45. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004'te verilmektedir.

Tablo 2.45. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	11,193,385,839
78	Motorlu Kara Taşıtları	8,147,938,417
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	6,428,477,207
67	Demir ve Çelik	6,003,533,100
05	Meyve ve Sebzeler	3,405,538,838
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	2,858,581,436
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	25,083,493,963
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig TR-W EXP 2004 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Türkiye'den bütün dünyaya 2004 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %17.7 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %12.9 oran ile ikinci sırayı ve Tekstil İplikleri, Kumaşlar %10.2 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2004 yılında ihraç edilen mal gruplarının %40.8'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den Dünyaya 2005 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.46. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005'te verilmektedir.

Tablo 2.46. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005

Sınıf	Tanım	TR-Dünya İhr. (\$)
84	Giyim Eşyaları	11,833,105,919
78	Motorlu Kara Taşıtları	9,428,915,957
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar	7,075,507,231
67	Demir ve Çelik	5,827,035,960
05	Meyve ve Sebzeler	4,373,566,764
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	3,292,163,731
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	31,646,112,581
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, STIC Rev3 2dig TR-W EXP 2005 most_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

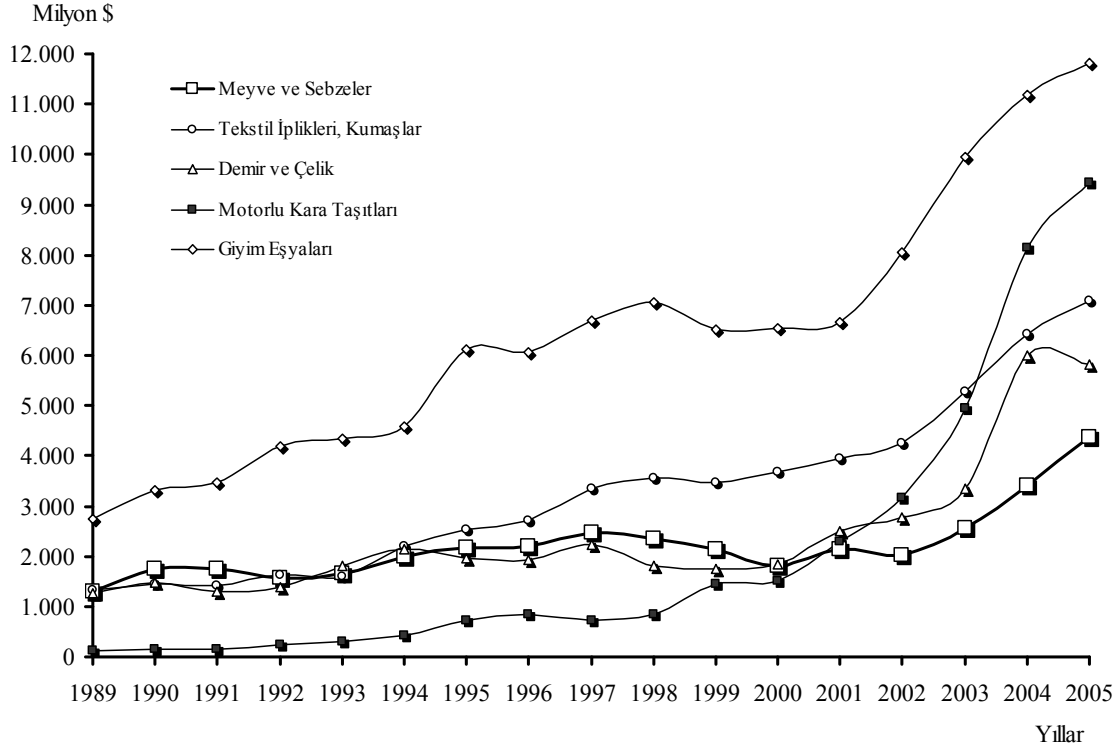
Yukarıdaki tablonun incelenmesinden Türkiye'den bütün dünyaya 2005 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Giyim Eşyaları mal grubu %16.1 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %12.8 oran ile ikinci sırayı ve Tekstil İplikleri, Kumaşlar % 9.6 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu Türkiye'den bütün dünyaya 2005 yılında ihraç edilen mal gruplarının %38.5'ini temsil etmektedir.

Türkiye'den bütün dünyaya 1989-2005 yılları arasında yapılan ihracat ile ilgili olarak yukarıda yapılan analizlerden en çok ihraç mal grupları arasında 5 mal grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Bu mal grupları aşağıda belirtildiği gibidir:

- Giyim Eşyaları
- Tekstil İplikleri, Kumaşlar
- Meyve ve Sebzeler
- Motorlu Kara Taşıtları
- Demir ve Çelik

Türkiye'den bütün dünyaya yukarıda belirtilen 5 mal grubuna ait 1989-2005 yılları arasındaki yıllık ihracat değerleri (ABD Doları) grafik halinde aşağıdaki Şekil 2.6.

Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)'de verilmektedir.

Şekil 2.6. Türkiye'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki şekilde yer alan grafiğin incelenmesinden 1989-2005 yılları arasında Türkiye'den bütün dünyaya Meyve ve Sebze mal grubu ihracatında diğer mal gruplarına göre yavaş bir gelişme görülmesine rağmen, toplam içerisindeki pay giderek azalmaktadır. Benzer bir durum Tekstil İplikleri ve Kumaşlar mal grubu ihracatı seyrinde gözlenmektedir. Bu analiz döneminde Motorlu Kara Taşıtları ve de Demir ve Çelik mal gruplarının ihracatında bilhassa 2000 yılından sonra dikkat çekici artış kaydedilmiştir. Öyle ki zaman içerisinde Motorlu Kara Taşıtları mal grubu ihracatı Meyve ve Sebze mal grubu ile Tekstil İplikleri ve Kumaşlar mal grubu ihracatını aşmış, Demir ve Çelik mal grubu ihracatı ise Meyve ve Sebze mal grubu ihracatını

geride bırakmıştır. Türkiye’den bütün dünyaya ihracatın lider mal grubu 1989-2005 yılları arasında olmak ve her yıl olmak üzere Giyim Eşyaları mal grubudur.

4.3. İngiltere’den Türkiye’ye En Çok İhraç Edilen Mallar

İngiltere’den Türkiye’ye 1989-2005 yılları arasında en çok ihraç edilen mal grupları aşağıda yıllara göre ele alınmaktadır.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3’e göre 1989 yılında İngiltere’den Türkiye’ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.47. İngiltere’den Türkiye’ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989’da verilmektedir.

Tablo 2.47. İngiltere’den Türkiye’ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	74,559,216
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	55,101,528
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	44,235,144
67	Demir ve Çelik	42,603,976
51	Organik Kimyasal Ürünler	36,694,328
75	Büro makineleri ve otomatik veri işleme makineleri	36,371,056
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	401,134,864
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(16)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1989 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere’den Türkiye’ye 1989 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %18.8 oran ile ilk sırayı alırken, Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları %8.0 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.4 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere’den Türkiye’ye 1989 yılında ihraç edilen mal gruplarının %33.2’sini temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 1990 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.48. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990'da verilmektedir.

Tablo 2.48. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	100,618,696
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	89,144,888
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	86,279,312
74	Diğer genel endüstri makina/çihazların aksamaları	76,113,552
67	Demir ve Çelik	59,150,332
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	49,500,964
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	612,149,994
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	22

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1990 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 1990 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %9.4 oran ile ilk sırayı alırken, Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %8.3 oran ile ikinci sırayı ve Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %7.1 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1990 yılında ihraç edilen mal gruplarının %24.8'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den 1991 yılında Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.49. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991'de verilmektedir.

Tablo 2.49. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	171,905,504
78	Motorlu Kara Taşıtları	100,552,112
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	70,464,520
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	70,118,856
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	65,439,704
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	58,298,588
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	582,025,540
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	40

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1991 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 1991 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Petrol ve Petrol Ürünleri %15.4 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %9.0 oran ile ikinci sırayı ve Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları %6.3 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1991 yılında ihraç edilen mal gruplarının %30.7'sini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1992 yılında İngiltere'den Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.50. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992'de verilmektedir.

Tablo 2.50. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	119,136,904
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	102,030,944
74	Diğer genel endüstri makina/ cihazların aksamları	80,104,936
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	69,893,936
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	66,707,724
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	58,664,280
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	575,724,231
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	142,476,228

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1992 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 1992 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %11.7 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %9.8 oran ile ikinci sırayı ve Diğer genel endüstri makina/ cihazların aksamları %8.4 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1992 yılında ihraç edilen mal gruplarının %29.9'unu temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 1993 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.51. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993'de verilmektedir.

Tablo 2.51. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	145,315,648
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	130,729,872
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	97,394,952
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	85,305,608
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	75,464,080
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	73,783,024
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	693,852,567
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	269,255,736

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1993 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 1993 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %17.1 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %9.2 oran ile ikinci sırayı ve Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları %8.3 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1993 yılında ihraç edilen mal gruplarının %34.6'sını temsil etmektedir.

İngiltere'den 1994 yılında Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.52. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994'te verilmektedir.

Tablo 2.52. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	94,370,840
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	90,907,048
87	Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar	87,850,760
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	78,988,832
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	68,240,688
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamaları	64,698,000
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	612,624,442
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	149,902,955

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1994 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 1994 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %12.0 oran ile ilk sırayı alırken, Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları %7.6 oran ile ikinci sırayı ve Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar %7.3 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1994 yılında ihraç edilen mal gruplarının %26.9'unu temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1995 yılında İngiltere'den Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.53. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995'te verilmektedir.

Tablo 2.53. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	186,672,752
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	140,144,112
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	107,355,224
74	Diğer genel endüstri makina/çihazların aksamaları	98,813,608
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	92,951,256
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	80,973,552
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	897,233,830
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	50

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1995 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 1995 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %11.6 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %8.7 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1995 yılında ihraç edilen mal gruplarının %27.0'sini temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 1996 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.54. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996'da verilmektedir.

Tablo 2.54. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	280,381,408
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	227,372,128
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	180,141,008
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamaları	157,576,336
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	114,583,800
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	95,400,104
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,159,203,359
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(95)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1996 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 1996 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %12.7 oran ile ilk sırayı alırken, Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %10.3 oran ile ikinci sırayı ve Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %8.1 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1996 yılında ihraç edilen mal gruplarının %31.1'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den 1997 yılında Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.55. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997'de verilmektedir.

Tablo 2.55. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	435,226,176
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	272,900,448
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	216,120,768
74	Diğer genel endüstri makina/çihazların aksamları	184,786,368
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	139,432,656
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	116,236,144
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,356,071,314
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	173,643,061

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1997 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 1997 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %15.0 oran ile ilk sırayı alırken, Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %9.4 oran ile ikinci sırayı ve Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları) %7.5 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1995 yılında ihraç edilen mal gruplarının %31.9'unu temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1998 yılında İngiltere'den Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.56. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998'de verilmektedir.

Tablo 2.56. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	275,961,376
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	225,805,056
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	212,254,016
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	170,508,400
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	150,840,672
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamaları	148,750,752
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,258,155,575
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	261,256,948

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1998 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 1998 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %10.2 oran ile ilk sırayı alırken, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %8.4 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %7.9 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1998 yılında ihraç edilen mal gruplarının %26.5'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 1999 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.57. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999'da verilmektedir.

Tablo 2.57. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	282,259,028
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	172,655,937
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	128,660,500
78	Motorlu Kara Taşıtları	119,115,171
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	113,289,653
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	107,730,742
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	971,653,865
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 1999 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 1999 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %14.9 oran ile ilk sırayı alırken, Tıp ve Ezacılık Ürünleri %9.1 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %6.8 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 1999 yılında ihraç edilen mal gruplarının %30.8'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den 2000 yılında Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.58. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000'de verilmektedir.

Tablo 2.58. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	515,702,520
78	Motorlu Kara Taşıtları	292,675,712
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	226,763,126
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	166,461,529
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	165,673,777
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	130,477,215
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,309,275,095
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	2,643,550

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2000 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 2000 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %18.4 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %10.4 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %8.1 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2000 yılında ihraç edilen mal gruplarının %36.9'unu temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2001 yılında İngiltere'den Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.59. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001'de verilmektedir.

Tablo 2.59. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	208,814,567
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	146,906,484
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	113,695,959
67	Demir ve Çelik	105,263,559
78	Motorlu Kara Taşıtları	78,693,806
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	74,275,102
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	996,381,105
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	6,802,176

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2001 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 2001 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Tıp ve Ezacılık Ürünleri %12.1 oran ile ilk sırayı alırken, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %8.5 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.6 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2001 yılında ihraç edilen mal gruplarının %27.2'sini temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 2002 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.60. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002'de verilmektedir.

Tablo 2.60. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	235,654,880
78	Motorlu Kara Taşıtları	226,573,472
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	123,659,080
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	118,024,280
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	104,782,768
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	90,139,904
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,163,799,343
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	6,325,761

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2002 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 2002 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Tıp ve Ezacılık Ürünleri %11.4 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %11.0 oran ile ikinci sırayı ve Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar %6.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2002 yılında ihraç edilen mal gruplarının %28.4'ünü temsil etmektedir.

İngiltere'den 2003 yılında Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.61. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003'te verilmektedir.

Tablo 2.61. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	396,175,655
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	267,924,106
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	167,230,003
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	153,468,862
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	143,428,462
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	141,119,179
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,515,335,302
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	2,549,313

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2003 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 2003 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %14.2 oran ile ilk sırayı alırken, Tıp ve Ezacılık Ürünleri %9.6 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.0 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2003 yılında ihraç edilen mal gruplarının %29.8'ini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2004 yılında İngiltere'den Türkiye'ye en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.62. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004'te verilmektedir.

Tablo 2.62. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	740,568,789
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	309,744,385
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	260,871,158
93	Özel İşlemler	252,674,531
74	Diğer genel endüstri makina/ cihazların aksamaları	151,356,930
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	145,526,770
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	1,755,901,244
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(1)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2004 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Türkiye'ye 2004 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %20.5 oran ile ilk sırayı alırken, Tıp ve Ezacılık Ürünleri %8.6 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %7.2 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2004 yılında ihraç edilen mal gruplarının %36.3'ünü temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 2005 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.63. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005'te verilmektedir.

Tablo 2.63. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005

Sınıf	Tanım	İNG-TR İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	793,167,494
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	338,233,008
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	275,235,379
72	Elektrikli Makineler (Özel endüstri makinaları)	241,586,783
93	Özel İşlemler	196,566,244
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	153,092,659
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	2,044,350,031
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	1

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-TR EXP 2005 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Türkiye'ye 2005 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %19.6 oran ile ilk sırayı alırken, Tıp ve Ezacılık Ürünleri %8.4 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.8 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den Türkiye'ye 2005 yılında ihraç edilen mal gruplarının %34.8'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Türkiye'ye 1989-2005 yılları arasında yapılan ihracat ile ilgili olarak yukarıda yapılan analizlerden en çok ihraç edilen mal grupları arasında 10 mal grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Bu mal grupları ihracat değerlerine göre sıralanmış olarak aşağıdaki Tablo 2.64. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989-2005)'da belirtildiği gibidir:

Tablo 2.64. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989-2005)

Mal Grupları		İhracat (\$)
1	Motorlu Kara Taşıtları	4,459,765,227
2	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	2,483,402,630
3	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	2,296,679,084
4	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	2,057,118,437
5	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	1,838,975,618
6	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	1,836,192,472
7	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	1,610,825,685
8	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları	1,114,429,392
9	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	1,106,934,258
10	Petrol ve Petrol Ürünleri	429,898,682

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

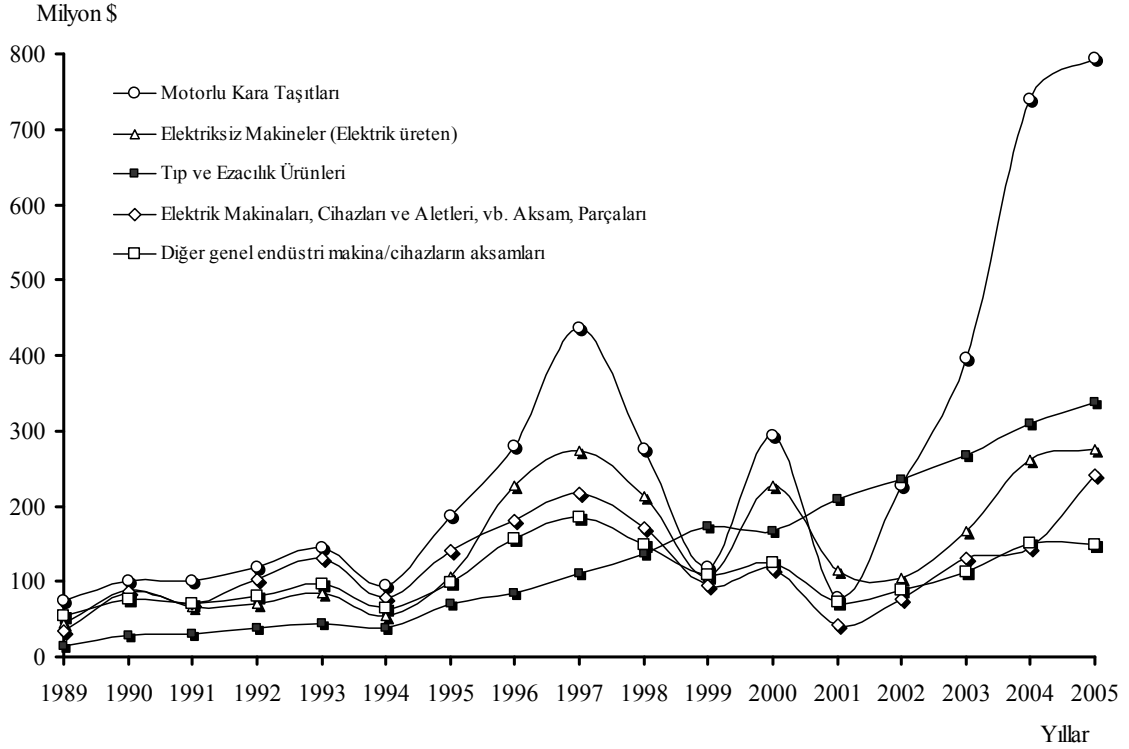
Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar mal grubu, Büro makinaları ve otomatik veri işleme makineleri mal grubu, Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları mal grubu, Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar mal grubu ve de Petrol ve Petrol Ürünleri mal grubu aşağıda yürütülen İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubu analizine dahil edilmemiş olup, söz konusu analiz aşağıdaki 5 mal grubunu kapsayacak şekilde yürütülmüştür.

- Motorlu Kara Taşıtları
- Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)
- Tıp ve Ezacılık Ürünleri
- Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları
- Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları

İngiltere'den Türkiye'ye yukarıda belirtilen 5 mal grubuna ait 1989-2005 yılları arasındaki yıllık ihracat değerleri (ABD Doları) grafik halinde aşağıdaki Şekil 2.7.

İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)'de verilmektedir.

Şekil 2.7. İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki şeklin incelenmesinden 1989-2005 yılları arasında İngiltere'den Türkiye'ye Tıp ve Eczacılık Ürünleri mal grubu ihracatında giderek düzenli (istikrarlı) şekilde artan bir eğilim gözlenmektedir. Yine İngiltere'den Türkiye'ye ihracatta aşağıda belirtilen diğer dört mal grubunda ise belirli ve belirgin dönemlerde ciddi dalgalanmalar görülmektedir:

- Motorlu Kara Taşıtları
- Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)
- Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları
- Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları

Yukarıda söz edilen belirli ve belirgin dalgalanma dönemleri aşağıda gösterilen yıl aralıklarını kapsamaktadır:

- 1994-1999 dönemi (6 yıllık dönem, tepe yılı 1997, bu dalgalanma döneminin 4. yılı)
- 1999-2001 dönemi (3 yıllık dönem, tepe yılı 2000, bu dalgalanma döneminin 2. yılı)

İngiltere'den Türkiye'ye ihracatta dalgalanma dönemlerinde yukarıda sözü edilen mal grupları arasında Motorlu Kara Taşıtları mal grubu ile Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) mal grubu (sırası ile) dalgalanmanın tepe yılında dalgalanmaya dahil olan diğer mal gruplarından daha yüksek ihracat değerlerine ulaşmakta ancak dalgalanma döneminin en düşük ihracat değerinin gözlemlendiği dalgalanma dönemi başlangıç ve bitiş yıllarında dalgalanmaya dahil olan dört mal grubu ihracatı benzer ihracat değerleri etrafında kümeleşmektedir (toplanmaktadır).

İngiltere'den Türkiye'ye ihracatta dalgalanma dönemlerinin gözlenmediği 2000 yılını izleyen son yıllardaki en belirgin eğilim Motorlu Kara Taşıtları mal grubu ihracat değerinin İngiltere'den Türkiye'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubu içerisindeki diğer mal gruplarının ihracat değerlerine göre açık ara ile öne geçtiği olgusudur.

4.4. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar

İngiltere'den Dünyaya 1989-2005 yılları arasında en çok ihraç edilen mal grupları aşağıda yıllara göre ele alınmaktadır.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1989 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.65. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989'da verilmektedir.

Tablo 2.65. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1989

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	9,998,501,888
78	Motorlu Kara Taşıtları	9,925,439,488
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	9,881,093,120
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	9,675,854,848
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	8,255,708,672
79	Diğer taşıt araçları	8,239,750,144
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	97,259,735,489
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(5,057)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1989 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1989 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %6.6 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %6.5 oran ile ikinci sırayı ve Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar %6.4 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1989 yılında ihraç edilen mal gruplarının %19.5'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 1990 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.66. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990'da verilmektedir.

Tablo 2.66. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1990

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	13,503,001,600
78	Motorlu Kara Taşıtları	13,058,886,656
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	12,516,304,896
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	11,350,085,632
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	10,108,876,800
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	9,397,556,224
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	115,564,783,537
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	5,199

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1990 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 1990 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Petrol ve Petrol Ürünleri %7.2 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %7.0 oran ile ikinci sırayı ve Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar %6.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1990 yılında ihraç edilen mal gruplarının %20.9'unu temsil etmektedir.

İngiltere'den 1991 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.67. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991'de verilmektedir.

Tablo 2.67. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1991

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	13,681,387,520
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	12,000,684,032
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	11,627,280,384
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	10,480,768,000
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	10,112,097,280
79	Diğer taşıt araçları	9,664,561,152
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	106,949,546,706
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(2,770)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1991 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1991 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %7.8 oran ile ilk sırayı alırken, Petrol ve Petrol Ürünleri %6.9 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %6.7 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1991 yılında ihraç edilen mal gruplarının %21.4'ünü temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1992 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.68. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992'de verilmektedir.

Tablo 2.68. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1992

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	13,961,930,752
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	11,692,411,904
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	11,615,543,296
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	11,394,738,176
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	11,155,081,216
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	9,719,355,392
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	115,425,567,964
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	5,516,184,606

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1992 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 1992 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %7.3 oran ile ilk sırayı alırken, Petrol ve Petrol Ürünleri %6.1 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %6.7 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1992 yılında ihraç edilen mal gruplarının %19.5'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 1993 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.69. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993'de verilmektedir.

Tablo 2.69. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1993

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	12,180,243,456
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	11,910,683,648
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	11,882,953,728
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	11,513,562,112
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	10,162,749,440
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	8,969,169,920
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	100,792,371,588
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	4,287,988,736

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1993 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1993 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %7.1 oran ile ilk sırayı alırken, Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %6.9 oran ile ikinci sırayı ve yine Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %6.9 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1993 yılında ihraç edilen mal gruplarının %20.9'unu temsil etmektedir.

İngiltere'den 1994 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.70. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994'te verilmektedir.

Tablo 2.70. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1994

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	14,923,236,352
78	Motorlu Kara Taşıtları	14,552,401,920
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	14,418,207,744
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	12,978,125,824
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	11,922,102,272
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	9,359,427,584
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	120,643,836,566
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	4,060,594,374

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1994 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 1994 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.4 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %7.2 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.1 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1994 yılında ihraç edilen mal gruplarının %21.7'sini temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1995 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.71. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995'te verilmektedir.

Tablo 2.71. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1995

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	18,543,378,432
78	Motorlu Kara Taşıtları	18,372,540,416
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	18,317,565,952
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	13,680,608,256
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	13,596,242,944
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları	10,342,520,832
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	141,519,347,567
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(1,903)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1995 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1995 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.9 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %7.8 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.8 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1995 yılında ihraç edilen mal gruplarının %23.5'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 1996 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.72. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996'da verilmektedir.

Tablo 2.72. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1996

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr.(\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	22,401,667,072
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	19,567,652,864
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	18,951,196,672
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	16,037,728,256
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	14,383,214,592
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	11,826,349,056
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	150,454,289,073
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(5,809)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1996 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 1996 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %6.8 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.7 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.5 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1996 yılında ihraç edilen mal gruplarının %22.2'sini temsil etmektedir.

İngiltere'den 1997 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.73. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997'de verilmektedir.

Tablo 2.73. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1997

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	24,360,464,384
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	21,407,567,872
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	19,286,437,888
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	16,051,229,696
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	15,552,110,592
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	14,384,567,296
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	164,676,058,329
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	3,188,533,424

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1997 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1997 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %8.7 oran ile ilk sırayı alırken, Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.7 oran ile ikinci sırayı ve Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %6.9 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1997 yılında ihraç edilen mal gruplarının %23.3'ünü temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 1998 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.74. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998'de verilmektedir.

Tablo 2.74. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1998

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	24,075,556,864
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	20,930,603,008
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	19,034,562,560
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	15,860,322,304
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	15,498,963,968
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	15,484,222,464
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	154,340,880,404
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	5,070,173,771

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1998 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 1998 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %6.8 oran ile ilk sırayı alırken, Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.7 oran ile ikinci sırayı ve Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.5 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1998 yılında ihraç edilen mal gruplarının %23.6'sını temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 1999 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.75. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999'da verilmektedir.

Tablo 2.75. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 1999

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	24,431,648,001
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	21,402,277,613
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	19,414,366,385
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	16,146,248,891
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	15,081,281,200
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	14,089,617,923
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	154,877,053,115
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	0

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 1999 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 1999 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %9.2 oran ile ilk sırayı alırken, Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %8.1 oran ile ikinci sırayı ve Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.3 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 1999 yılında ihraç edilen mal gruplarının %24.6'sını temsil etmektedir.

İngiltere'den 2000 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.76. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000'de verilmektedir.

Tablo 2.76. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2000

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr.(\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	23,883,331,797
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	22,756,213,128
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	21,948,838,033
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	21,775,641,730
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	18,456,538,754
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	15,505,444,103
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	158,061,040,375
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	466,447,739

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2000 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 2000 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %8.4 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %8.0 oran ile ikinci sırayı ve Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları %7.8 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2000 yılında ihraç edilen mal gruplarının %23.6'sını temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2001 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.77. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001'de verilmektedir.

Tablo 2.77. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2001

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	21,331,485,849
78	Motorlu Kara Taşıtları	20,286,928,724
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	19,923,789,095
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları	19,383,279,688
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	18,551,995,258
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	17,690,983,883
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	150,902,206,923
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	4,507,476,732

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2001 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 2001 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.8 oran ile ilk sırayı alırken, Motorlu Kara Taşıtları %7.4 oran ile ikinci sırayı ve Petrol ve Petrol Ürünleri %7.3 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2001 yılında ihraç edilen mal gruplarının %22.5'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 2002 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.78. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002'de verilmektedir.

Tablo 2.78. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2002

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	24,918,761,472
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	20,903,413,760
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	19,929,516,032
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	18,887,333,888
79	Diğer taşıt araçları	18,337,564,672
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	16,912,681,984
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	168,285,376,070
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	471,979,450

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2002 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 2002 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %8.6 oran ile ilk sırayı alırken, Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları %7.2 oran ile ikinci sırayı ve Petrol ve Petrol Ürünleri %6.9 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2002 yılında ihraç edilen mal gruplarının %22.7'sini temsil etmektedir.

İngiltere'den 2003 yılında Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.79. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003'te verilmektedir.

Tablo 2.79. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2003

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	29,054,965,936
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	22,119,742,510
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	19,464,139,668
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	19,362,605,671
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	18,033,987,551
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	17,800,463,247
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	181,379,380,211
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	485,545,061

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2003 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 2003 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %9.4 oran ile ilk sırayı alırken, Petrol ve Petrol Ürünleri %7.2 oran ile ikinci sırayı ve Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten) %6.3 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2003 yılında ihraç edilen mal gruplarının %22.9'unu temsil etmektedir.

İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre 2004 yılında İngiltere'den Dünyaya en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı aşağıdaki Tablo 2.80. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004'te verilmektedir.

Tablo 2.80. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2004

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr. (\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	34,049,172,122
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	27,507,924,984
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	22,421,195,570
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	20,540,501,789
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	20,453,697,471
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	20,202,302,337
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	203,836,964,785
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(5)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2004 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

İngiltere'den Dünyaya 2004 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %9.6 oran ile ilk sırayı alırken, Petrol ve Petrol Ürünleri %7.9 oran ile ikinci sırayı ve Tıp ve Ezacılık Ürünleri %6.4 oran ile üçüncü sırayı almaktadır. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2004 yılında ihraç edilen mal gruplarının %23.9'unu temsil etmektedir.

İngiltere'den Dünyaya 2005 yılında en çok ihraç edilen 5 mal sınıfı İki basamaklı Uluslararası Standart Ticaret Sınıflaması (SITC), Revize 3'e göre aşağıdaki Tablo 2.81. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005'te verilmektedir.

Tablo 2.81. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mallar SITC Rev3 2005

Sınıf	Tanım	İNG-Dünya İhr.(\$)
78	Motorlu Kara Taşıtları	35,662,460,112
33	Petrol ve Petrol Ürünleri	33,266,653,063
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	26,789,173,357
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	23,526,175,548
71	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	22,248,903,813
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	22,237,841,670
	Diğer mallar (seçim içerisinde)	220,633,762,912
	Diğer mallar (seçim dışarısında)	(3)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/ce/ce/Snapshot.aspx>, SITC Rev3 2dig UK-W EXP 2005 top_files/unsd2.css, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden İngiltere'den Dünyaya 2005 yılında en çok ihraç edilen mal sınıflarının ilk sıralarında Motorlu Kara Taşıtları %9.3 oran ile ilk sırayı alırken, Petrol ve Petrol Ürünleri %8.7 oran ile ikinci sırayı ve Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar %7.0 oran ile üçüncü sırayı aldığı belirlenmektedir. Bu üç mal grubu İngiltere'den bütün dünyaya 2005 yılında ihraç edilen mal gruplarının %25.0'ini temsil etmektedir.

İngiltere'den bütün dünyaya 1989-2005 yılları arasında yapılan ihracat ile ilgili olarak yukarıda yapılan analizlerden en çok ihraç edilen mal grupları arasında 8 mal grubunun bulunduğu belirlenmiştir. Bu mal grupları ihracat değerlerine göre sıralanmış olarak aşağıda Tablo 2.82. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989-2005)'da belirtildiği gibidir:

Tablo 2.82. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen Mal Grupları (1989-2005)

Mal Grupları		İhracat (\$)
1	Motorlu Kara Taşıtları	358,857,786,692
2	Petrol ve Petrol Ürünleri	285,007,706,409
3	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makineleri	280,316,442,194
4	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar	247,162,619,246
5	Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)	234,330,533,059
6	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar	208,120,053,446
7	Tıp ve Ezacılık Ürünleri	174,944,331,660
8	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları	138,888,428,339

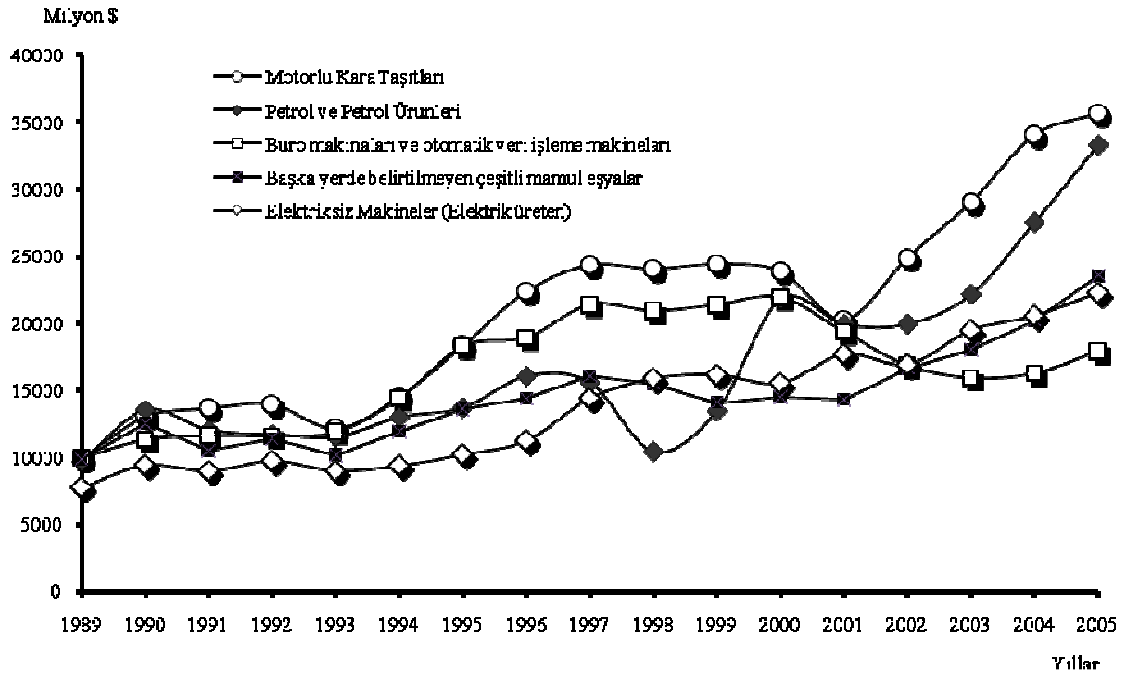
Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar mal grubu, Tıp ve Ezacılık Ürünleri mal grubu ve Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları mal grubu aşağıda yürütülen İngiltere'den bütün dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubu analizine en çok ihraç edilen mal grupları arasında 8 mal grubu içerisinde ilk 5 mal grubundan daha az değerinde ihracata konu olduklarından dolayı dahil edilmemiş olup, söz konusu analiz aşağıdaki 5 mal grubunu kapsayacak şekilde yürütülmüştür.

- Motorlu Kara Taşıtları
- Petrol ve Petrol Ürünleri
- Büro makinaları ve otomatik veri işleme makineleri
- Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar
- Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten)

İngiltere'den bütün dünyaya yukarıda belirtilen 5 mal grubuna ait 1989-2005 yılları arasındaki yıllık ihracat değerleri (ABD Doları) grafik halinde aşağıdaki

Şekil 2.5. Türkiye'den İngiltere'ye En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)'de verilmektedir.

Şekil 2.8. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1.

Yukarıdaki şeklin incelenmesinden 1989-2005 yılları arasında İngiltere'den bütün dünyaya Motorlu Kara Taşıtları mal grubu ihracı dışındaki en çok ihraç edilen mal grupları ihraç değerleri seyirlerinin hafif değişimler ile fakat genelde artarak gelişikleri gözlenmektedir.

İngiltere'den bütün dünyaya 1989-2005 yılları arasında yapılan Motorlu Kara Taşıtları mal grubu ihracatının 1996-2000 yılları arasında, dip noktası 1998 yılında olmak üzere, bir dalgalanma gösterdiği Şekil 2.8. İngiltere'den Dünyaya En Çok İhraç Edilen 5 Mal Grubuna ait Yıllık İhracat Değerleri (ABD Doları, 1989-2005)'den belirlenebilmektedir. Bahse konu mal grubu ihracatı 2000 yılından sonra 2001 ve 2002 yıllarında da bir azalma göstermiş ancak 2003 yılı ve sonrası dönemde çok hızlı bir artış içerisine girmiştir. Petrol ve Petrol Ürünleri mal grubu ihracatı ise Motorlu Kara Taşıtları ihracatına paralel bir dönemsellik içerisinde seyretmektedir ancak 1998 yılında oluşan dip noktası Motorlu Kara Taşıtları'ninkinden daha derindir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - İNGİLTERE VE TÜRKİYE’NİN İHRACATLARININ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİ

Tez çalışmasının üçüncü bölümünde Türkiye’de yapılmış Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler çalışmaları kısaca ele alındıktan sonra Türkiye ile İngiltere aralarındaki ihracatlarda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ve Hillman Koşulu mal sınıflandırmalarına göre ele alındıktan sonra topluca değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ayrıca Türkiye ile İngiltere arasındaki ikili ticarete yaşanan sorunlar ve ticaret engelleri üzerinde durulmuştur.

Türkiye 1980’lerde liberal politikalar uygulamış, AB Gümrük Birliği’ne katılmış ve üçüncü ülkelerden ithalatlara AB gümrük tarifelerini uygulamaya başlamıştır. Liberalleştirme politikaları sonucu ihracattaki imalat sektörünün payı 1981 den 1987 yılına %36’dan %79’a yükselmiştir. 1994 yılında Avrupa tekstil ithalatı piyasasının %5,79’u Türkiye tekstil ihracatına aittir.¹¹⁸

Uluslararası işbölümü ile Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler arasında benzerlik vardır.¹¹⁹

1. TÜRKİYE’DE YAPILMIŞ AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER ÇALIŞMALARI

Demir’in yaptığı çalışmalara göre, karşılaştırmalı üstünlüğü doğrudan ortaya koyan bir katsayı olmadığından, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler katsayısı bir ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğü olan malları belirlemek için kullanılan ölçütlerdendir. Karşılaştırmalı üstünlüğü en iyi ortaya koyan (Second Best) katsayılar olarak

¹¹⁸ Giorgio Barba Navaretti, Marzio Galeotti ve Andrea Mattozzi, **Moving Skills from Hands to Heads: Import of Technology and Export Performance**, Center for Economic Policy Research, CEPR, Discussion Paper Series No. 2525, International Trade, London, (August 2000), s. 5.

¹¹⁹ Rudai Yang ve Yang Yao, **Limited Catch-up and Economic Growth**, (China Center for Economic Research, Peking University, Peking, 27.10.2006), s. 7.

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler katsayıları türetilmiştir. Bu katsayılar, dış ticaret verileri kullanılarak elde edilir.¹²⁰

Kibritçioğlu Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler konusunu Uluslararası Rekabet Gücü Kavramı'nın çevresinde oluşan kavramlar arasında saymıştır¹²¹.

Filiztekin'in çalışmasında Türkiye'nin dış ticaretinde sektörel açıdan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler'in evrimi incelenmektedir. Dışa açılmanın başladığı 1980'li yılların ortasından son döneme kadar uzmanlaşma dağılımı incelenirken Avrupa Birliği ile yapılan Gümrük Birliği anlaşması öncesi ve sonrasında evrimin gelişimi incelenmiştir. Bulgular, Türkiye'de ilk yıllarda görülen uzmanlaşmanın zaman içerisinde görece azaldığına işaret etmektedir.¹²²

Eroğlu ve Özdamara'a göre ise Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yaklaşımında ticaret sonrası verilere dayalı olarak ölçüm yapılmakta ve uluslararası ticaretin ürün bileşiminin ülkeler arasındaki görece maliyetler kadar fiyat dışı faktörleri de yansıttığı varsayılmaktadır. Bu varsayım, ticareti yapan ülkeler arasındaki karşılaştırmalı üstünlükleri 'açıklamak' amacı ile yapılmaktadır.¹²³

¹²⁰ İbrahim Demir, **Türkiye Beyaz Eşya Sanayiinin Rekabet Gücü ve Geleceği**, (DPT Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Sanayi Dairesi Başkanlığı, Yayın No: DPT. 2571, Şubat 2001), s. 51.

İbrahim Demir, "Alt Sektörlerde Rekabet Gücü Ölçüm Yöntemleri", **Planlama Dergisi Özel Sayı, DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı**, (2002), s. 231.

¹²¹ Aykut Kibritçioğlu, "Uluslararası Rekabet Gücü'ne Kavramsal Bir Yaklaşım", **International Trade EconWPA RePEc (Research Papers in Economics)**, JEL-F10, (19 Eylül 2005), s. 12-14.

¹²² Alpay Filiztekin, "**Türkiye'de Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerin Evrimi**", Uluslararası Ekonomi ve Dış Ticaret Politikaları, 1 (1), (2006), s. 101.

¹²³ Ömer Eroğlu ve Gökhan Özdamar, "Türk imalat Sanayiinin Rekabet Gücü ve Beyaz Eşya Sektörü Üzerine Bir inceleme", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, 11, (2006), s. 96-97.

Yukarıda sayılan çalışmalardan başka Türkiye’de 2000’li yıllarda Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler üzerine birçok¹²⁴ araştırma yapılmıştır.

2. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARALARINDAKİ İHRACATLARDA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERDE HİLLMAN KOŞULU

Tez çalışmasının bu bölümünde Türkiye ve İngiltere’nin ihracatlarında karşılıklı olarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (AKÜ)’ler değerlerinin (katsayılarının) incelenmesi yapılmaktadır.

Bu incelemede Türkiye’nin İngiltere’ye (İngiltere karşısındaki) ihracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (AKÜ)’ler değerlerinin (katsayılarının) hesaplanmasında aşağıda formülü yinelenene Balassa endeksinin genel formülünden

$$B_{ij} = \frac{\frac{X_{ij}}{X_i}}{\frac{X_{wj}}{X_w}}$$

hareket ile aşağıdaki formülden yararlanılmıştır:

- ¹²⁴ Refik Erzan, Alpay Filiztekin ve Ünal Zenginobuz, “Turkey’s Customs Union with the European Union: A Framework for Evaluating the Impact of Economic Integration”, **Munich Personal RePEc Archive**, MPRA Paper No. 382, (October 2006), s. 1-20.
- Oktay Küçükkiremitçi, “Sanayi Sektörünün Dış Ticaret Performansının Rekabet Gücüne Göre Değerlendirilmesi (1995-2005 Dönemi)” **Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı**, 13-16 Haziran 2006, IV. Oturum: Sanayileşme ve Ulusal Sanayi Politikaları, Malatya, (14 Haziran 2006), s. 1-24.
- Z. Tuğrul Göver, **Doğrudan Yabancı Yatırımların Uluslar Arası Ticarete Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi**, (Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı Temmuz 2005), Ankara, s. 1.
- DTM, **İhracat Stratejik Planı**, (Revize edilmiş 2. baskı, T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), Ankara, Ağustos, 2005), s. 1.
- Sübidey Togan, Hüsamettin Nebioğlu ve Saadettin Doğan, “Integration and the Manufacturing Industry”; içinde Bernard M. Hoekman ve Sübidey Togan (Editörler), **Turkey: Economic Reform & Accession to the European Union**, World Bank and the Centre for Economic Policy Research, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington, DC, (2005), s. 87-121.
- Güzin Eralat ve Haluk Eralat, **Do Turkish Exports Have Comparative Advantage With Respect To the European Union Market, 1990-2000**, (Department of Economics, Middle East Technical University, Ankara, 2005), s. 1.
- Utku Utkulu ve Dilek Seymen, “Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15”, **Tebliğ, European Trade Study Group 6th Annual Conference, ETSG 2004**, Nottingham, (September 2004), s. 1-26.
- Etem Karakaya ve Ferhat Başkan Özgen, **Economic Feasibility of Turkey’s Economic Integration with The EU: Perspectives from Trade Creation and Trade Diversion**, Adnan Menderes University, Aydın, (2002), s. 1.

$$\frac{\frac{\dot{I}hr_{[TR \rightarrow ING]}}{\dot{I}hr_{([TR \rightarrow ING] + [ING \rightarrow TR])}}}{\frac{\dot{I}hr_{[TR \rightarrow Dünya]}}{\dot{I}hr_{([TR \rightarrow Dünya] + [ING \rightarrow Dünya])}}}$$

İngiltere'nin Türkiye'ye (Türkiye karşısındaki) ihracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (AKÜ)'ler değerlerinin (katsayılarının) hesaplanmasında da benzer şekilde aşağıdaki formülden yararlanılmıştır:

$$\frac{\frac{\dot{I}hr_{[ING \rightarrow TR]}}{\dot{I}hr_{([ING \rightarrow TR] + [TR \rightarrow ING])}}}{\frac{\dot{I}hr_{[ING \rightarrow Dünya]}}{\dot{I}hr_{([ING \rightarrow Dünya] + [TR \rightarrow Dünya])}}}$$

İhracat değerlerindeki serbestlik derecesinin (iç ve dış ticaret politikalarının ihracat üzerindeki etki derecesinin veya bu politikaların ihracatın serbestleştirilmesinde engel oluşturmama durumu derecesinin) incelenmesinde aşağıda formülü yinelenen Hillman Koşulu'nun yerine getirilip getirilmediği incelenmiştir.

$$1 - \frac{X_{ij}}{X_j} > \frac{X_{ij}}{X_i} \left(1 - \frac{X_i}{X} \right)$$

İnceleme, Hillman Koşulu'nun yerine getirilip getirilmediği ile kalmamış, Hillman Koşulu'nun sağlanması için koşul olan eşitsizlik formülü aşağıda gösterildiği üzere kalanlı bir eşitlik haline çevrilmiş ve serbestlik derecesi ile ilgili karşılaştırmalar bu kalan değer (H_{Kalan}) üzerinden yürütülmüştür. Elde edilen bir H_{Kalan} değerinin sıfırdan büyük olması (pozitif bir sayı olması) hali Hillman Koşulu'nun sağlandığı şeklinde alınabilmiştir.

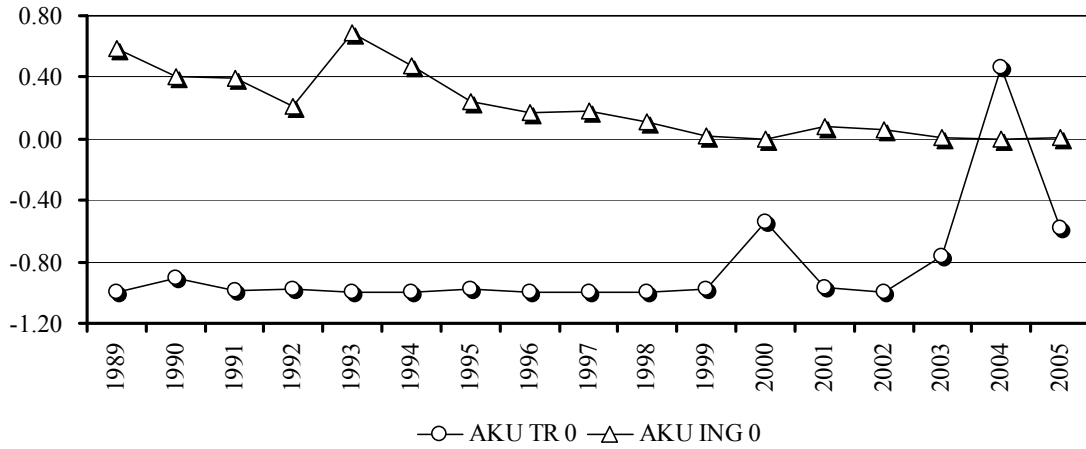
$$H_{Kalan} = \left(1 - \frac{X_{ij}}{X_j} \right) - \left(\frac{X_{ij}}{X_i} \left(1 - \frac{X_i}{X} \right) \right)$$

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin çeşitli pozisyonlarında yer alan fasıllarına göre aşağıda ele alınmaktadır.

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 35. Pozisyonunda yer alan Elektrik Enerjisi faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin bir diğerine ihracatı bulunmamaktadır.

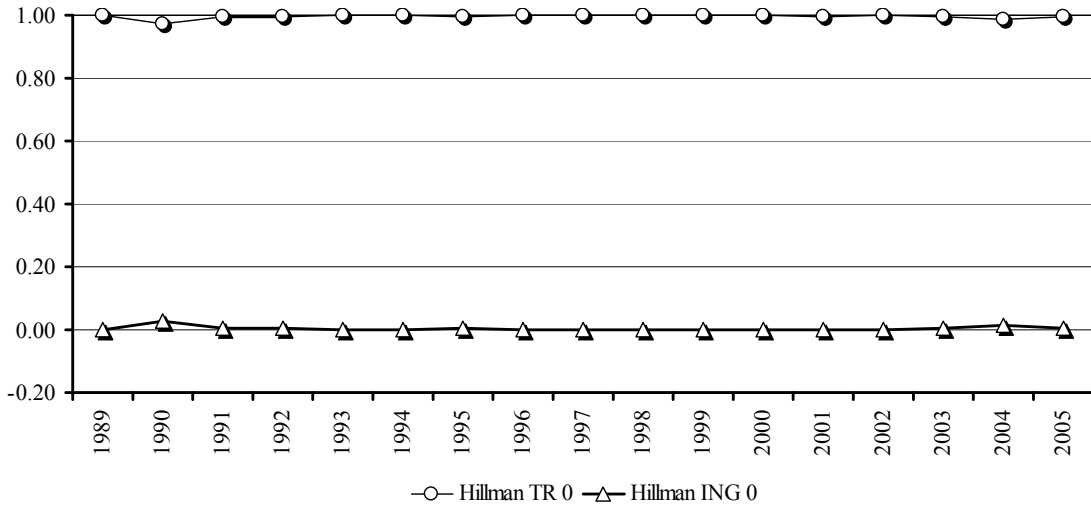
2.1. Canlı Hayvanlar

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 0. Pozisyonunda yer alan Canlı Hayvanlar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.1. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.1. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar'ın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

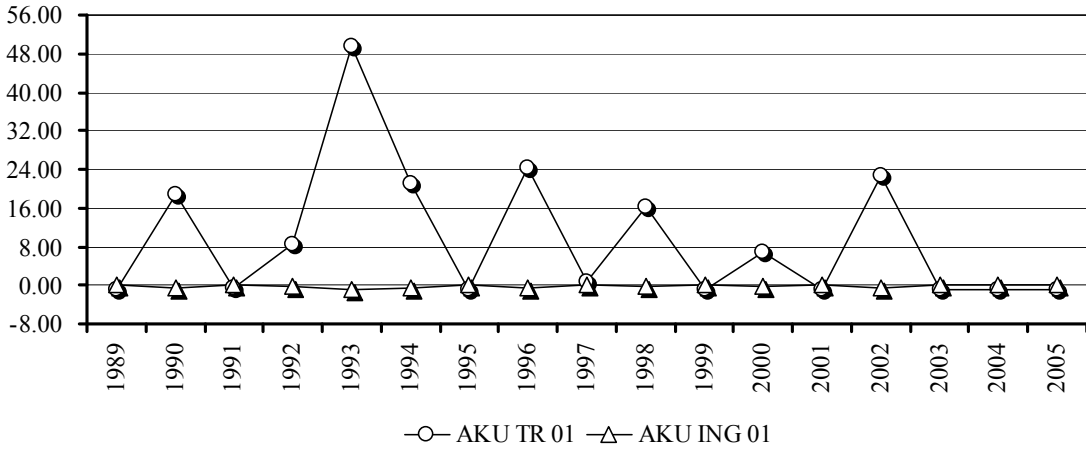

Şekil 3.2. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.2. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Canlı Hayvanlar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

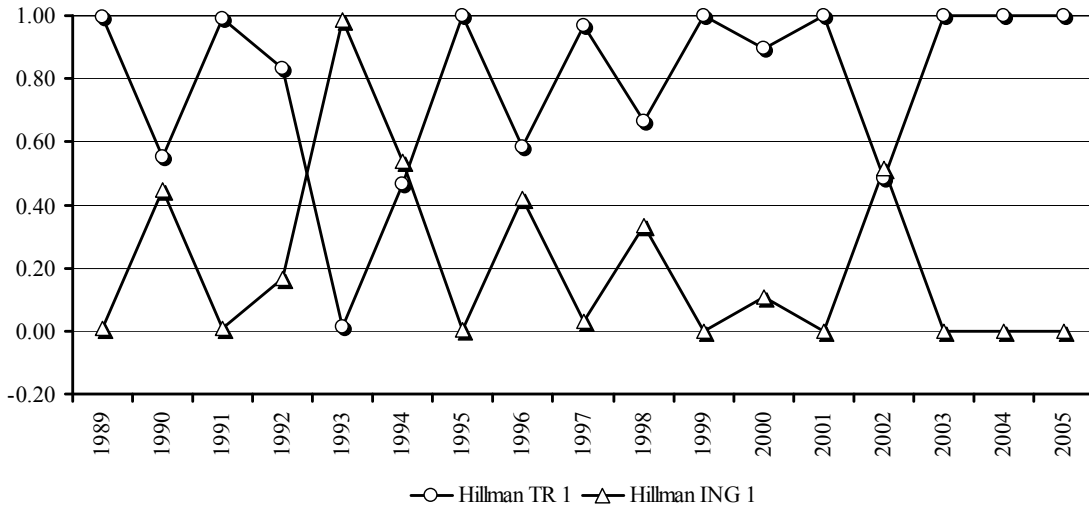
2.2. Et ve Et Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 1. Pozisyonunda yer alan Et ve Et Ürünleri faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.3. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.3. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

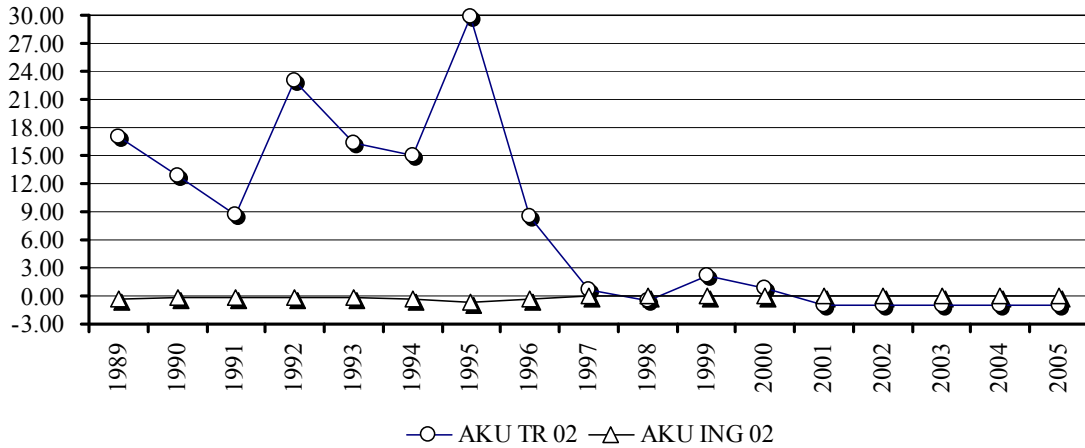
Şekil 3.4. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki

Şekil 3.4. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Et ve Et Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

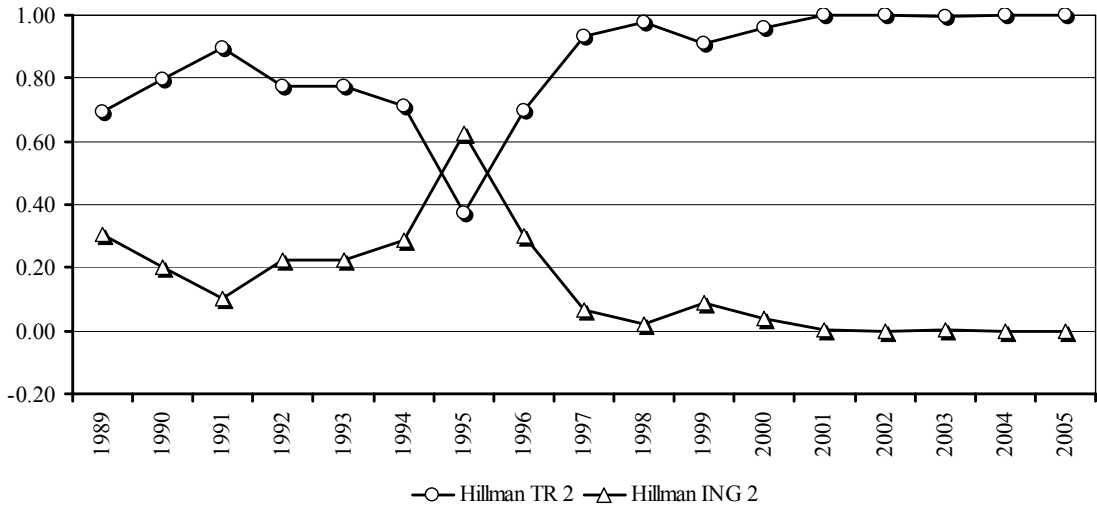
2.3. Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 2. Pozisyonunda yer alan Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.5. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.5. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin son yıllarda söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden çok üstün oluş durumunu kaybederek, üstünlüğü İngiltere'nin elde ettiği gözlemlenebilmektedir.

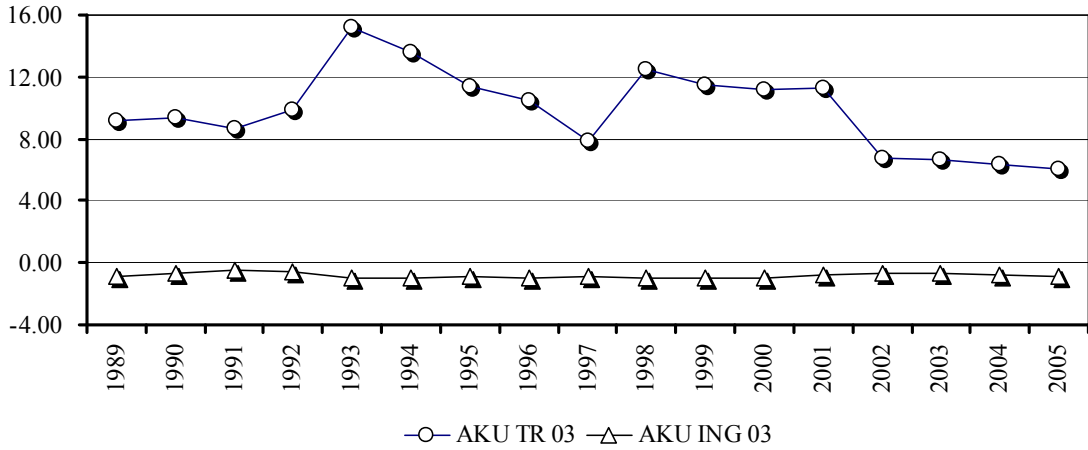

Şekil 3.6. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.6. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

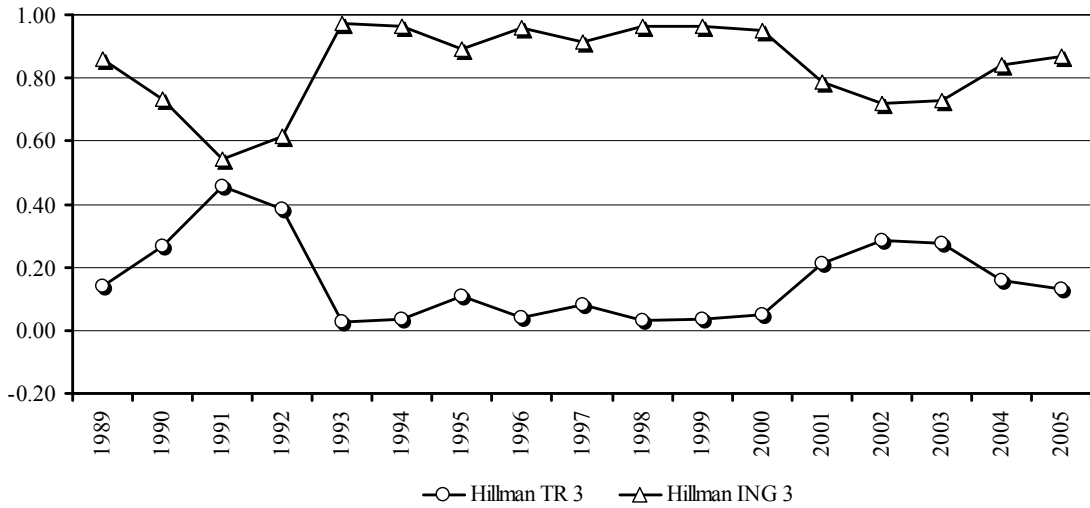
2.4. Balık ve Diğer Deniz Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 3. Pozisyonunda yer alan Balık ve Diğer Deniz Ürünleri faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.7. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.7. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

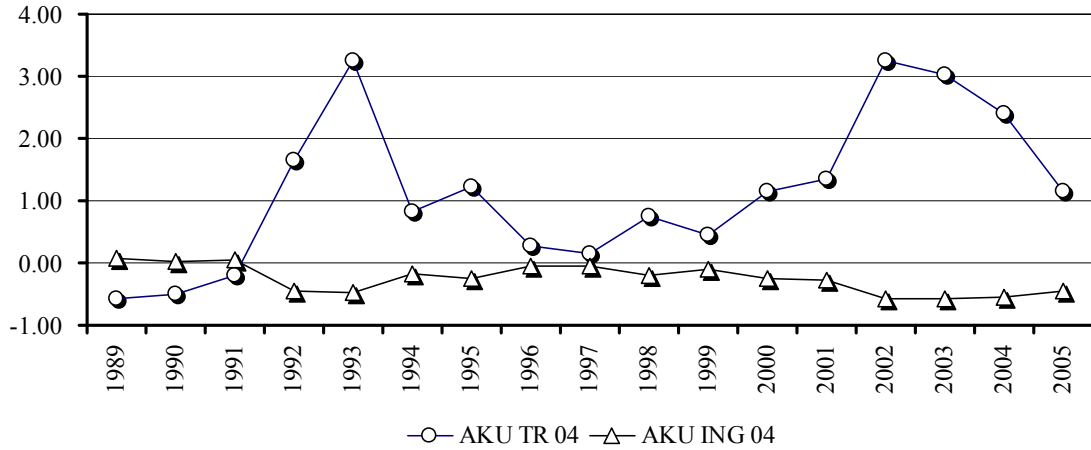
Şekil 3.8. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan})

yukarıdaki Şekil 3.8. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Balık ve Diğer Deniz Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

2.5. Hububat ve Hububat Ürünleri

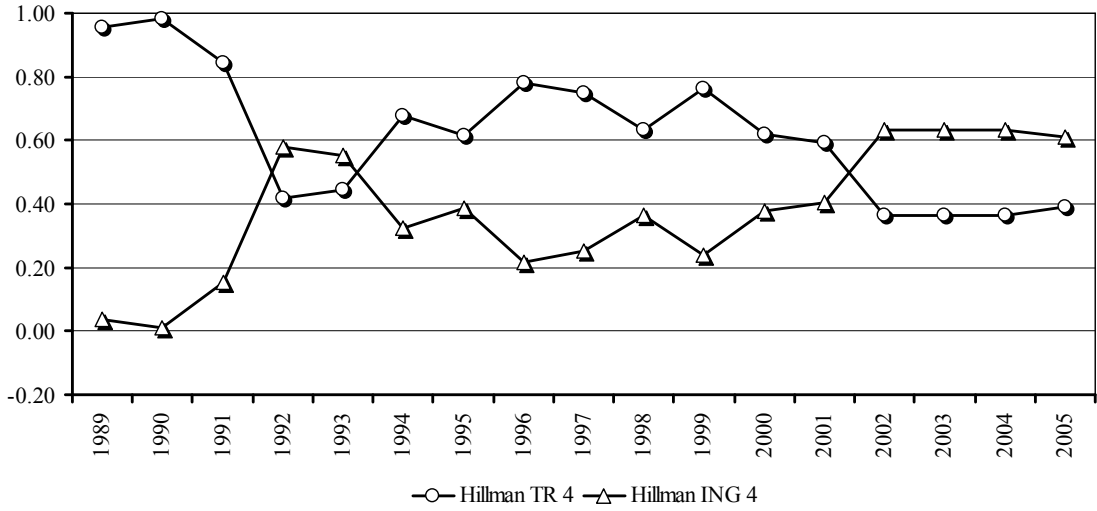
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 4. Pozisyonunda yer alan Hububat ve Hububat Ürünleri faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.9. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.9. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

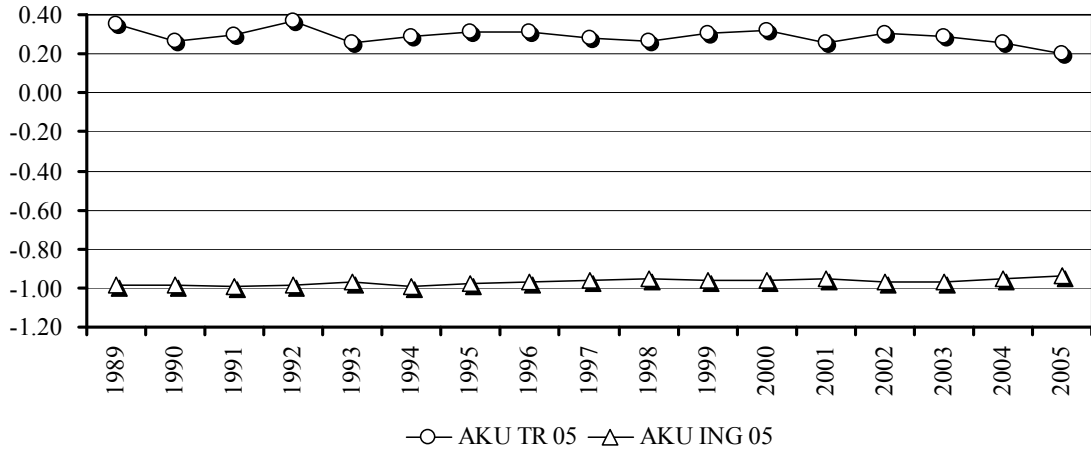

Şekil 3.10. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.10. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hububat ve Hububat Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için karşılıklı dalgalanmaları göz önüne alındığında eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi taraflar arasında zaman içerisinde dalgalanmaktadır.

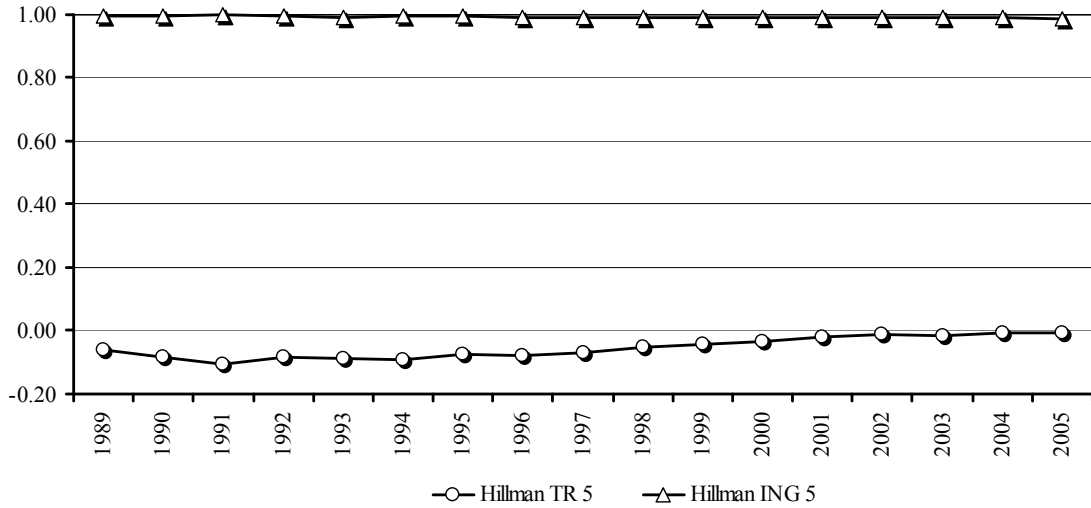
2.6. Meyve ve Sebzeler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 5. Pozisyonunda yer alan Meyve ve Sebzeler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.11. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Meyve ve Sebze

Yukarıda gösterilen Şekil 3.11. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Meyve ve Sebze'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

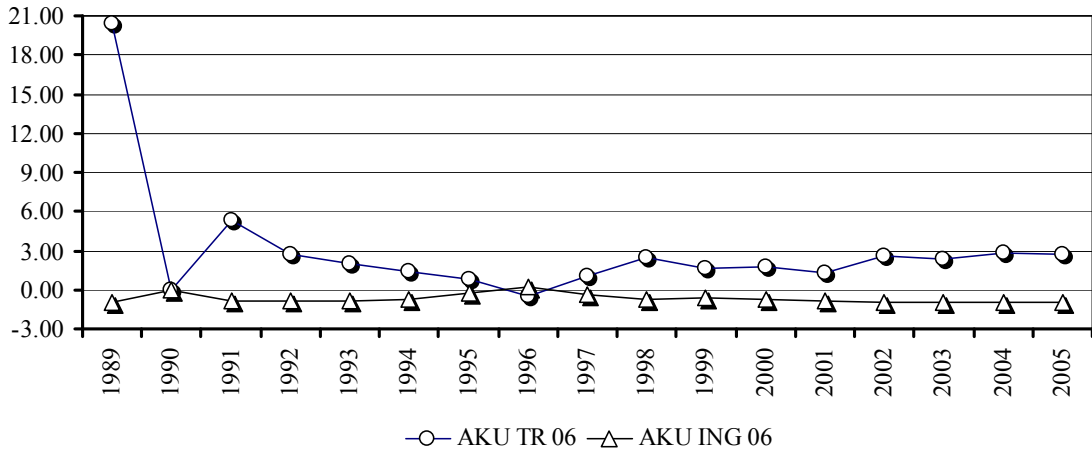
Şekil 3.12. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Meyve ve Sebze

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Meyve ve Sebze'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki

Şekil 3.12. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Meyve ve Sebzeler'den de gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

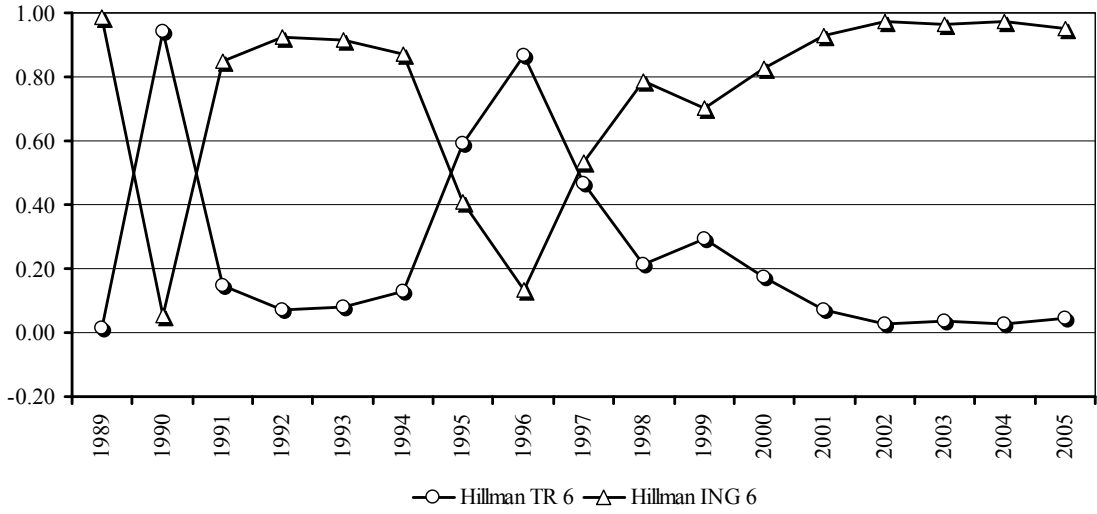
2.7. Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 6. Pozisyonunda yer alan Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.13. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal

Yukarıda gösterilen Şekil 3.13. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

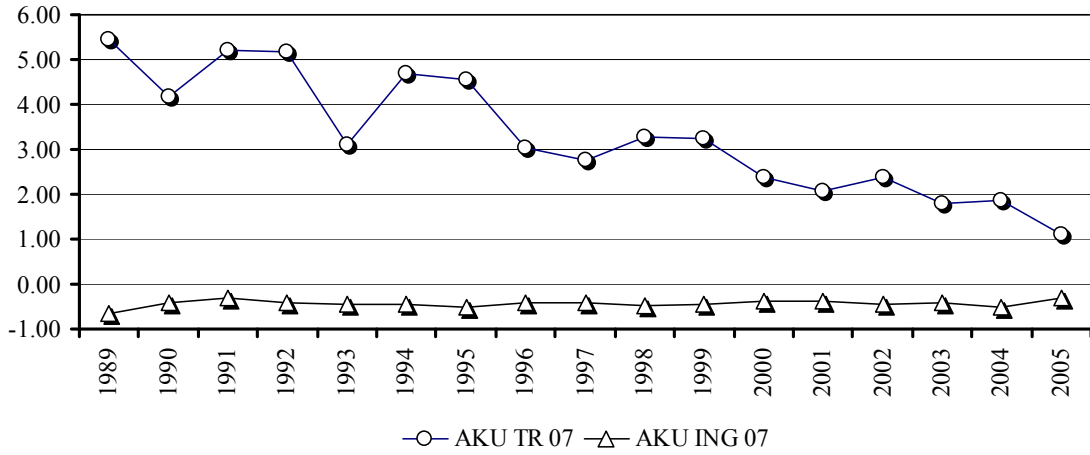

Şekil 3.14. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.14. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

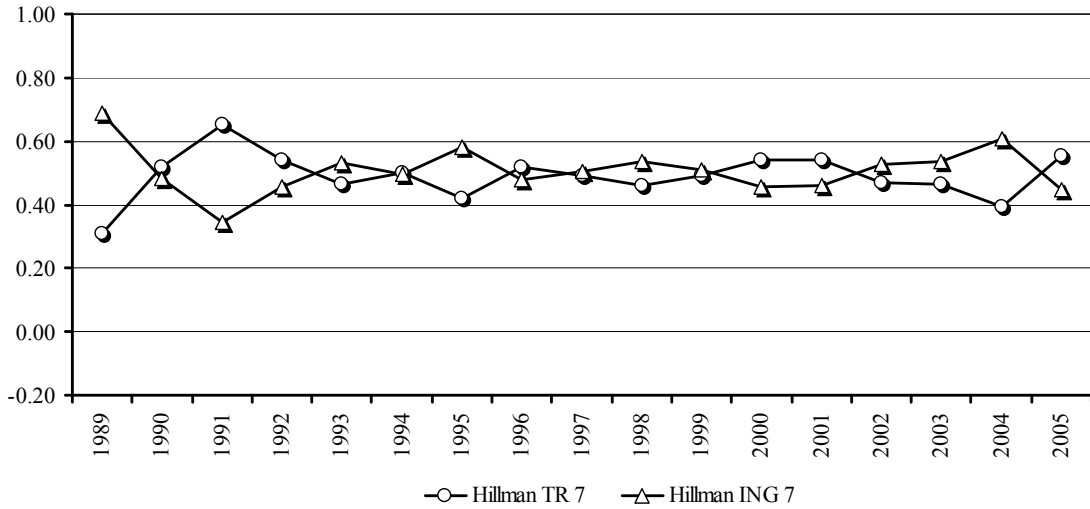
2.8. Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 7. Pozisyonunda yer alan Kahve, Çay, Kakao vb. maddeler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.15. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.15. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

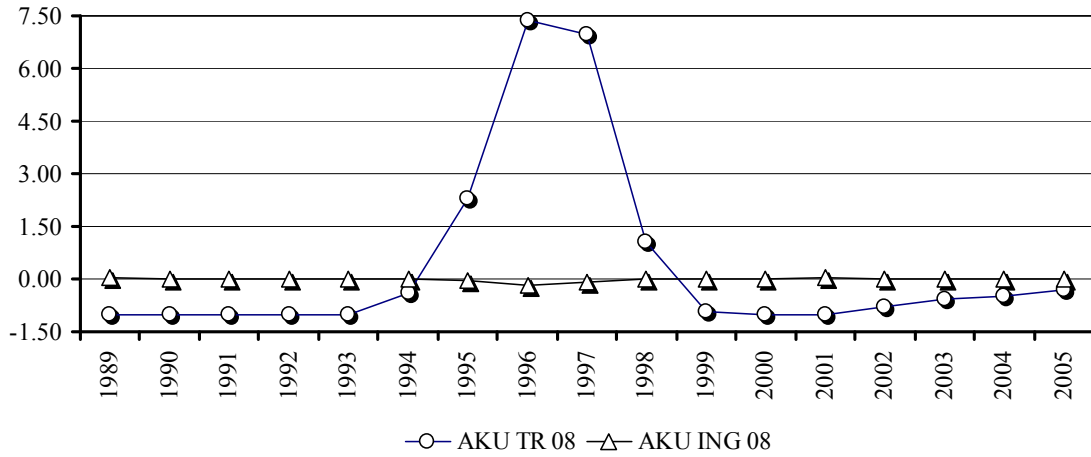
Şekil 3.16. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan})

yukarıdaki Şekil 3.16. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler'den de gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzemektedir.

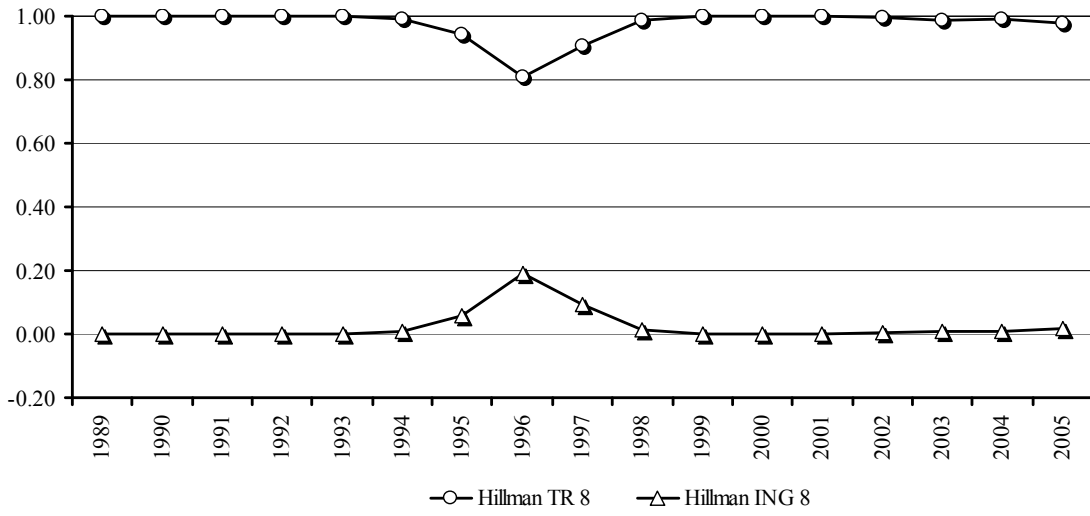
2.9. Hayvan Gıdaları

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 8. Pozisyonunda yer alan Hayvan Gıdaları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.17. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.17. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları'nın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

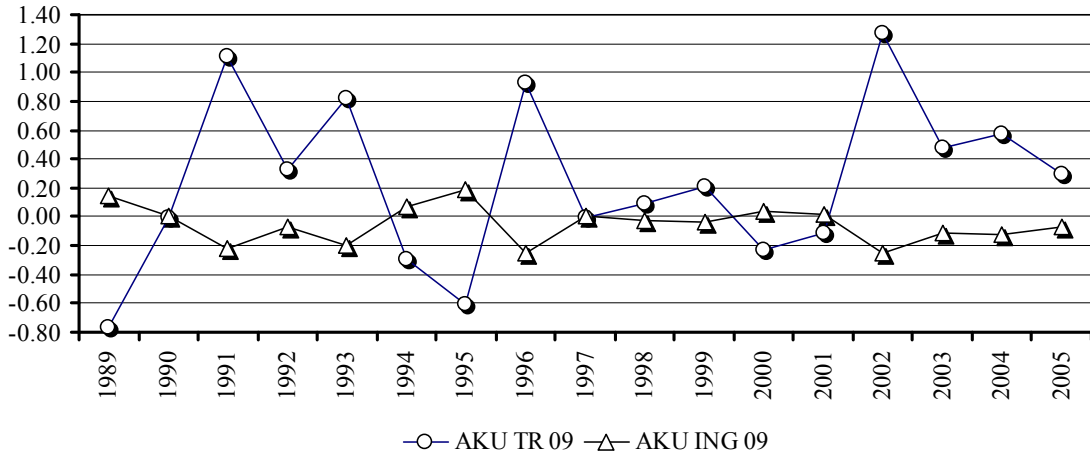

Şekil 3.18. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.18. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvan Gıdaları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

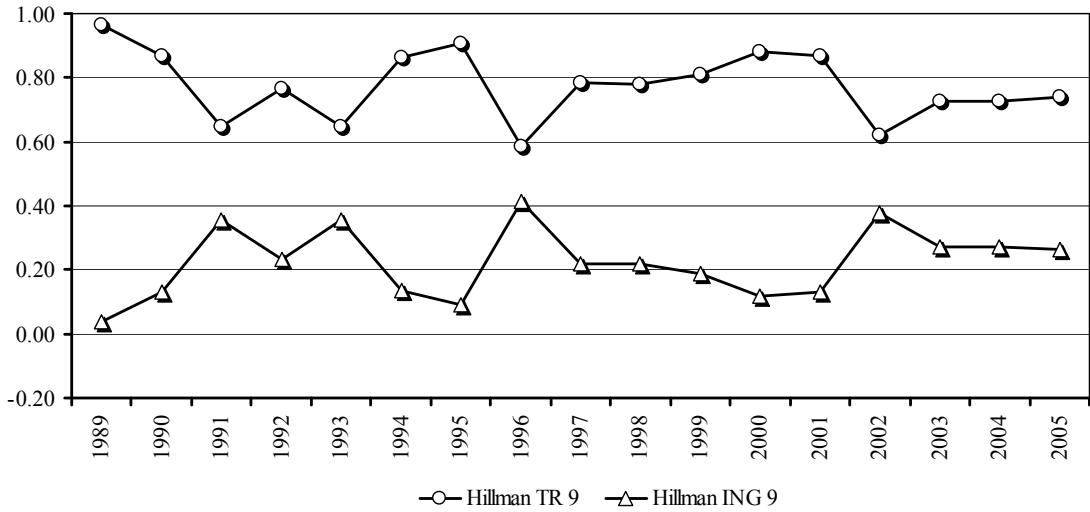
2.10. Çeşitli Gıda Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 9. Pozisyonunda yer alan Çeşitli Gıda Ürünleri faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.19. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.19. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

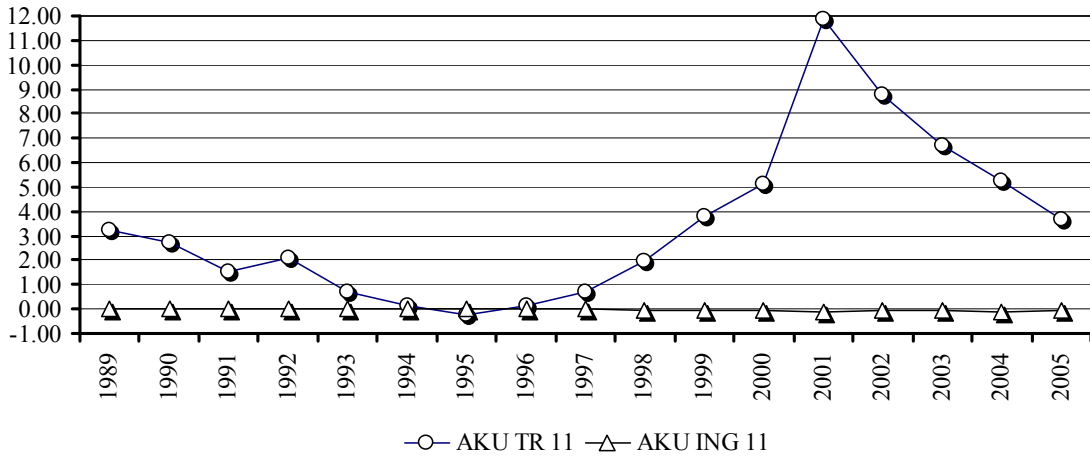
Şekil 3.20. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.20. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Çeşitli Gıda Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

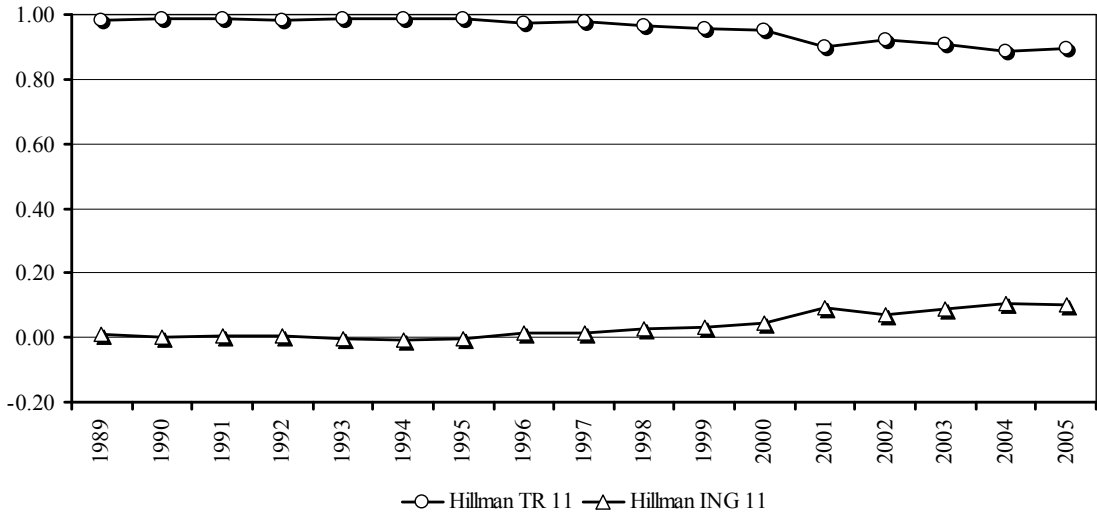
2.11. İçecekler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 11 Pozisyonunda yer alan İçecekler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.21. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İçecekler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.21. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İçecekler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

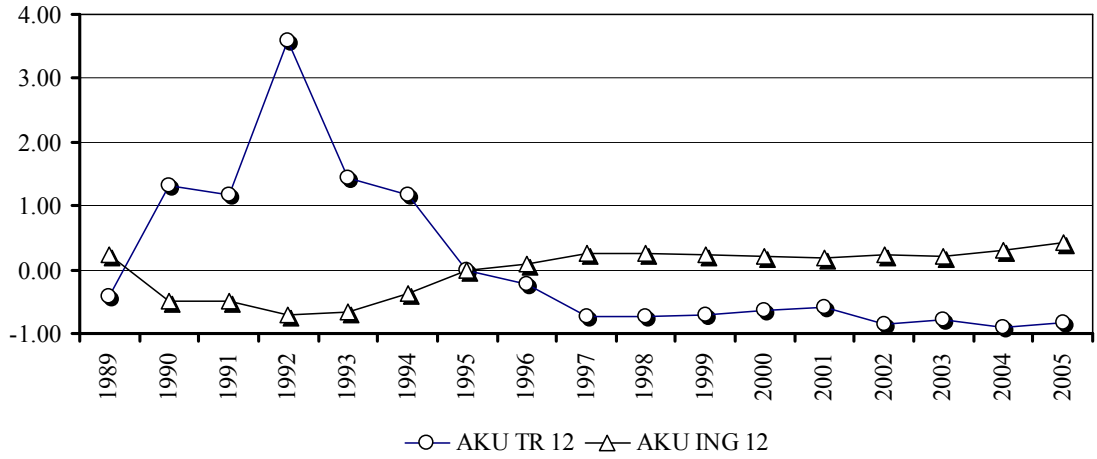

Şekil 3.22. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İçecekler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İçecekler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.22. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İçecekler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

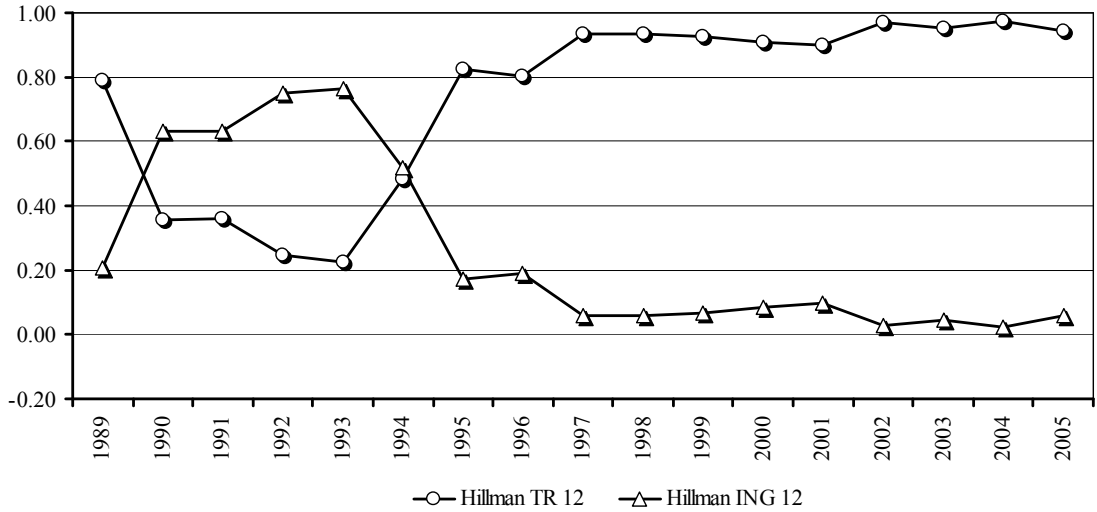
2.12. Tütün ve Tütün Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 12. Pozisyonunda yer alan Tütün ve Tütün Ürünleri faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.23. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.23. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

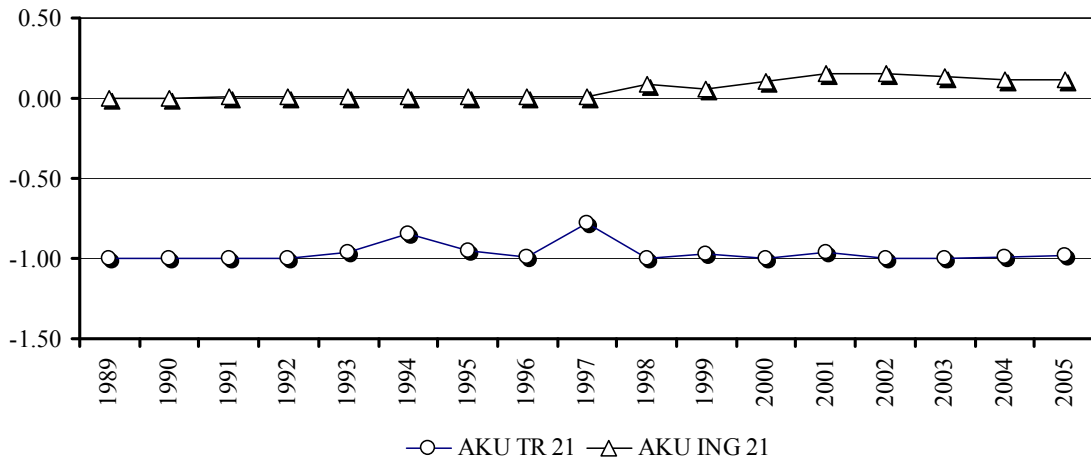

Şekil 3.24. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.24. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tütün ve Tütün Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

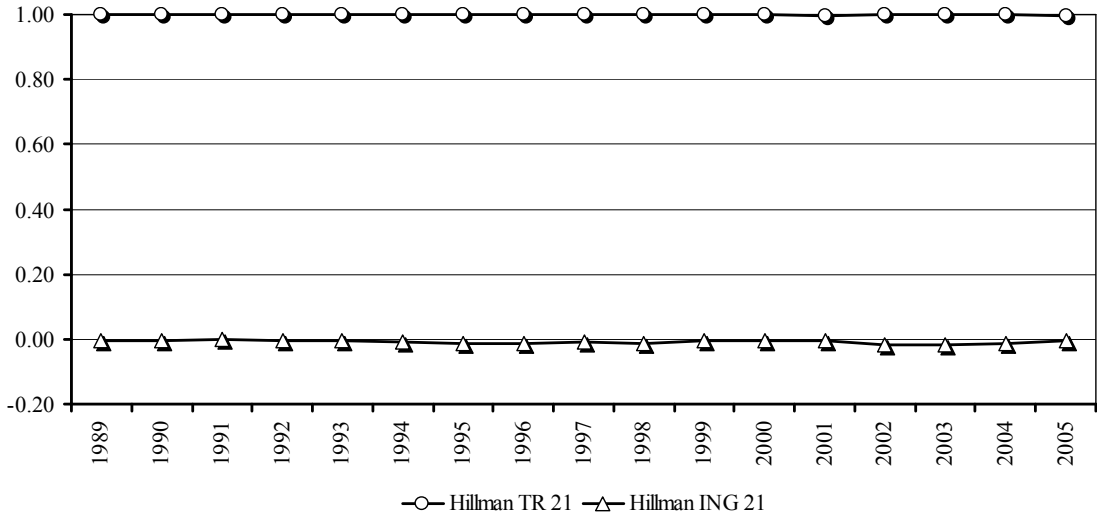
2.13. İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 21. Pozisyonunda yer alan İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.25. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk

Yukarıda gösterilen Şekil 3.25. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk'ün incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

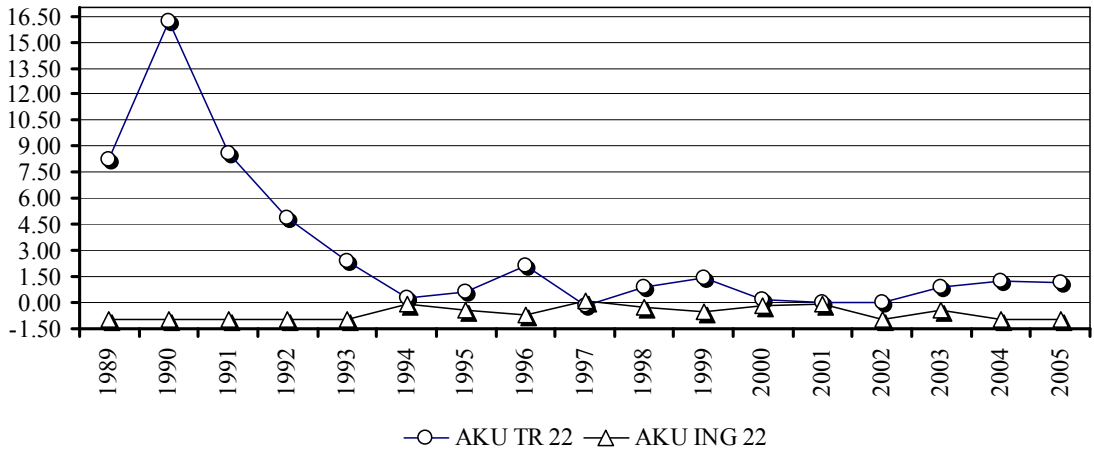

Şekil 3.26. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.26. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk'ten de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

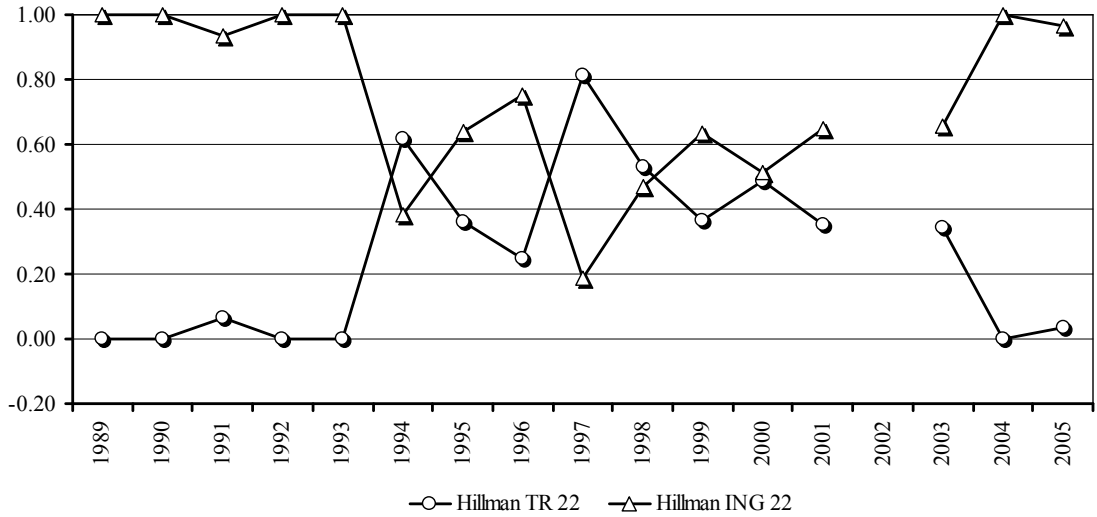
2.14. Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 22. Pozisyonunda yer alan Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.27. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.27. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

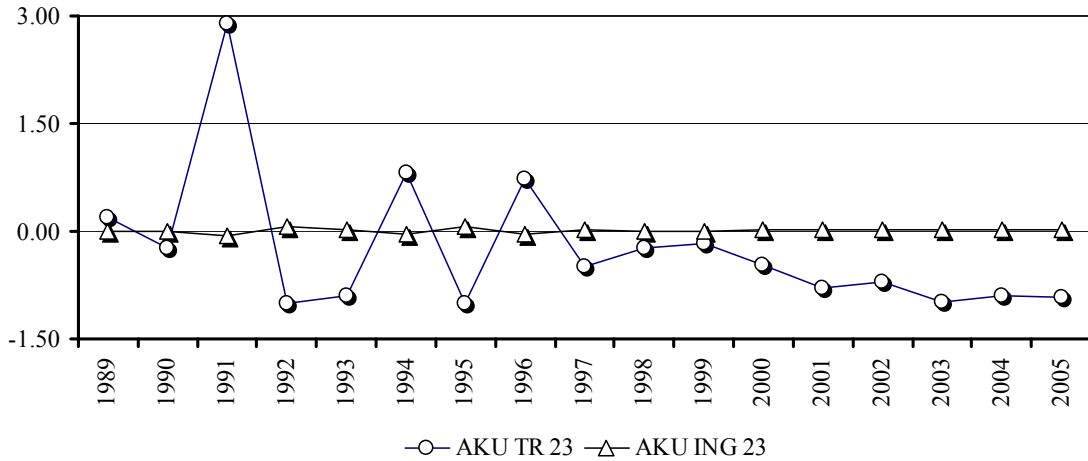

Şekil 3.28. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.28. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler'den de gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

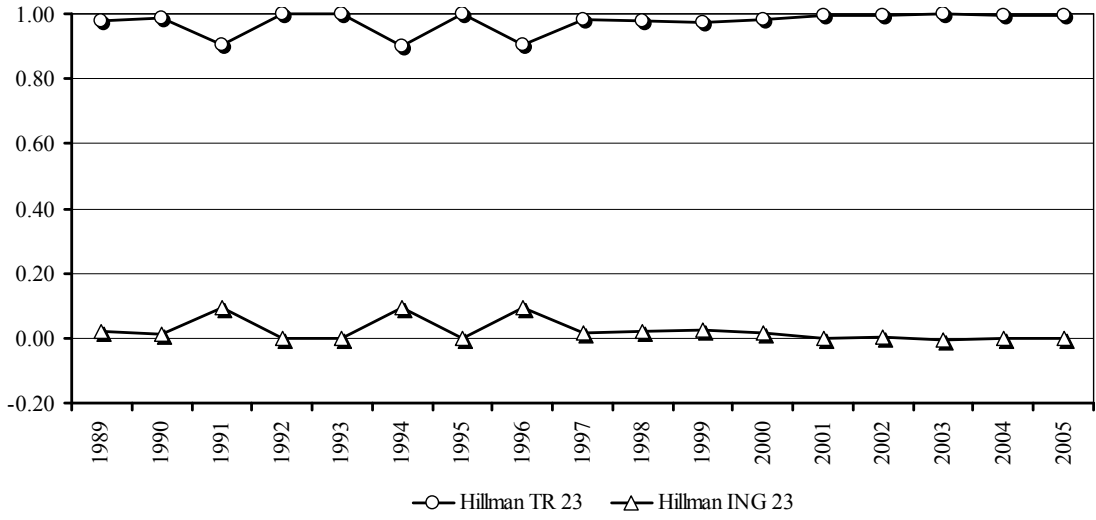
2.15. Ham Kauçuk

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 23. Pozisyonunda yer alan Ham Kauçuk faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.29. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Kauçuk

Yukarıda gösterilen Şekil 3.29. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Kauçuk'un incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

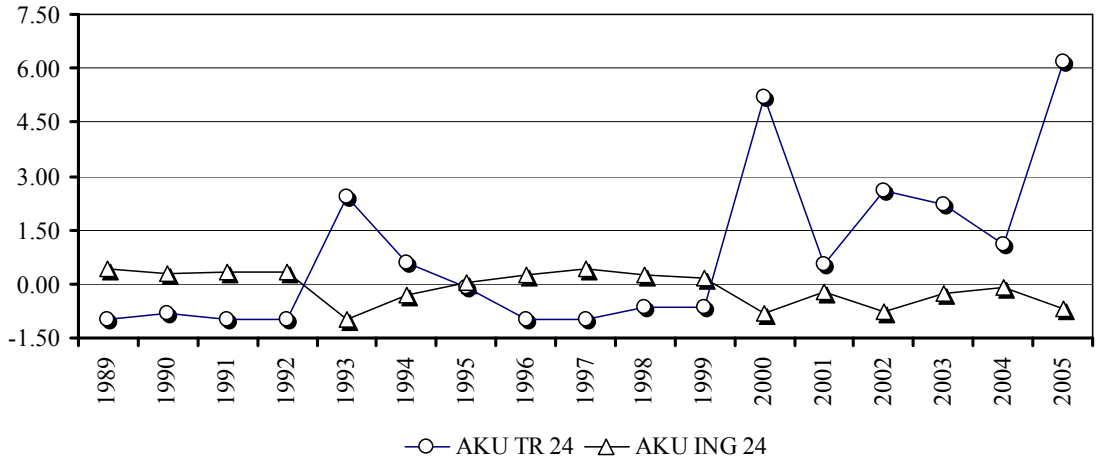
Şekil 3.30. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Kauçuk

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Ham Kauçuk'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.30. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Kauçuk'tan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.16. Mantar, Odun ve Kereste

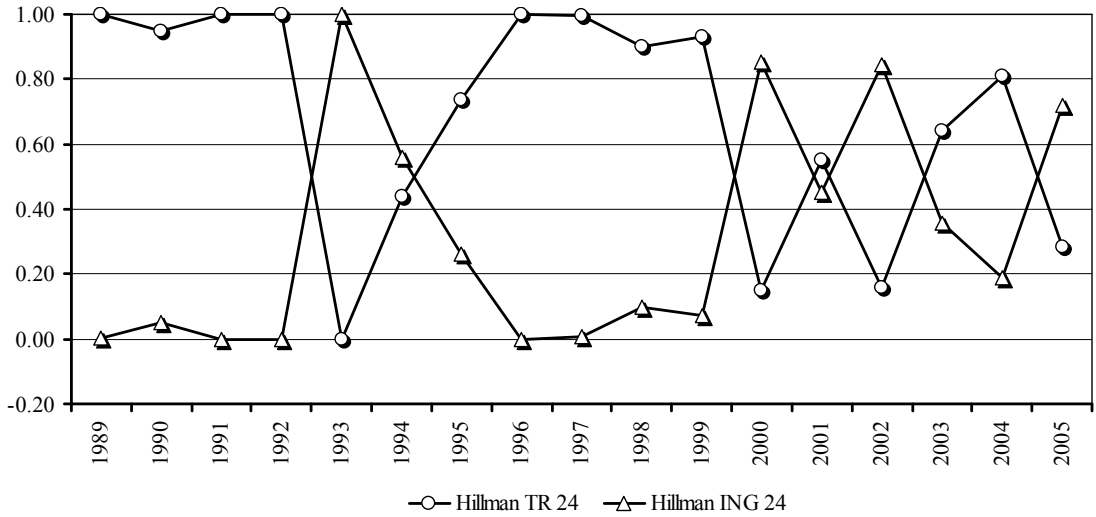
Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 24. Pozisyonunda yer alan Mantar, Odun ve Kereste faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.31. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste

Yukarıda gösterilen Şekil 3.31. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

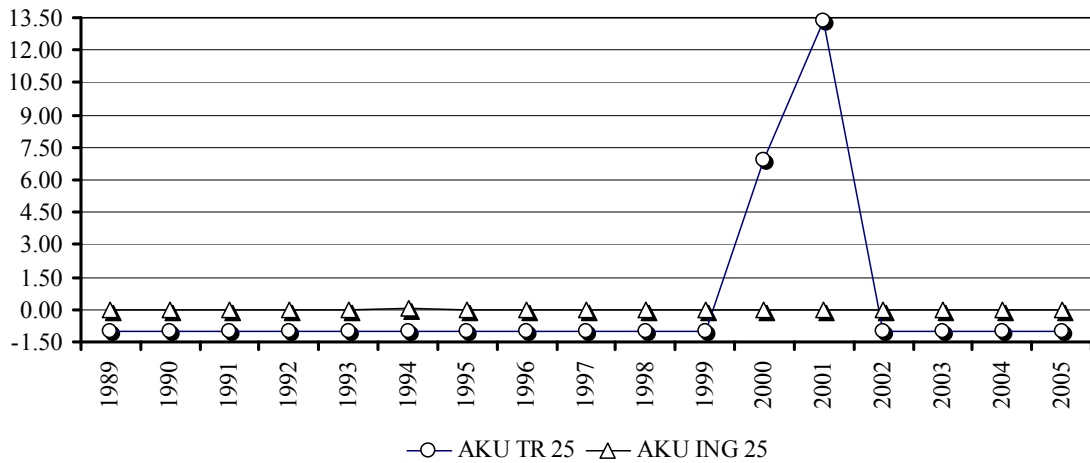

Şekil 3.32. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.32. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Odun ve Kereste'den de gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzemektedir.

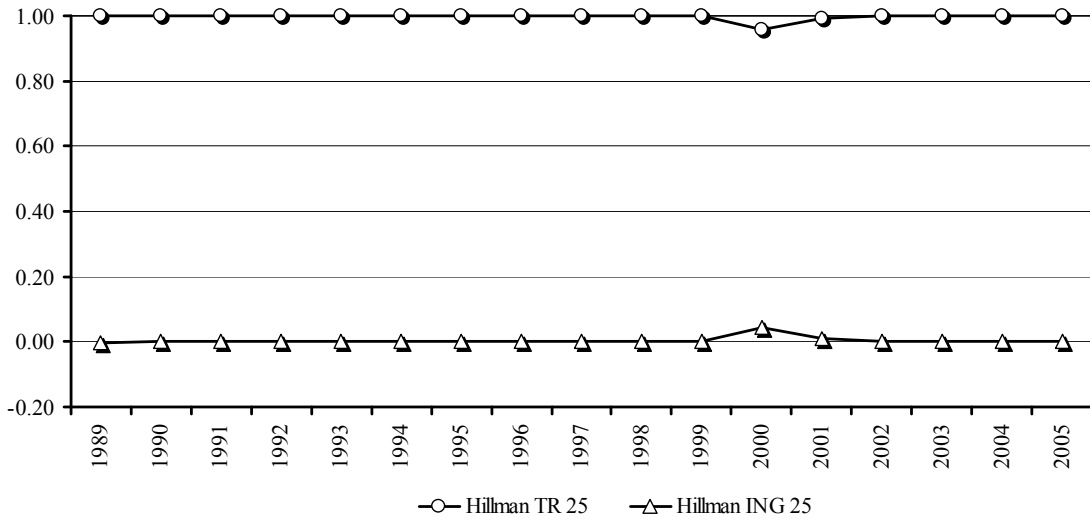
2.17. Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 25. Pozisyonunda yer alan Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.33. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt

Yukarıda gösterilen Şekil 3.33. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt'ın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

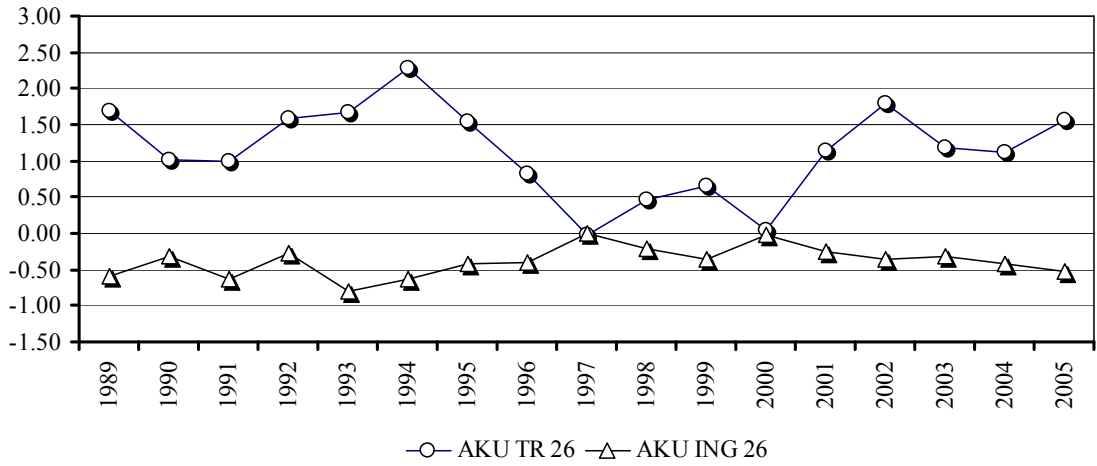

Şekil 3.34. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.34. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt'tan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

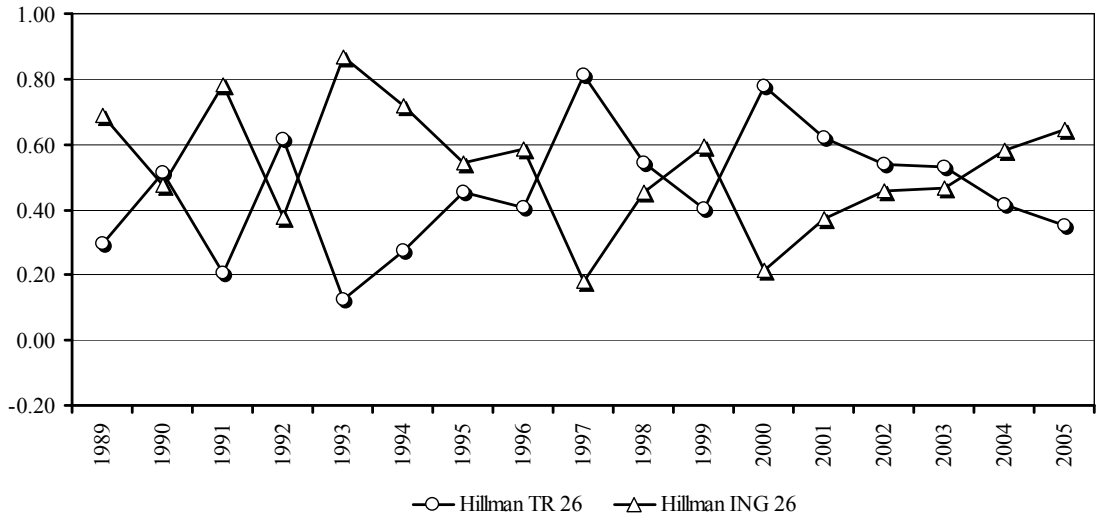
2.18. Dokuma Elyafı

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 26. Pozisyonunda yer alan Dokuma Elyafı faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.35. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Dokuma Elyafı

Yukarıda gösterilen Şekil 3.35. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Dokuma Elyafı'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

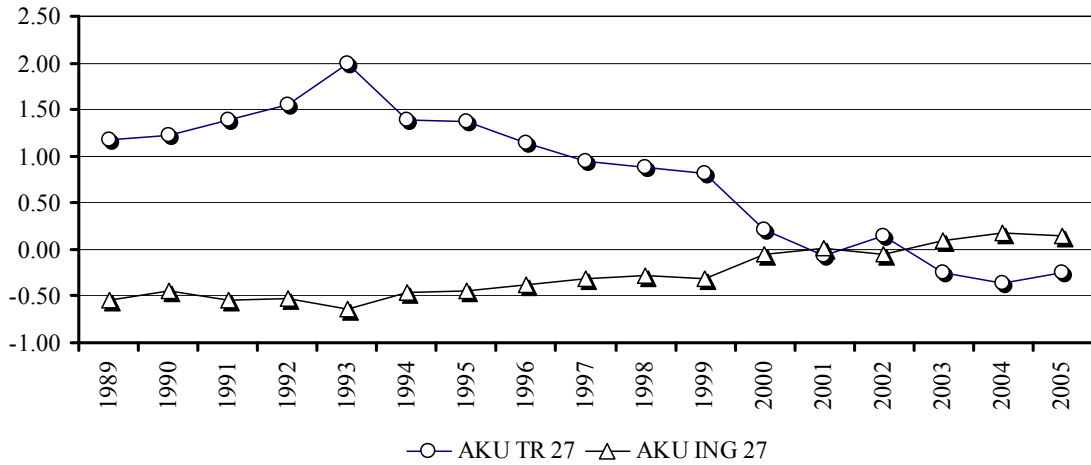

Şekil 3.36. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Dokuma Elyafı

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Dokuma Elyafı'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.36. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Dokuma Elyafı'ndan da gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzemektedir.

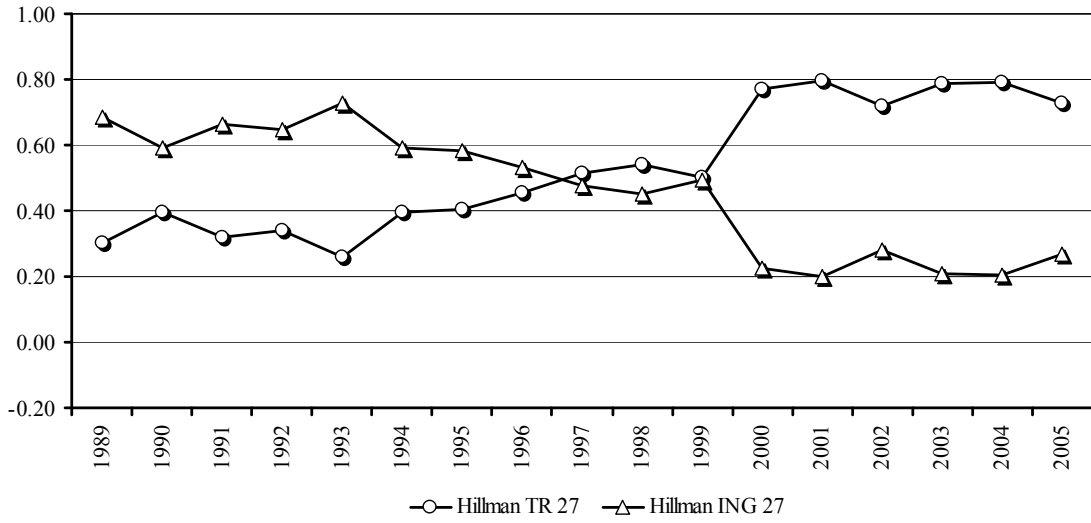
2.19. Ham Gübre ve Maden

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 27. Pozisyonunda yer alan Ham Gübre ve Maden faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.37. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden

Yukarıda gösterilen Şekil 3.37. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden'in incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

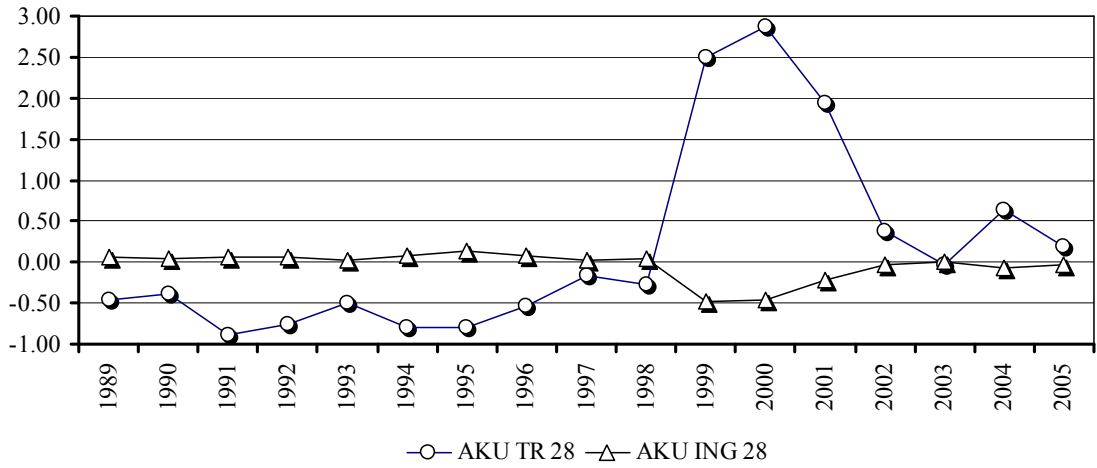

Şekil 3.38. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.38. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ham Gübre ve Maden'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için giderek artarak İngiltere'dekinin önüne geçtiği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre giderek artmaktadır.

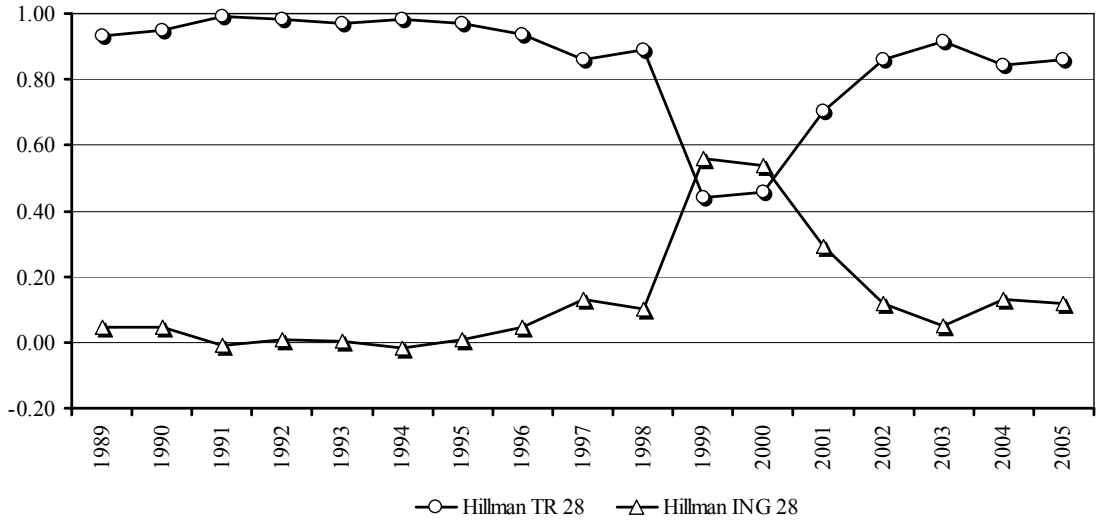
2.20. Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 28. Pozisyonunda yer alan Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.39. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.39. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

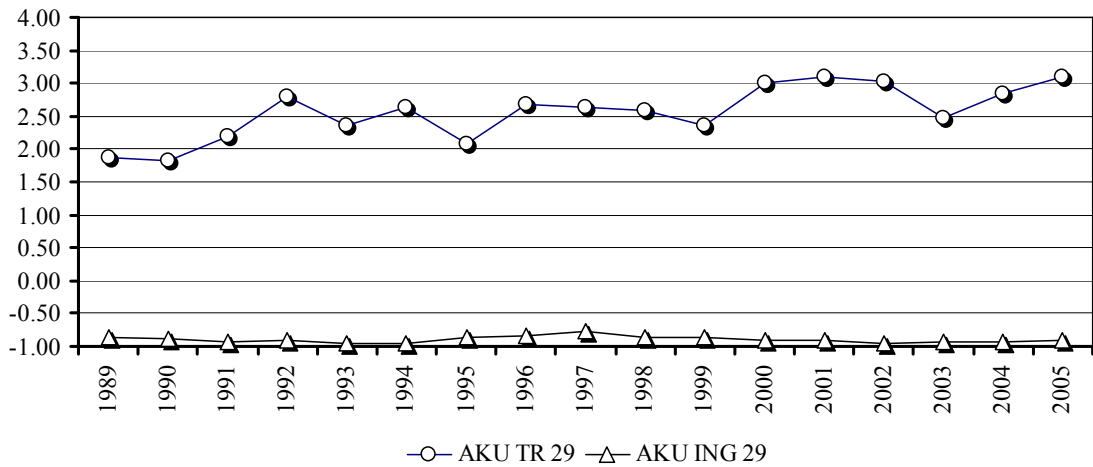

Şekil 3.40. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.40. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.21. Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 29. Pozisyonunda yer alan Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

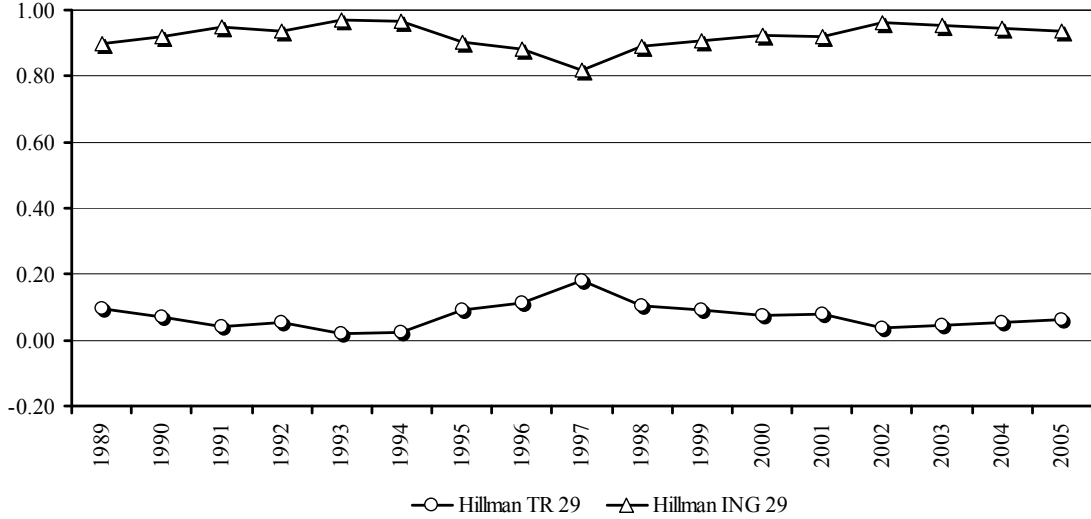

Şekil 3.41. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.41. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu

mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

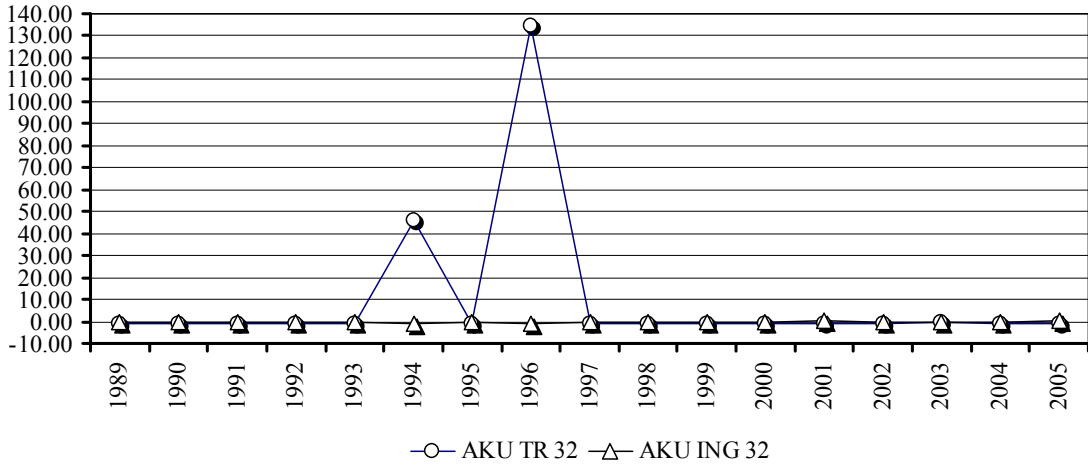

Şekil 3.42. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.42. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

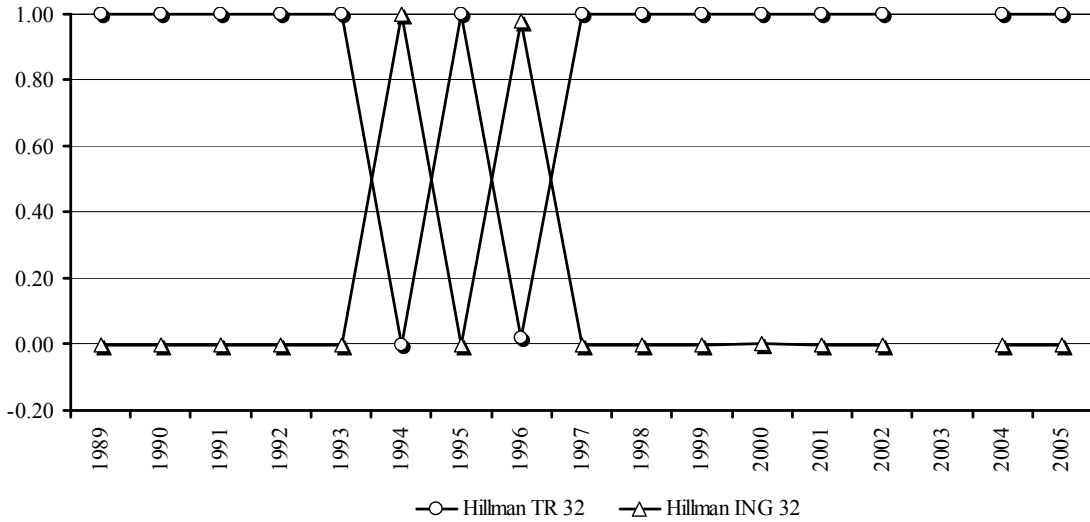
2.22. Taş, Kok ve Briket Kömürü

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 32. Pozisyonunda yer alan Taş, Kok ve Briket Kömürü faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.43. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü

Yukarıda gösterilen Şekil 3.43. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü'nün incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

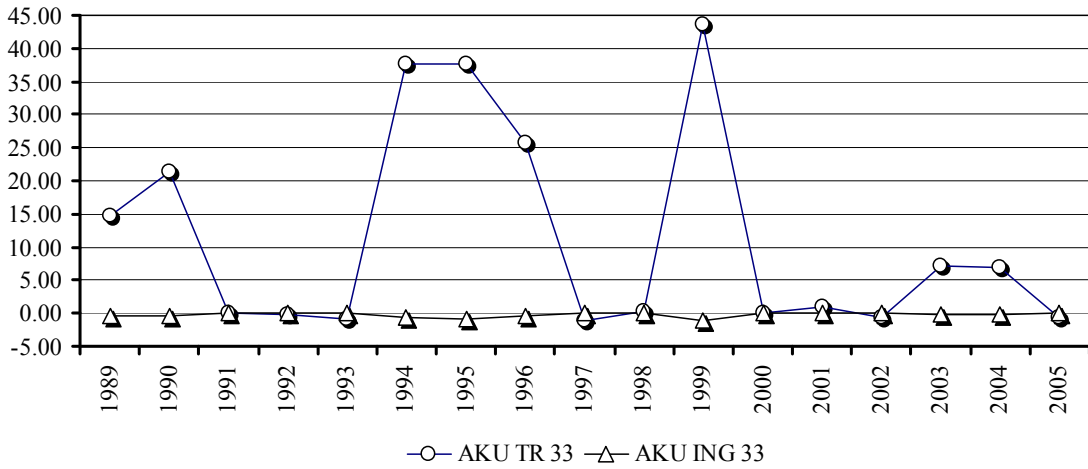

Şekil 3.44. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.44. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taş, Kok ve Briket Kömürü'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

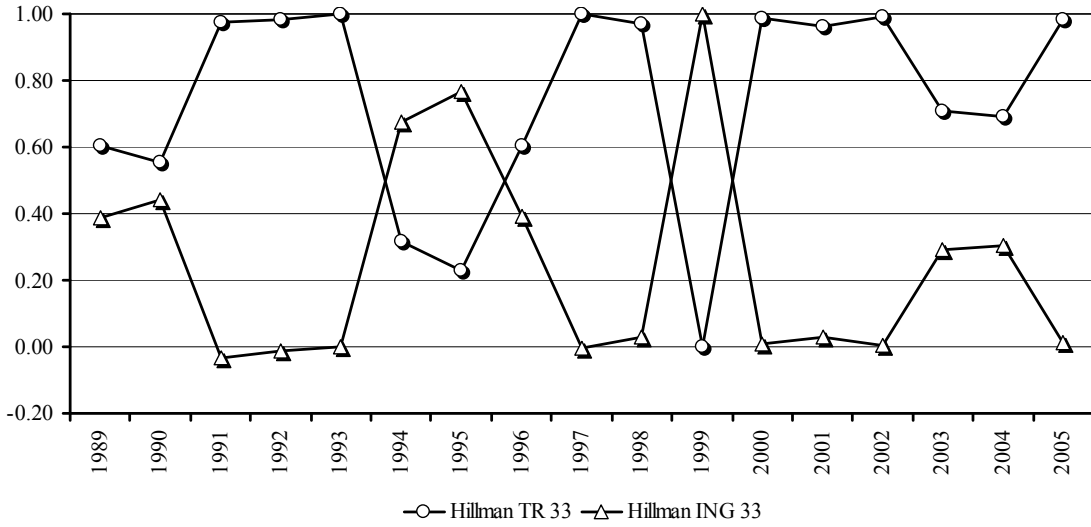
2.23. Petrol ve Petrol Ürünleri

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 33. Pozisyonunda yer alan Petrol ve Petrol Ürünleri faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.45. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.45. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

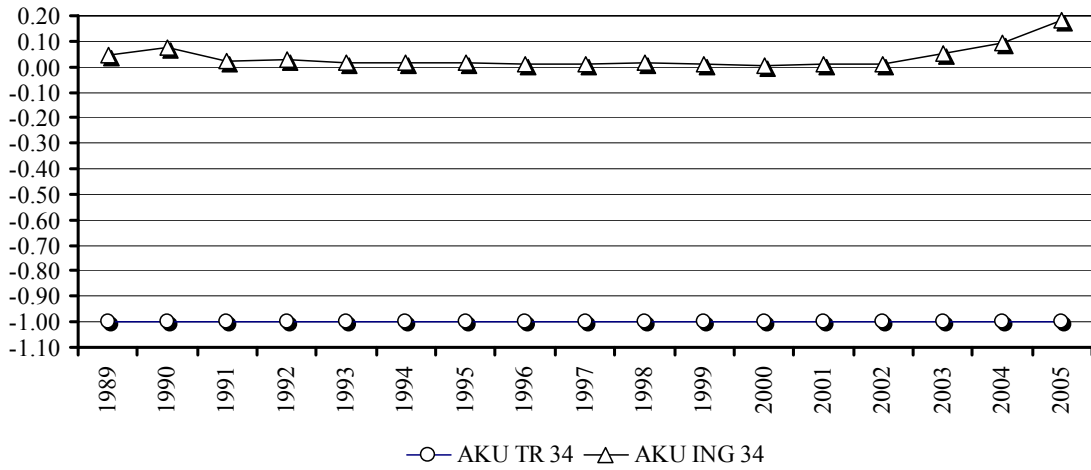

Şekil 3.46. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.46. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Petrol ve Petrol Ürünleri'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

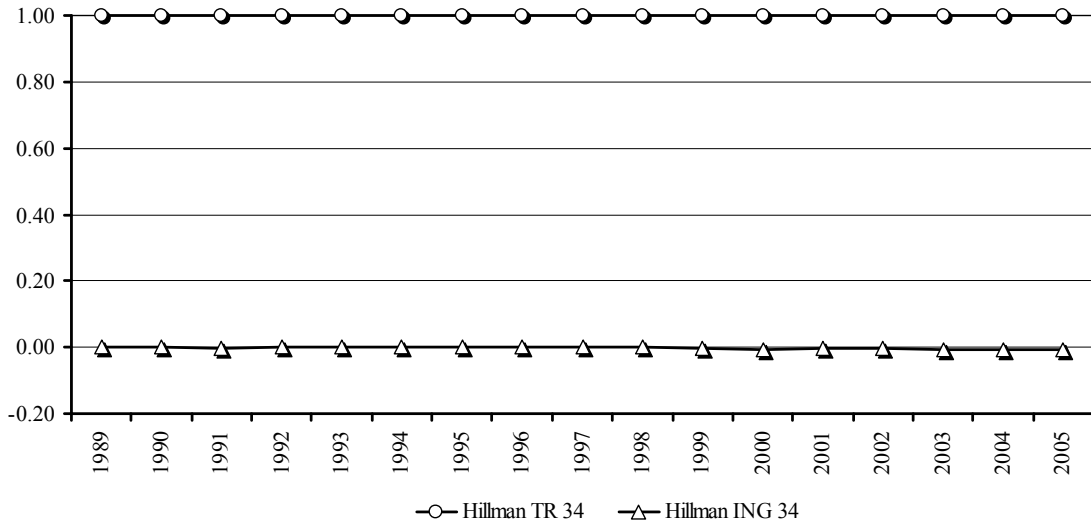
2.24. Doğalgaz ve Mamul Gaz

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 34. Pozisyonunda yer alan Doğalgaz ve Mamul Gaz faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.47. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz

Yukarıda gösterilen Şekil 3.47. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz'ın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

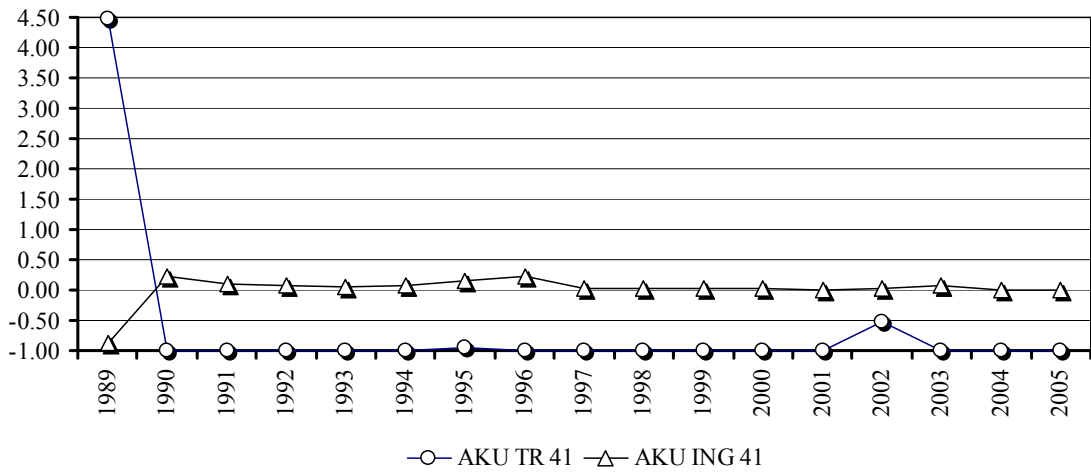

Şekil 3.48. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.48. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Doğalgaz ve Mamul Gaz'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

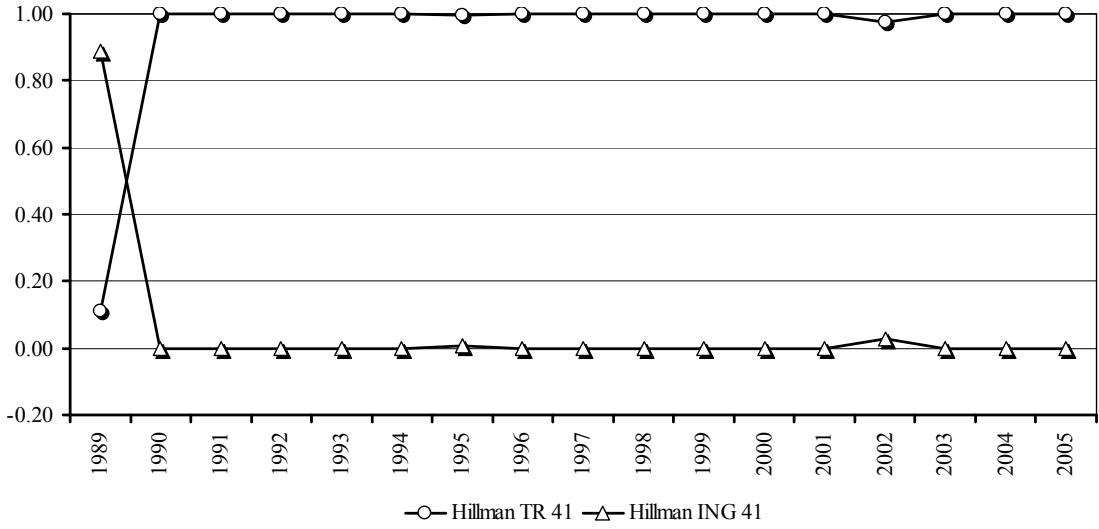
2.25. Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 41. Pozisyonunda yer alan Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.49. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.49. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar'ın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

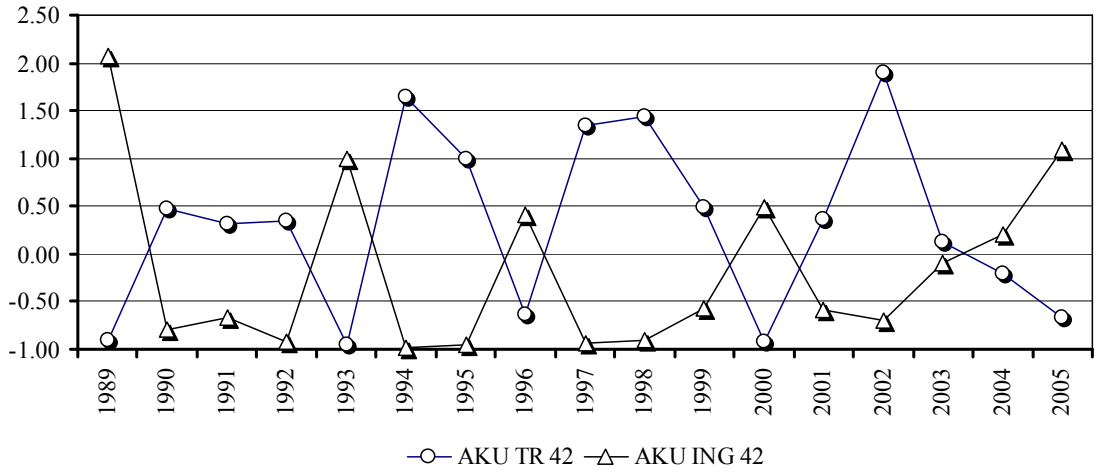

Şekil 3.50. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.50. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

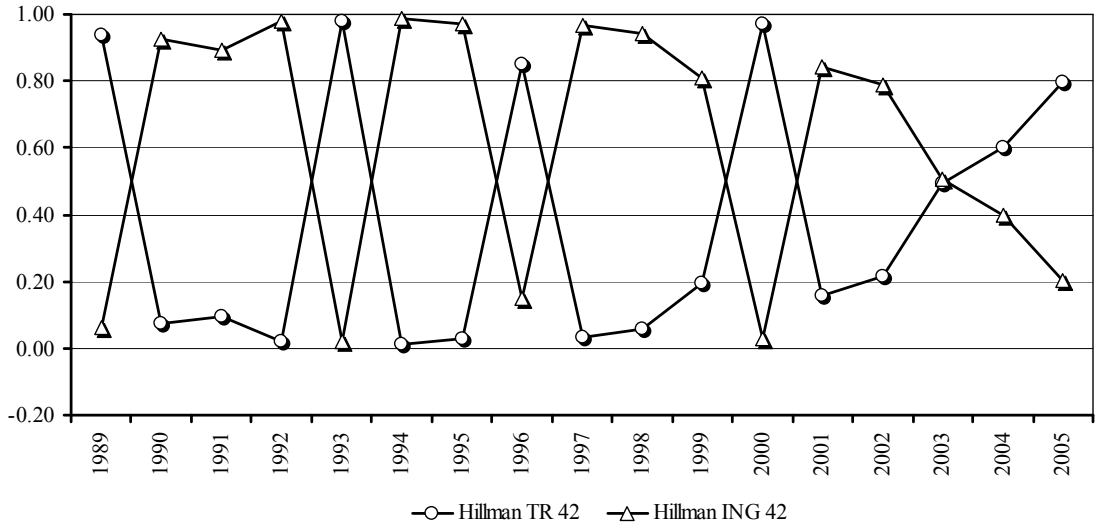
2.26. İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 42. Pozisyonunda yer alan İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.51. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.51. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

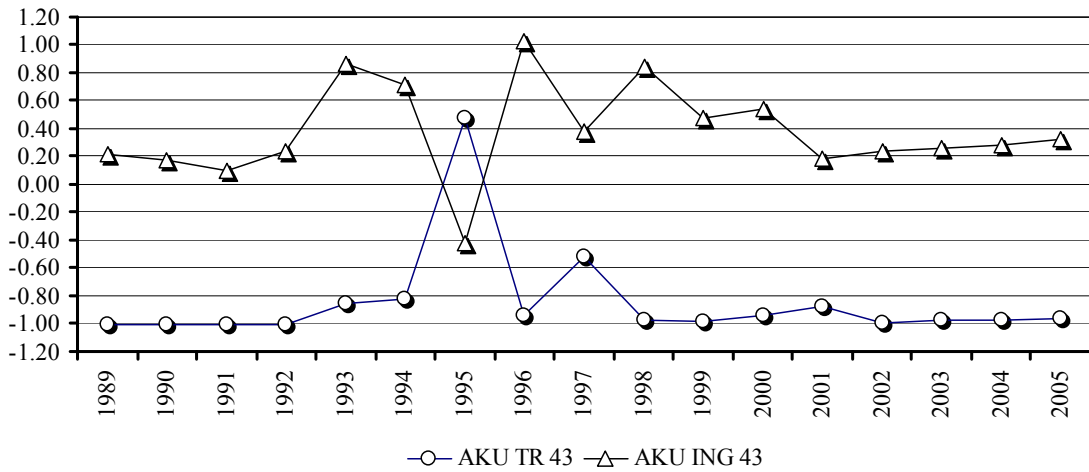
Şekil 3.52. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.52. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

2.27. İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları

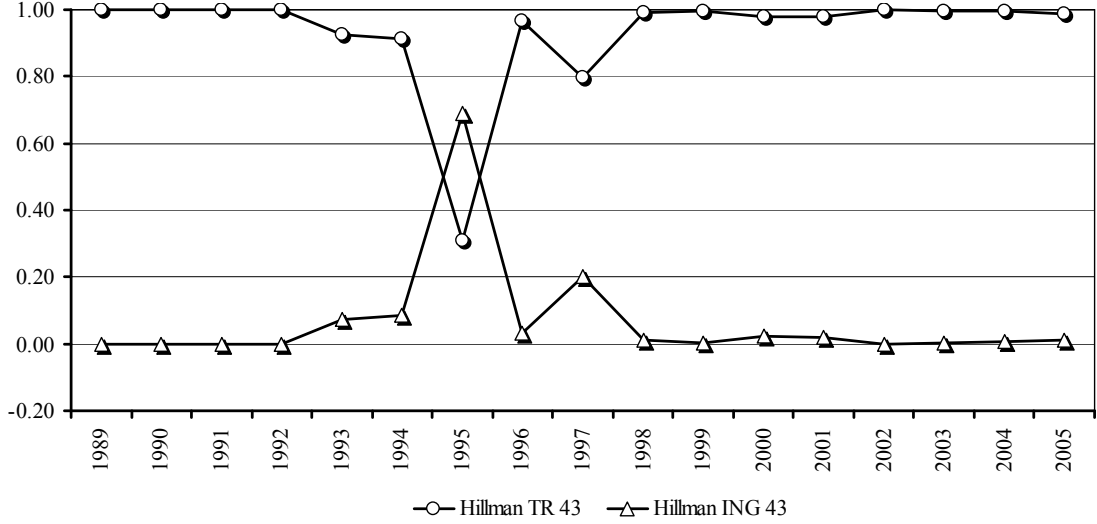
Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 43. Pozisyonunda yer alan İşlenmiş Yağ, Mum vb. Yenilmeyen Karışımları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.53. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.53. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları'nın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz

konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

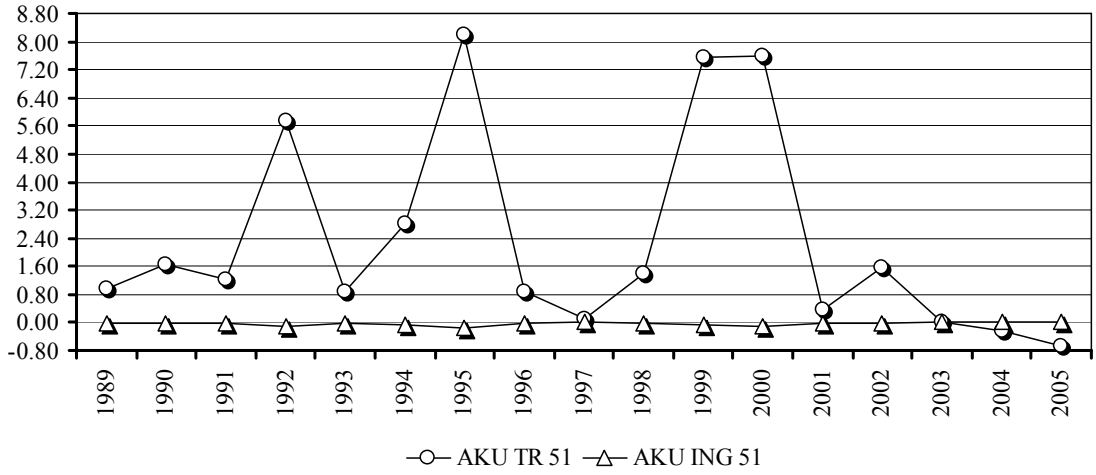

Şekil 3.54. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.54. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

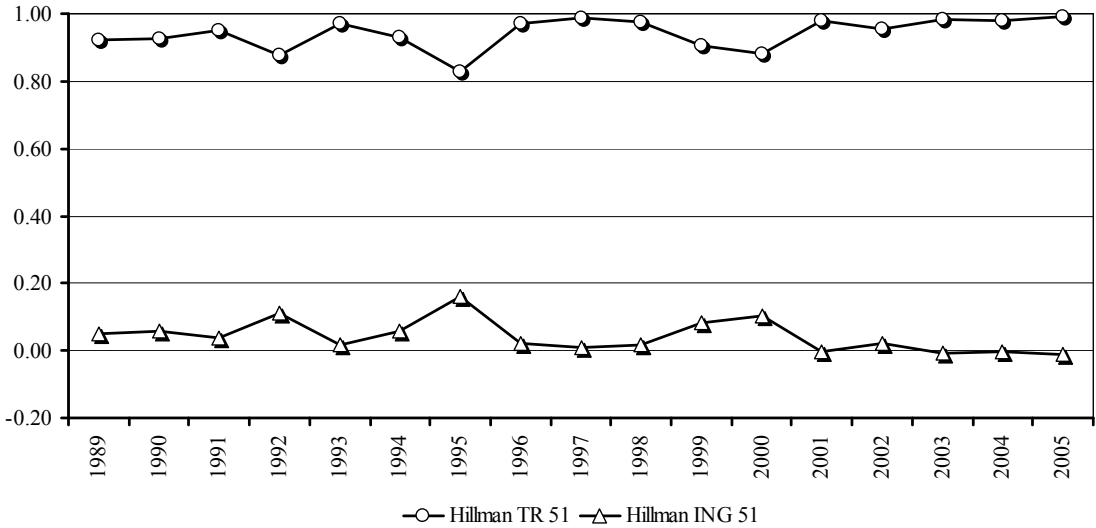
2.28. Organik Kimyasal Ürünler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 51. Pozisyonunda yer alan Organik Kimyasal Ürünler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.55. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.55. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

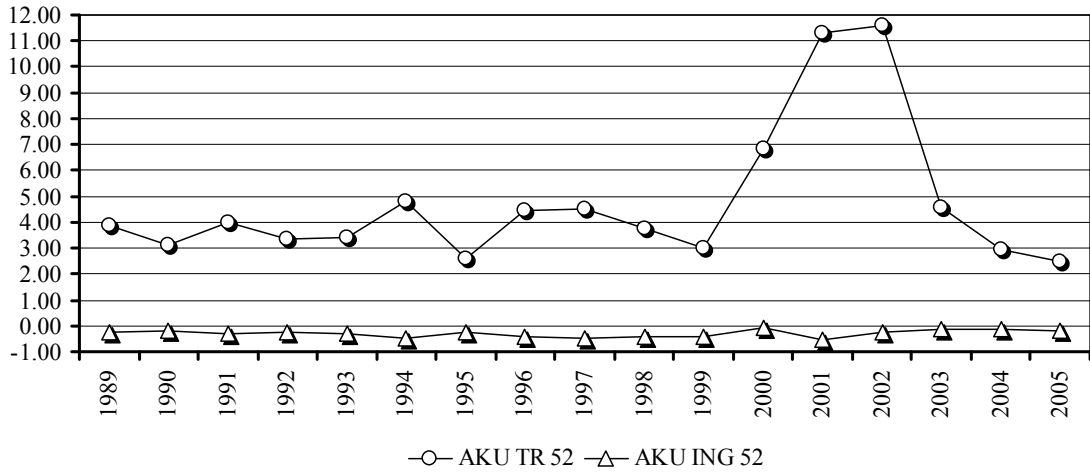

Şekil 3.56. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.56. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Organik Kimyasal Ürünler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

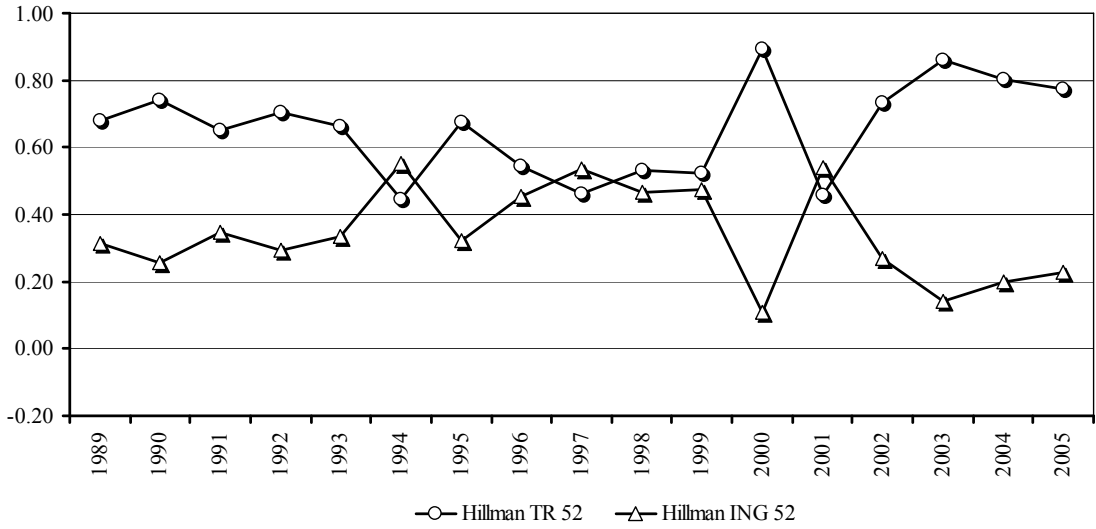
2.29. İnorganik Kimyasal Ürünler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 52. Pozisyonunda yer alan İnorganik Kimyasal Ürünler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.57. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.57. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

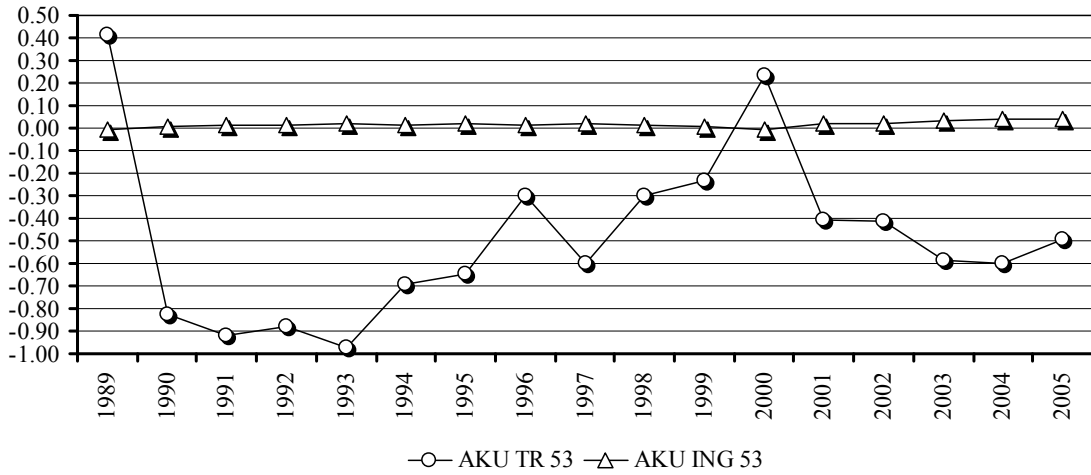

Şekil 3.58. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.58. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İnorganik Kimyasal Ürünler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

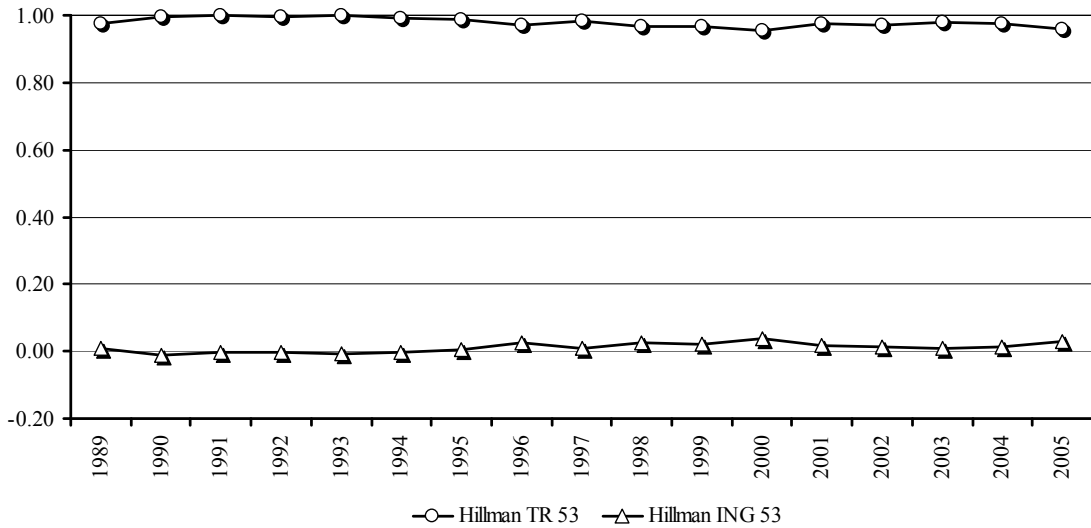
2.30. Debatat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 53. Pozisyonunda yer alan Debatat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.59. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.59. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler'in incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

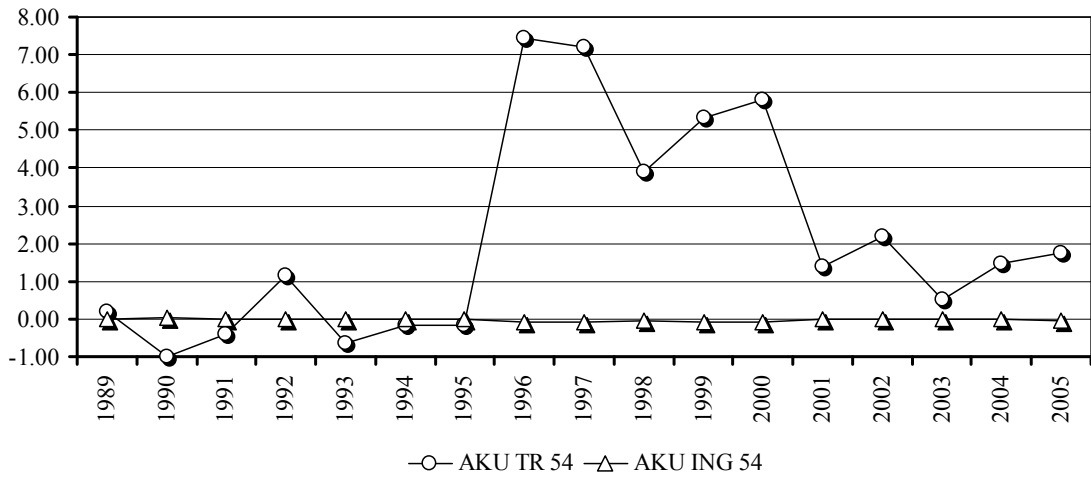

Şekil 3.60. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.60. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

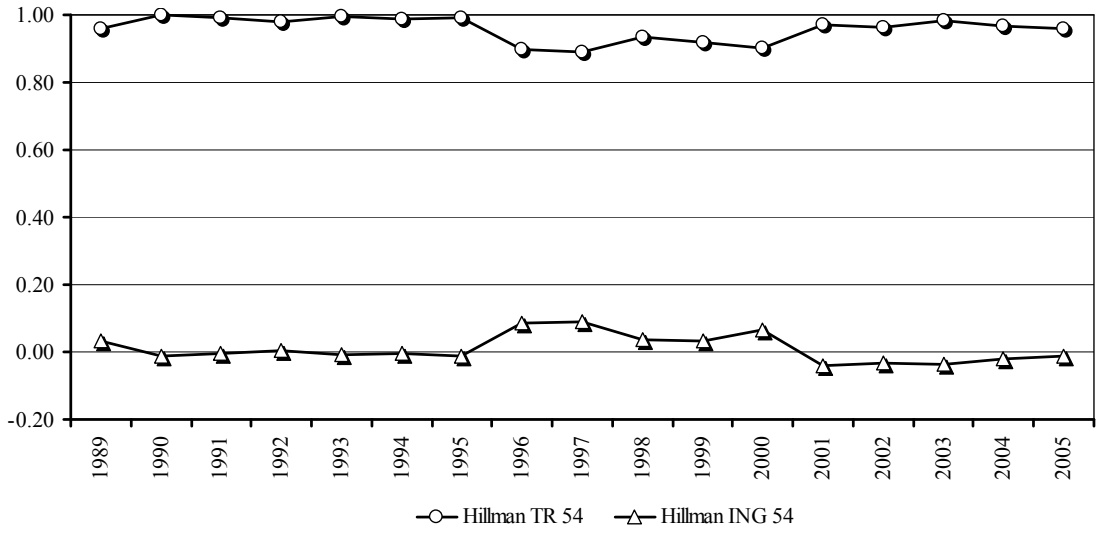
2.31. Tıp ve Ezacılık Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 54. Pozisyonunda yer alan Tıp ve Ezacılık Ürünleri faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.61. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.61. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

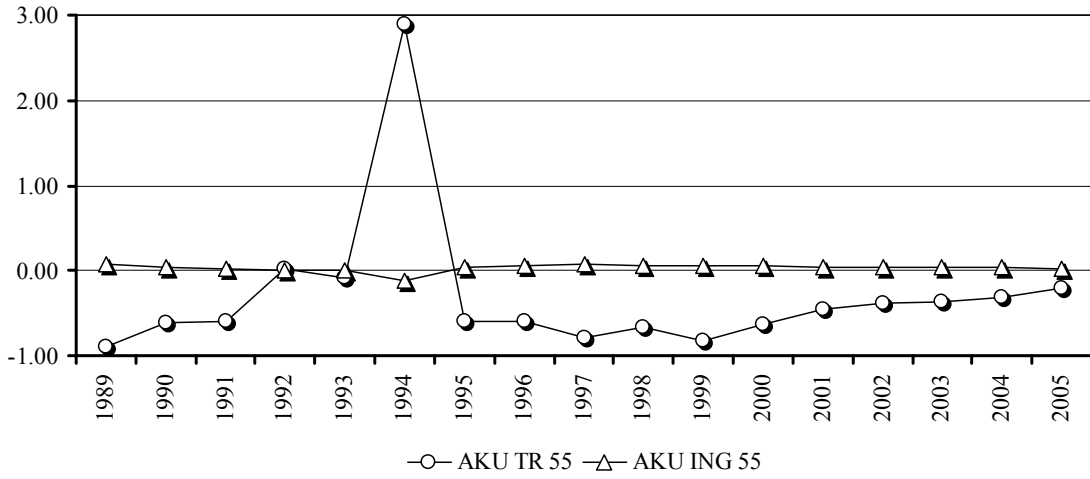
Şekil 3.62. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.62. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tıp ve Ezacılık Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.32. Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri

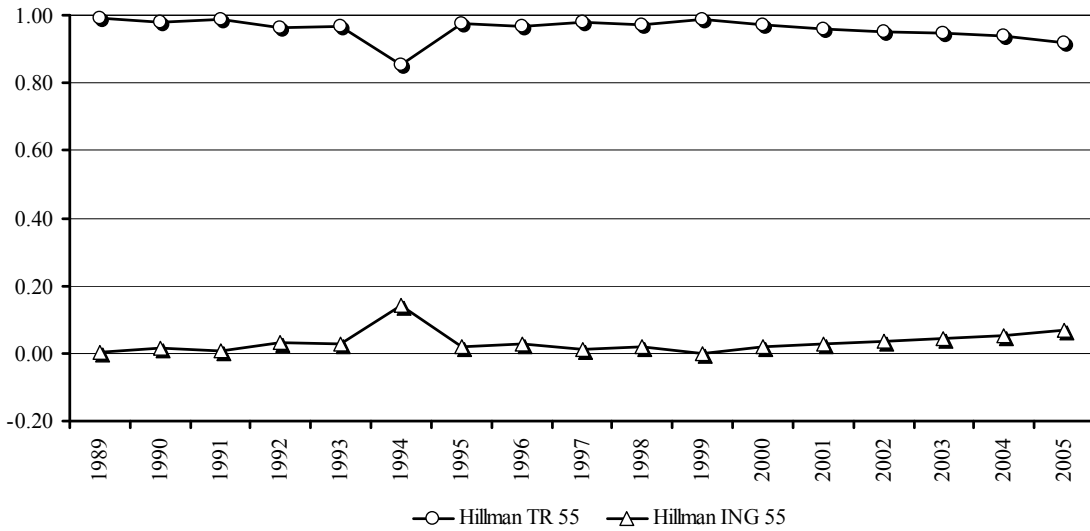
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 55. Pozisyonunda yer alan Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.63. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.63. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

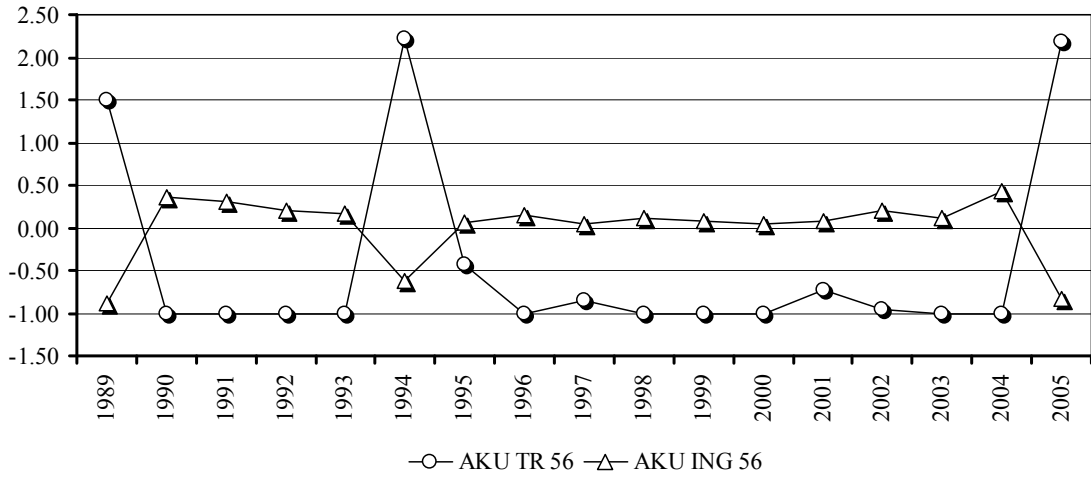

Şekil 3.64. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.64. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

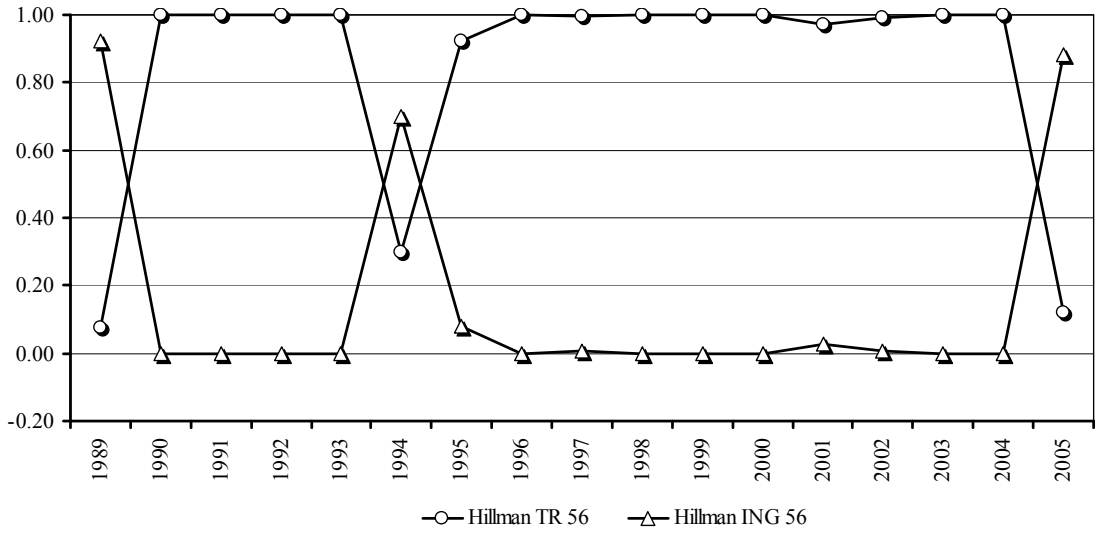
2.33. İşlenmiş Gübreler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 56. Pozisyonunda yer alan İşlenmiş Gübreler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.65. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.65. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler'in incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

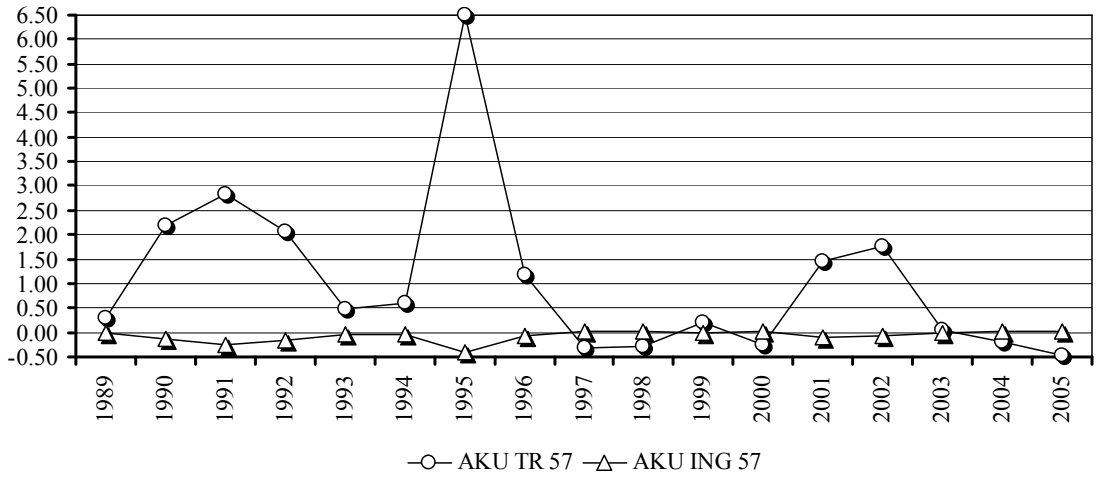

Şekil 3.66. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.66. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Gübreler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

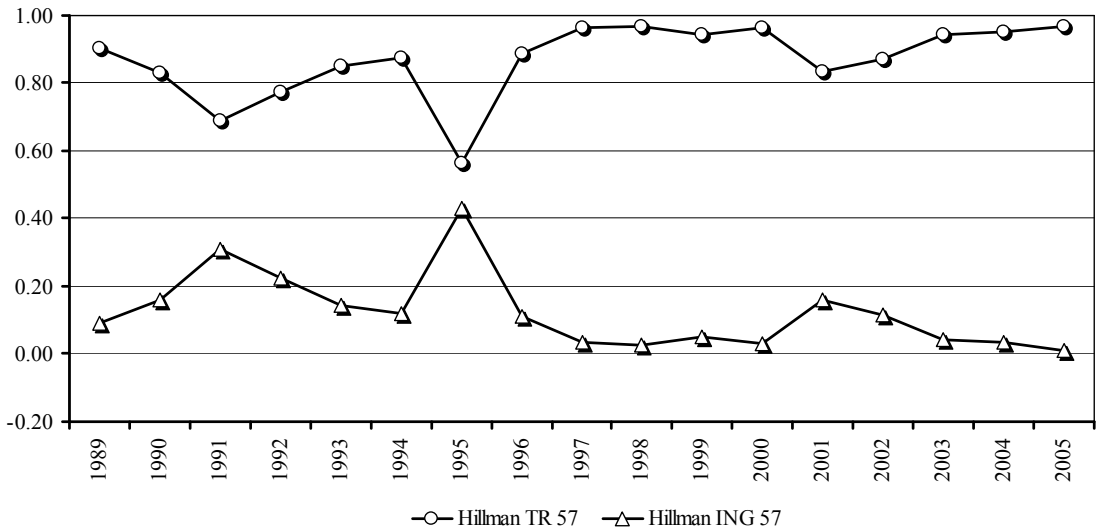
2.34. Patlayıcılar

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 57. Pozisyonunda yer alan Patlayıcılar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.67. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Patlayıcılar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.67. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Patlayıcılar'ın incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

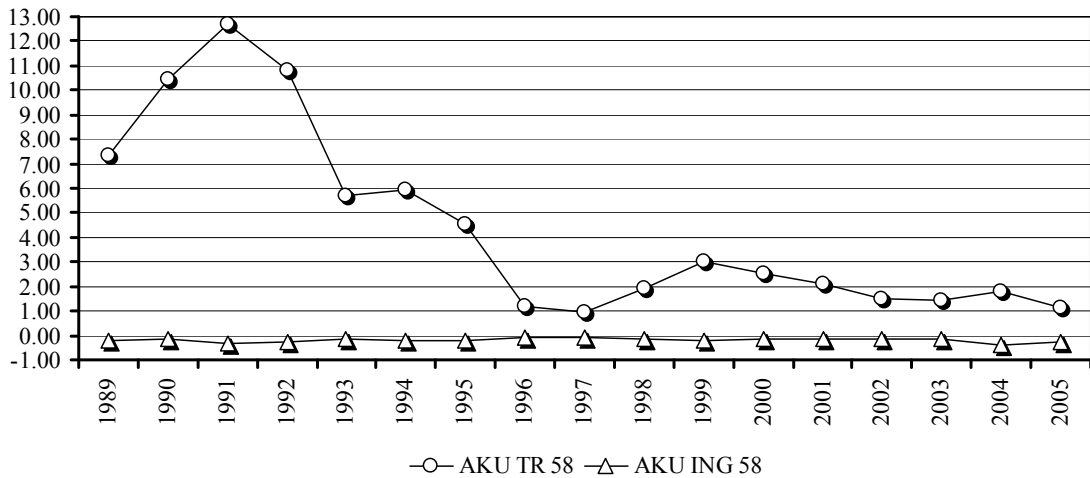

Şekil 3.68. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Patlayıcılar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Patlayıcılar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.68. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Patlayıcılar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

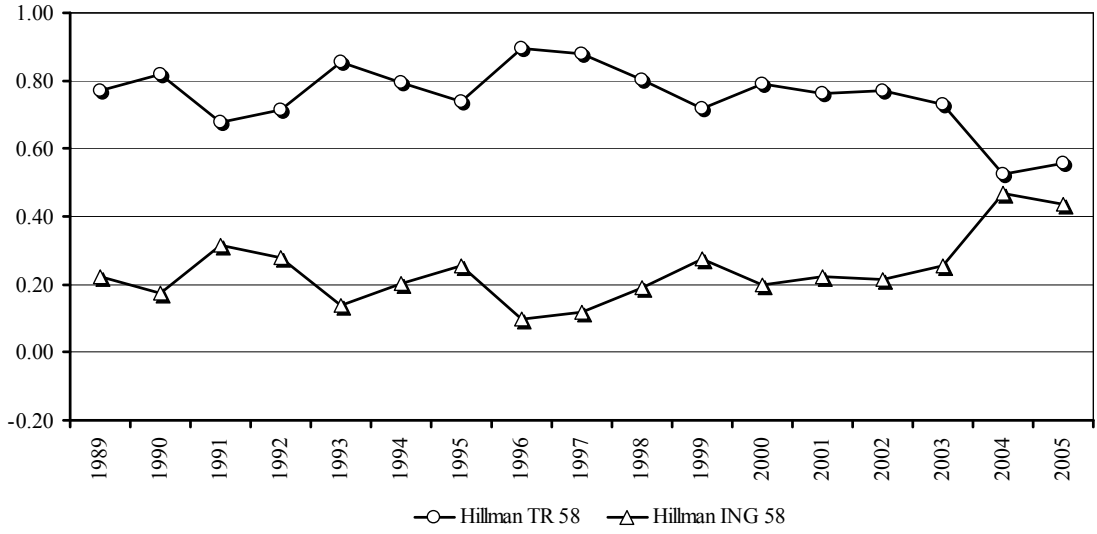
2.35. Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 58. Pozisyonunda yer alan Plastik Maddeler vb. maddeler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.69. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.69. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

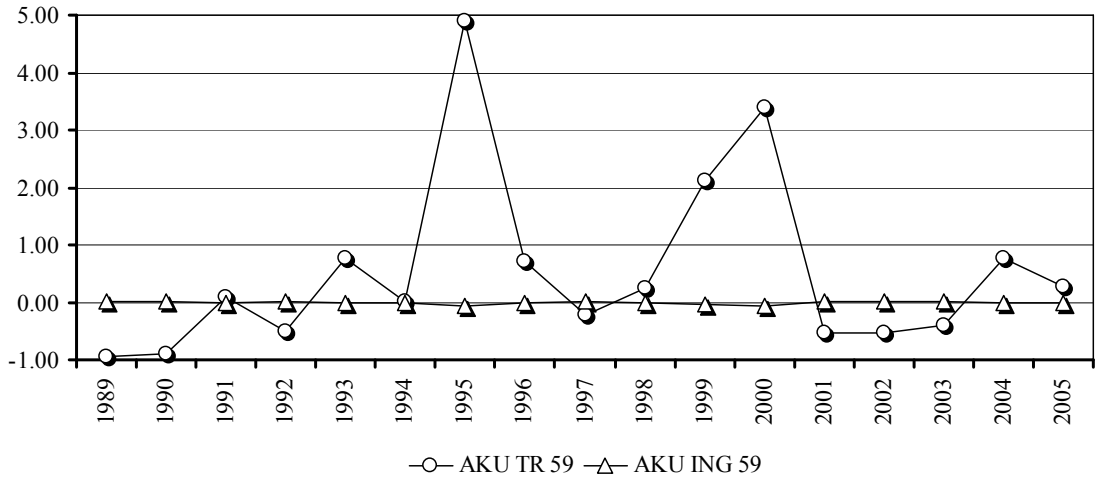

Şekil 3.70. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.70. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

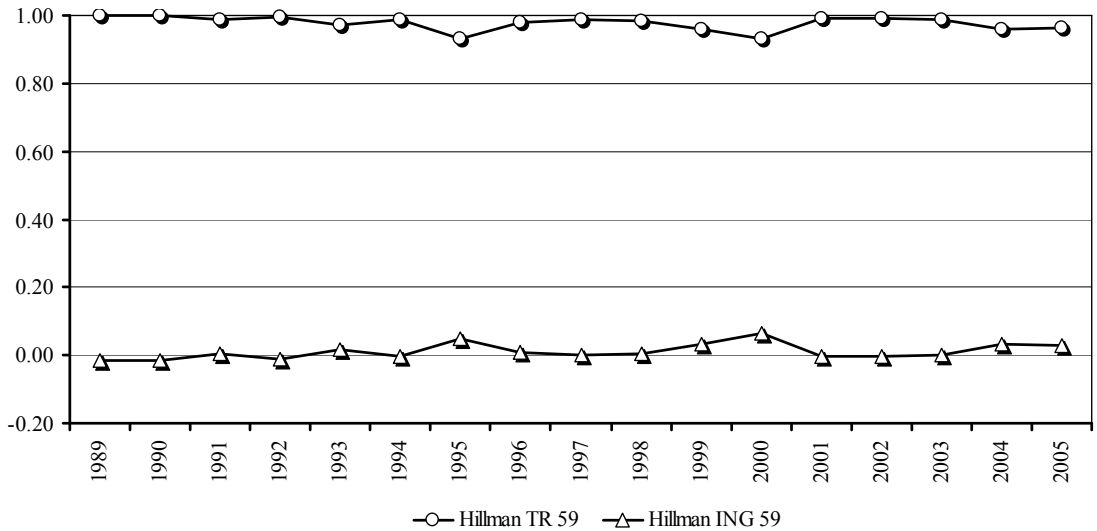
2.36. Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 59. Pozisyonunda yer alan Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.71. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.71. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

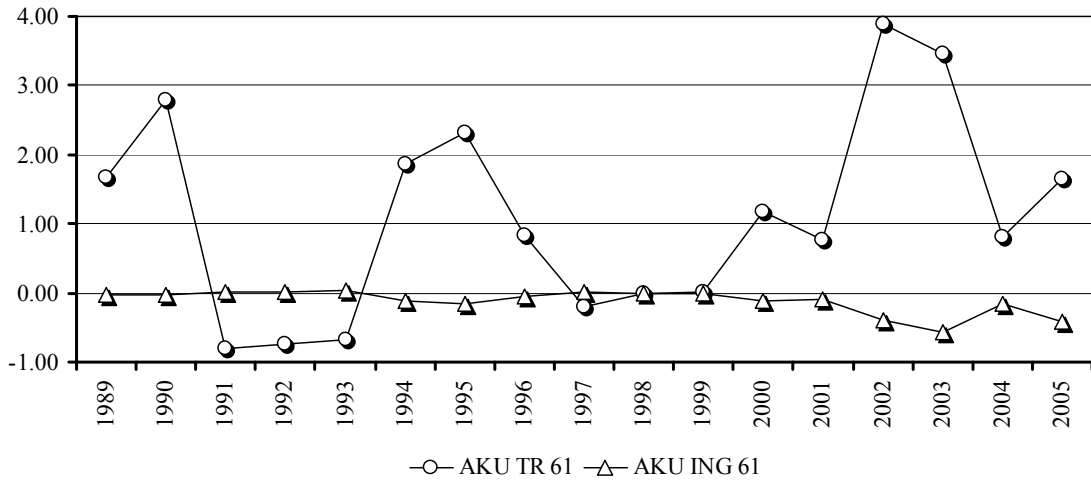

Şekil 3.72. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.72. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.37. Deri, İşlenmiş Kürk

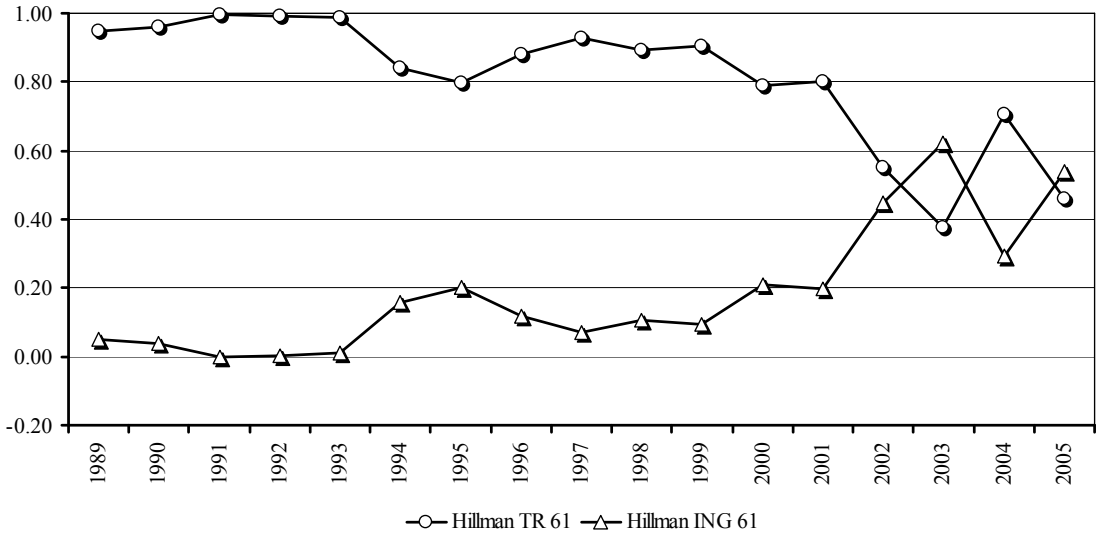
Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 61. Pozisyonunda yer alan Deri, işlenmiş Kürk faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.73. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk

Yukarıda gösterilen Şekil 3.73. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk'ün incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

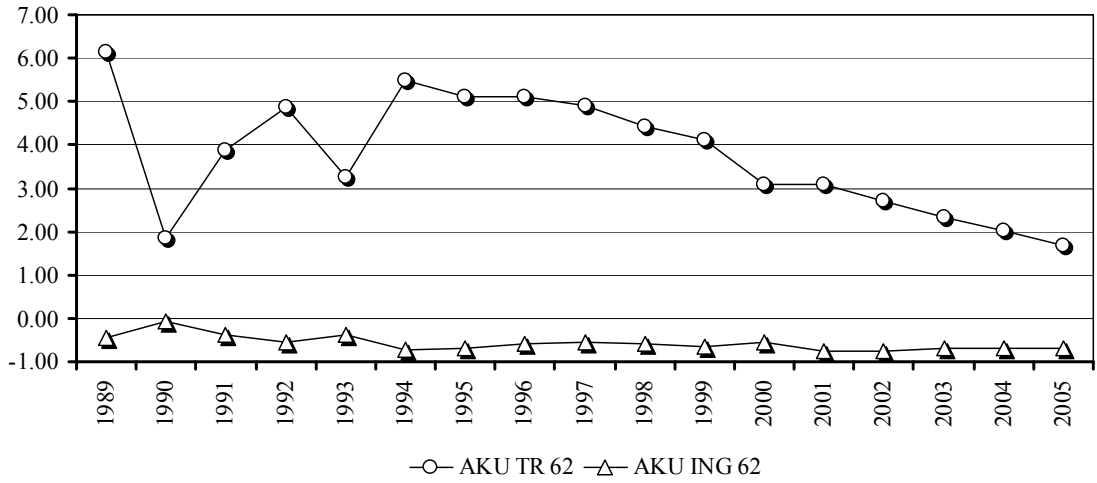

Şekil 3.74. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.74. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Deri, İşlenmiş Kürk'ten de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

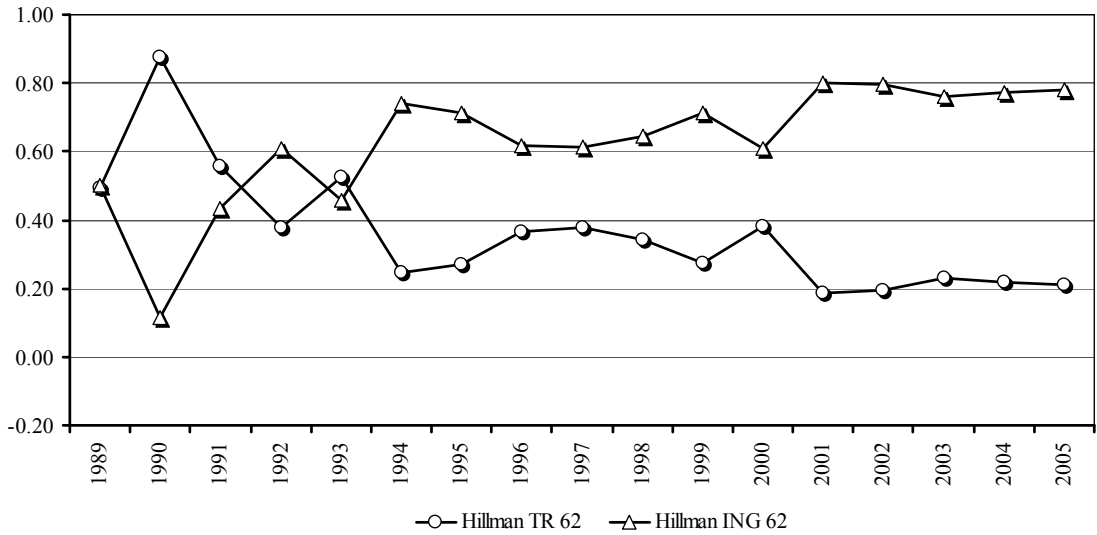
2.38. İşlenmiş Kauçuk Eşya

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 62. Pozisyonunda yer alan İşlenmiş Kauçuk Eşya faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.75. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya

Yukarıda gösterilen Şekil 3.75. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

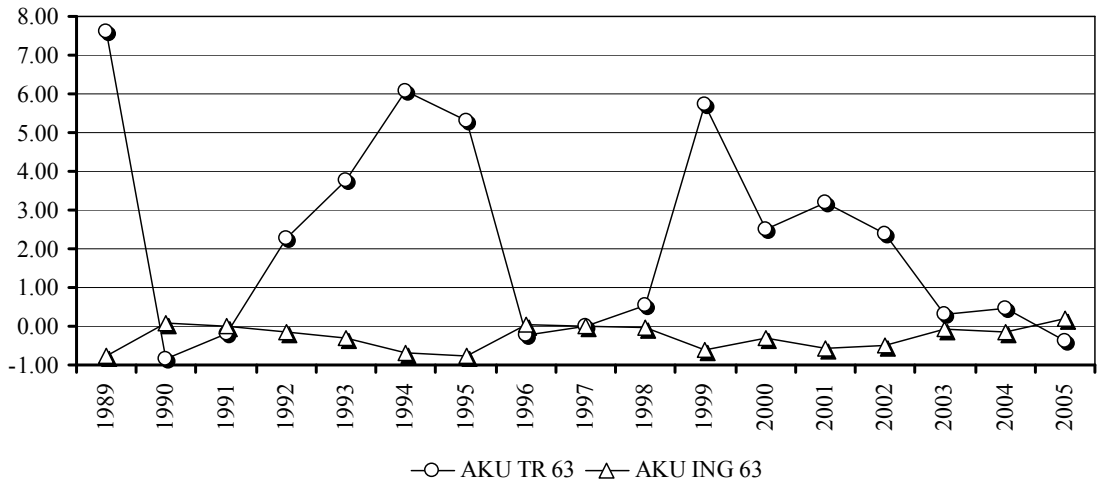

Şekil 3.76. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya'ya ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.76. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 İşlenmiş Kauçuk Eşya'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

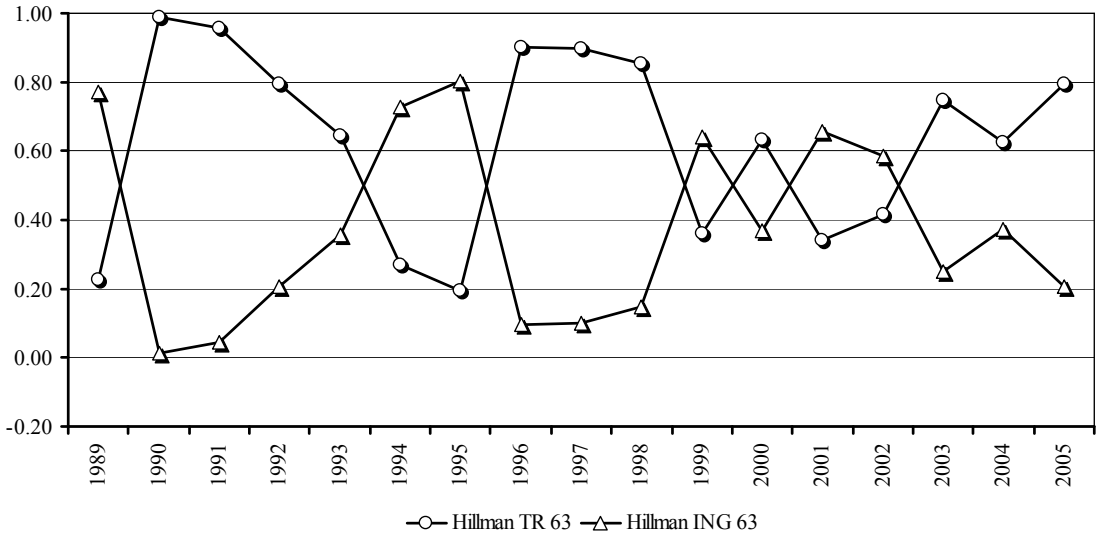
2.39. Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 63. Pozisyonunda yer alan Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç) faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.77. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)

Yukarıda gösterilen Şekil 3.77. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

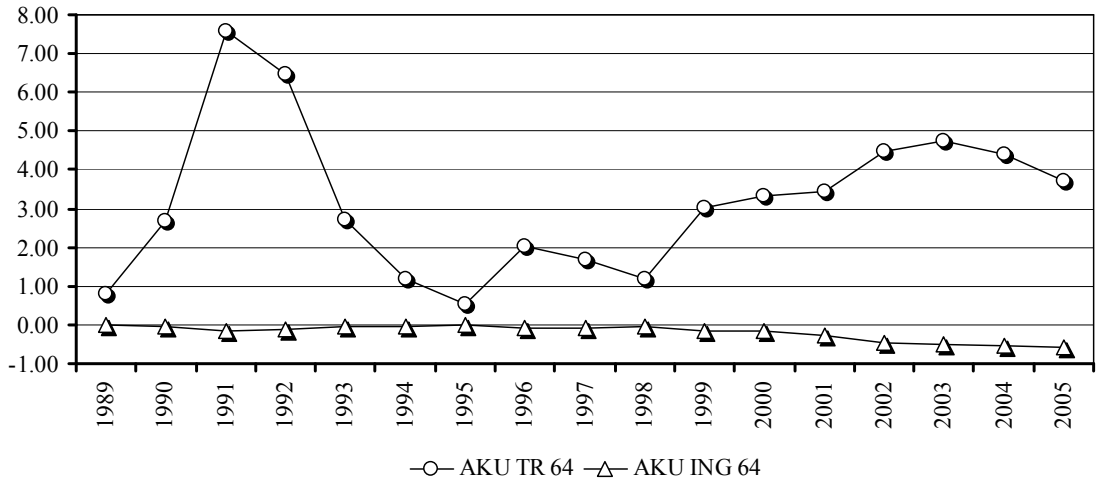

Şekil 3.78. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)'ya ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.78. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

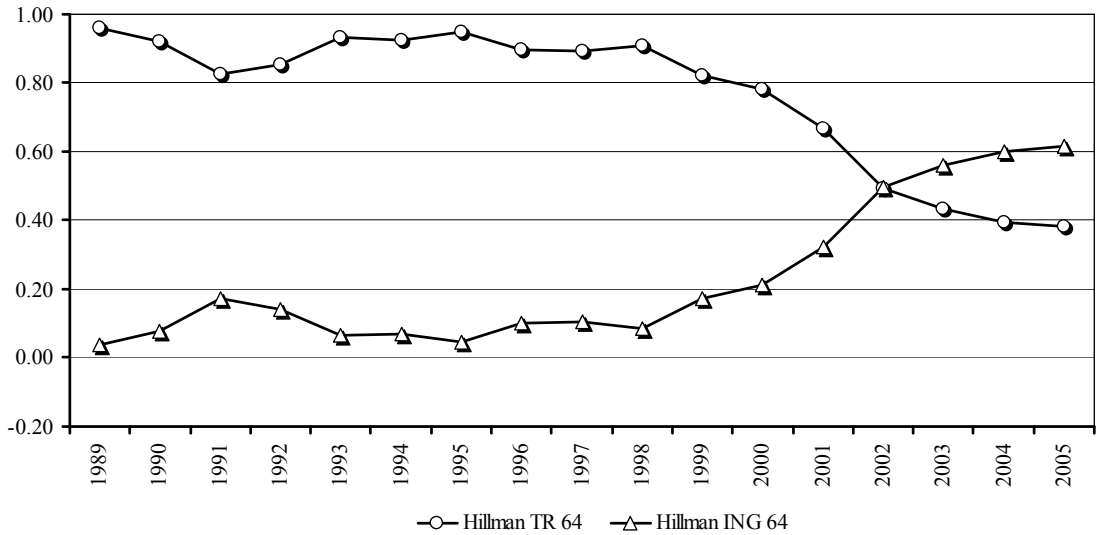
2.40. Kâğıt, Karton ve Ürünleri

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 64. Pozisyonunda yer alan Kâğıt, Karton ve Ürünleri faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.79. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri

Yukarıda gösterilen Şekil 3.79. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

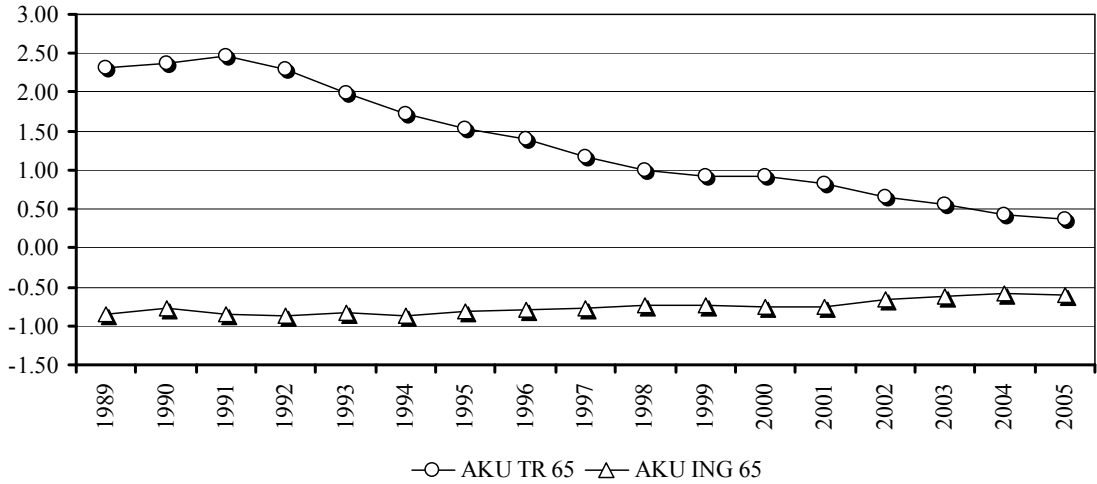

Şekil 3.80. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri'ne ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.80. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Kâğıt, Karton ve Ürünleri'nden de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

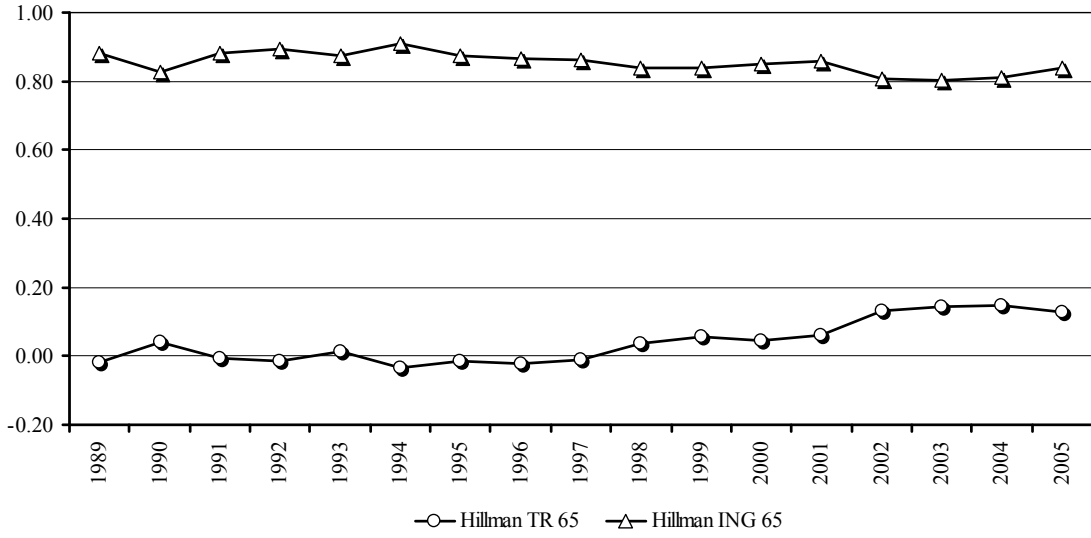
2.41. Tekstil İplikleri, Kumaşlar

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 65. Pozisyonunda yer alan Tekstil İplikleri, Kumaşlar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.81. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.81. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

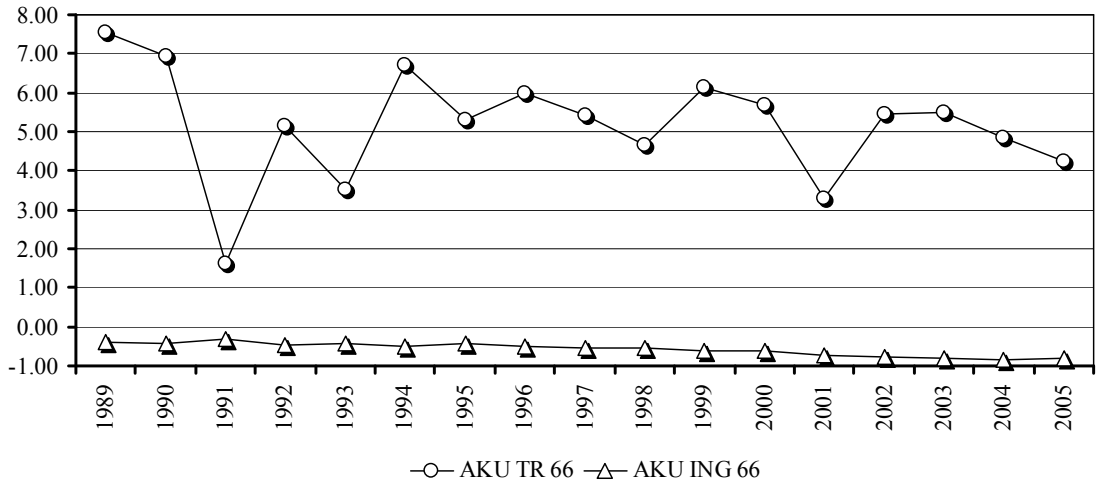

Şekil 3.82. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.82. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Tekstil İplikleri, Kumaşlar'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

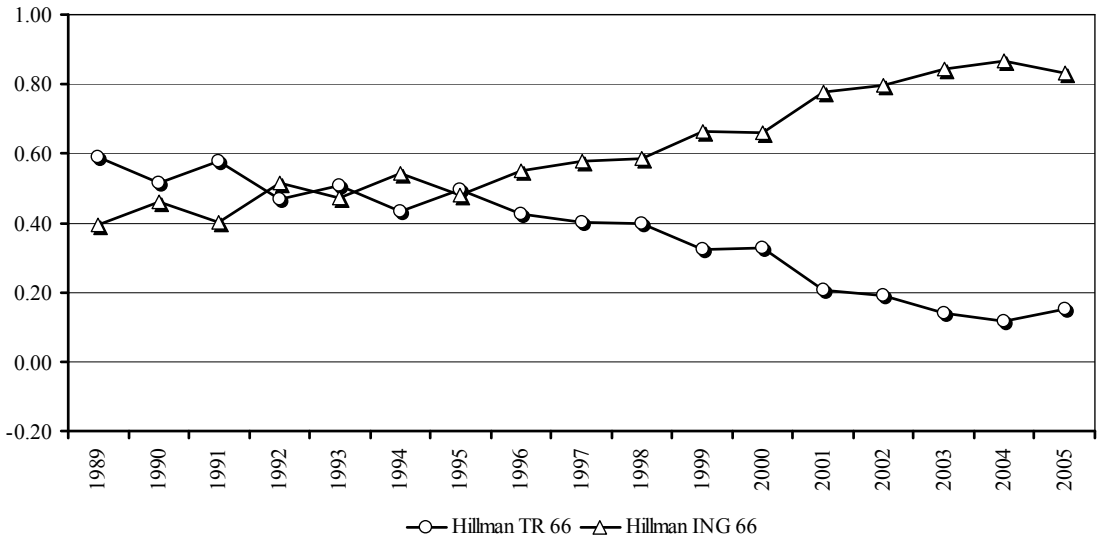
2.42. Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 66. Pozisyonunda yer alan Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.83. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.83. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

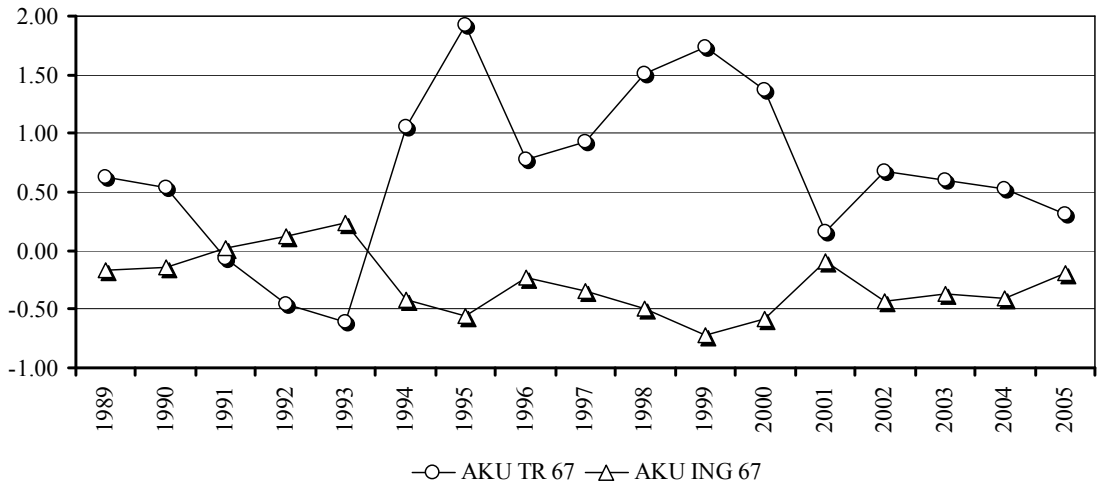
Şekil 3.84. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.84. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

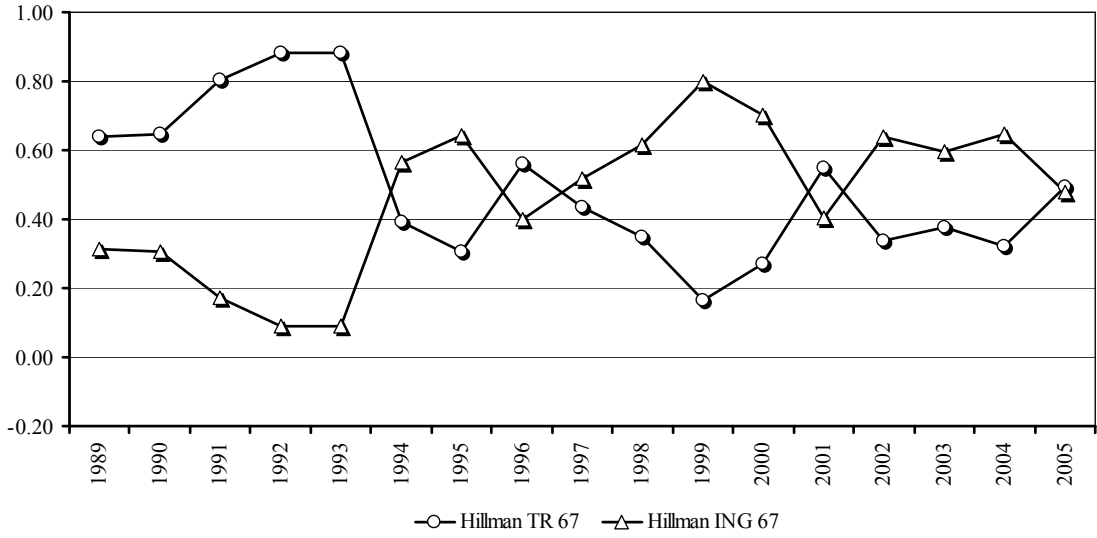
2.43. Demir ve Çelik

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 67. Pozisyonunda yer alan Demir ve Çelik faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.85. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir ve Çelik

Yukarıda gösterilen Şekil 3.85. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir ve Çelik'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

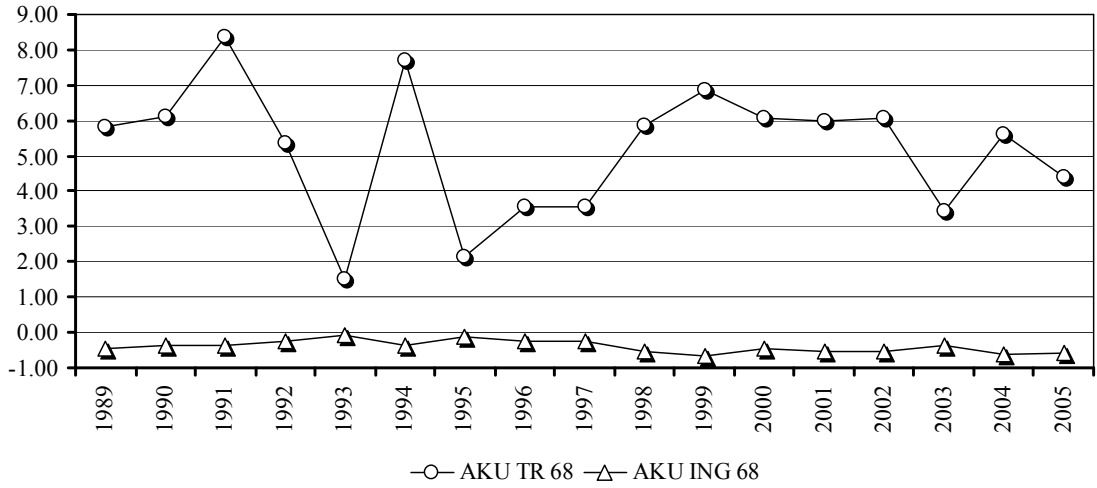

Şekil 3.86. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir ve Çelik

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Demir ve Çelik'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.86. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir ve Çelik'ten de gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzemektedir.

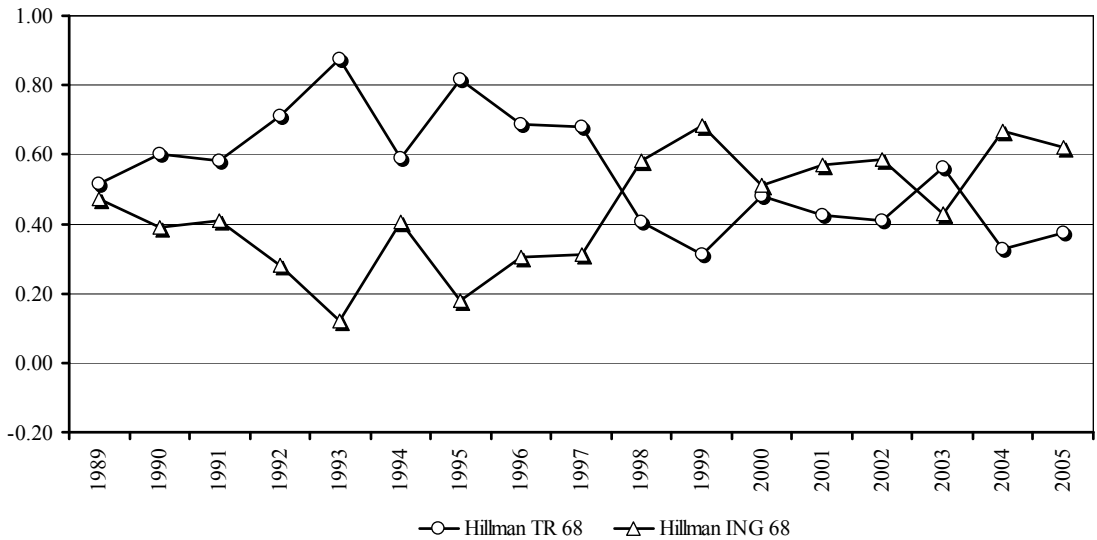
2.44. Demir İhtiva Etmeyen Madenler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 68. Pozisyonunda yer alan Demir İhtiva Etmeyen Madenler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.87. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.87. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

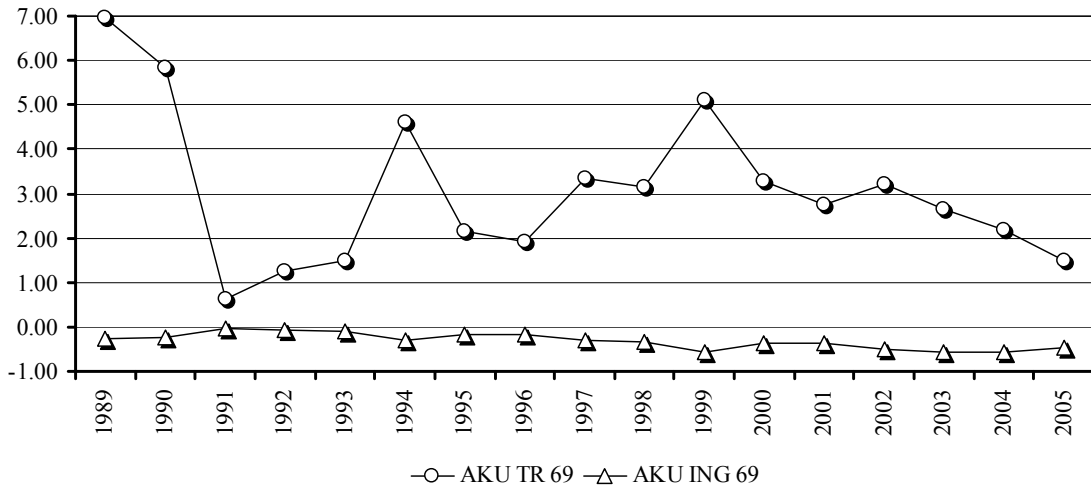

Şekil 3.88. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.88. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Demir İhtiva Etmeyen Madenler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

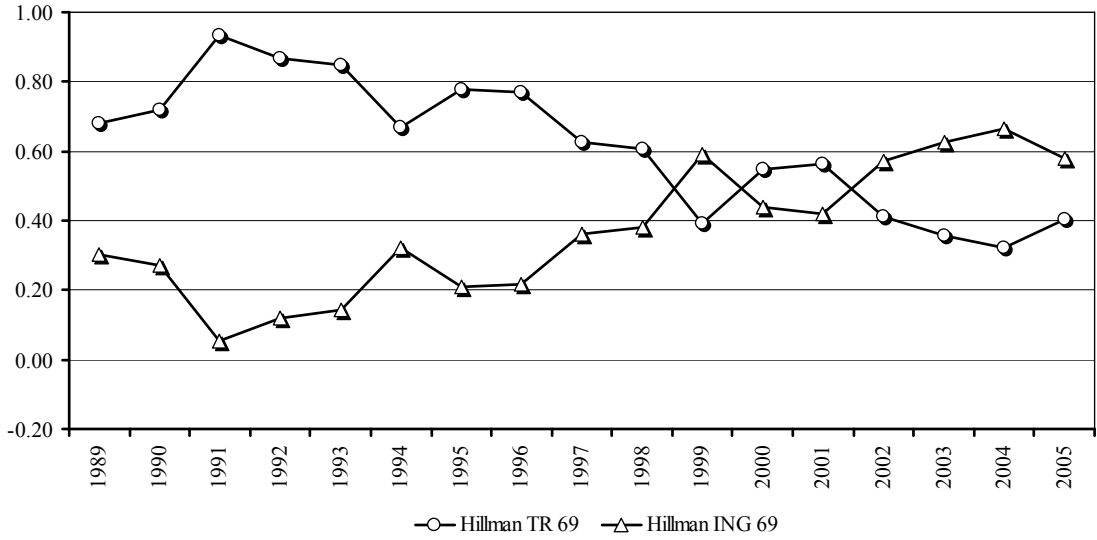
2.45. Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 69. Pozisyonunda yer alan Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.89. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.89. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

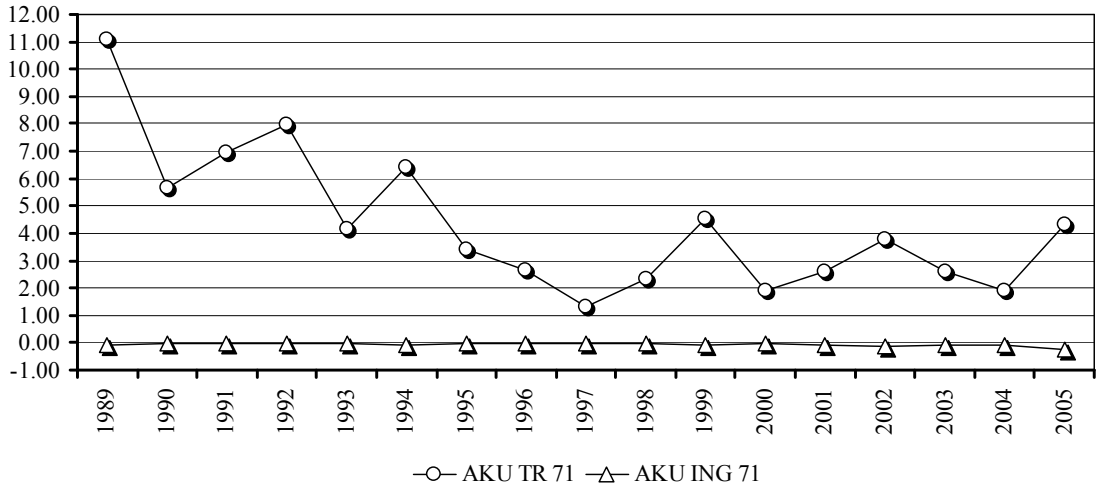

Şekil 3.90. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin yukarıdaki Şekil 3.90. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

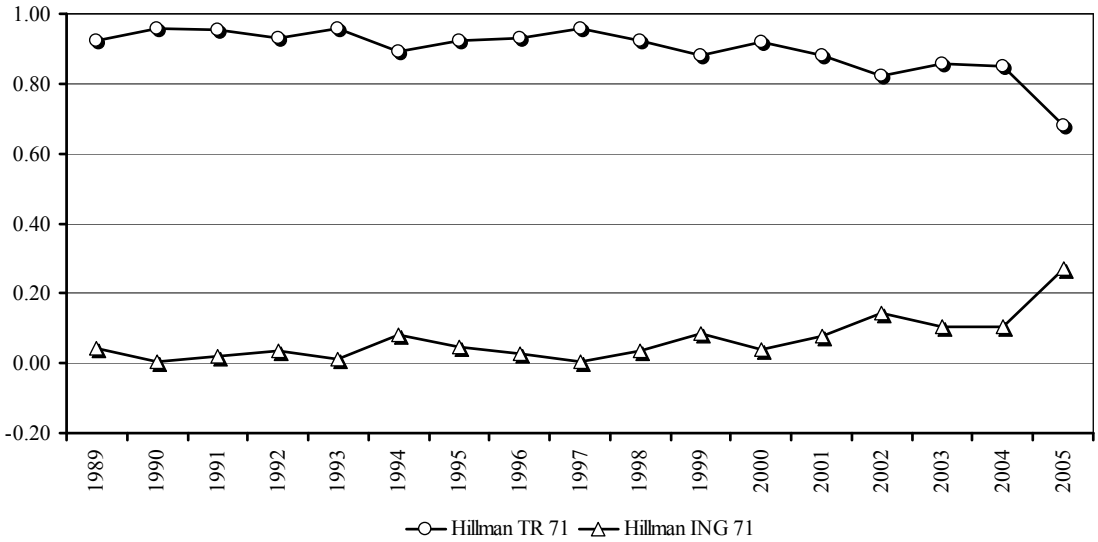
2.46. Elektriksiz Makineler

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 71. Pozisyonunda yer alan Elektriksiz Makineler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.91. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.91. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

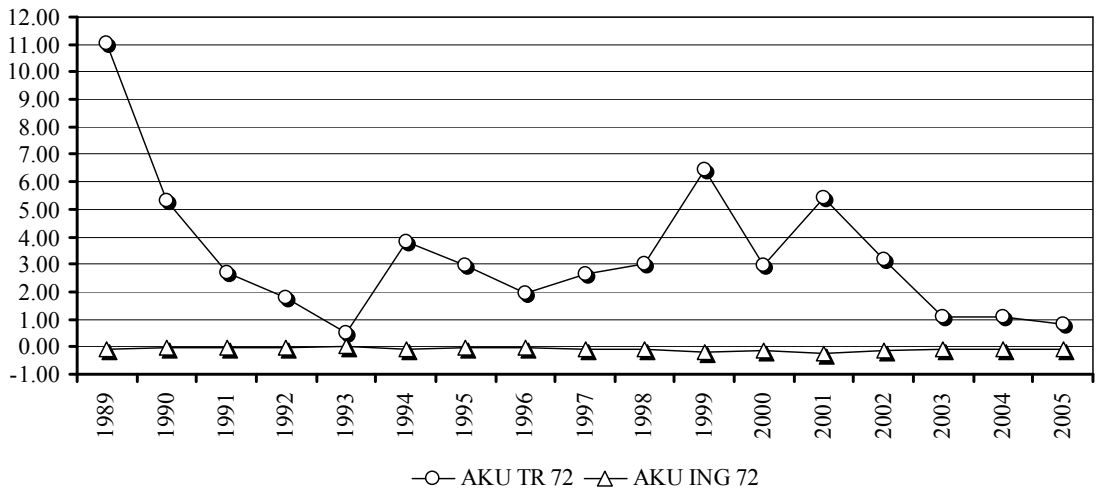

Şekil 3.92. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.92. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektriksiz Makineler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

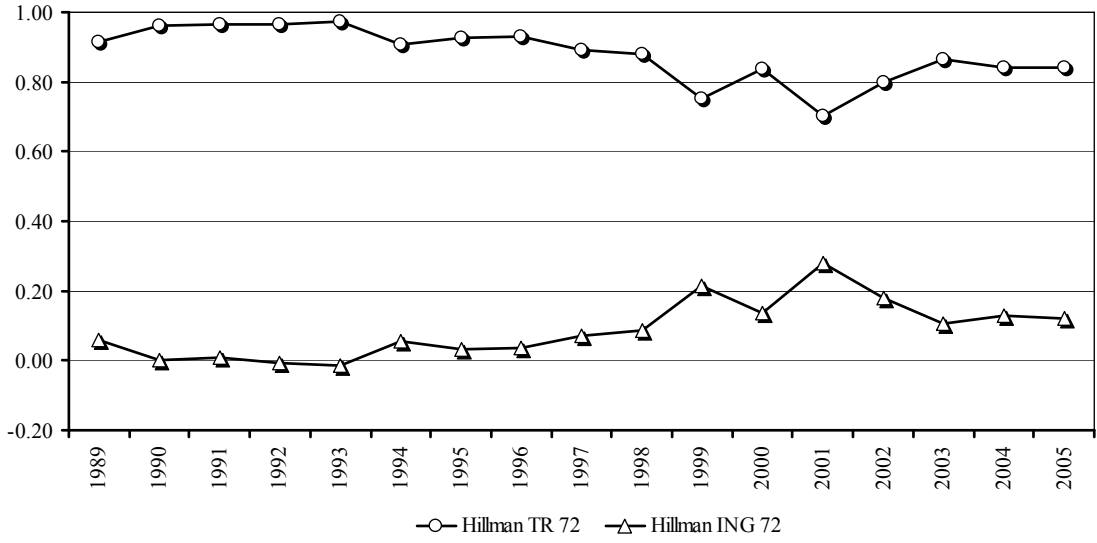
2.47. Elektrikli Makineler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 72. Pozisyonunda yer alan Elektrikli Makineler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.93. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrikli Makineler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.93. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrikli Makineler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

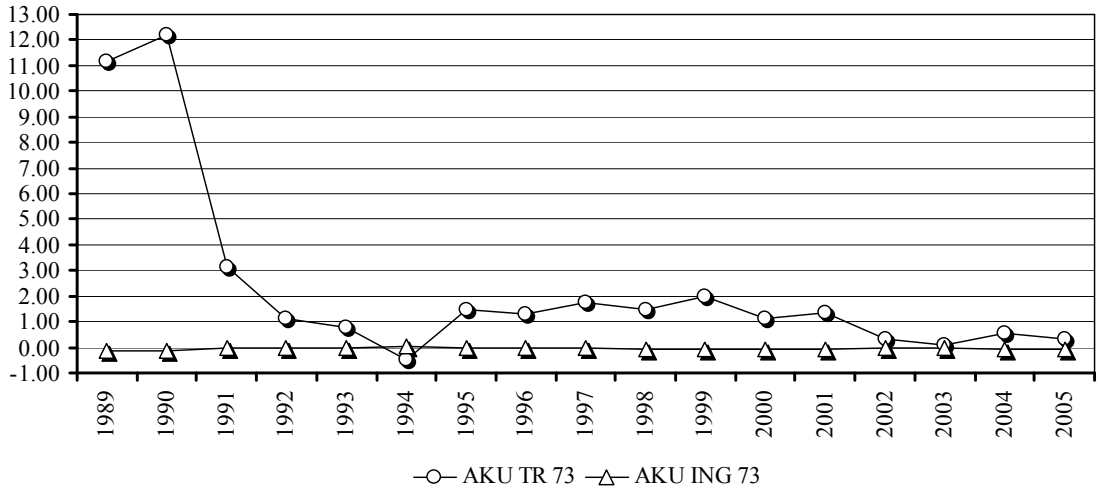
Şekil 3.94. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrikli Makineler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Elektrikli Makineler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.94. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrikli Makineler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.48. Taşıma Araçları

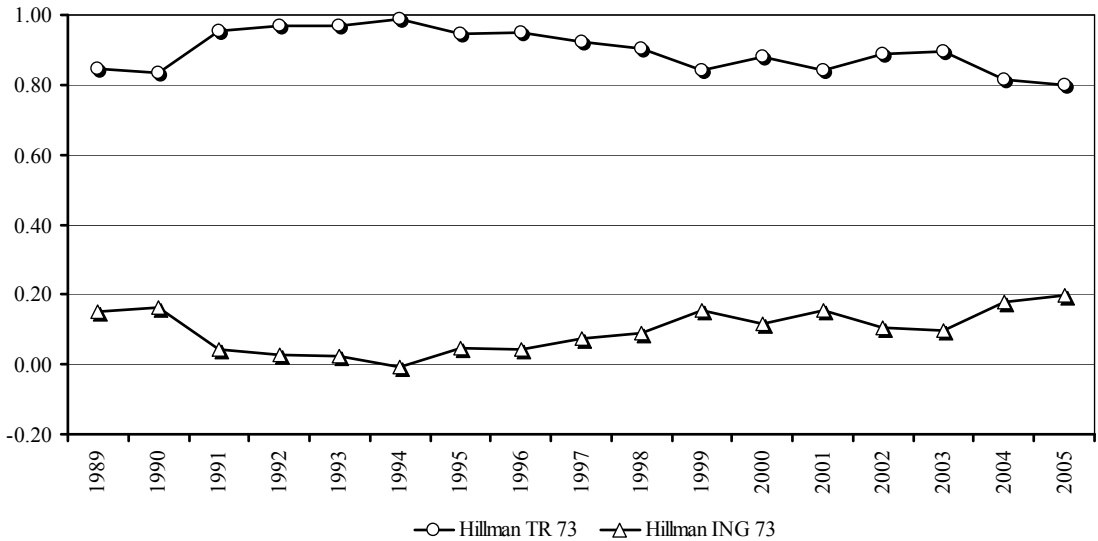
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 73. Pozisyonunda yer alan Taşıma Araçları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.95. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taşıma Araçları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.95. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Taşıma Araçları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

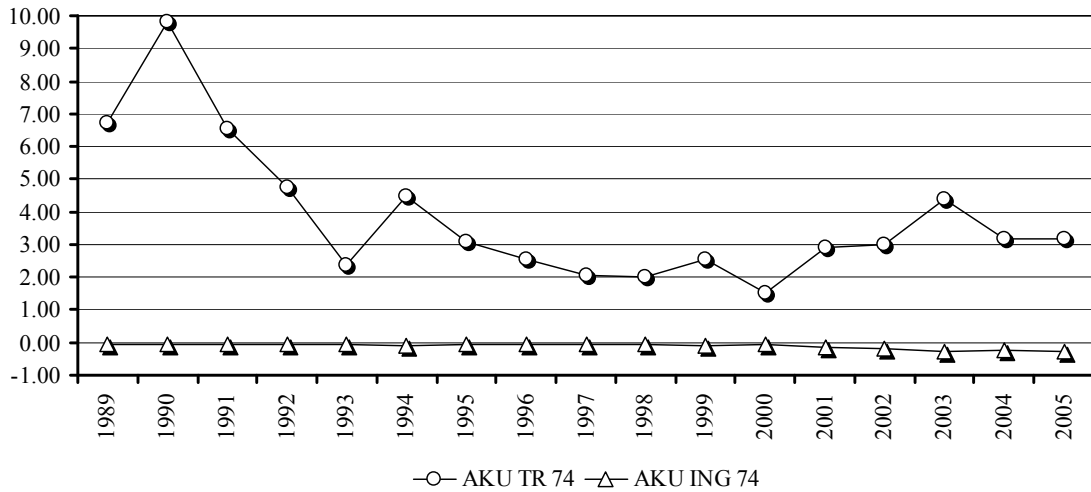

Şekil 3.96. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taşıma Araçları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Taşıma Araçları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.96. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Taşıma Araçları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

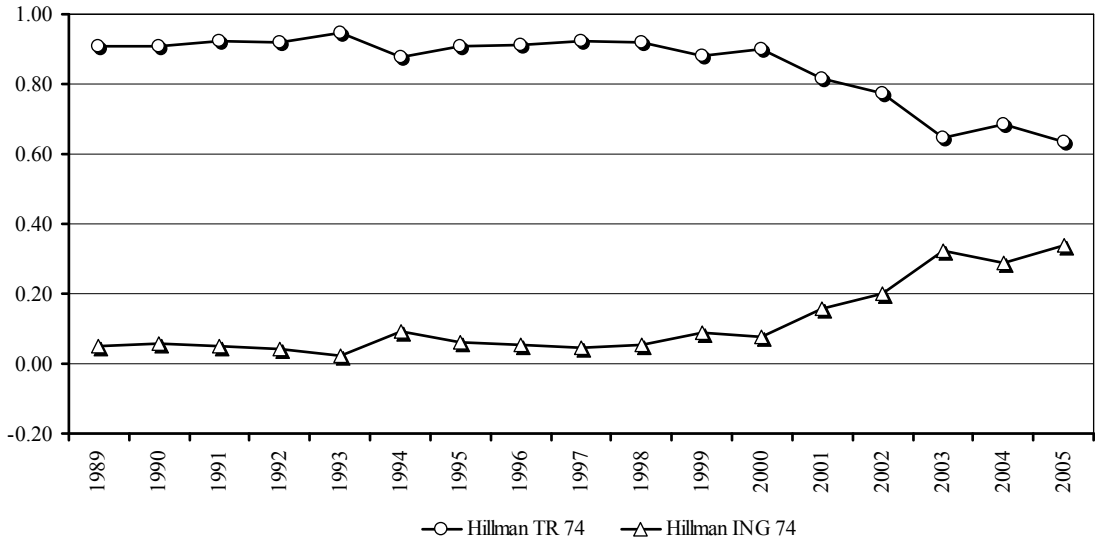
2.49. Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 74. Pozisyonunda yer alan Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.97. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.97. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

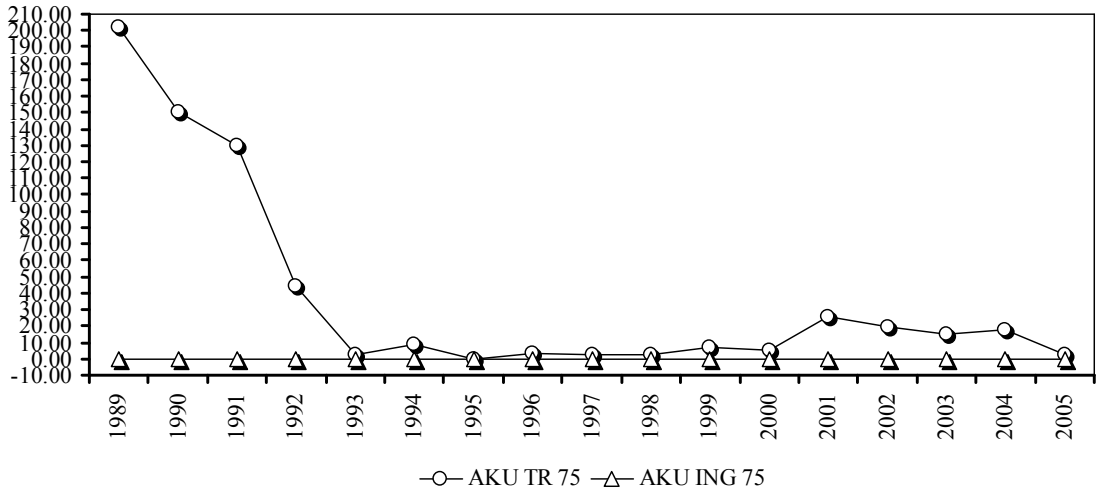

Şekil 3.98. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.98. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

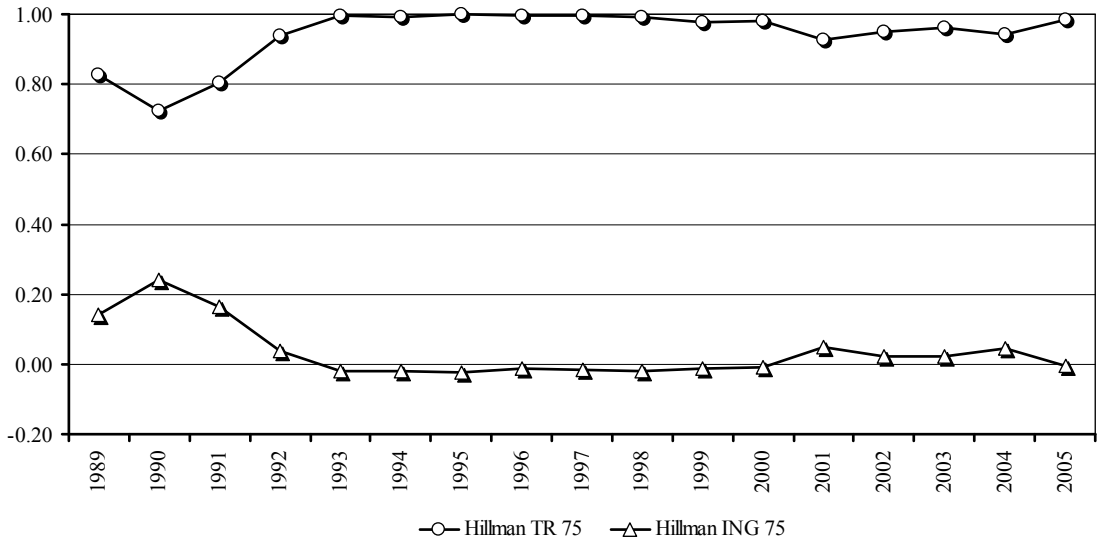
2.50. Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 75. Pozisyonunda yer alan Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.99. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.99. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

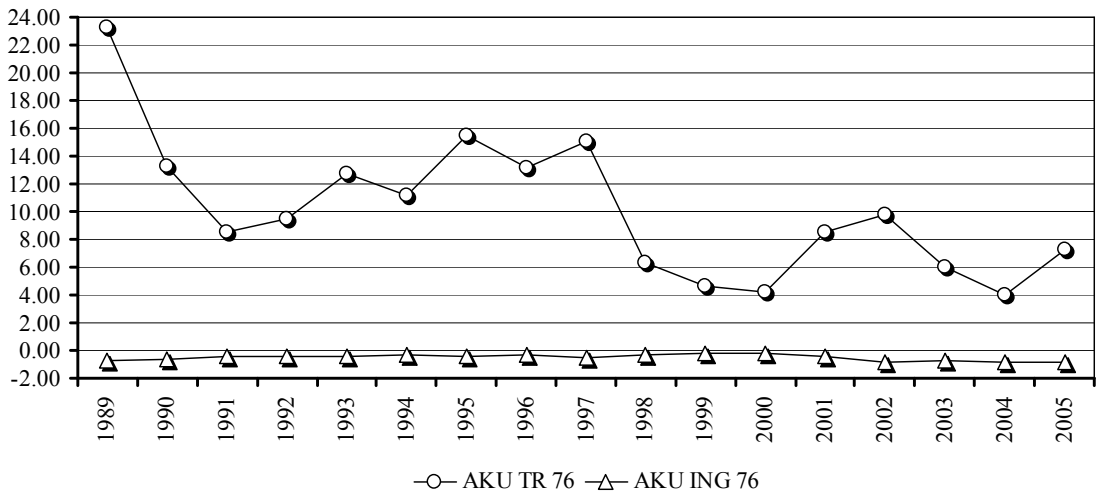

Şekil 3.100. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.100. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.51. Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar

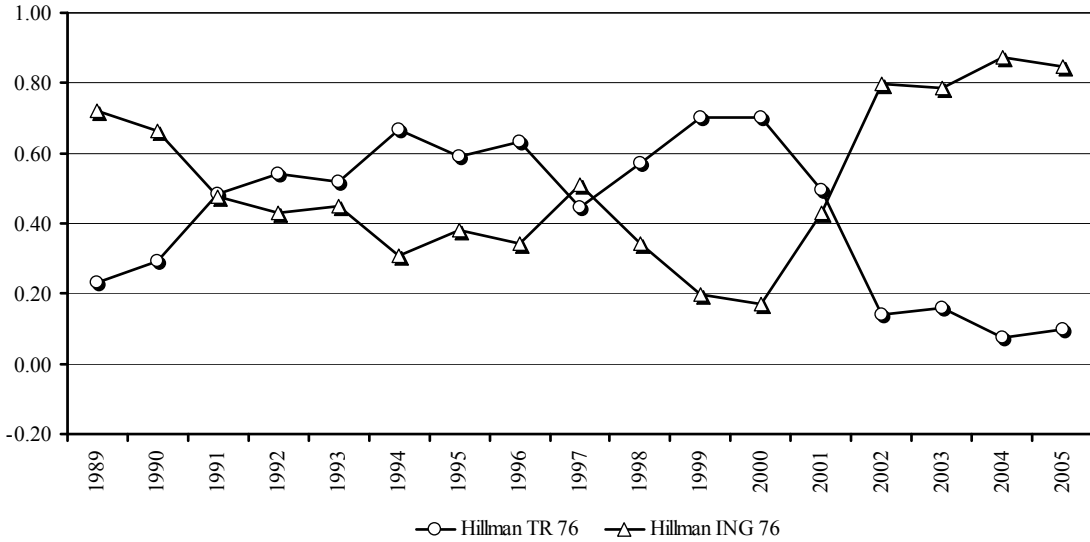
Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 76. Pozisyonunda yer alan Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.101. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.101. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Haberleşme,

Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

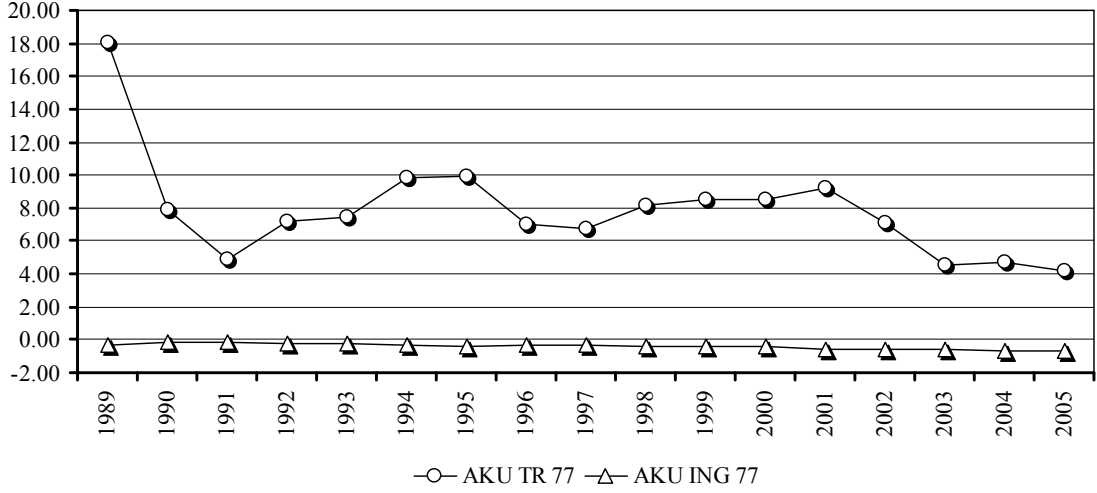
Şekil 3.102. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar'ına ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.102. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.52. Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları

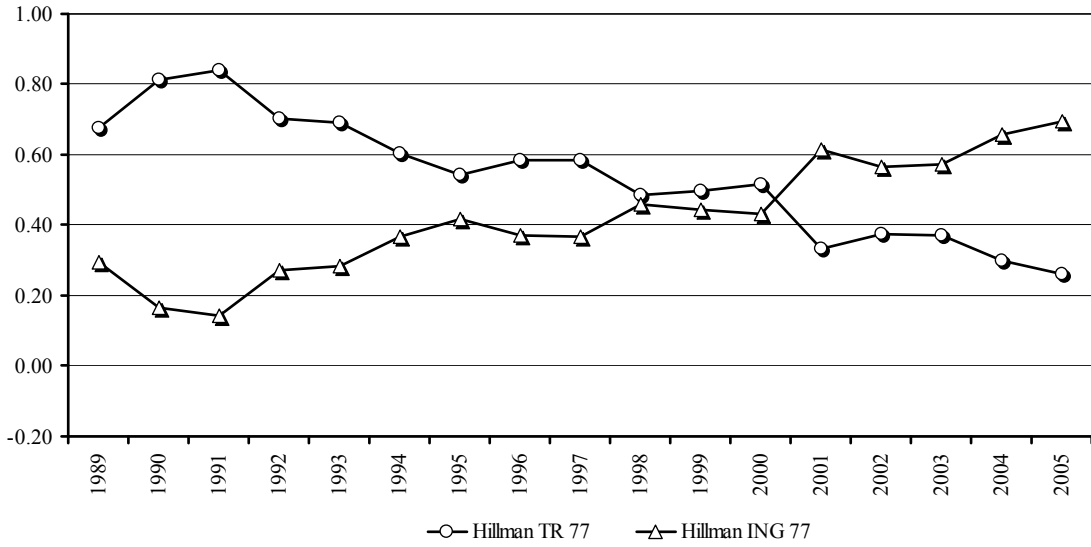
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 77. Pozisyonunda yer alan Elektrik makinaları, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış

Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.103. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.103. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

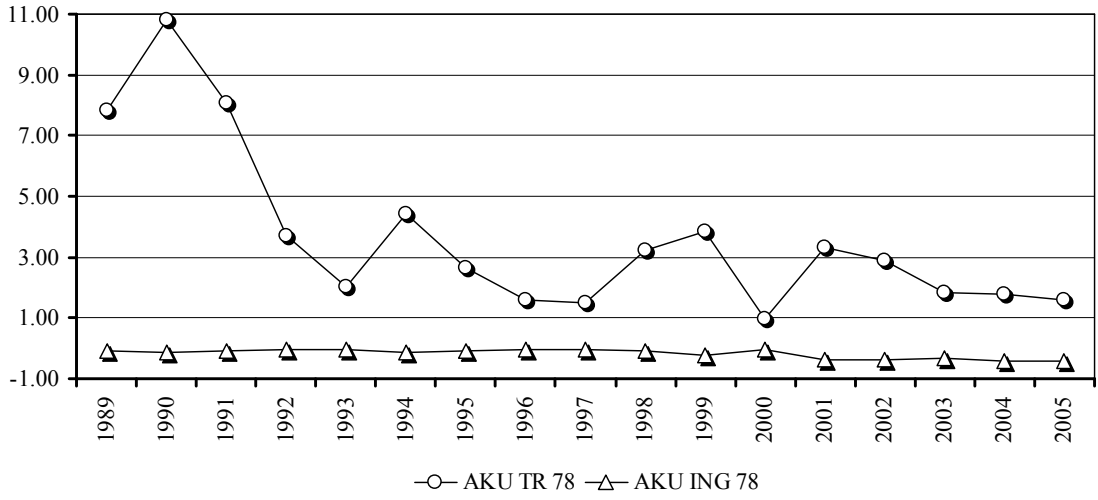
Şekil 3.104. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.104. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları'ndan da gözlenebileceği gibi İngiltere için giderek artarak Türkiye'dekinin önüne geçtiği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre giderek artmaktadır.

2.53. Motorlu Kara Taşıtları

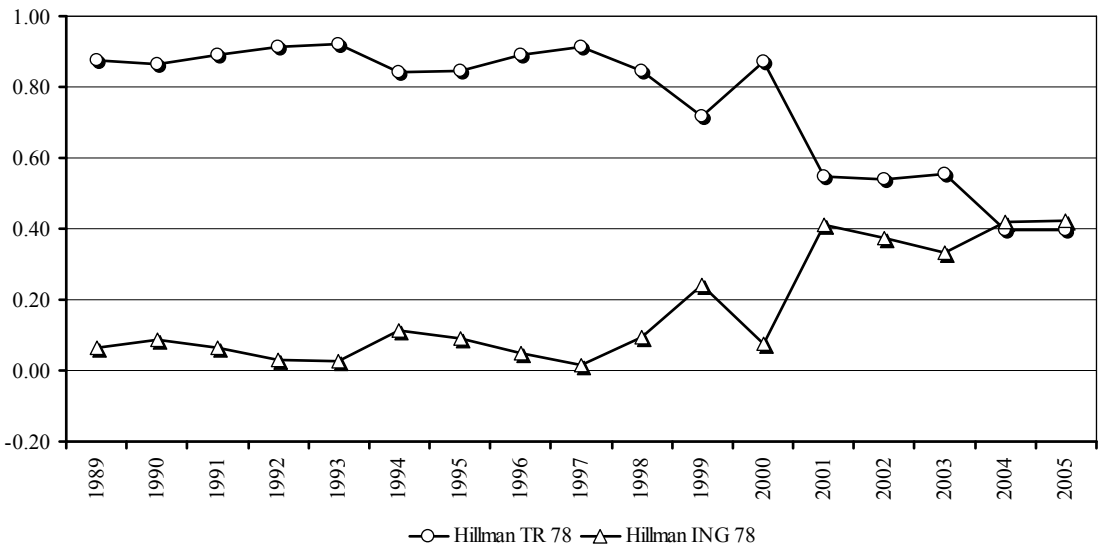
Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 78. Pozisyonunda yer alan Motorlu kara taşıtları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.105. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.105. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

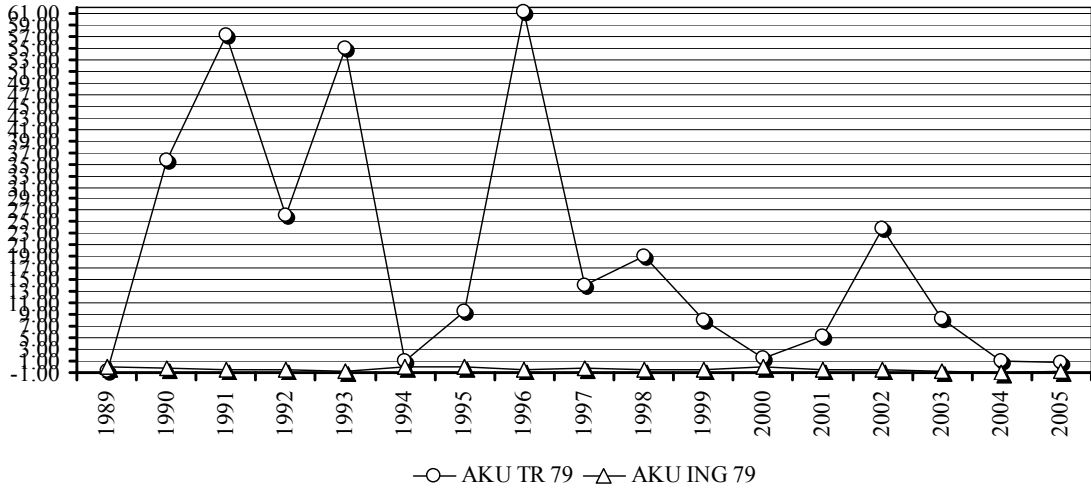

Şekil 3.106. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.106. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Motorlu Kara Taşıtları'ndan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

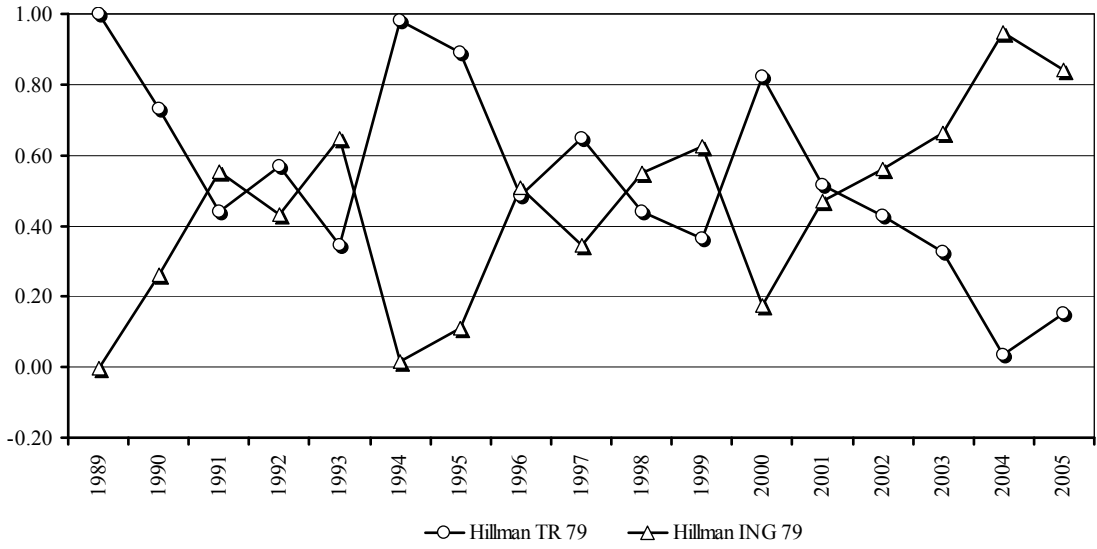
2.54. Diğer Taşıtları Araçları

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 79. Pozisyonunda yer alan Diğer taşıtları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.107. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Taşıtları Araçları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.107. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Diğer Taşıtları Araçları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

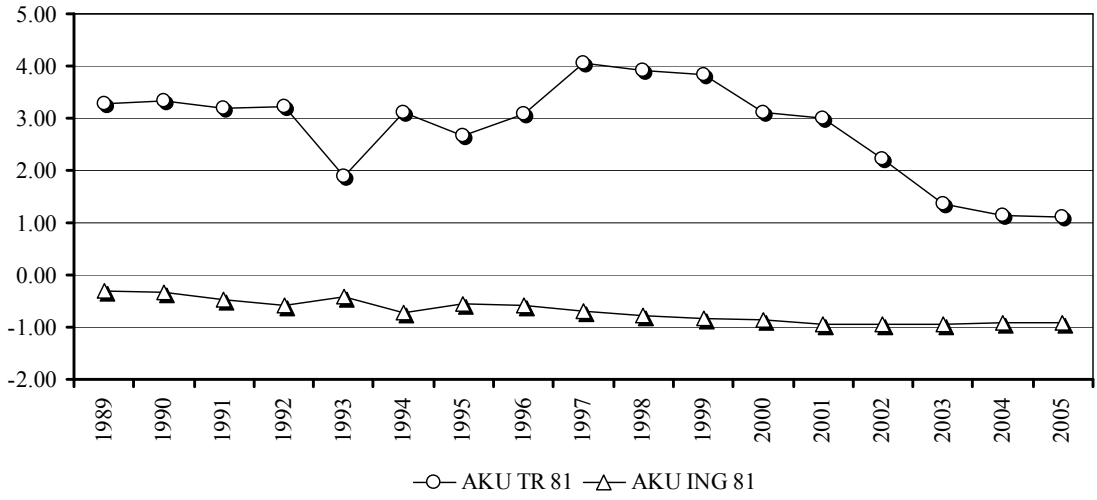

Şekil 3.108. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Taşıtl Araçları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Diğer Taşıtl Araçları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.108. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Diğer Taşıtl Araçları'ndan da gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzemektedir.

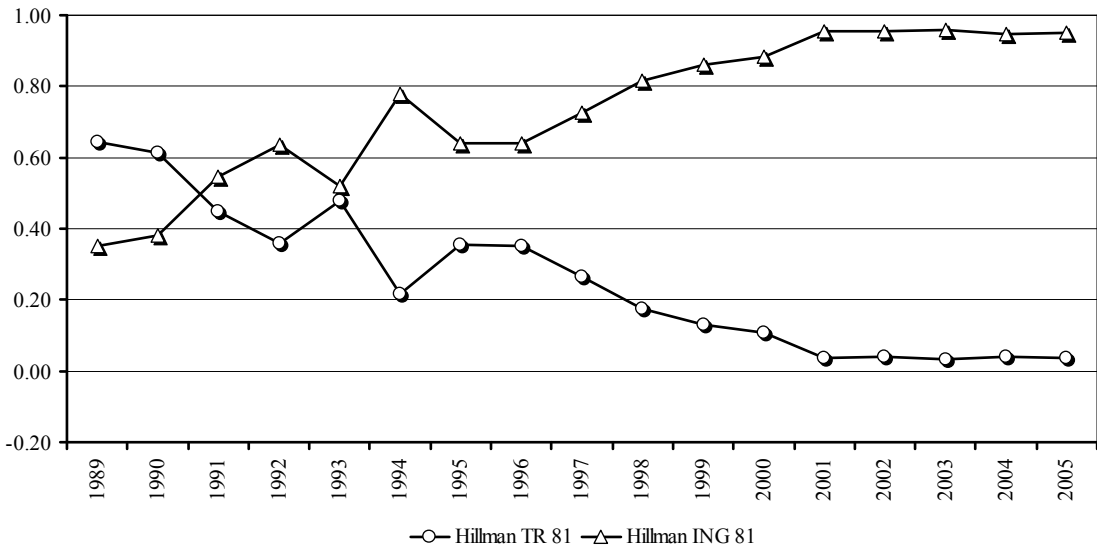
2.55. Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 81. Pozisyonunda yer alan Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.109. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.109. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

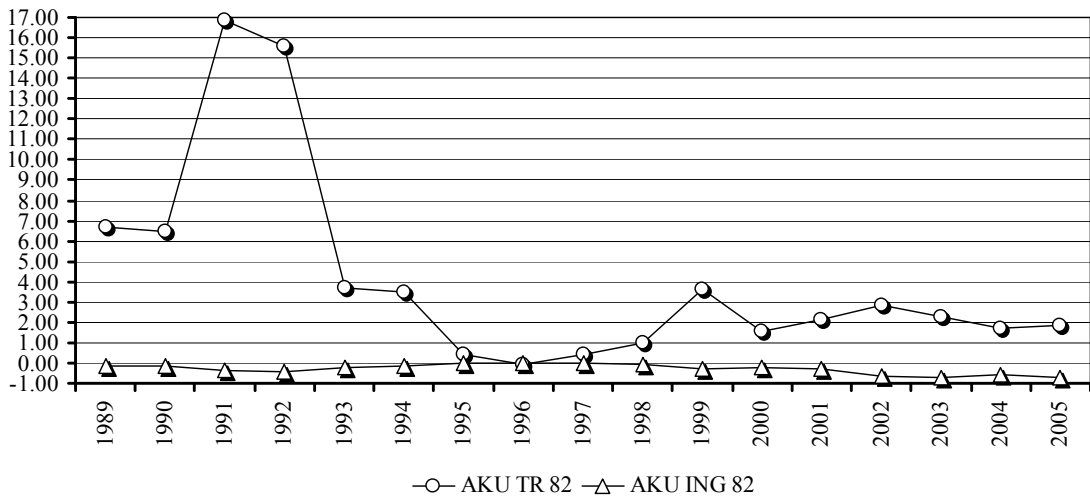

Şekil 3.110. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.110. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sıhhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları'ndan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

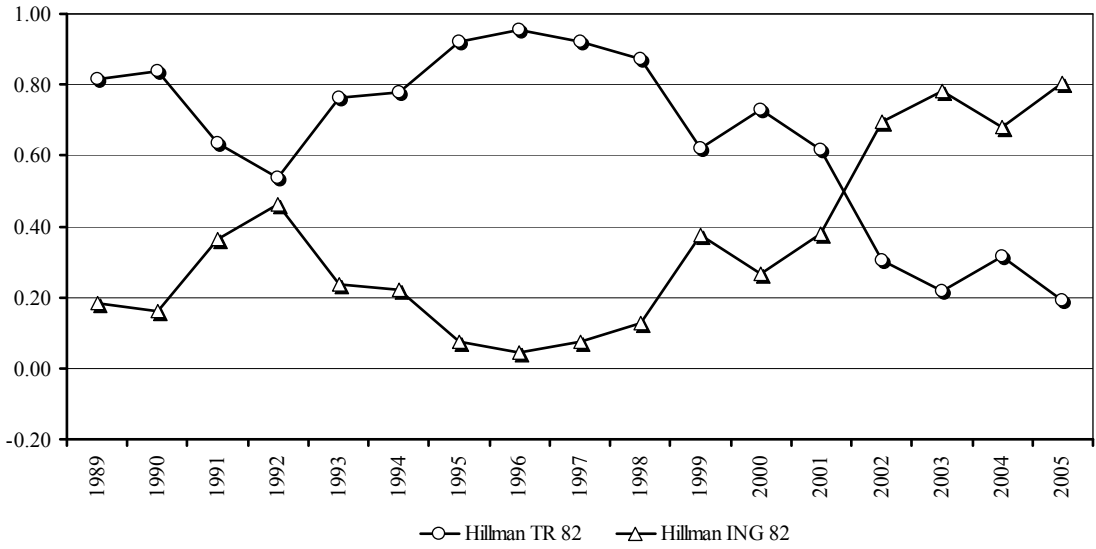
2.56. Mobilya

İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 82. Pozisyonunda yer alan Mobilya faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.111. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mobilya

Yukarıda gösterilen Şekil 3.111. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Mobilya'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

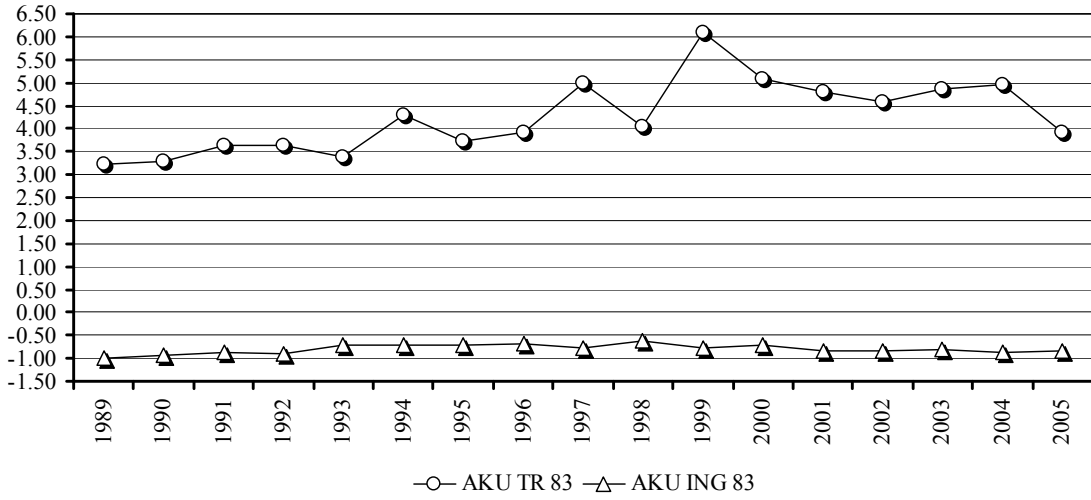

Şekil 3.112. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mobilya

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Mobilya'ya ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.112. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Mobilya'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

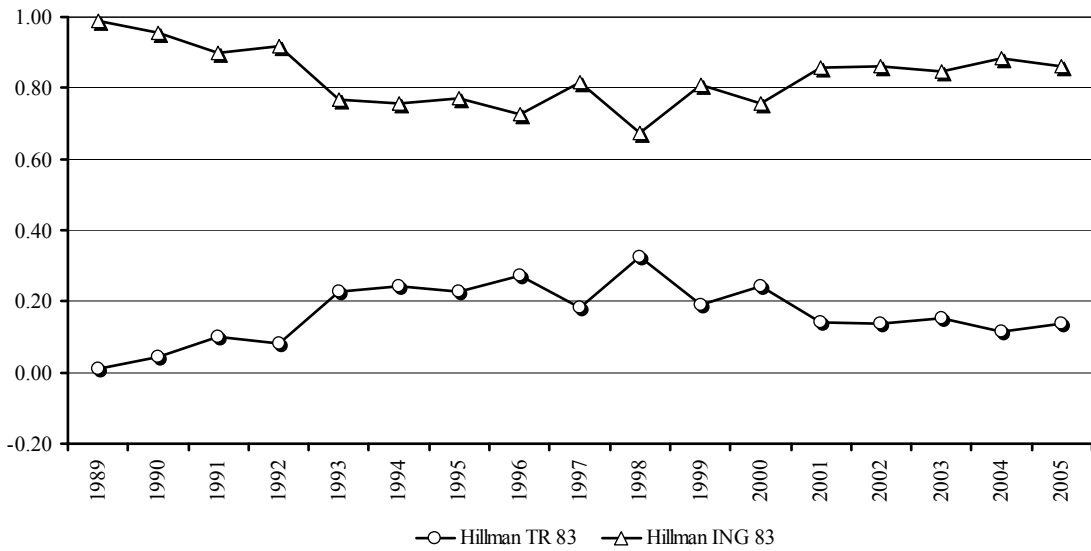
2.57. Seyahat Eşyaları, El Çantaları

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 83. Pozisyonunda yer alan Seyahat Eşyaları, El Çantaları faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.113. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.113. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

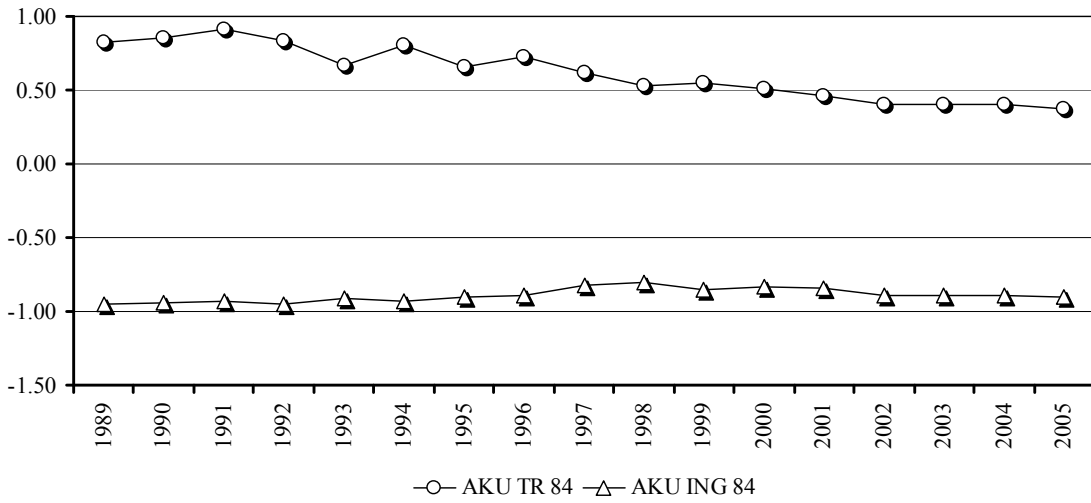

Şekil 3.114. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.114. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Seyahat Eşyaları, El Çantaları'ndan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

2.58. Giyim Eşyaları

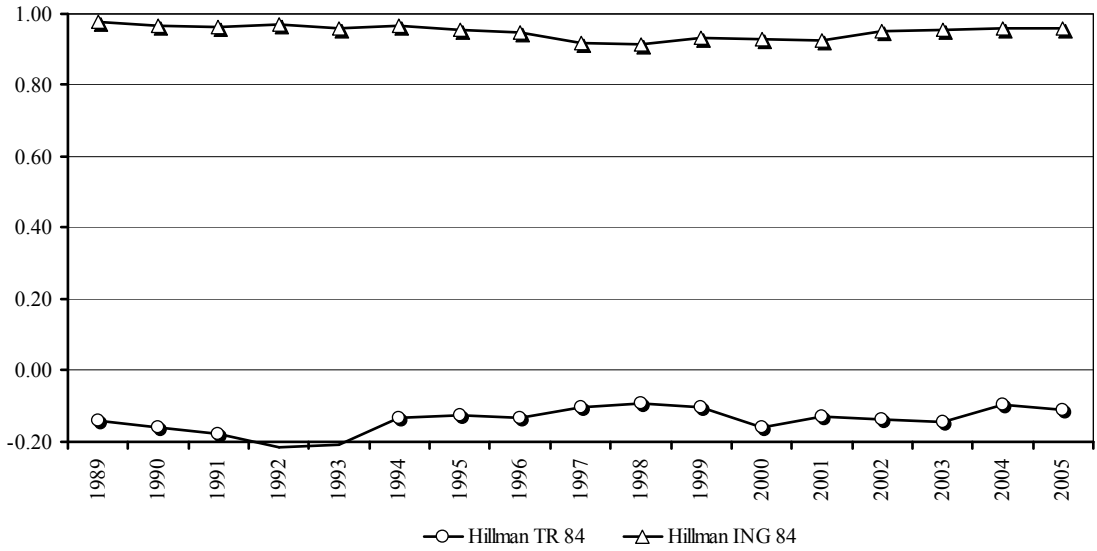
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 84. Pozisyonunda yer alan Giyim Eşyaları faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.115. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Giyim Eşyaları

Yukarıda gösterilen Şekil 3.115. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Giyim Eşyaları'nın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

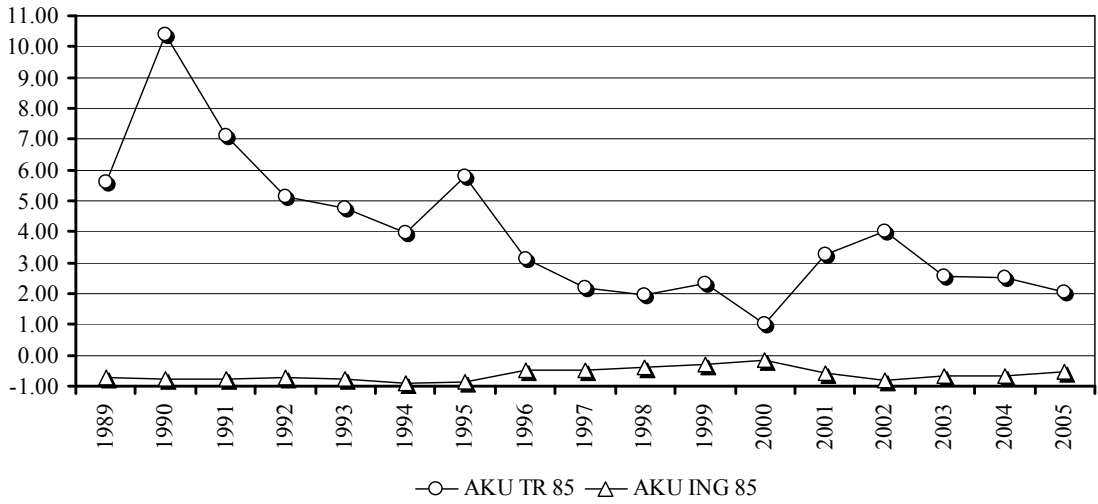

Şekil 3.116. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Giyim Eşyaları

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Giyim Eşyaları'na ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.116. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Giyim Eşyaları'ndan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

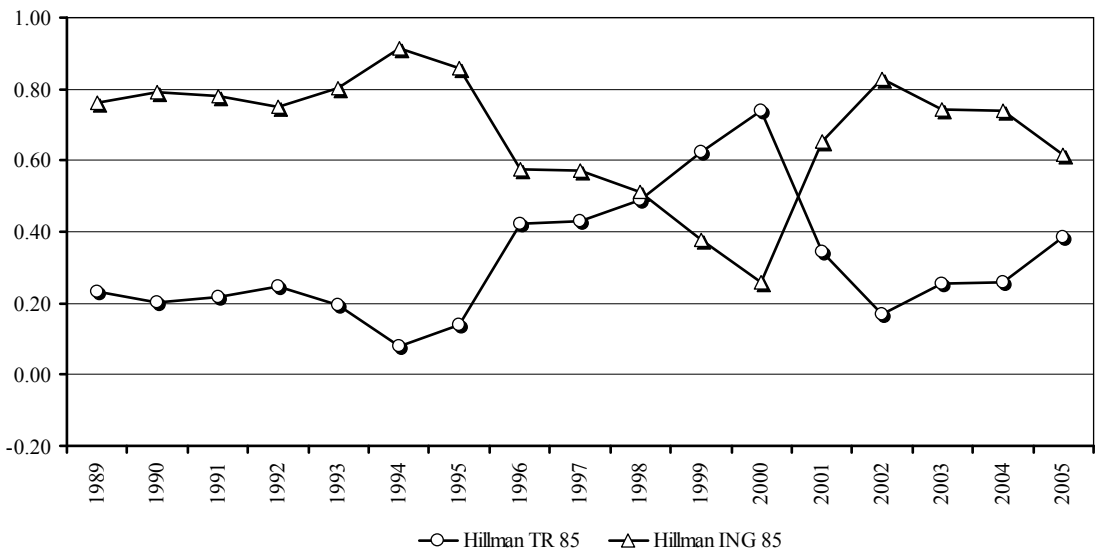
2.59. Ayakkabılar

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 85. Pozisyonunda yer alan Ayakkabılar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.117. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ayakkabılar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.117. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Ayakkabılar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

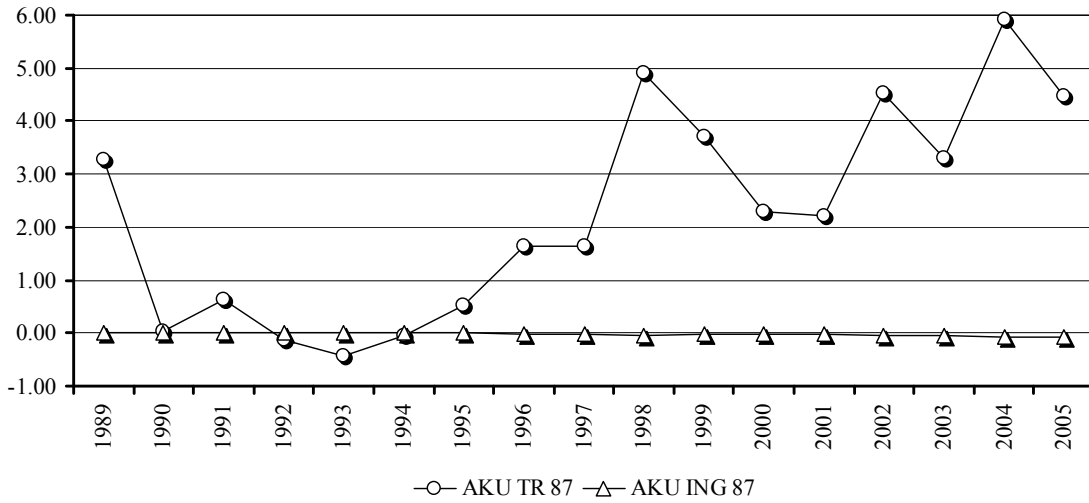

Şekil 3.118. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ayakkabılar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Ayakkabılar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.118. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Ayakkabılar'dan da gözlenebileceği gibi İngiltere için Türkiye'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında İngiltere'nin ihracatındaki serbestlik derecesi Türkiye'ninkine göre daha fazladır.

2.60. Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İلمي, Kontrol Alet ve Cihazlar

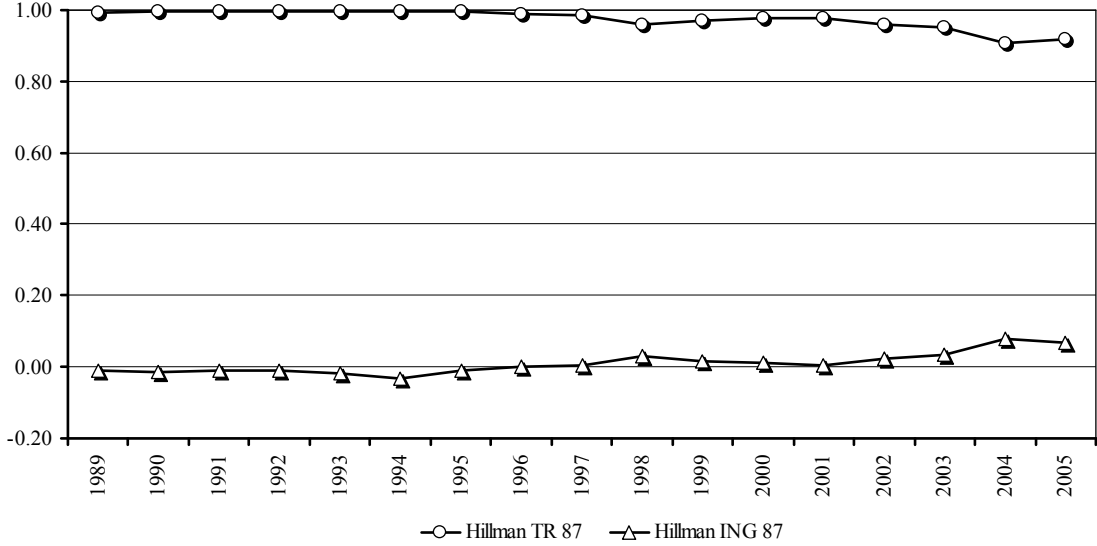
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 87. Pozisyonunda yer alan Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.119. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İلمي, Kontrol Alet ve Cihazlar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.119. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İلمي, Kontrol Alet ve Cihazlar'ın incelenmesinden genel olarak

Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

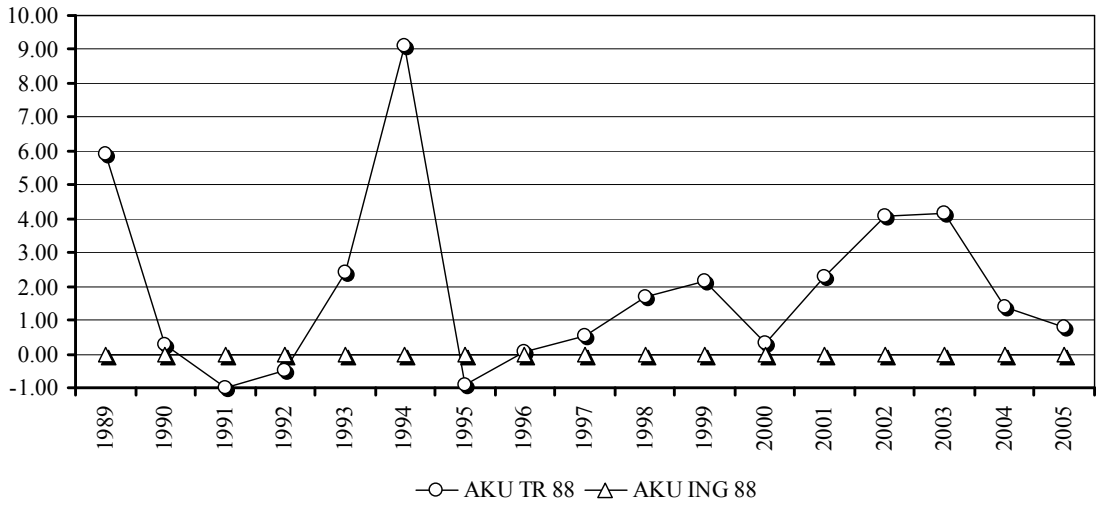

Şekil 3.120. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İlmî, Kontrol Alet ve Cihazlar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İlmî, Kontrol Alet ve Cihazlar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.120. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İlmî, Kontrol Alet ve Cihazlar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

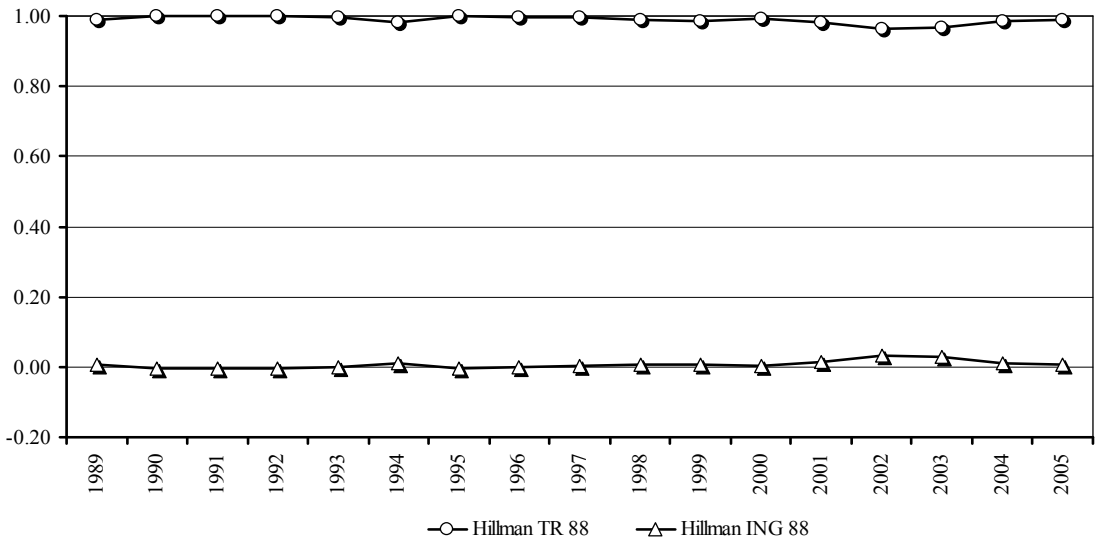
2.61. Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 88. Pozisyonunda yer alan Fotoğraf malzemesi, optik eşya, saatler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.121. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.121. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

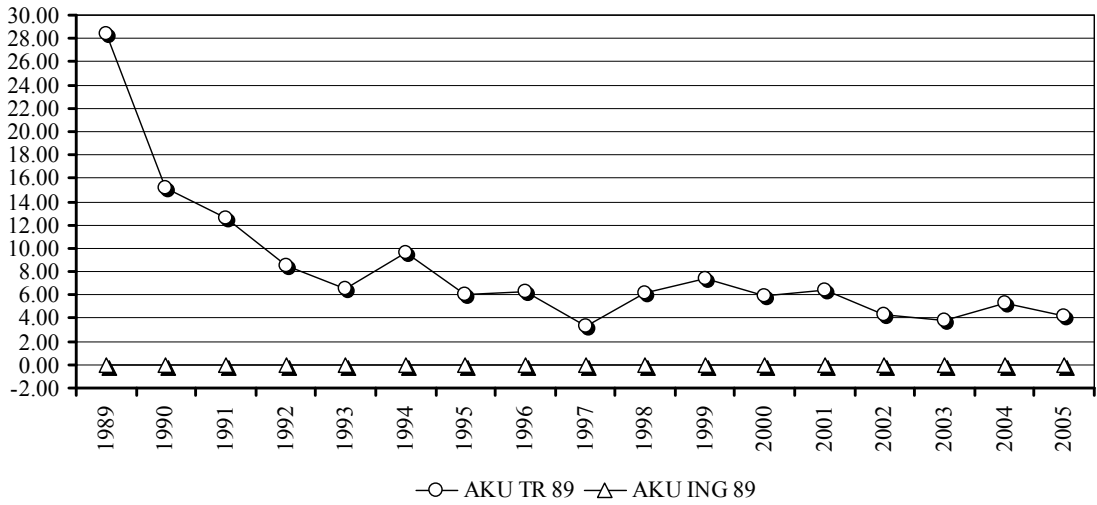

Şekil 3.122. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.122. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.62. Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar

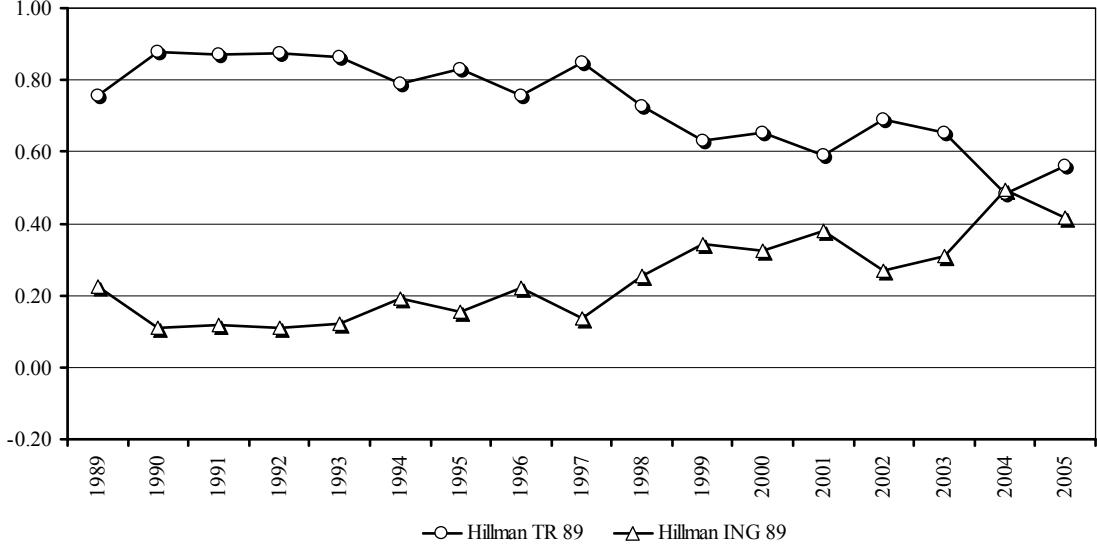
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 89. Pozisyonunda yer alan Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamul eşyalar faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.123. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.123. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz

konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

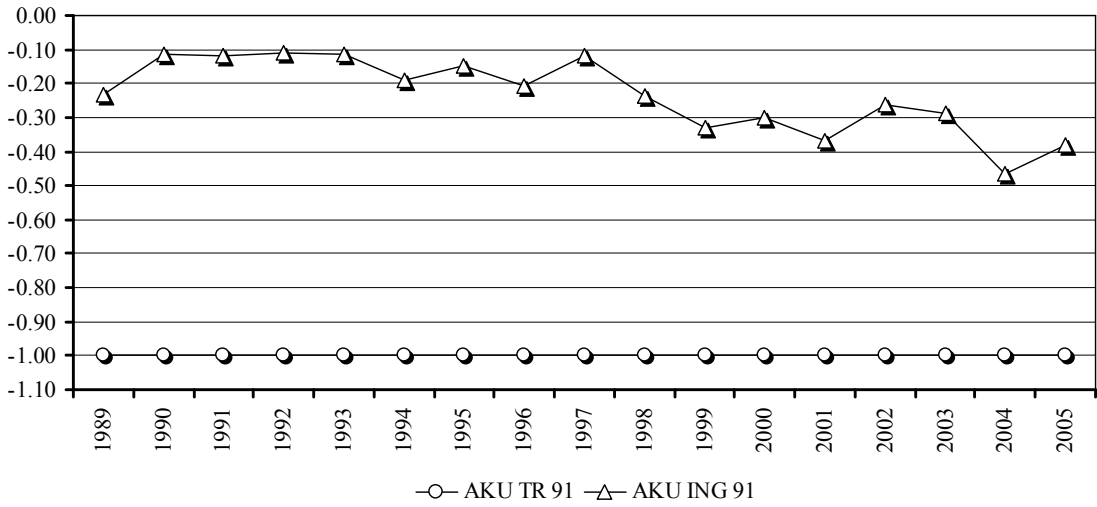

Şekil 3.124. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.124. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

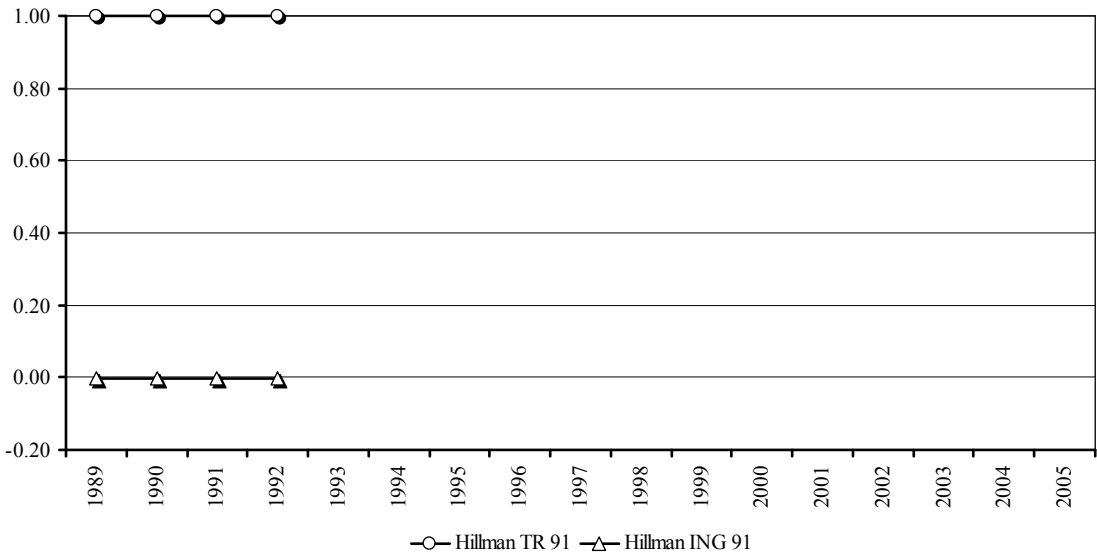
2.63. Sınıflandırılmayan İletiler

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 91. Pozisyonunda yer alan Sınıflandırılmayan İletiler faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.125. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.125. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler'in incelenmesinden genel olarak İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatının Türkiye'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

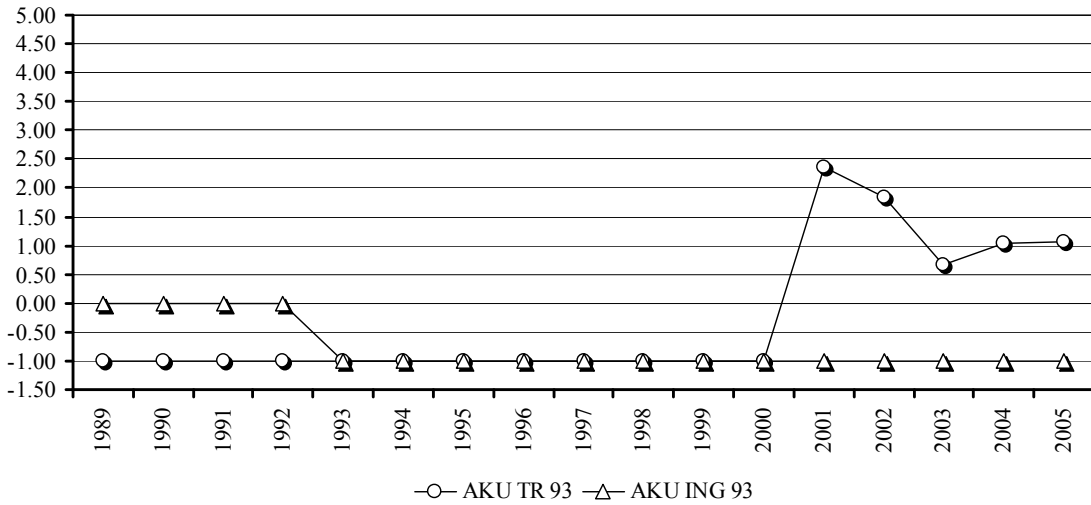
Şekil 3.126. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.126. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Sınıflandırılmayan İletiler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır (1993 yılından sonra formül değer üretmemektedir). Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.64. Özel İşlemler

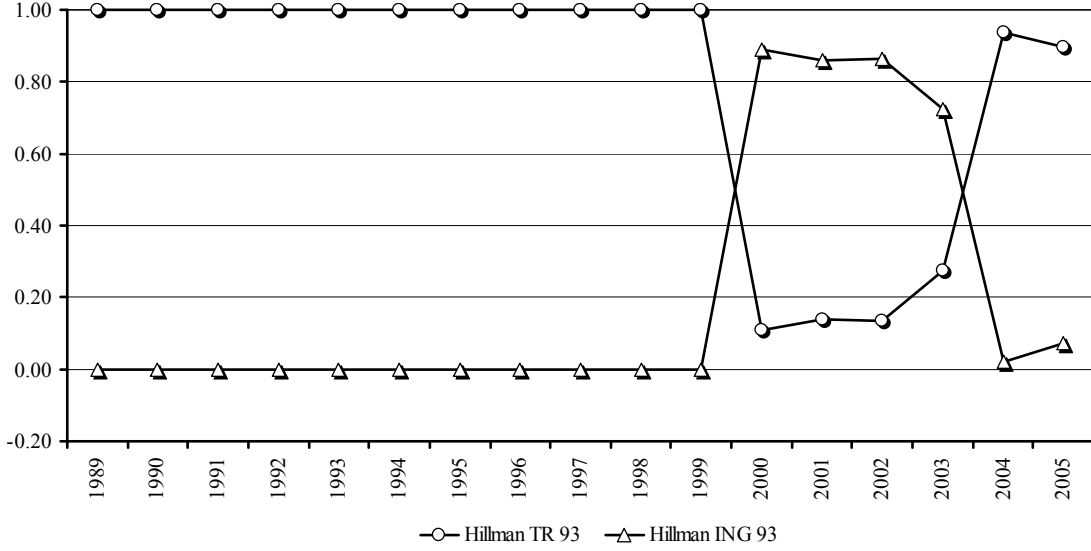
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 93. Pozisyonunda yer alan Özel İşlemler faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.127. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Özel İşlemler

Yukarıda gösterilen Şekil 3.127. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Özel İşlemler'in incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin söz konusu mal grubu için

ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olduğu gözlemlenebilmektedir.

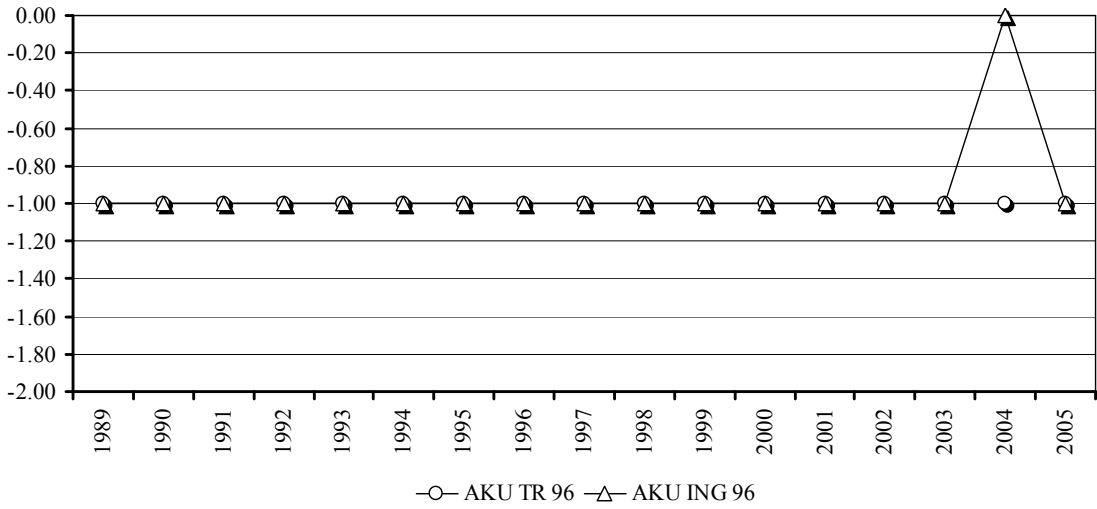

Şekil 3.128. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Özel İşlemler

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Özel İşlemler'e ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.128. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Özel İşlemler'den de gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

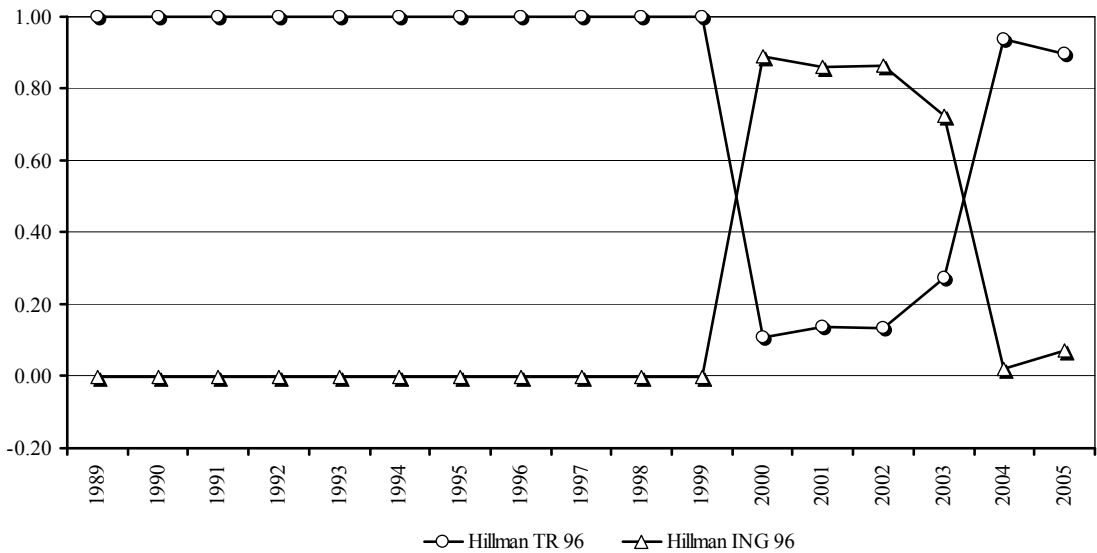
2.65. Altın Olmayan Paralar

Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 96. Pozisyonunda yer alan Altın Olmayan Paralar faslına ait aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.129. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar

Yukarıda gösterilen Şekil 3.129. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar'ın incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin ve İngiltere'nin söz konusu mal grubu için ihracatlarının birbirininkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün olmadığı gözlemlenebilmektedir.

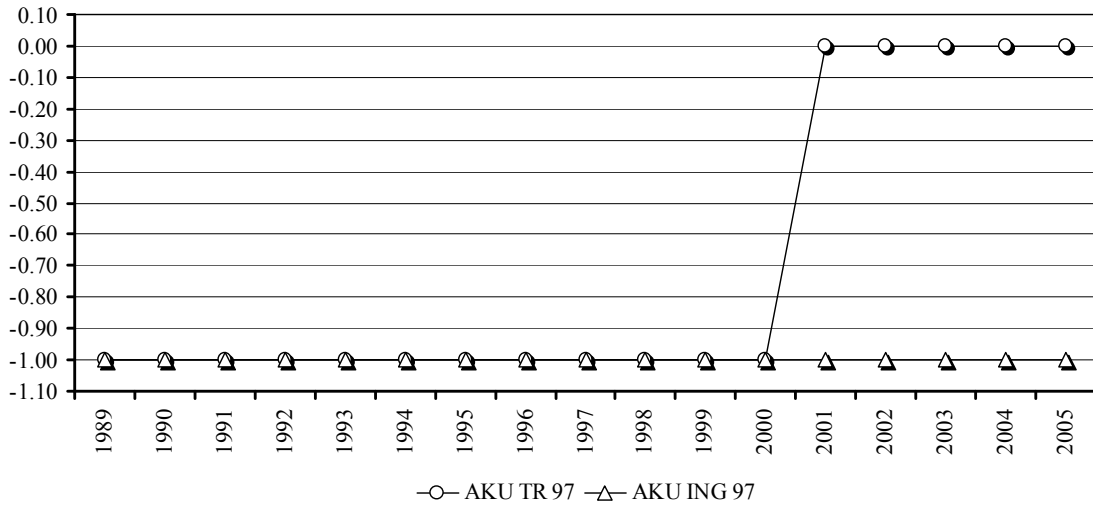

Şekil 3.130. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.130. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın Olmayan Paralar'dan da gözlenebileceği gibi Türkiye için İngiltere'den daha fazla olduğu bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında Türkiye'nin ihracatındaki serbestlik derecesi İngiltere'ninkine göre daha fazladır.

2.66. Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)

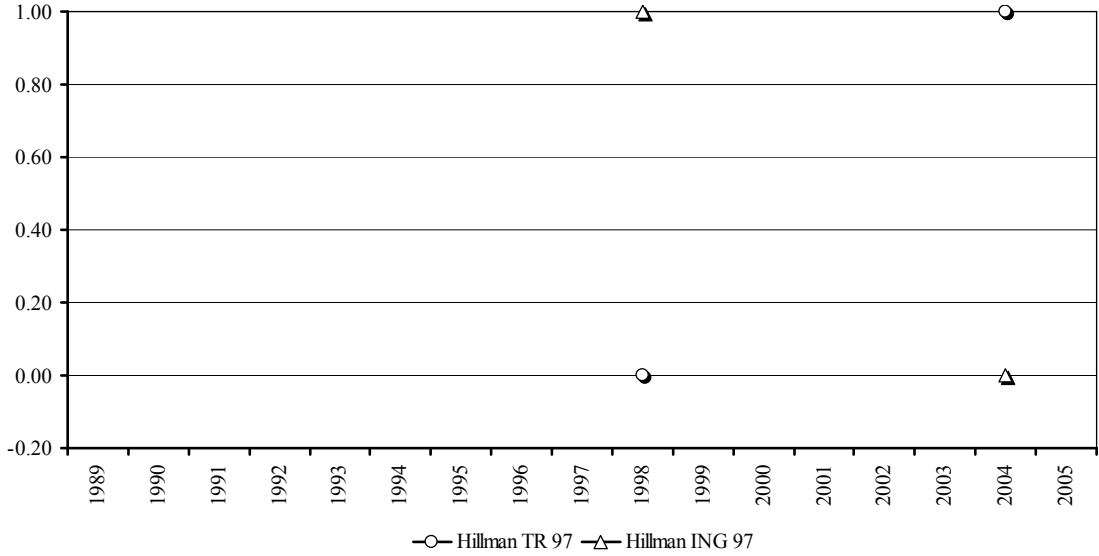
İki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin 97. Pozisyonunda yer alan Altın, parasal olmayan (altın madeni hariç) faslına ait Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu aşağıda ele alınmaktadır.

Şekil 3.131. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)

Yukarıda gösterilen Şekil 3.131. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)'nin incelenmesinden genel olarak Türkiye'nin

söz konusu mal grubu için ihracatının İngiltere'ninkinden açıklanmış karşılaştırmalı olarak üstün hale geldiği gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.132. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)

Türkiye ve İngiltere'nin SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)'a ait Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu incelenerek koşula ait kalan değerinin (H_{Kalan}) yukarıdaki Şekil 3.132. Türkiye ve İngiltere'nin Karşılıklı İhracatında Hillman Koşulu SITC Rev.3 Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)'dan da gözlenebileceği gibi genel olarak İngiltere ve Türkiye için eşit sayılabileceği bulgulanmaktadır. Diğer bir ifade ile söz konusu fasıla ait malların Türkiye ve İngiltere arasındaki ihracatında serbestlik derecesi birbirine benzerdir.

3. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARALARINDAKİ İHRACATLARDA AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERDE HILLMAN KOŞULU DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye ve İngiltere'nin karşılıklı İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ve buna ait Hillman Koşulu'nun yerine getirilmesi durumu iki basamaklı Revizyon 3 Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC)'nin daha önce çeşitli pozisyonlarında yer alan fasıllarına göre yukarıdaki bölümde işlenmelerinden sonra bu bölümde ise topluca aşağıda ele alınmaktadır.

Tablo 3.1. Türkiye ve İngiltere'nin İhracatlarında Açıklanmış Karşılaştırmalı
Üstünlükleri (AKÜ) ve Hillman Koşulu

STIC Rev3	Pozisyon	AKÜ İNG	AKÜ TR	AKÜ EŞİT	H İNG	H TR	H EŞİT
0	Canlı Hayvanlar	X				X	
1	Et ve Et Ürünleri		X			X	
2	Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar	Y				X	
3	Balık ve Diğer Deniz Ürünleri		X		X		
4	Hububat ve Hububat Ürünleri		X				X
5	Meyve ve Sebzeler		X		X		
6	Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal		X		X		
7	Kahve, Çay, Kakao Benzeri Maddeler		X				X
8	Hayvan Gıdaları	X				X	
9	Çeşitli Gıda Ürünleri			X		X	
11	İçecekler		X			X	
12	Tütün ve Tütün Ürünleri		Y			X	
21	İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk	X				X	
22	Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler		X		X		
23	Ham Kauçuk	Y				X	
24	Mantar, Odun ve Kereste		Y				X
25	Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt	X				X	
26	Dokuma Elyafı		X				X
27	Ham Gübre ve Maden	Y				Y	
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları			X		X	
29	Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri		X		X		
32	Taş, Kok ve Briket Kömürü			X		X	
33	Petrol ve Petrol Ürünleri		Y			X	
34	Doğalgaz ve Mamul Gaz	X				X	
41	Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar	X				X	
42	İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar			X	X		

STIC Rev3	Poziasyon	AKÜ İNG	AKÜ TR	AKÜ EŞİT	H İNG	H TR	H EŞİT
43	İşlenmiş Yağ, Mum ve Benzeri Yenilmeyen Karışımları	X				X	
51	Organik Kimyasal Ürünler		X			X	
52	İnorganik Kimyasal Ürünler		X			X	
53	Debagat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler	X				X	
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri		Y			X	
55	Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri	X				X	
56	İşlenmiş Gübreler	X				X	
57	Patlayıcılar	Y				X	
58	Plastik Maddeler ve Benzeri Maddeler		X			X	
59	Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler			X		X	
61	Deri, İşlenmiş Kürk		Y			X	
62	İşlenmiş Kauçuk Eşya		X		X		
63	Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)		X			X	
64	Kâğıt, Karton ve Ürünleri		X			X	
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar		X		X		
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar		X		X		
67	Demir ve Çelik		X				X
68	Demir İhtiva Etmeyen Madenler		X			X	
69	Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar		X			X	
71	Elektriksiz Makineler		X			X	
72	Elektrikli Makineler		X			X	
73	Taşıma Araçları		X			X	
74	Diğer Genel Endüstri Makina/Cihazların Aksamları		X			X	
75	Büro Makinaları ve Otomatik Veri İşleme Makinaları		X			X	
76	Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar		X			X	

STIC Rev3	Poziasyon	AKÜ İNG	AKÜ TR	AKÜ EŞİT	H İNG	H TR	H EŞİT
77	Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri ve Benzeri Aksam, Parçaları		X		Y		
78	Motorlu Kara Taşıtları		X			X	
79	Diğer Taşıt Araçları		X				X
81	Sihhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları		X		X		
82	Mobilya		X			X	
83	Seyahat Eşyaları, El Çantaları		X		X		
84	Giyim Eşyaları		X		X		
85	Ayakkabılar		X		X		
87	Başka Yerde Belirtilmeyen Mesleki, İlmi, Kontrol Alet ve Cihazlar		X			X	
88	Fotoğraf Malzemesi, Optik Eşya, Saatler		X			X	
89	Başka Yerde Belirtilmeyen Çeşitli Mamul Eşyalar		X			X	
91	Sınıflandırılmayan İletiler	X				X	
93	Özel İşlemler		X			X	
96	Altın Olmayan Paralar			X		X	
97	Altın, Parasal Olmayan (Altın Madeni Hariç)		Y				X

Kısaltmalar:

AKÜ: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler

H: Hillman Koşulu Kalanı (H_{Kalan})

X: Üstünlük (AKÜ) veya büyüklük (H)

Y: Potansiyel Üstünlük (AKÜ) veya Potansiyel büyüklük (H)

İngiltere'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ile Hillman Koşulu'nu sağlama değerlerinin Türkiye'ninkiler ile karşılaştırılmaları sonunda, daha az dalgalanmaya tabi oldukları diğer bir deyiş ile daha istikrarlı oldukları söylenebilir.

İngiltere'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ile Hillman Koşulu'nu sağlama arasındaki korelasyonu $r = -0,287$ ($p=0,022$) ve Türkiye'nin aynı

konudaki korelasyonu $r=-0,397$ ($p=0,001$) olarak belirlenmiştir. Bu korelasyon analizi Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) ile Hillman Koşulu'nun sağlanması konularının birbiri ile ters ilişkide olduğunu göstermektedir. Ayrıca Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükleri (AKÜ) ile Hillman Koşulu'nu sağlanması arasındaki korelasyon Türkiye'de İngiltere'dekine göre daha güçlüdür.

4. TÜRKİYE İLE İNGİLTERE ARASINDAKİ İKİLİ TİCARETTE YAŞANAN SORUNLAR

Yüksek alım gücü ve tüketim eğilimine uygun olarak, değişen oranlarda da olsa sergilediği sürekli ve istikrarlı ithalat artışı ile İngiltere ticaret ortamı açısından en elverişli ülkeler arasında yer almaktadır.

İngiltere'de tarifeler, gümrüklerdeki idari uygulamalar, miktar kontrolleri, lisans uygulamaları, ilgili hizmetler, standartlar, etiketleme, belgeleme, tekeller ve benzeri konular bakımından AB üyesi ülkelere farklı ve özellikle dikkati çeken müstakil bir uygulamadan söz edilememektedir. Bütün diğer AB üyesi ülkeler için geçerli olduğu gibi sağlık, güvenlik, çevre koruma gibi özellik taşıyan alanlarda, esas itibarıyla AB kuralları kapsamındaki denetlemeler bazı ürünlerimizin İngiltere'ye girişinde güçlük yaratabilmektedir.

Ülkede sağlık, güvenlik amaçlı standartların denetlenmesinde ülkeye girişi baştan engelleyen ya da büyük ölçüde güçleştiren zaman alıcı, masraflı, katı ön izin uygulamaları yerine genellikle beyan esasına dayalı ve nihai sorumluluğu ithalatçı veya dağıtıcı kuruluşa bırakan, giriş aşamasında özel durumlar hariç, oldukça esnek ve hoşgörülü bir yaklaşım benimsendiği gözlenmektedir.

Sütlü mamuller, kanatlılara ait et ürünleri, kuru ve kurutulmuş meyveler, salça, zeytinyağı gibi bazı ürünler başta olmak üzere çeşitli tarım ürünlerinde, ülkemize diğer Avrupa Birliği üyesi ülkeler tarafından da uygulanan ve dış ticaretimiz bakımından bir sorun teşkil eden tarife engelleri, miktar sınırlamaları ve standart kısıtlamaları, İngiltere ile dış ticaretimizde de söz konusudur. Bu konuların, ülkemizin AB nezdinde yapacağı girişimler ve buna paralel biçimde ülke içinde gerçekleştireceği çalışmalarla kaldırılması veya hafifletilmesi yönünde çaba gösterilmektedir.

Buna karşılık, İngiltere, Kuzey İrlanda ve İskoçya'da canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde görülen BSE (Bovine Spongiform Encepholopathy) hastalığı nedeniyle, bu ülkeler orijinli küçük ve büyükbaş hayvanlar ile bunların ürünlerinin ithalatı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından, 27 Mart 1996 tarihinden itibaren yasaklanmış olup, söz konusu yasak 19 Aralık 2000 tarihinde yeniden düzenlenen ürün listesi çerçevesinde halen devam etmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizde hayvan hastalıkları ile mücadelede önemli bir faktör olan, veterinerlik alanında kullanılan aşı, serum ve biyolojik madde gibi veteriner biyolojik ürünlerinin üretim safhalarında kullanılan hayvansal orijinli (sığır, koyun ve keçi cinsi hayvanlar) ürünlerin, BSE-TSE (Transmitter Spongiform Encepholopathy) yönünden ari olan ülkelere temin edildiğinin ithalatçı firmalarca belgelenmesi ve bu belgenin üretici firmanın bulunduğu ülke resmi otoritesince onaylanmış olması veya veteriner biyolojik ürünlerin BSE-TSE yönünden ari olduklarının ithalatçı firmalarca belgelenmesi ve bu belgenin üretici firmanın bulunduğu ülke resmi otoritesince onaylanması durumunda, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca söz konusu belgelerin incelenmesi neticesinde uygun bulunan veteriner biyolojik ürünlerin ithalatına, anılan Bakanlık Makamından alınan 3 Ekim 2001 tarihli olur kapsamında izin verilmektedir.

İki ülke arasındaki karayolu ile yolcu ve eşya taşımacılığı, 9 Eylül 1977 tarihli Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması ve bu Anlaşmanın 19. maddesi uyarınca yapılan Kara Ulaştırması Karma Komisyon Toplantıları sonunda düzenlenen Protokoller çerçevesinde yürütülmektedir. Son Kara Ulaştırması Karma Komisyon Protokolu 26 Mart 1992 tarihinde imzalanmış olup, iki ülke arasındaki karayolu taşımacılığında kayda değer bir sorun bulunmamaktadır.

5. TİCARET ENGELLERİ

Genelde İngiltere'nin ticaret ortamı açısından en elverişli ülkelerin önünde geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Yüksek alım gücü ve tüketim eğilimine uygun olarak İngiltere'nin değişen oranlarda da olsa sergilediği sürekli ve istikrarlı ithalat artışından AB üyesi ülkeler kadar AB dışındaki ülkelerin de giderek daha fazla pay aldığı görülmekte ve dolayısıyla dünya ticaretinin serbestleştirilmesine yönelik uluslararası ilkeler ve politikalar doğrultusunda pazara giriş koşullarının da olumlu

gelişme kaydettiği yorumuna varılabilmektedir. Bu çerçevede, İngiltere’de tarifeler, gümrüklerdeki idari uygulamalar, miktar kontrolleri, lisans uygulamaları, ilgili hizmetler, standartlar, etiketleme, belgeleme, tekeller ve benzeri konular bakımından AB üyesi ülkelerden farklı ve özellikle dikkati çeken müstakil bir engelden kolaylıkla söz edilememektedir. Bu olgu ülkemiz ihracatı açısından da fazlasıyla geçerli bulunmaktadır.¹²⁵

Ton balığı konservesinde depozit uygulaması, bazı demir – çelik ve elektronik sanayi ürünlerinde antidamping ve sübvansiyon soruşturmaları ve güncel nitelikteki aflatoksin kontrolleri gibi zaman zaman gündeme gelen konular ise bütünüyle AB Komisyonu kararları uyarınca gerçekleştirildiğinden, bunların İngiltere’nin ticarete getirdiği engellerden sayılması uygun olmayacaktır.

Doğal olarak, bütün ülkeler için geçerli olduğu gibi sağlık, güvenlik, çevre koruma gibi özellik taşıyan alanlarda yine esas itibariyle AB kuralları kapsamındaki denetlemeler bazı mallarımızın İngiltere’ye ithalinde güçlük yaratabilmektedir. Ancak, bu alanda dahi diğer bazı Avrupa ülkelerine (örneğin Fransa) nazaran İngiltere’de hakim olan genel idari felsefenin farklı olduğu görülmektedir. Gerçekten, sağlık, güvenlik amaçlı standartların denetlenmesinde ülkeye girişi baştan engelleyen ya da büyük ölçüde güçleştiren zaman alıcı, masraflı, katı ön izin uygulamaları yerine genellikle beyan esasına dayalı ve nihai sorumluluğu ithalatçı veya dağıtıcı kuruluşa aktararak giriş aşamasında, istisnai ve özel haller hariç, oldukça esnek ve hoşgörülü bir yaklaşım benimsendiği gözlenmektedir.

Dolayısıyla, asıl sorunun ülkemizin AB nezdinde yapacağı girişimler ve buna paralel biçimde ülke içinde gerçekleştireceği çalışmalarla örneğin sütü mamuller, kuru ve kurutulmuş meyveler, salça, zeytinyağı gibi maddeler başta olmak üzere çeşitli tarım ürünlerindeki tarife engelleri, miktar sınırlamaları ve standart kısıtlamalarının kaldırılması veya hafifletilmesine çaba gösterilmesi olduğu düşünülmektedir.

Bunun dışında İngiltere ile ilgili olarak ticaret zorlukları anlamında ifade edilebilecek bir husus olarak akla işadamlarımızın karşılaştığı vize alma güçlüğü

¹²⁵ KOSGEB, “İngiltere”, **Ülke Bilgileri**, KOSGEB Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Merkezi, Ankara, (Ekim, 2003), s. 26.

gelmektedir. Doğrudan ticarete ilişkin olmasa da zaman zaman fiilen bir engel niteliğinde ortaya çıktığı için bu hususun uygun zeminlerde dile getirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Modern iktisat bilimi ve onun bir parçası olarak uluslararası ticaret teorilerinin tarihini klasiklerle başlatma eğilimini takip eden bu çalışma, bu teorilerin evrim sürecine, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler analizleri ile en ileri noktaya geldiği çerçevesinde bakmaktadır. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yapılan ihracatın bir ihracat dünyasında yer edinme olayı açısından bakar. Çağdaş uluslararası ticaret, artık klasiklerin incelediği mübadeleye benzememektedir. Geleneksel teoriler, ülkeler arası ticareti, ülkelerin, farklılıklardan yarar elde etmesi biçiminde algılarken yaklaşık yarım yüzyıldır uluslararası ticaret dikkatini uluslararası uzmanlaşmayı belirleyen güçlere yoğunlaştırmaktadır. Birçok endüstride karşılaştırmalı üstünlüğün kaynağı, araştırma-geliştirme ve deneyim yoluyla sağlanan bilgidir. Bilgi üretimini içeren teknolojik gelişmeler stratejik ticaret politikası düşüncesine destek vermektedir.

Tez çalışmasının araştırma döneminin 1989 yılı itibarı ile başladığı göz önüne alındığında bu yıllar Türkiye'nin ihracatında sanayileşmenin etkilerinin de görülmeye başladığı döneme karşılık gelmektedir. Buna dayalı olarak meyve ve sebze gibi tarımsal ürünler ile daha çok pamuk gibi bir tarımsal ürüne dayalı olan Giyim Eşyaları, Tekstil İplikleri, Kumaşlar gibi ürünlerin ihracatında Türkiye yalnız İngiltere'ye değil ancak bütün dünyaya ihracat yapmaktadır. Bilgi üretimine öznelci yaklaşım ile bir başlangıç noktası oluşturmak yeteri kadar rasyoneldir. Bu açıdan yukarıda sayılan tarım ve tekstil sektörü ürünleri Türkiye'nin ihracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerine temel oluşturabilir.

Tez çalışmasındaki araştırmanın sonuçlarına göre İngiltere'den Türkiye'ye 1989-2005 yılları arasında en çok Tıp ve Eczacılık Ürünleri, Motorlu Kara Taşıtları, Elektriksiz Makineler (Elektrik üreten), Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları ve Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamaları ihraç edilir iken Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler açısından (sırası ile) İşlenmiş yağ, mum vb. yenilmeyen karışımları, Canlı hayvanlar, İşlenmemiş kösele, deri ve kürk, Doğalgaz ve mamul gaz, Parfümeri, kozmetik, temizlik ürünleri üstünlük sağlamışlardır.

İngiltere'nin dünyaya yaptığı ihracatta önde giden mal grupları ise Motorlu Kara Taşıtları ile Petrol ve Petrol Ürünleri olmuştur.

Aynı dönemde Türkiye'den İngiltere'ye en çok ihraç mal grupları Giyim Eşyaları, Motorlu Kara Taşıtları, Haberleşme, Ses Kaydetme ve Sesi Tekrar Vermeye Yarayan Cihaz ve Araçlar, Tekstil İplikleri, Kumaşlar ve de Meyve ve Sebzeler olmuştur. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler açısından (sırası ile) Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları, Diğer taşıt araçları, Petrol ve petrol ürünleri, Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar, Balık ve diğer deniz ürünleri üstünlük sağlamışlardır.

İngiltere'ye yönelik ihracatımızda en önemli kalemlerden birisi tekstil ve konfeksiyondur. 1998 yılı itibarıyla 558 milyon sterlinlik bir ihracat hacmine sahip olan bu kalemin ihracatının daha da artırılması mümkün görülmektedir. Bu kalemde İngiltere'nin AB dışı ithalatı yaklaşık 10 milyar dolar düzeyinde olup, ülkemizin payı %5 civarındadır. Diğer taraftan, özellikle hazır giyimde İngiltere'de kâr marjı %100 civarında olduğundan, ülkemizin üretici/ihracatçılarının ithalatçıya ya da toptancıya mal vermek yerine, İngiltere'de kendi mevcudiyetlerini tesis etmeleri (dağıtım-mağaza zinciri vs. gibi) halinde, bu kalemde gerçekleştirilecek ihracat bedelinden daha yüksek miktarda bir döviz girdisinin sağlanması mümkün görülmektedir.

Diğer taraftan, tekstil ve konfeksiyonda dikkat çekici olduğu gibi, ülkemizin bu alandaki ihracatının daha da artırılabilmesi için önemli bir fırsat teşkil eden bir husus, İngiliz tekstil ve konfeksiyon endüstrisinin içinde bulunduğu durumdur. Ülke içinde üretim yapmanın maliyetinin son derece yükselmesi ve sterlinin değer kazanması neticesinde sektördeki firmalar giderek gerek ithalatlarını artırma, gerekse üretim faaliyetlerini üçüncü ülkelere kaydırma yoluna gitmeye başlamışlardır. Bu eğilim öyle bir hal almış bulunmaktadır ki, piyasada belli bir ismi ve ağırlığı bulunan ve etiketinde "Made in UK" ibaresinin bulunmasına büyük önem atfeden ve bu açıdan oldukça muhafazakar olan bazı büyük kuruluşlar bile, içerisine girdikleri krizden kurtulabilmek ve pazar paylarını koruyabilmek için mahalli üreticiler ile olan üretim sözleşmelerini iptal ve dış tedarik yoluna gitmeye başlamışlardır.

Ürünlerimizin pazara girişi veya pazardaki payının arttırılabilmesi için her şeyden önce kalite ve fiyat orantısının doğru kurulması, tanıtım için fuar ve sergilere katılım, ihracı söz konusu olan ürün için doğru dağıtım kanallarının seçilmesi (malın toptancıya/ihracatçıya/posta ile satış yapan kuruluşlara vs. ihraç edilmesi gibi). Örneğin, ev tekstilinde sektördeki toplam satışların %20'sini gerçekleştiren posta ile satış/mail order yapan kuruluşlara ihracat yapılması diğer seçeneklere göre pazara giriş için daha elverişli olacaktır) ve taahhütlere uymada son derece titizlik gösterilmesi gerekmektedir.

Halihazırda, İngiliz iş çevrelerinde Türkiye'ye eskisine oranla çok daha fazla ilgi mevcuttur. Diğer taraftan, İngiltere'nin "Commonwealth" ülkeleriyle çok sıkı ilişkileri mevcuttur. Bu itibarla, İngiltere pazarı denildiğinde yalnızca İngiltere'yi anlamak yerine, üçüncü ülkelere de mal pazarlanabilecek bir merkez olarak mütalaa etmek yerinde olacaktır. Ülkemizin İngiltere'ye yönelik ihracatında yıllardır gözlenen gelişmenin, yukarıdaki paragrafta yer alan hususlar da göz önüne alındığında, daha da ileri bir düzeye çıkarılması mümkün bulunmaktadır.

Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere sahip ihracat kalemler ise onun İngiltere'ye ihraç ettiği çok İngiltere'nin ithal etmek istediği kalemlerden oluşmaktadır. İngiltere'nin ise canlı havayalar gibi bir kalemde Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüğe sahip olması ülkemiz hayvancılığı açısından dikkat edilmeye değer bir noktayı oluşturmaktadır.

Araştırmada ayrıca Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ile bunun tamamlayıcısı ve ihracatta serbestlik derecesinin göstergesi olan Hillman Koşulu arasındaki ters yönlü ilişki belirlenmiştir.

EKLER

Uluslararası Standart Ticaret Sınıflandırması (SITC) Revizyon 3, 2 Basamak

Pozisyon	Tanım
0	Canlı Hayvanlar
1	Et ve Et Ürünleri
2	Süt, Süt Ürünleri ve Yumurtalar
3	Balık ve Diğer Deniz Ürünleri
4	Hububat ve Hububat Ürünleri
5	Meyve ve Sebzeler
6	Şeker, Şeker Ürünleri ve Bal
7	Kahve, Çay, Kakao vb.
8	Hayvan Gıdaları
9	Çeşitli Gıda Ürünleri
11	İçecekler
12	Tütün ve Tütün Ürünleri
21	İşlenmemiş Kösele, Deri ve Kürk
22	Yağlı Tohumlar ve Yağ Veren Meyveler
23	Ham Kauçuk
24	Mantar, Odun ve Kereste
25	Kâğıt Hamuru ve Kullanılmış Kâğıt
26	Dokuma Elyafı
27	Ham Gübre ve Maden
28	Metal Cevherleri, Döküntü ve Hurdaları
29	Başka Yerde Belirtilmeyen İşlenmemiş Tarım Ürünleri
32	Taş, Kok ve Briket Kömürü
33	Petrol ve Petrol Ürünleri
34	Doğalgaz ve Mamul Gaz
35	Elektrik Enerjisi
41	Hayvansal Sıvı ve Katı Yağlar

Pozisyon	Tanım
42	İşlem Görmemiş Bitkisel Yağlar
43	İşlenmiş Yağ, Mum vb. Yenilmeyen Karışımları
51	Organik Kimyasal Ürünler
52	İnorganik Kimyasal Ürünler
53	Debatat ve Boyacılıkta Kullanılan Ürünler
54	Tıp ve Ezacılık Ürünleri
55	Parfümeri, Kozmetik, Temizlik Ürünleri
56	İşlenmiş Gübreler
57	Patlayıcılar
58	Plastik Maddeler vb.
59	Başka Yerde Belirtilmeyen Kimyasal Madde ve Ürünler
61	Deri, işlenmiş Kürk
62	İşlenmiş Kauçuk Eşya
63	Mantar, Ahşap Eşya (Mobilya Hariç)
64	Kâğıt, Karton ve Ürünleri
65	Tekstil İplikleri, Kumaşlar
66	Metal Olmayan Maddeden Yapılmış Eşyalar
67	Demir ve Çelik
68	Demir İhtiva Etmeyen Madenler
69	Başka Yerde Belirtilmeyen Madenden Mamul Eşyalar
71	Elektriksiz Makineler
72	Elektrikli Makineler
73	Taşıma Araçları
74	Diğer genel endüstri makina/cihazların aksamları
75	Büro makinaları ve otomatik veri işleme makinaları
76	Haberleşme, ses kaydetme ve sesi tekrar vermeye yarayan cihaz ve araçlar
77	Elektrik makinaları, cihazları ve aletleri, vb. aksam, parçaları
78	Motorlu kara taşıtları
79	Diğer taşıt araçları
81	Sihhi Su, Isıtma ve Aydınlatma Cihazları
82	Mobilya

Pozisyon	Tanım
83	Seyahat Eşyaları, El Çantaları
84	Giyim Eşyaları
85	Ayakkabılar
87	Başka yerde belirtilmeyen mesleki, ilmi, kontrol alet ve cihazlar
88	Fotoğraf malzemesi, optik eşya, saatler
89	Başka yerde belirtilmeyen çeşitli mamül eşyalar
91	Sınıflandırılmayan İletiler
93	Özel İşlemler
96	Altın Olmayan Paralar
97	Altın, parasal olmayan (altın madeni hariç)

KAYNAKÇA

- Akgüngör, Sedef ve Pınar Falcıoğlu, “Türkiye İmalat Sanayinde Bölgesel Uzmanlaşma ve Sanayi Kümeleri”, Tebliğ, **Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu (KEAS '05)**, DPT ve Pamukkale Üniversitesi 13-16 Haziran 2005, Pamukkale Üniversitesi, Kongre ve Kültür Merkezi, Denizli, 2005.
- Aklin, Erdoğan, **Uluslararası Ekonomik İlişkiler**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 238, İktisat Fakültesi Yayınları No. 404, İstanbul, 1978.
- Aktan, Coşkun Can ve İstiklal Y. Vural, **Rekabet Gücü ve Rekabet Stratejileri**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Rekabet Dizisi 2, 2005.
- Aktan, Coşkun Can, **Politik İktisat**, Anadolu Matbaası, İzmir, 2000.
- Amador, J., Cabral, S. ve Maria, J.R., “Relative Export Structure and Vertical Specialization: A Simple Cross-Country Index”, Working Paper, 1/2007, **Banco de Portugal**, Lisbon, Ocak 2007.
- Appelbaum, Elie, “On the Choice of Functional Forms”, **International Economic Review**, 20 (2) (Jun., 1979), s. 449-458.
- Baldwin, Robert E., “Gottfried Haberler's Contributions to International Trade Theory and Policy”, **The Quarterly Journal of Economics**, 97 (1) (Feb., 1982), s. 141-148.
- Bayraktutan, Yusuf, “Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, 2003, s. 175-186.
- Berber, Metin, **Dış Ticaret Teorisi ve İktisadi Kalkınma**, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Trabzon, 2005.

Bergstrand, Jeffrey H., “The Heckscher-Ohlin-Samuelson Model, The Linder Hypothesis and the Determinants of Bilateral Intra-Industry Trade”, **The Economic Journal**, 100 (403) (Dec., 1990), s. 1216-1229.

Birleşmiş Milletler Mal Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı, 2007; <http://comtrade.un.org/db/>, (29.04.2007), s. 1

Bojnec, Štefan, “Trade and Revealed Comparative Advantage Measures”, **Eastern European Economics**, vol. 39, no. 1, March–April 2001, s. 72–98.

Clifton, Jr., David S., ve William B. Marxsen, “An Empirical Investigation of the Heckscher-Ohlin Theorem”, **The Canadian Journal of Economics**, 17 (1) (Feb., 1984), s. 32-38.

Çoban, Orhan ve Serap Çoban, **Globalleşme İndeksiyle Türkiye'nin Rekabet Gücünün Ölçülmesi: AB Ülkeleriyle Bir Karşılaştırma, 1970-2001**, Türkiye-Kırgızistan Manas Üniversitesi İnternet Resmi Web Sitesi, 2005; www.manas.kg/pdf/sbdpdf10/Makaleler/14.pdf, 11.08.2006.

Davis, Donald R. ve David E. Weinstein, “International Trade as an ‘Integrated Equilibrium’: New Perspectives”, Empirical Testing of Trade Theories, **The American Economic Review**, 90 (2), Papers and Proceedings of the One Hundred Twelfth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 2000), s. 150-154.

DTM, **İhracat Stratejik Planı**, Revize edilmiş 2. baskı, T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM), Ankara, Ağustos, 2005.

Erlat, Güzin ve Haluk Erlat, **Do Turkish Exports Have Comparative Advantage With Respect To the European Union Market, 1990-2000**, Department of Economics, Middle East Technical University, Ankara, 2005.

- Erzan, Refik, Alpay Filiztekin ve Ünal Zenginobuz, “Turkey’s Customs Union with the European Union: A Framework for Evaluating the Impact of Economic Integration”, **Munich Personal RePEc Archive**, MPRA Paper No. 382, October 2006, s. 1-20.
- Fagerberg, J., “International Competitiveness”, *The Economic Journal*. June, No: 98, ss.255-258 ve D. Dollar ve Edward N. Wolff, *Competitiveness, Convergence and International Specialization*. London: The MIT Press, 1995, s.3; aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, *Rekabet Edilebilirlik, Türkiye’de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003.
- Fertö, Imre ve L.J. Hubbard, “Revealed Comparative Advantage and Competitiveness in Hungarian Agri-Food Sectors”, **World Economy**, Feb. 2003, 26 (2), 247-259.
- Fieleke, Norman S., “Popular Myths about the World Economy”, **New England Economic Review**, Federal Reserve Bank of Boston, July-August 1997, 1.
- Ford, J.L., “The Ricardian and Heckscherohlin Explanations of Trade: A General Proof of an Equivalence Theorem and Its Empirical Implications”, **Oxford Economic Papers**, New Series, 34 (1) (Mar., 1982), s. 141-149.
- Gagnon, Joseph E. ve Andrew K. Rose, “Dynamic Persistence of Industry Trade Balances: How Pervasive Is the Product Cycle?”, **Oxford Economic Papers**, New Series, 47 (2), (Apr., 1995), s. 229-248.
- Göver, Z. Tuğrul, **Doğrudan Yabancı Yatırımların Uluslar Arası Ticarete Etkileri: Türkiye Değerlendirmesi**, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, T.C. Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı Temmuz 2005, Ankara.
- Gruber, William, Dileep Mehta and Raymond Vernon, “The R & D Factor in International Trade and International Investment of United States Industries”, **The Journal of Political Economy**, 75 (1) (Feb., 1967), s. 20-37.

- Gruber, William, Dileep Mehta ve Raymond Vernon, “The R & D Factor in International Trade and International Investment of United States Industries”, **The Journal of Political Economy**, 75 (1) (Feb., 1967), s. 20-37.
- Hatiboğlu, Zeyyat, **Makro İktisat, Dış Ticaret ve Gelişme**, Temel Araştırma A.Ş. Yayınları No:11, İşletme Yönetimi İhtisas Dizisi No:8, İstanbul, 1987.
- Hatsopoulos, G., P. Krugman & L. Summers, “US Competitiveness: Beyond the Trade Deficit”, Science. July, No:241, s.299; aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, Rekabet Edilebilirlik, **Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003.
- Hinloopen, Jeroen ve Charles van Marrewijk, “On the Empirical Distribution of the Balassa Index”, **Review of World Economics**, Weltwirtschaftliches Archiv 2001, 137, 1-35.
- Hinloopen, Jeroen ve Charles van Marrewijk, **Empirical Relevance of the Hillman Condition for Revealed Comparative Advantage: 10 Stylized Facts**, Discussion Paper Series nr: 05-24, Tjalling C. Koopmans Research Institute, Utrecht School of Economics, Utrecht University, Utrecht, February 2005.
- Hutchinson, Gladstone A. ve Ute Schumacher, “NAFTA’s Threat to Caribbean Basin Exports: A Revealed Comparative Advantage Approach”, **Journal of Interamerican Studies and World Affairs**, University of Miami, School of International Studies, Spring 1994, 127-148. [Tebliğ, Caribbean Studies Association Meetings, Kingston and Ocho Rios, Jamaica, May 1993].
- İyibozkurt, M. Erol, **Dış Ticaret, Teori ve Politika**, Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayın No. 21, Bursa, 1977.
- Julia, Wörz, , “Dynamics of Trade Specialization in Developed and Less Developed Countries”, **Emerging Markets Finance and Trade**, May/Jun2005, 41 (3), 92-111.

Karakaya, Etem ve Ferhat Başkan Özgen, **Economic Feasibility of Turkey's Economic Integration with The EU: Perspectives from Trade Creation and Trade Diversion**, Adnan Menderes University, Aydın, 2002.

Kindleberger, Charles, **Uluslararası İktisat**, Çeviren: Necdet Serin, Doğan Yayınevi, Ankara, 1970.

KOSGEB, “İngiltere”, **Ülke Bilgileri**, KOSGEB Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Merkezi, Ankara, Ekim, 2003.

Krugman, Paul R. ve Maurice Obstfeld, **International Economics: Theory and Policy**, Sixth Edition, Notes Edited by Iordanis Petsas, Chapter 4, Resources and Trade: The Heckscher-Ohlin Model, Pearson Education, 2003, s. 4-14.

Krugman, Paul R. ve Maurice Obstfeld, **Uluslararası İktisat**, Teori ve Politika- Birinci Kısım, Uluslararası Ticaret Teorisi, Üçüncü Edisyon, İkinci Bölüm - Ricardo Modeli: İşgücü Üretkenliği ve Karşılaştırmalı Üstünlük, Çeviren Prof. Dr. Yahya Sezai Tezel, Ankara, 1997.

Krugman, Paul R., “Is Free Trade Passe?”, **The Journal of Economic Perspectives**, 1 (2) (Autumn, 1987), s. 131-144.

Krugman, Paul R., “New Theories of Trade Among Industrial Countries”, International Trade, **The American Economic Review**, 73 (2), Papers and Proceedings of the Ninety-Fifth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1983), s. 343-347.

Krugman, Paul R., “Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade”, **The American Economic Review**, 70 (5) (Dec., 1980), s. 950-959.

Krugman, Paul R., “Technology, Trade and Factor Prices”, **Journal of International Economics**, 50 (1), 2000, s. 51–71.

- Krugman, Paul R., “The Narrow and Broad Arguments for Free Trade”, Free Trade: A Loss of (Theoretical) Nerve?, **The American Economic Review**, 83 (2), Papers and Proceedings of the Hundred and Fifth Annual Meeting of the American Economic Association. (May, 1993), s. 362-366.
- Kutlu, Erol, “Küreselleşme ve Etkileri”, **Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 1998 (01/01/1998), Yayın No: 1068, Eskişehir, C:XIV, S 1-2, s. 348.
- Kutlu, Erol, **Dünya Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir, 1998.
- Kutlu, Erol ve Banu Başar, “İhracatta Taşıma ve Taşıma Maliyetleri”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)**, Ankara, Sayı: 31, Temmuz- 2006, s. 102-111.
- Kutlu, Erol ve Füsun Yenilmez, “Türkiye ile AB Ülkeleri Arasındaki Endüstri İçi Ticaretin Önemi”, **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, Sayı: 229, Nisan -2005, s. 45.
- Kutlu, Erol ve Rana Eşkinat, **Dünya Ekonomisi**, T.C. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı (ESBAV) Yayın No. 150, Eskişehir, 2002.
- Küçükkiremitçi, Oktay, “Sanayi Sektörünün Dış Ticaret Performansının Rekabet Gücüne Göre Değerlendirilmesi (1995-2005 Dönemi)” **Ulusal Bağımsızlık İçin Türkiye İktisat Politikaları Kurultayı**, 13-16 Haziran 2006, IV. Oturum: Sanayileşme ve Ulusal Sanayi Politikaları, Malatya, 14 Haziran 2006, s. 1-24.
- Laursen, Keld, **Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialisation**, DRUID (Danish Research Unit for Industrial Dynamics) Working Paper No. 98-30, Department of Industrial Economics and Strategy, DRUID, Copenhagen Business School; Nansensgade, Copenhagen; Denmark, 1998.

- Leontief, Wassily, "Structure of the World Economy: Outline of a Simple Input-Output Formulation", **The American Economic Review**, 64 (6) (Dec., 1974), s. 823-834.
- Lloyd, L ve A. Metzler, "Tariffs, the Terms of Trade, and the Distribution of National Income", **The Journal of Political Economy**, 57 (1) (Feb., 1949), s. 1-29.
- Markusen, J., Productivity, Competitiveness, Trade Performance and Real Income: The Nexus Among Four Concepts. Ottawa: Supply and Services Canada, 1992, s.8; aktaran Can C. Aktan, "Rekabet Gücü Kavramı", Rekabet Edilebilirlik, **Türkiye'de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003.
- Masca, Mahmut, "Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisi", **Uluslararası Ticaret Teorisi Analizleri, Uluslararası İktisat Teorisi ve Politikası, Ders Notları**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, Temmuz 2004.
- Minabe, Nobuo, "The Stolper-Samuelson Theorem and the Metzler Paradox", **Oxford Economic Papers**, New Series, 26 (3) (Nov., 1974), s. 329-333.
- Minabe, Nobuo, "The Stolper-Samuelson Theorem, the Rybczynski Effect, and the Heckscher-Ohlin Theory of Trade Pattern and Factor Price Equalization: The Case of Many-Commodity, Many-Factor Country", **The Canadian Journal of Economics and Political Science**, 33 (3) (Aug., 1967), s. 401-419.
- Navaretti, Giorgio Barba, Marzio Galeotti ve Andrea Mattozzi, **Moving Skills from Hands to Heads: Import of Technology and Export Performance**, Center for Economic Policy Research, CEPR, Discussion Paper Series No. 2525, International Trade, London, August 2000.
- Ocak-Aralık Dönemi (2005) Türkiye-İngiltere Ticari İlişkilerine Bakış**, T.C. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Londra, 2006.

OECD, *The Technology and the Economy: The Key Relationships*. Paris: OECD, 1992, s.237; aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, *Rekabet Edilebilirlik, Türkiye’de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003.

Peterson John, “Export Shares and Revealed Comparative Advantage: A Study of International Travel”, *Applied Economics*, 1988, 20, 351-365.

Posner, M.V., “International Trade and Technical Change”, *Oxford Economic Papers*, New Series, 13 (3) (Oct., 1961), s. 323-341.

Rivera-Batiz, Luis A., and Paul M. Romer, “Economic Integration and Endogenous Growth”, *The Quarterly Journal of Economics*, May 1991, 106 (2), s. 531-555.

Roskamp, Karl W. ve Gordon C. McMeekin, “Factor Proportions, Human Capital and Foreign Trade: The Case of West Germany Reconsidered”, *The Quarterly Journal of Economics*, 82 (1) (Feb., 1968), s. 152-160.

Savaş, Vural, *Kalkınma Ekonomisi*, 2. Baskı, İTİA Nihad Sayer Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul, 1979.

Seyidoğlu, Halil, *Uluslararası İktisat*, Güzem Yayınları, İstanbul, 2001.

“Sınıflamalar”, *Resmi İstatistik Programı Bilgi Sistemi*, Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), Ankara, 2007.

Smith, Adam, *Ulusların Zenginliği*, Çev. Ayşe Yunus ve Mehmet Bakırcı, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1985.

Togan, Sübidey, Hüsamettin Nebioğlu ve Saadettin Doğan, “Integration and the Manufacturing Industry”; içinde Bernard M. Hoekman ve Sübidey Togan (Editörler), **Turkey: Economic Reform & Accession to the European Union**, World Bank and the Centre for Economic Policy Research, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank 2005, Washington, DC, s. 87-121.

Utkulu, Utku ve Dilek Seymen, “Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15”, **Tebliğ, European Trade Study Group 6th Annual Conference, ETSG 2004**, Nottingham, September 2004, s. 1-26.

Ünsal, Erdal M., **Uluslararası İktisat**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2005.

Velloso, J. ve P. Des R., “International Competitiveness and the Creation of Enabling Environment”, in: I. Ul Haque (Ed.), **International Competitiveness: Interaction of the Public and Private Sectors. Collected Papers from an EDI Policy Seminar Held in Seoul, Republic of Korea, April 18, 1, 1990**, EDI Seminar Series, Washington, D.C.: World Bank, s.29-31; aktaran Can C. Aktan, “Rekabet Gücü Kavramı”, **Rekabet Edilebilirlik, Türkiye’de Üretim ve İstihdama Yönelik Ulusal Rekabet Gücü Politikası**, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İstanbul, 2003.

Vernon, Raymond, “International Investment and International Trade in the Product Cycle”, **The Quarterly Journal of Economics**, 80 (2) (May, 1966), s. 190-207.

Webster Alan, “Some Issues in the Measurement of Comparative Advantage”, **Applied Economics**, 1991, s. 937-948.

Webster, Alan, “Comparative Advantage: Assessing Appropriate Measurement Techniques”, **Bulletin of Economic Research**, 1990, 42 (4), 299-310.

World Competitiveness Center, "Methodology in a Nutshell", **Research Methodology**, Research and Knowledge, Research Centers, Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Management Development: IMD) Resmi İnternet Web Sitesi, Lousanne, 2006; http://www.imd.ch/research/centers/wcc/research_methodology.cfm, 11.08.2006.

Xu, Yingfeng, "A General Model of Comparative Advantage with Two Factors and a Continuum of Goods", **International Economic Review**, 34 (2) (May, 1993), s. 365-380.

Yang, Rudai ve Yang Yao, **Limited Catch-up and Economic Growth**, China Center for Economic Research, Peking University, Peking, 27.10.2006.